

GEMEENTE ENSCHEDE

GEMEENTEBEGROTING

2026 - 2029

ENSCHDE

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave	2
Leeswijzer.....	3
1. Voorwoord.....	6
2. Financiële hoofdlijnen.....	8
2.1. Uitgangspunten financieel beleid	9
2.2. Externe ontwikkelingen.....	10
2.3. Geactualiseerd saldo meerjarenbegroting	14
2.4. Ontwikkelingen financiële positie	17
2.5. Strategische investeringsagenda	18
2.6. Lopende taakstellingen en stelposten	20
2.7. Samenvatting.....	21
3. Programma's.....	22
3.1 Vitaal en sociaal	22
3.2 Duurzaam wonen, leven en werken	55
3.3 Samenleving en bestuur.....	95
3.4 Financiën en organisatie	115
4. Paragrafen	124
4.1. Lokale heffingen	124
4.2. Weerstandsvermogen en risicobeheersing	134
4.3. Onderhoud kapitaalgoederen	142
4.4. Financiering	151
4.5. Bedrijfsvoering.....	155
4.6. Verbonden partijen	157
4.7. Grondbeleid	165
4.8. Doelmatigheids- en doeltreffendheidsonderzoeken	165
4.9. Investerings	165
4.10. Openbaarheid	174
5. Financiële begroting	176
5.1. Grondslagen	176
5.2. Overzicht baten en lasten.....	176
5.3. Uiteenzetting financiële positie	185
5.4. Subsidies	188
6. Bijlagen.....	191
6.1. Incidentele baten en lasten.....	191
6.2. Staat van reserves.....	199
6.3. Staat van voorzieningen	202
6.4. Wat mag het kosten?.....	203
6.5. Subsidies	232
6.6. Meerjaren Prognose Parkeerbeheer	240
6.7. Aangenomen moties en amendementen	242
6.8. Sustainable Development Goals	242
6.9. Afkortingenlijst	243
6.10. Middelenkader Zomernota 2024	246
6.11. UVP Groen en Duurzaamheid Enschede 2026.....	246

Leeswijzer

Voor u ligt de Gemeentebegroting 2026-2029. De gemeentebegroting is een belangrijk sturingsinstrument voor de raad en is het richtinggevend kader voor het college voor de ontwikkeling en uitvoering van beleid in het komende begrotingsjaar.

Opbouw Gemeentebegroting 2026-2029 van de gemeente Enschede

De gemeentebegroting bestaat uit een beleidsdeel en een financieel deel.

Voorwoord

In het voorwoord worden de belangrijkste beleidsmatige en financiële ontwikkelingen voor de periode 2026–2029 weergegeven. Het vormt daarmee het startpunt voor de lezer/gebruiker.

Middelenkader

Het financieel middelenkader (hoofdstuk 2) is gebaseerd op de [Zomernota 2025](#), die in de raadsvergadering van 8 juli 2025 is vastgesteld. In dit hoofdstuk wordt het financieel middelenkader nader toegelicht.

Programmabijdragen

De programmabijdrage (hoofdstuk 3) is opgebouwd uit vier inhoudelijke programma's. Binnen deze inhoudelijke programma's wordt gewerkt aan strategische opgaven. De structuur voor de inhoudelijke programma's is opgebouwd volgens de 3 W-vragen, te weten:

- Wat willen we bereiken?
- Wat gaan we ervoor doen?
- Wat mag het kosten?

Routekaarten

Bij voorliggende begroting is het niet gelukt om nieuwe routekaarten bij Sociaal en Vitaal toe te voegen.

We constateren dat in het beleid voor Sociaal en Vitaal de resultaten voor de lange termijn nog niet in ons beleid zijn opgenomen. Bij de routekaart Fysiek hebben we wel weer verbeterlagen kunnen maken.

We vinden de routekaarten als instrument zeer belangrijk, ook om het goede gesprek te kunnen voeren met uw raad.

Vandaar dat we de waardevolle en inzicht gevende discussie in het college willen gebruiken om de gewenste verbeteringen door te voeren in het realiseren van een complete set routekaarten.

Bestuurlijk Termijn Agenda

Bij ieder programma in hoofdstuk 3 is na de acties een overzicht opgenomen van nieuwe of te wijzigen beleidsnota's in 2026. Per onderwerp wordt aangegeven welk type voorstel het is A,B of C. Respectievelijk gaat het om Actieve kaderstelling, Passieve kaderstelling+ of Passieve kaderstelling.

Ook wordt aangegeven in welke mate is van participatie. In november worden alle onderwerpen ingedeeld naar kwartalen en wordt zo de Bestuurlijke Termijn Agenda van 2026 vorm gegeven.

Actieve kaderstelling (A)

De raad neemt het voortouw op benoemde beleidsthema's (raadsagenda). De raad heeft uitgesproken op een bepaald thema zelf aan de voorkant actief in positie te willen zijn om het

proces op weg naar een uiteindelijk kaderstellend besluit mee te bepalen, met nadruk op de dialoog met de inwoners en partners.

Passieve kaderstelling + (B)

Hier is een vroegtijdige betrokkenheid van de raad in de beleidsvoorbereiding door het college van belang. College en raad spreken samen af (bv. in de betreffende kamer) dat de Stedelijke commissie d.m.v. een tussenstap mede richting kan geven aan de uitwerking in een definitief voorstel. Denk hierbij bv. aan het gezamenlijk bespreken van de opdrachtverstrekking, een probleemverkenning/-studie, een discussienota over verschillende beleidsscenario's of een dilemmanotitie. Binnen Enschede ook wel bekend als Blauwe Nota.

Passieve kaderstelling (C)

Het college heeft reeds een opdracht om tot een raadsvoorstel te komen, door de raad vastgesteld in de begroting, voortvloeiend uit een verordening of uit de wet. Inclusief de jaarlijks terugkerende voorstellen. Er is dan sprake van reguliere beleidsvoorbereiding, waarbij geldt dat gelet op de relevantie er sprake kan zijn van 2 rondes college en 2 rondes Stedelijke commissie (kamer). Hier gaat het om een regulier Raadsvoorstel.

Paragrafen

De paragrafen (hoofdstuk 4) bevatten de beleidslijnen over een aantal programma-overstijgende onderwerpen, zoals de lokale heffingen. Ze vormen een dwarsdoorsnede van de programma's. Met de onderwerpen die in de verschillende paragrafen aan bod komen, zijn vaak aanzienlijke bedragen gemoeid. Hiermee geven ze extra inzicht in de financiële positie van de gemeente Enschede.

Financiële begroting

De financiële begroting (hoofdstuk 5) bestaat uit het overzicht van baten en lasten, de uiteenzetting van de financiële positie en de subsidies. Het overzicht van baten en lasten geeft inzicht in de algemene dekkingsmiddelen, de gemeentelijke overhead, de incidentele baten en lasten en de taakvelden. In de uiteenzetting van de financiële positie komen de geprognosticeerde balans aan de orde, evenals de meerjarige berekening van het EMU-saldo, het verloopoverzicht van de reserves en voorzieningen, de investeringen en de arbeidsgerelateerde kosten.

De gemeentebegroting is opgesteld in duizendtallen. Als gevolg van afrondingen kan het voorkomen dat er kleine verschillen voorkomen in de tellingen van baten en lasten.

Bijlagen

De bijlagen (hoofdstuk 6) geven detailinformatie over onder andere de incidentele baten en lasten, reserves, voorzieningen en investeringen. Met ingang van deze begroting is in de bijlagen een paragraaf 'Duurzaamheidsopgave' opgenomen.

Indicatoren

In de begroting werken we in de basis met effectindicatoren. Met de indicatoren houden we in de gaten of we de effecten bereiken die we nastreven bij de opgaven van onze stad. Deze opgaven zijn lange termijn opgaven die we niet alleen kunnen bereiken. De indicatoren in de begroting laten, waar mogelijk, de realisatie vanaf 2019 zien en streefwaarden voor minstens 4 jaar vooruit. We zien de opgave "open Enschede" als een waarde-gedreven opgave. Binnen deze opgave koppelen we geen streefwaarden aan de indicatoren.

Leesbaarheid

In de gemeentebegroting 2026-2029 is gebruik gemaakt van een aantal grafische

toepassingen om de leesbaarheid te vergroten. Ook is gebruik gemaakt van mouse-overs en hyperlinks. De mouse-overs zijn in de gemeentebegroting gebruikt om definities en toelichtingen op gebruikte termen toe te voegen. Een mouse-over is een webbased toepassing en werkt daarom alleen op het internet. In versies van de gemeentebegroting in Word of Adobe Acrobat Reader werken mouse-overs niet. Daarnaast zijn hyperlinks toegepast. Hyperlinks leiden de lezer door naar onderliggende stukken, behorend bij het onderwerp. Hyperlinks werken, in tegenstelling tot mouse-overs, wel in de versies van de gemeentebegroting in Word of Adobe Acrobat Reader.

1. Voorwoord

Deze begroting is het resultaat van een lang proces. Jaren van lobby, waarbij we het Rijk hebben opgeroepen om voorgenomen kortingen op het gemeentefonds terug te draaien. Tegelijkertijd ook een lange periode waarbij Raad, college en ambtelijke organisatie samen hebben gewerkt aan het op orde brengen van de begroting. We kijken met een dubbel gevoel terug op deze periode. We zijn trots dat het gelukt is een begroting te presenteren waarmee we kunnen blijven investeren in de stad en waarmee we zekerheid en ondersteuning kunnen bieden aan onze kwetsbaarste inwoners. We hebben daar als college en raad samen de schouders onder gezet, vanuit het gemeenschappelijk belang te doen wat het beste is voor Enschede.

Tegelijkertijd zijn we boos en teleurgesteld dat het Rijk de korting op het gemeentefonds slechts gedeeltelijk terugdraait. Daardoor blijven de uitdagingen groot en zien we ons genoodzaakt maatregelen te nemen die het behalen van onze strategische doelen moeilijker maken. De hele opgave, met bijna maandelijks wisselende berichten uit Den Haag, heeft daarnaast veel denkkracht en energie gekost die we liever in onze stad hadden gestoken. Er is in Enschede veel om trots op te zijn. We zien dat onze stad bruist als nooit tevoren. Onze binnenstad en haar culturele instellingen worden beter bezocht dan ooit. We weten steeds beter talent aan onze stad te binden. Kennisinstellingen en bedrijfsleven lopen wereldwijd voorop op het gebied van chiptech en medtech. We hebben geïnvesteerd in onze bereikbaarheid en blijven investeren in infrastructuur om onze stad te ontsluiten en ontwikkelingen mogelijk te maken.

En we zijn aangewezen als grootstedelijk ontwikkelgebied, wat verdere kansen biedt voor Enschede om zich nog sneller te ontwikkelen. In het jaar waarin we ons 700-jarig bestaan vieren, lacht de toekomst ons toe.

Tegelijkertijd zijn er zorgen, dichtbij en ver weg. Netcongestie, drinkwaterproblematiek en stikstofnormen zijn nog steeds grote uitdagingen bij allerlei ontwikkelingen. Onrust in de wereld zorgt voor polarisatie, ook in onze stad. Debatten worden feller en mensen raken soms steeds verder van elkaar verwijderd. Ook de razendsnelle opkomst van Artificial Intelligence en de steeds grotere impact van digitalisering en social media brengen, naast kansen, ook risico's en uitdagingen met zich mee voor onze inwoners, voor scholen, voor bedrijven en op de arbeidsmarkt.

Juist in deze tijd is het belangrijk om onze gemeenschap te versterken. Dat kan alleen met een sterke lokale overheid. We investeren dan ook volop in onze inwoners en de prachtige gemeenschappen die de gemeente Enschede rijk is. Dat doen we door onze wijken te vergroenen, klimaatadaptief in te richten en genoeg ruimte te bieden voor ontmoeten en spelen. Door multifunctionele sportaccommodaties te realiseren investeren we in de ankerpunten die sportverenigingen zijn in onze samenleving. Ook op deze plekken komt ontmoeten, spelen, sporten en bewegen straks samen. We investeren in onze scholen, met goede en toekomstbestendige huisvesting. Onze wijkteams zijn aanwezig op deze scholen en bieden laagdrempelig hulp aan ouders en aan kinderen, zodat deze fijn kunnen opgroeien. Ook jongerenwerkers en wijkagenten horen bij dit netwerk en ondersteunen waar nodig. Door in Enschede te investeren blijven jongeren die hier zijn opgegroeid steeds vaker hier wonen na hun studie.

We zijn ook een verwelkomende stad voor iedereen die nieuw in Enschede komt. Dat geldt voor expats en Nederlandse en internationale studenten, maar ook voor de Oekraïners die naar onze stad moesten vluchten door Russisch oorlogsgeweld en voor de bewoners van ons

asielzoekerscentrum. We zorgen ervoor dat iedereen die in Enschede komt wonen zich thuis voelt en zo snel mogelijk deel kan uitmaken van de samenleving: door te werken, naar school te gaan en fijn te kunnen wonen. Door mooie nieuwe woonconcepten als Bundle aan onze stad toe te voegen zorgen we dat jonge nieuwe Enschedeërs een fijn thuis in onze stad hebben en hier ook na hun studie blijven. Met de ontwikkelingen in de Spoorzone Hengelo-Enschede zetten we hier vol op in.

Wanneer inwoners niet kunnen meekomen, bieden we een vangnet. Met subsidies en hulp bij verduurzaming helpen we hen hun energierekening te verlagen. Via de Wijkwijzers kunnen zij laagdrempelig hulp en ondersteuning krijgen bij allerlei vraagstukken: van financieel tot zorg of ondersteuning bij de opvoeding. We pakken eenzaamheid aan door netwerken in onze samenleving te versterken. Zo werken inwoners, huisartsen, ouderenzorginstellingen en Wijkwijzer in Glanerbrug samen om inwoners die eenzaam zijn in contact te brengen met anderen. We zetten in op ons sociaal werkbedrijf, waar leren, werken en meedoen elkaar ontmoeten. Dit doen we door de DCW Kwekerij aan de Blijdensteinbleekweg te transformeren tot de Stadskas.

De samenleving versterken doen we door ook als gemeente in onze wijken en dorpen actief te zijn en bij al ons beleid te kijken naar de impact in onze stad. Gebiedsgericht werken wordt de basis voor al onze inzet. Zo bouwen we aan een Enschede waarin iedereen kan meedoen om verder te bouwen aan een mooie toekomst. Een Enschede met een sterke sociale basis. In de wijken kunnen we samen meer dan alleen. Met politie, woningcorporaties, zorgpartijen, welzijn en jongerenwerk en vooral samen met onze inwoners hebben investeringen veel meer impact. Dit vraagt om een ambtelijke organisatie die kan meebewegen met maatschappelijke ontwikkelingen en deze integraal bekijkt. Ook daar gaan we komend jaar mee aan de slag.

We kunnen dit alles niet alleen: voor al deze investeringen is geld nodig van het Rijk. Het Rijk heeft echter nog steeds het onverstandige en roekeloze voornemen om flink te snijden in de uitgaven voor jeugdzorg en zo de gemeente nog verder te korten. Dit zorgt ervoor dat we moeten blijven zoeken naar manieren om te bezuinigen. Het tast ons aan in onze autonomie en slagkracht in een tijd dat die slagkracht juist hard nodig is. We eindigen dit voorwoord dan ook met een oproep aan de landelijke politiek om van deze plannen af te zien en ons niet te dwingen te snijden in de toekomst van onze stad. Nederland heeft een sterk Enschede nodig en ook de komende tijd willen wij daar samen aan bouwen. Geef ons die kans.

Tot slot, we presenteren de laatste begroting van onze collegeperiode. Gedurende deze vier jaar werden we geconfronteerd met inflatieproblematiek en forse kortingen op de algemene uitkering. Het was niet eenvoudig, maar het is gelukt om een sluitende en robuuste meerjarenbegroting neer te leggen: met bezuinigingen waar het kan, investeringen waar het telt en voldoende reserves om tegenvallers op te vangen. Als alle voorgenomen bezuinigingen worden gerealiseerd ontstaat in het meerjarenkader ook ruimte voor de nieuwe raad om eigen accenten te leggen. De komende maanden richten we ons op de uitvoering van deze begroting én een zorgvuldige overdracht, zodat onze opvolgers snel hun schouders kunnen zetten onder de kansen en uitdagingen die er voor onze stad liggen.

INFOGRAPHIC BEGROTING 2026

WAAR WERKEN WE AAN?

INVESTERINGSAGENDA

160 MILJOEN
te besteden tussen nu en 2038

PROJECTEN INVESTERINGSAGENDA

- De Kap
- Centrumkruisstraat
- Cruenhof
- Kershoofpark
- Eschmarkeveld
- Dijk Twiskerweld
- Dijk Zuid
- Multifunctionele sportaccommodaties
- Ontwikkeling Glanerbrug
- Dinslaken Topopslagterrein
- Warenhuis (openbare ruimte)
- Herenpark

STRATEGISCHE OPGAVEN

ENKELE GROTE UITGAVEN

WAT GAAN WE ZIEN IN 2026?

LANGE TERMIJN PERSPECTIEF

- WERKEN AAN
BESTAANSZekerheid
- GEZOND LEVEN
MAKELIJKER MAKEN
- KANSELIJKHEID
VERGROTEN

- IN 2050 CO2 UITSTOOT NAAR NUL
- IN 2050 PANDEN VAN GAS AF
- ENSCHEDÉ IS KLIMAATBESTENDIG
EN WATERROOBUUST INGERICHT
- BIODIVERS EN GROEN
- IN 2050 ENSCHEDÉ CIRCULAIR

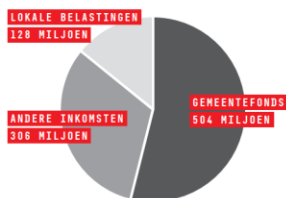
- KWALITATIEVE GROEI
- GROEI IN BAANKANSEN
- VEERKRACHTIGE ECONOMISCHE
LOCATIES
- AANTREKKELIJKE VOORZIENINGEN
- TOEKOMSTBESTENDIGE WONMILIEUS
- WILKEN EN BIJURTEN ZIJN VEILIG,
GEZOND EN LEEFBAAR
- INTERN EN EXTERN
GOED BEHEERBAAR

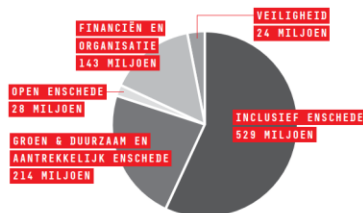
- DOELMATIGE EN RECHTMATIGE
GEMEENTE
- RESPONSIEVE EN NETWERKENDE
GEMEENTE
- VERBODEN MET PARTNERS OP
DE GROTE OPGAVEN
- WERKEN VANUIT MENSELIJKE MAAT
- BENUTTEN KANSEN EN BEPERKEN
RISICO'S DIGITALISERING

HOE FINANCIEREN WE DAT?

INKOMSTEN 938 MILJOEN

UITGAVEN 938 MILJOEN

2. Financiële hoofdlijnen

In dit hoofdstuk worden de financiële hoofdlijnen gepresenteerd voor de periode 2026 t/m 2029. In 2.1 zijn de uitgangspunten opgenomen op basis waarvan deze begroting is opgesteld. In 2.2 zijn belangrijke externe ontwikkelingen toegelicht. In 2.3 laat het middelenkader de begrotingssaldi voor de komende jaren zien. Daarbij is ook aangegeven welke punten al in de zomernota waren opgenomen en welke mutaties er tussen de zomernota en de begroting nog zijn doorgevoerd. In 2.4 is een bredere uiteenzetting opgenomen van hoe we er financieel voorstaan op basis van een overkoepelende analyse van onze financiële kengetallen. In 2.5 is een kort overzicht opgenomen van de projecten waartoe in het voorjaar is besloten deze te financieren uit de investeringsagenda. 2.6 geeft een overzicht van openstaande taakstellingen en stelposten. Vervolgens is in 2.7 is een samenvatting opgenomen van de financiële hoofdlijnen. In de tabel hieronder staan de financiële jaarsaldo's van deze begroting:

Middelenkader 2026-2029 (x 1 miljoen euro)	2026	2027	20208	2029
Saldo Gemeentebegroting 2026-2029	-9,5	-3,5	2,5	9,1

2.1. Uitgangspunten financieel beleid

Voor deze begroting 2026 zijn de volgende grondslagen en uitgangspunten gehanteerd:

Omschrijving	Grondslag
1. Lonen en sociale lasten - indexatie 2026	2,0 %
2. Prijzen - indexatie 2026	2,1 %
3. Algemene uitkering	Meicirculaire 2025
4. Onroerendezaakbelasting	4,0 % (inflatiecorrectie op basis van 4 jarig gemiddelde)
5. Overige lokale heffingen: - Rioolheffing - Afvalstoffenheffing en overige heffingen	Inflatiecorrectie en maximaal kostendekkend
6. Omslagrente	1,5 %

Toelichting op uitgangspunten financieel beleid:

1. en 2. Loon en prijs indexaties 2026

Voor de prijsindexatie sluiten we aan bij de ramingen van het Centraal Planbureau en gaan we uit van 2,1%. Voor de loonontwikkeling hanteren we de recent afgesloten cao gemeenten, die loopt van 1 april 2025 tot en met 1 april 2027. Deze cao bevat een loonstijging van in totaal 7% tot 8,5% voor de lagere loonschalen. De verhoging wordt stapsgewijs doorgevoerd: 2,0% per 1 april 2025, 1,85% per 1 oktober 2025, een nominale verhoging van 35 euro per 1 januari 2026, 1,25% per 1 juli 2026 en 1,6% per 1 januari 2027. Door deze gefaseerde opbouw komt de netto loonstijging voor 2026 uit op 2,0%.

3. Algemene uitkering

Conform de financiële verordening wordt de begroting gebaseerd op de meicirculaire van dit jaar en alle circulaire's daarvoor. De septembercirculaire 2025 wordt niet meegenomen en pas

verwerkt bij de volgende zomernota. Hierdoor sturen we slechts één keer per jaar bij op het saldo van alle circulaire's die in een jaar uitkomen. Dat geeft rust in het bestuurlijke proces.

4. Lokale belastingen

De lokale belastingen worden geïndexeerd op basis van de inflatie die voorzien wordt in het centraal economisch plan. Daarbij kijken we naar de gemiddelde inflatie over 4 jaren. Dit in lijn met het coalitieakkoord om eventuele exorbitante stijgingen af te vlakken.

5. Overige lokale heffingen

De tarieven voor leges en retributies (onder andere afvalstoffen- en rioolheffing) worden bepaald op grond van de begrote kosten en de afgesproken 100% kostendekkendheid. Tariefaanpassingen zijn daarmee een resultante van kostenontwikkelingen.

6. Omslagrente

De omslagrente is de gemiddelde rente van leningen die wij als gemeente hebben aangetrokken. Deze rente wordt jaarlijks aan investeringen toegerekend om de leningskosten af te dekken. Doordat de gemiddelde rente van onze leningenportefeuille laag is en voorlopig geen nieuwe leningen nodig zijn wordt vooralsnog 1,5% aangehouden.

2.2. Externe ontwikkelingen

Algemeen

De Nederlandse economie groeit in de periode 2026-2030 gematigd, ondanks geopolitieke spanningen en importheffingen van de VS. Vooral huishoudens en de overheid geven meer uit, de koopkracht stijgt. Daarentegen neemt het overheidstekort toe. Dat komt doordat de uitgaven van de overheid harder stijgen dan de inkomsten (bron: Concept Macro Economische Verkenning van het Centraal Bureau voor de Statistiek, juli 2025).

Voor onze begroting vormde de forse loon- en prijsontwikkeling van afgelopen jaren afgezet tegen beperkte Rijkscompensatie via de algemene uitkering van het Gemeentefonds een forse uitdaging.

Nu de lonen en prijzen zich lijken te stabiliseren, het Rijk dit voorjaar helderheid heeft gegeven over de beperkte groei in het Gemeentefonds en het traject Begroting en Organisatie in Balans z'n beslag heeft gekregen in de zomernota 2025 is er vooralsnog sprake van een gezond financieel meerjarig begrotingskader. Dit onder voorwaarde dat alle voorgenomen bezuinigingen worden gerealiseerd. Alvorens verder in te gaan op de loon- en prijsontwikkeling en de ontwikkelingen in het Gemeentefonds duiden we eerst de toename van instabiliteit en onzekerheid.

Toename onzekerheid

Grootste risico voor onze open economie vormt de instabiele situatie in de VS en andere geopolitieke spanningen. Het beleid van de regering-Trump is onvoorspelbaar en instabiliteit van de Amerikaanse economie kan zijn weerslag hebben op Europa. Conflicten in het Midden-Oosten, Oekraïne of Taiwan die verder escaleren kunnen de energieprijzen opstuwten, handelsroutes en ook de markt van half geleiders verstoren. Cyber- of hybrideaanvallen op onze infrastructuur kunnen tot hoge kosten of zelfs tot uitval in de economie leiden.

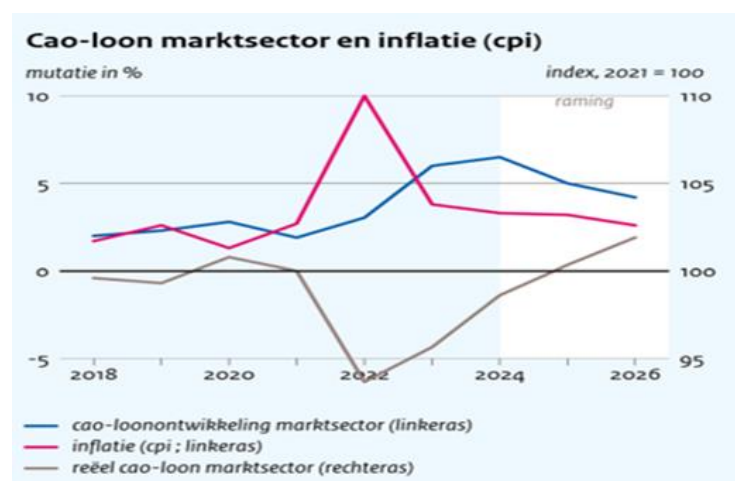
Andere risico's zijn er op het gebied van staatschulden en klimaatverandering en onzekerheid omtrent beleid. Komende jaren moeten we een aantal uitdagingen het hoofd bieden, zoals de vergroening van de economie en investeringen in defensie en veiligheid. Waar landen, zoals nu Duitsland, een ruimer begrotingsbeleid gaan voeren kan dit voor een (tijdelijke) positieve

economische impuls zorgen. Tegelijkertijd heeft een aantal Europese landen hoge staatsschulden, waardoor er soms beperkte budgettaire ruimte is om deze uitdagingen te bekostigen. Hierdoor ontstaat het risico dat plannen niet of minder uitvoerbaar worden. Ook brengt klimaatverandering risico's met zich mee. De kans op extreme weertypen zoals hitte, droogte of juist buitenproportionele neerslag neemt toe, waardoor ook de kans op hittegolven, bosbranden en overstromingen toeneemt. Als laatste is er onzekerheid rondom beleid in Nederland. Het kabinet-Schoof is nu demissionair en toekomstig beleid kan de economische ontwikkeling beïnvloeden.

Loon- en prijsontwikkeling

Als gevolg van de oorlog in Oekraïne is de inflatie de afgelopen jaren fors opgelopen. In vele sectoren zijn lonen verhoogd om koopkrachtverlies te compenseren. Centrale banken hadden daarbij rentestanden verhoogd om de inflatie te remmen. Mede daardoor kwam de economie in 2023 in een (lichte) economische recessie terecht. In tegenstelling tot voorgaande recessies bleef de werkloosheid tot op heden wel laag ondanks afnemende krapte in de arbeidsmarkt. Vanaf medio 2024 is sprake van een licht groeiende economie, voor de periode 2026-2030 wordt 1,3% groei van het BBP verwacht (CPB raming juli 2025).

Grafiek: 8-jarige trend loon- en prijsontwikkeling Nederland (bron: CPB)

De rode lijn hierboven toont de verwachte dalende prijsontwikkeling in 2026. De blauwe lijn hierboven toont de daarop anticiperende dalende loonontwikkeling. De grijze lijn geeft tenslotte de verwachting aan dat vanaf 2025 de reële koopkracht van huishoudens stijgt.

Naar verwachting normaliseren de loon- en prijsstijgingen vanaf 2026, dit vertaalt zich in deze begroting in een aanmerkelijk lager volume aan loon-prijsknelpunten dan voorgaande jaren.

Gemeentefonds

Het gemeentefonds is veruit de grootste inkomstenbron van de gemeente Enschede. Voor 2026 ramen we daarvoor ruim een half miljard euro aan begrotingsbaten. Veranderingen daarin hebben grote invloed op onze financiële positie. Onderstaande tabel geeft de mutaties weer sinds de vorige begroting. Opgemerkt wordt dat in de meicirculaire 2025 zowel een algemeen accres (toename gemeentefonds) alsook een reparatie vanuit het Rijk op het ravijn en Jeugdzorg zit. Deze hebben we apart inzichtelijk gemaakt.

Gemeentefonds ontwikkeling (in 1.000 euro)	2026	2027	2028	2029
Septembecirculaire	-1.124	-1.436	-2.242	-2.852
Decembecirculaire	916	1.544	2.181	2.836
Meicirculaire	3.894	4.319	4.303	5.162
Vergoeding Jeugd waarbinnen:	9.823	8.266	4.490	4.872
Nieuwe maatregelen trajectduur en eigen bijdrage			-3.708	-3.708
Rijksindexering op hervormingsagenda			-5.729	-5.729
Stelposten jeugd*			9.438	9.438
Saldo accres gemeentefonds (inclusief afdracht Jeugd)	13.509	12.693	8.733	10.019

* Voor de rijksindexering op de Hervormingsagenda is in de begroting een stelpost opgenomen binnen de uitkering uit het gemeentefonds. De kortingen op het gemeentefonds voor de maatregelen kortere trajectduur en eigen bijdrage jeugdzorg zijn al verwerkt. Daarbij gaan wij ervan uit dat het Rijk ook maatregelen neemt waardoor onze uitgaven in vergelijkbare mate zullen dalen.

Toelichting belangrijkste ontwikkelingen gemeentefonds:

1. Structurele korting op het gemeentefonds

Het kabinet Rutte IV heeft een structurele korting van 4 miljard euro per 2026 doorgevoerd. Deze generieke uitname is niet gekoppeld aan inhoudelijke keuzes en daarmee feitelijk een platte greep in de kas van gemeenten. Gemeenten hebben zich hier stevig tegen verzet. In de voorjaarsnota's van 2023 en 2024 is voor circa 1,7 miljard euro gerepareerd, onder andere door het afschaffen van de in 2015 onterecht doorgevoerde opschalingskorting van 975 miljoen euro. In de voorjaarsnota 2025 is aanvullend 0,4 miljard euro gerepareerd. Per saldo resteert er nog steeds een structurele korting van 1,9 miljard euro. Voor Enschede betekent dit een aanzienlijke daling van de algemene uitkering in de jaren vanaf 2026.

2. Jeugdzorg

Druk op jeugdzorg

De jeugdzorg in Nederland staat al jaren onder grote druk. Sinds de decentralisatie is het aantal jongeren dat jeugdhulp ontvangt fors gestegen: landelijk krijgt één op zeven jongeren een vorm van ondersteuning. Tegelijkertijd ervaren jongeren dat passende hulp vaak te laat beschikbaar is. Gemeenten moeten zorg bieden, maar onder lastige omstandigheden: met oplopende tekorten, personeelsschaarste en een systeem dat vastloopt.

Hervormingsagenda Jeugd 2023-2028

In 2023 is daarom de Hervormingsagenda Jeugd 2023–2028 gestart, met als doel passende hulp voor de meest kwetsbare jongeren, meer focus op preventie, minder bureaucratie en betere samenwerking met onderwijs, ggz en bestaanszekerheid. Een onafhankelijke deskundigencommissie oordeelde onlangs dat deze agenda weliswaar noodzakelijk is, maar niet voldoende. De focus ligt te veel op het anders organiseren van zorg waar een bredere benadering nodig is. Niet alleen de jeugdzorg, maar het hele jeugdbeleid moet op de schop. Armoede, prestatiedruk, woonproblemen en gezinsstress vragen om een overstijgende aanpak. De commissie pleit voor meer veerkracht in gezinnen, versterking van lokale ondersteuning en een brede maatschappelijke dialoog over opvoeden en opgroeien.

Oordeel deskundigencommissie

Ook financieel zijn er zorgen. De commissie is niet overtuigd dat de beoogde besparing van 1 miljard euro wordt gerealiseerd. Het ontbreekt aan inzicht in wat werkt. Er zijn geen goede data, indicatoren of monitoring. Sturen op geld is nu sturen in de mist. De commissie stelt

voor om besparingen tot 2028 als PM-post in de Rijksbegroting op te nemen. Onrealistische financiële druk mag een gezonde transformatie niet blokkeren. Daarnaast moet er een nieuw financieringsmodel komen met passende bekostiging voor specialistische zorg. Indexatie van jeugdzorgkosten moet aansluiten bij de ontwikkeling van de zorguitgaven in Nederland.

Reactie kabinet en gevolgen voor gemeenten

Het kabinet heeft deze adviezen deels overgenomen. Vanaf 2025 zijn 2 posten structureel toegevoegd aan het gemeentefonds. Allereerst 400 miljoen euro reparatie op de terugval van het gemeentefonds voor het deel Jeugdzorg. Verder 414 miljoen euro structureel voor 50% van het tekort op Jeugdzorg dat voor rekening van het Rijk komt. Ook is voor 2026–2027 incidenteel 1 miljard euro beschikbaar gesteld om het ingroeipad van de hervormingsagenda te verlengen tot 2028. Tegelijkertijd verhoogt het kabinet de structurele besparingsdoelstelling op Jeugdzorg met 800 miljoen euro naar 1,8 miljard euro en is de indexatiesystematiek niet aangepast. Dit betekent verlichting op korte termijn, maar een zwaardere opgave vanaf 2028. Het eindadvies van de deskundigencommissie is naar voren gehaald en wordt in 2027 verwacht. Tot die tijd blijft de bekostiging van Jeugdzorg op langere termijn onzeker.

Kaders en aannames voor Enschede

Gezien alle onzekerheden moeten we aannames doen over hoe baten en lasten jeugdzorg zich gaan ontwikkelen. De VNG en de provinciale toezichthouder hanteren daarbij andere kaders. De VNG gaat uit van volledige compensatie vanaf 2028, terwijl de provincie stelt dat gemeenten voor 1,5 miljard euro aan bezuinigingen aan de lat staan. Enschede kiest een evenwichtige benadering. We veronderstellen niet dat alle tekorten worden gecompenseerd, maar nemen ook niet het volledige risico op ons. De eenzijdig verhoogde bezuinigingsopgave is onvoldoende onderbouwd. Zolang het eindadvies van de deskundigencommissie ontbreekt achten wij terughoudendheid gepast. Daarom ramen we stelposten met een omvang van 9,4 miljoen euro (waarin we de indexatie hervormingsagenda als budgetneutraal beschouwen). Deze inschatting sluit aan bij de bestuurlijke realiteit én financiële onzekerheid op dit dossier.

3. Wijziging accresystematiek

De jaarlijkse groei van het gemeentefonds wordt ook wel het accres genoemd. Tot 2023 werd deze bepaald op basis van de uitgavenontwikkeling van het Rijk (de zogeheten ‘trap-op/trap-af’-systematiek). Sinds 2024 is deze systematiek gewijzigd: het accres wordt nu gebaseerd op de ontwikkeling van het bruto binnenlands product (BBP). Deze nieuwe systematiek sluit onvoldoende aan bij de feitelijke kostenontwikkeling van gemeenten, met name in het sociaal domein. De volumegroei van taken zoals jeugdzorg en Wmo is structureel hoger dan de BBP-groei en staat los van conjuncturele schommelingen. Bovendien kent de BBP-raming van het CPB aanzienlijke onzekerheden. In de afgelopen jaren werd de economische groei stevast te laag ingeschat. Door het ontbreken van nacalculatie leidt dit tot een structureel nadeel. De VNG raamt dit verlies op circa 400 miljoen euro per jaar voor alle gemeenten samen.

4. Afschaffing specifieke uitkeringen en korting bij overheveling

Het kabinet heeft het voornemen uitgesproken om een groot aantal specifieke uitkeringen (SPUK's) af te schaffen en onder te brengen in de algemene uitkering van het gemeentefonds. De bedoeling is om hiermee de bestedingsvrijheid van gemeenten te vergroten en de verantwoordingslast te beperken. In de praktijk gaat dit echter gepaard met een generieke korting van 10% op het totaalbedrag dat wordt overgeheveld. Dat betekent mogelijk een aanzienlijke structurele vermindering van beschikbare middelen. De VNG heeft hierover haar zorgen geuit en bepleit dat een dergelijke stelselwijziging plaats zou moeten vinden zonder generieke korting. Daarbij ziet het ernaar uit dat voorlopig nog slechts een beperkt aantal spuk's ook daadwerkelijk overgaat naar het gemeentefonds.

5. Herijking verdeelmodel gemeentefonds

Jaarlijks wordt via het gemeentefonds circa 40 miljard euro verdeeld over gemeenten. Dit op basis van een verdeelmodel met verschillende maatstaven (zoals bevolkingssamenstelling, sociaaleconomische kenmerken en centrumfunctie). Vanaf 2023 is dit model herijkt voor een eerlijkere verdeling van middelen. Voor Enschede pakt deze herverdeling per saldo gunstig uit, onder andere door onze sterke centrumfunctie en relatief zwakke sociaaleconomische structuur. De invoering van het nieuwe verdeelmodel verloopt gefaseerd. Gemeenten ontvangen het nadeel of voordeel niet in één keer, maar via een zogenoemd ingroeipad, met een maximum van 37,50 euro per inwoner per jaar. Enschede heeft vanaf 2025 nog 6,50 euro per inwoner tegoed. De volgende stap in het ingroeipad is echter uitgesteld tot 1 januari 2027. Voor die tijd wordt het verdeelmodel opnieuw geactualiseerd op basis van data uit 2025. Daarom is het resterende ingroeipad nog niet verwerkt in ons middelenkader.

2.3. Geactualiseerd saldo meerjarenbegroting

In de tabel hieronder is het saldo middelenkader gepresenteerd voor de periode 2026 t/m 2029 waarbij we expliciet de mutaties benoemen die na de zomernota zijn doorgevoerd.

Middelenkader 2026-2029 (x 1 miljoen euro)	2026	2027	2028	2029
1. Saldo Gemeentebegroting 2025-2028	-24,8	-19,4	-9,5	-5,3
2. Gemeentefonds (inclusief vergoeding Jeugd)	13,5	12,7	8,7	10,0
3. Loon- en prijscompensatie 2026-2029	-1,0	-4,4	-7,5	-7,6
4. Knelpunten	-16,6	-14,8	-14,5	-13,8
5. Prioriteiten	0,0	0,0	0,0	0,0
6. Dekkingsmaatregelen	16,4	18,7	21,7	22,5
7. Lokale belastingen	3,0	3,7	3,7	3,7
8. Saldo Zomernota 2026-2029	-9,5	-3,5	2,7*	9,6*
9. Wijzigingen tussen Zomernota en Begroting: BZK correctie gemeentefonds (2028 en 2029 -0,1 en -0,2) en indexering onderwijshuisvesting (2029 -0,2)			-0,1	-0,4
10. Saldo Gemeentebegroting 2026-2029	-9,5	-3,5	2,5*	9,1*
11. Structureel saldo	0,6	2,0	4,3*	11,1*
12. Weerstandsratio	1,45	1,38	1,22	1,19

* Let op, binnen dit saldo zitten ook stelposten rondom jeugdzorg van 9,4 miljoen euro. Daarbij verwachten we dat de provinciale toezichthouder voor één van die stelposten (5,7 miljoen euro indexatie hervormingsagenda) mogelijk een correctie toepast in haar oordeel. Hierboven in onderdeel 2.2 Gemeentefonds, onderdeel 2 Jeugdhulp is toegelicht waarom deze stelpost toch is opgenomen.

Voor 2026 is sprake van een begroting met een positief structureel saldo. Wel resteert er nog een incidenteel tekort van zo'n 9,5 miljoen euro. Dit loopt in 2027 terug tot een tekort van 3,5 miljoen euro. De in het verleden opgebouwde buffers kunnen in 2025-2027 als een prima remweg fungeren om met een zachte landing tot nieuw financieel evenwicht te komen. Vanaf 2028 zal naar verwachting het saldo positief zijn. Daarvoor is het wel noodzakelijk om de scherpe keuzes die zijn gemaakt bij de zomernota 2025 te realiseren. Aanvullend zal moeten blijken of onze aannames rondom Jeugdzorg die zijn vervat in de opgenomen stelposten in onze meerjarenbegroting stand houden.

Toelichtingen op het middelenkader:

1. Gemeentebegroting 2025-2028

In het saldo van de gemeentebegroting 2025-2028 was al sprake van een groot structureel tekort in het meerjarenperspectief.

2. Gemeentefonds (inclusief vergoeding Jeugd)

Bij de zomernota is het integrale effect van de september- en decembercirculaire 2024 en de meicirculaire 2025 doorgerekend. Deze circulaires pakken per saldo positief uit. Maar daarbij is het goed te beseffen dat dit slechts een gedeeltelijke reparatie betreft op de eerdere forsere uitname die het kabinet Rutte-4 heeft gedaan.

3. Loon- en prijscompensatie 2026-2029

Elk jaar reserveren we in onze begroting voor t+4 een budget om loon- en prijsontwikkelingen op te vangen. Helaas is het budget dat we hiervoor in het verleden hebben gereserveerd voor de jaren 2025 en verder onvoldoende. Dit heeft 2 oorzaken: (1) de lonen- en prijzen zijn harder gestegen dan verwacht, (2) er is sprake geweest van personele groei waardoor de totale loonsom waarover geïndexeerd moet worden ook groter is. Als de inflatie niet verder normaliseert zullen zich ook de komende jaren knelpunten voordoen.

4. Knelpunten

De omvang van de knelpunten in deze zomernota was lager dan in voorgaande jaren. Door het enigszins afvlakken van de loon-prijsontwikkeling zien we vooral minder inflatie-gerelateerde knelpunten. Andere knelpunten zijn gerelateerd aan volumeontwikkeling. Met name bij jeugd en WMO zien we toename in de kosten. Voor een gedetailleerd overzicht van de knelpunten die in deze begroting zijn verwerkt, zie [Zomernota 2025](#).

5. Prioriteiten

Aangezien er geen budgettaire ruimte is, zijn er geen nieuwe politieke prioriteiten toegevoegd.

6. Dekkingsmaatregelen

Gezien de financiële opgave zijn in deze begroting dekkingsmaatregelen opgevoerd in 3 categorieën:

1. Beleidsmatige keuzes. Het gaat hier om maatregelen die beleidsmatige en maatschappelijke gevolgen hebben. We blijven vasthouden aan onze strategische koers en opgaven, ook nu we moeten bezuinigen. De beleidsmatige keuzes zijn hier zorgvuldig op beoordeeld. Gekozen is voor maatregelen die het minst afbreuk doen aan de richting die we als raad en college hebben ingezet voor een inclusief, aantrekkelijk, groen en duurzaam en open Enschede.
2. Organisatieontwikkeling. We investeren in een toekomstbestendige organisatie die klaar is voor de maatschappelijke uitdagingen van morgen. De voorgestelde maatregelen richten zich op efficiënter werken, kostenbesparing, modernisering en het versterken van concernsturing. Zo bouwen we aan een organisatie die slimmer, efficiënter en vanuit meer focus werkt en waar de werkdruk lager wordt.
3. Begrotingsoptimalisaties. We nemen ook maatregelen die financieel-technisch van aard zijn. Ze komen voort uit financiële meevallers, een striktere begrotingsdiscipline en het slim benutten van ruimte binnen bestaande financiële kaders.

7. Lokale belastingen

Elk jaar werken we de verwachte inkomsten voor lokale belastingen bij. Daarbij kijken we eerst naar de opbrengst die is gerealiseerd in het afgelopen jaar. Daarna maken we een afweging welke indexatie toe te passen voor komend jaar. Normaliter passen we enkel een inflatiecorrectie toe. Daarbij kijken we naar de meerjarige gemiddelde inflatie. We houden die lijn voor komend jaar ook vast, met uitzondering van het tarief voor toeristenbelasting. Verder onderzoeken we de mogelijkheid om een publieksbijdrage voor evenementen in te voeren.

8. Saldo Zomernota 2026-2029

Zie hieronder bij 10. Saldo Gemeentebegroting 2026-2029 (praktisch gelijk saldo).

9. Wijzigingen tussen Zomernota en Begroting: BZK correctie gemeentefonds

Op 13 juni 2025 heeft het ministerie van BZK herziene rekenmodellen voor de meicirculaire ter beschikking gesteld nadat was gebleken dat er fouten waren gemaakt voor de maatstaven voor het sociaal domein. De resultaten waren echter toen al opgenomen in de zomernota 2025. Aanpassing van de zomernota was te complex, zoals we op 17 juni in de raadsbrief hebben aangegeven. Vandaar deze afwijking in de Gemeentebegroting 2026. (2028 -0,1 miljoen euro en 2029 -0,2 miljoen euro).

Verder is vorig jaar in de zomernota aangegeven dat jaarlijks onderwijshuisvestingsbudget geïndexeerd wordt. Per abuis is dit aspect niet in de knelpunten van de zomernota meegenomen.

Nadere uitleg: Onderwijshuisvesting is een wettelijke plicht die Gemeenten hebben (Zorgplicht). Als het gaat om de verbouw of nieuwbouw van scholen werkt de gemeente volgens de vastgestelde Verordening Onderwijshuisvesting 2016. Op basis van die verordening verleent de gemeente subsidies voor (ver)nieuwbouwplannen die gebonden zijn aan de normvergoedingen die de VNG dwingend vaststelt. Met alle schoolbesturen zijn voor alle schoolgebouwen in 2019 afspraken gemaakt en vastgelegd in het Integraal onderwijshuisvestingsplan (IHP) inclusief en tijds- en financiële planning tot en met 2055. Vanaf 2020 zijn de wettelijk vastgestelde VNG-normvergoedingen jaarlijks fors gestegen. In de periode 2020-2024 alleen al met cumulatief 34%. Het beschikbare budget wordt hiervoor onvoldoende gecompenseerd. Dit moet worden bijgesteld om het met schoolbesturen overeengekomen programma te kunnen blijven uitvoeren en leidt tot een jaarlijks en structureel knelpunt van 200.000 euro. Voor de jaarschijf 2029 is dit geregeld via deze wijziging.

10. Saldo Gemeentebegroting 2026-2029

In het actuele middelenkader valt vooral onderscheid 2026/2027 op (afnemend negatief saldo, remweg) ten opzichte van 2028/2029 (positief saldo onder voorbehoud van realisatie bezuinigingen en ontwikkelingen rondom middelen voor jeugdhulp).

11. Structureel saldo

Het structurele saldo 2026-2029 is sluitend, indien de provinciaal toezichthouder de stelpost indexatie hervormingsagenda op Jeugdzorg zou corrigeren is 2028 echter niet structureel sluitend.

12. Weerstandsratio

Deze ratio geeft de mate aan waarin de gemeente in staat is het hoofd te bieden aan financiële risico's als die zich voordoen. Conform de financiële verordening wordt een cijfer > 1 als voldoende aangemerkt.

2.4. Ontwikkelingen financiële positie

Om te beoordelen of onze financiële positie voldoende weerbaar en houdbaar is gebruiken we een brede set financiële kengetallen. Hieronder zijn deze opgenomen en geven we een samenvattende beoordeling.

Financieel kengetal	Signalering	2026	2027	2028	2029
1. Weerstandsratio	<0,8	1,45	1,38	1,22	1,19
2. Netto schuldquote	>130%	37%	46%	51%	46%
3. Solvabiliteitsratio	<20%	27%	24%	23%	24%
4. Grondexploitatie	>35%	1%	1%	1%	0%
5. Structurele exploitatieruimte	<0%	0,1%	0,2%	0,5%	1,2%
6. Belastingcapaciteit	>105%	104%	105%	106%	107%
7. Netto investeringsquote	<0% of >5%	4,1%	5,9%	6,5%	4,5%

Toelichtingen:

1. Weerstandsratio

De weerstandsratio bekijkt of er voldoende reserves achter de hand zijn om incidentele tegenvallers op te vangen. Een lage weerstandsratio kan betekenen dat de gemeente in het geval een financiële tegenvaller deze niet op kan vangen. In Enschede kunnen risico's goed opgevangen worden.

2. Netto schuldquote

De netto schuldquote staat stil bij de vraag hoe hoog de schulden van de gemeente zijn en hoe zwaar deze drukken op de begroting? Een hoge en alsmaar oplopende (netto) schuldquote kan worden gezien als een teken voor een op termijn onhoudbare financiële situatie. De schuldquote in Enschede ligt laag als gevolg het beleid van de afgelopen jaren om de schulden af te bouwen.

3. Solvabiliteitsratio

De solvabiliteitsratio kijkt naar in hoeverre het bezit op de balans met schulden is belast. Een lage solvabiliteit is een teken dat de gemeente in de exploitatie weinig spaart voor financiering van investeringen. De solvabiliteit in Enschede is voldoende op niveau.

4. Grondexploitatie

Het kengetal grondexploitatie beoordeelt of de gemeente grote grondposities heeft en daardoor meer risico loopt bij afboekingen? Een hoog percentage kan aangeven dat eventuele grondaafboekingen moeilijk op te vangen zijn. In Enschede is daar geen sprake van en zijn de grondposities juist aan de lage kant. Dat kan strategische ambities en werken aan maatschappelijke opgaven in de weg zitten. Vandaar dat vorig jaar ook door de raad is besloten tot een strategisch verwervingskrediet om als gemeente weer wat actiever grondbeleid te voeren.

5. Structurele exploitatieruimte

Bij de structurele exploitatieruimte gaat het erom of er voldoende structurele baten zijn om de structurele lasten te dekken? Bij een structureel tekort wordt op lange termijn telkens

ingeteerd op het eigen vermogen. Eigenlijk worden dan de kosten van lopende consumptieve uitgaven op toekomstige generaties inwoners afgewenteld.

6. Belastingcapaciteit

Kengetal belastingcapaciteit beziet of de gemeente relatief veel of weinig belastingen heft en nog ruimte heeft om deze te verhogen in geval van tegenvallers? Dit kengetal geeft inzicht of in een slechtweert-scenario er nog ruimte is voor ombuigingen op de batenkant. Hoge belastingdruk kan een teken zijn dat lopende uitgaven aan publieke voorzieningen onder druk staan. In Enschede ligt de belastingdruk historisch gezien altijd al hoger dan het landelijk gemiddelde. Doordat de afgelopen jaren terughoudend met belastingverhogingen is omgegaan is dit kengetal echter wel iets meer naar het gemiddelde toe gekropen.

7. Netto investeringsquote

Hoewel geen verplicht kengetal volgt Enschede ook de netto investeringsquote. Te lage investeringen kunnen een signaal zijn dat de begroting zodanig onder druk staat dat investeringen die nodig zijn om het voorzieningenniveau op peil te houden worden uitgesteld. Daardoor zijn op termijn mogelijk inhaalinvesteringen nodig. Te hoge investeringen zorgen voor het sterker oplopen van de schuldquote en schuldverplichtingen en het vastleggen van een groter deel van de begroting met afschrijvings- en financieringslasten van investeringen. Daarmee neemt de ruimte voor eventuele ombuigingen in de exploitatie af. Jarenlang was in Enschede sprake van een zeer lage of zelfs negatieve investeringsquote. Om een aanvaardbaar voorzieningenniveau te behouden en om toekomstige groei van de stad mogelijk te maken is de afgelopen jaren ingezet op het op peil brengen van het investeringsniveau. Hiervoor is onder andere een strategische investeringsagenda ingesteld, maar we investeren bijvoorbeeld ook in onderwijshuisvesting en verduurzaming van eigen vastgoed. Daarmee loopt de investeringsquote de komende jaren weer op.

Samenvattend kan gesteld worden dat de financiële conditie in Enschede gezond is. Er zijn voldoende buffers voorhanden om tegenvallers op te vangen. Er zijn lage schulden en de solvabiliteit is op orde. Er zijn nauwelijks risico's vanuit de hoeveelheid grondposities. Het investeringsniveau is op peil. En er is sprake van een positieve balans tussen structurele baten en lasten. Alleen de belastingdruk ligt iets hoger dan het landelijk gemiddelde. Ook is het risicoprofiel verhoogd, zoals terug te zien in de paragraaf weerstandsvermogen. Dit houdt direct verband met een stevige omslag van het kabinetsbeleid vanaf 2026 om gemeenten fors te korten op de uitkering. Mede door onze lobby richting Den Haag samen met de VNG is de korting gehalveerd voor de jaren 2026 en 2027. Echter vanaf 2028 dreigt een nieuwe financiële klem door de ambitieuze taakstelling op de jeugdhulp. Wederom zal dan de commissie Van der Ark vooraf een advies moeten gaan geven. Kortom actief lobbyen bij een nieuw kabinet en tijdig anticiperen op 2028 als nieuwe uitdaging blijft hard nodig.

2.5. Strategische investeringsagenda

Naast de zomernota is de strategische investeringsagenda een belangrijk sturingsinstrument voor de gemeenteraad. De Strategische Investeringsagenda is het instrument waarmee de gemeente Enschede koers houdt op haar lange termijn opgaven. In een tijd waarin maatschappelijke vraagstukken zoals woningnood, energietransitie en sociaaleconomische ongelijkheid steeds urgenter worden, biedt de investeringsagenda de noodzakelijke financiële en inhoudelijke basis voor structurele investeringen in de stad. Zo blijven we, óók in financieel zwaardere tijden, investeren in ruimtelijke, sociale en economische kwaliteit.

De investeringsagenda is geen statisch document. Jaarlijks actualiseren we de agenda, op basis van beleidsontwikkelingen, uitvoeringsinformatie en financiële kaders. De gemeenteraad bepaalt gelijktijdig met de zomernota welke projecten blijven staan, toegevoegd of afgeschaald worden, en of temporisering nodig is om financieel binnen de spelregels te blijven. Voor 2025 zijn de volgende actualisaties doorgevoerd:

- Boeldershoek West is toegevoegd, als antwoord op de groeiende behoefte aan werklocaties;
- Driehoek Noord en Rigtersbleek zijn getemporiseerd. Dit is nodig omdat op andere projecten sprake is van versnelling. Daardoor treedt een tussentijds tekort aan beschikbare investeringsmiddelen op. De versnelde uitvoering van projecten toont aan dat de investeringsagenda werkt, maar legt ook druk op beschikbare middelen. Dit is opgelost door Driehoek Noord te splitsen in 2 delen en het 2e deel vanaf 2030 te ontwikkelen en bij Rigtersbleek de herontwikkeling niet voor 2035 op te starten;
- Ontmoetingsruimte Glanerbrug, waarbij de financiering is omgezet van eenmalige middelen naar een structureel budget. Dit om aan wettelijke verplichtingen rondom activering van maatschappelijk vastgoed te voldoen en toekomstige vervanging mogelijk te maken.

De investeringsagenda bevat daarmee de volgende grote gebiedsontwikkelingen:

Projecten investeringsagenda	
Centrumkwadraat	Eschmarkerveld
Cromhoff	Glanerbrug Fysiek
De kop	Horstmanpark
DIA Tweekelerveld	Kennispark
DIA Zuid	Sportclustering Zuid, Schreurserve en Glanerbrug (MFSA's)
Diekman Topsportcampus	Warenhuis (openbare ruimte)
Boeldershoek West	

Met deze projecten worden tot 2034 vanuit deze agenda circa 4.800 woningen gebouwd (waarvan 50%-70% betaalbaar) en bestaande woningen verduurzaamd. Ook wordt 58.000m² aan werkfuncties (van broedplaatsen tot kantoren) en 5800m² aan voorzieningen gecreëerd (ontmoetingsplekken, parkeergarage busstation, (top)sportvoorzieningen, sociaal maatschappelijke voorzieningen). Binnen de projecten op de investeringsagenda is aandacht voor versterking van biodiversiteit, vergroening van openbare ruimte en wateropvang. Hiermee draagt de SIA breed bij aan onze opgaven. Zo worden fysieke ontwikkelingen (woningbouw, bedrijventerreinen, openbare ruimte) gekoppeld aan sociale impact (leefbaarheid, kansengelijkheid) en economische groei (banen, innovatie). De Strategische Investeringsagenda werkt ook als vliegwieltje voor externe financiering. Sinds 2021 is ruim 84 miljoen euro aan cofinanciering opgehaald bij het Rijk en de Provincie.

Enschede en Hengelo zijn onlangs door het Rijk aangemerkt als grootschalige woningbouwlocatie voor de gebiedsontwikkeling Spoorzone Hengelo Enschede (SHE). Eind 2025 wordt meer duidelijk over de financiële bijdrage van het Rijk (cofinanciering) om de gewenste groei, innovatie en ontwikkeling van de regio mogelijk te maken. Het betreft de eerste stap tot 2035 (van minimaal 7.000 woningen in Enschede en 3.000 woningen in Hengelo) met als doel om uiteindelijk in 2050 30.000 woningen, 25.000 arbeidsplaatsen en

een plus van 100.000 inwoners te realiseren. Voor de verdichting, intensivering en versnelling van de woningbouw moeten wij de komende jaren investeren in een samenhangend pakket aan mobiliteits- en gebiedsmaatregelen. Dit is een complexe opgave met betrokken externe partijen zoals Prorail en de Provincie Overijssel.

2.6. Lopende taakstellingen en stelposten

De deze zomer door uw raad genomen maatregelen om tot een sluitende begroting te komen omvatten zowel beleidsmatige keuzes, organisatieontwikkeling als begrotingsoptimalisaties:

Maatregelenpakket (in 1.000 euro)	2026	2027	2028	2029
Beleidsmatige keuzes	7.716	9.501	10.450	10.361
Organisatieontwikkeling	3.104	4.604	6.649	7.579
Begrotingsoptimalisaties	5.587	4.587	4.587	4.587
Lokale belastingen en heffingen	2.980	3.700	3.700	3.700
Totaal aan maatregelen	19.387	22.392	25.386	26.227

Deze scherpe keuzes zijn grotendeels al verwerkt, een deel vergt nog afstemming met partners. Daarin is bij de zomernota voorzien door deze keuzes later in te laten gaan. Bij de zomernota is reeds aangekondigd dat, gezien de omvang van dit maatregelenpakket, nog een investeringsbudget nodig is. Bij deze begroting wordt voorgesteld 1,02 miljoen euro vanuit de algemene reserve te doteren aan de reserve flankerend beleid om de uitvoering mogelijk te maken: Het gaat om:

- Begeleiding van circa 50 medewerkers van werk naar werk: 500.000 euro
Het pakket aan maatregelen leidt naar schatting tot een netto formatiereductie van circa 30 fte: een afname van 50 fte, deels gecompenseerd door gerichte investeringen in 20 fte nieuwe functies. Dit kan worden opgevangen met regulier personeelsbeleid, zeker ook gezien de verwachte pensioenuitstroom in de komende jaren. Wel zal aanvullende inzet nodig zijn voor begeleiding van medewerkers van werk naar werk.
- Investeren in digitalisering, automatisering, implementatiebudget: 500.000 euro
Voor Business Intelligence tooling in de planning & control-functie.
- Aanschaf drones: 20.000 euro

De resultaten vanuit het BOB-traject zijn hiermee integraal verwerkt. Komende jaren willen we uw raad graag via de jaarrekeningen nader gaan informeren over de voortgang van de genomen maatregelen. Daarbij gaan we dan tevens nader in op de maatregelen die verband houden met bovenstaande organisatieontwikkeling. Dit in lijn van motie 16 van de zomernota 2025 ("besparingsmonitor organisatieontwikkeling"). Ook informeren we u dan over dertien eerder genomen maatregelen die nog doorlopen:

Eerdere taakstellingen (x 1.000 euro)	2026	2027	2028	2029
Sport: Clustering sportvelden	0	35	76	163
Parkeren: betaald parkeren FC Twente	50	50	50	50
Stelpost nacalculatie LPO gemeenschappelijke regelingen		500	500	500

2.7. Samenvatting

Sinds 2022 zijn we aan de slag met het coalitieakkoord Samen trots op Enschede. We hebben al veel in gang gezet en gerealiseerd. Ondertussen veranderde de financiële context drastisch. Voor de begroting 2025 hebben we 20 miljoen euro omgebogen door scherp te begroten, onderbestedingen af te romen, reserves vrij laten vallen, middelen voor beleidsintensiveringen die nog niet (volledig) zijn opgepakt vrij te laten vallen en door verwachte besparingen als gevolg van de plannen “Onze Jeugd, Onze Zorg” en “Samen Leven, Samen Zorgen”. Vanaf 2026 zijn forse kortingen op het gemeentefonds doorgevoerd. Het college heeft intensief gelobbyd bij het Rijk, samen met andere gemeenten. Met resultaat, ongeveer de helft van de korting werd teruggedraaid. Toch hadden we op meer gehoopt. Er blijft namelijk sprake van een aanzienlijke financiële druk. Dit naast de grote maatschappelijke opgaven, personeelsschaarste en de onzekerheden vanuit het Rijk waarmee we te maken hebben.

Om in deze complexe context toch tot verantwoorde keuzes te komen, is gewerkt vanuit zes leidende principes. Deze principes dienden als kompas. We kiezen ervoor om te blijven investeren in een toekomstbestendige stad, de sociale en fysieke basis te bewaken, kwetsbare inwoners te ondersteunen, de lasten zo laag mogelijk te houden, samenhang en maatwerk te creëren, en ruimte te geven aan maatschappelijke kracht. We zijn tot deze principes gekomen nadat we uw raad actief in het voortraject hebben betrokken bij het opstellen van een afwegingskader.

Op basis van deze principes is er bij de zomernota 2025 door uw raad tot een zorgvuldig en afgewogen maatregelenpakket besloten. Met dit pakket is het gelukt een structureel sluitende begroting op te leveren en werken we middels de organisatieontwikkeling tegelijkertijd aan het reduceren van de werkdruk. In 2026 en 2027 doen we nog wel incidenteel beroep op de reserves, maar dat kan ook doordat onze financiële positie door solide financieel beleid in de afgelopen jaren op orde is. Voorwaarde daarvoor is wel dat de voorgenomen maatregelen ook daadwerkelijk worden gerealiseerd. Aanvullend zitten er nog risico's in de begroting rondom Jeugdzorg. Daarbij gaan we ervan uit dat bijna 9,4 miljoen euro aan Rijksbezuinigingen op jeugdzorg voor Enschede budgetneutraal uitpakt. In het meerjarenperspectief ontstaat er dan zelfs weer financiële ruimte voor de volgende raad om eigen accenten aan te gaan brengen.

3. Programma's

3.1 Vitaal en sociaal

Strategische opgave: Inclusief Enschede

Doel	Subdoel	Link
<u>01. We werken aan bestaanszekerheid</u> <i>totale lasten (x 1.000 euro): 293.146,00</i>	<u>01.01 Iedereen heeft de mogelijkheid om in z'n levensonderhoud te voorzien</u>	Indicatoren: 6 Aantal acties: 4
	<u>01.02 Iedereen heeft een dak boven het hoofd</u>	Indicatoren: 3 Aantal acties: 1
<u>02. We maken gezond leven makkelijker</u> <i>totale lasten (x 1.000 euro): 36.333,00</i>	<u>02.01 Iedereen heeft toegang tot een stimulerende leefomgeving die uitnodigt tot gezond gedrag</u>	Indicatoren: 2 Aantal acties: 3
	<u>02.02 Inwoners kijken naar elkaar om en dragen mede zorg voor elkaars welzijn en bestaan</u>	Indicatoren: 3 Aantal acties: 3
<u>03. We vergroten de kansengelijkheid</u> <i>totale lasten (x 1.000 euro): 232.668,00</i>	<u>03.01 Jeugdigen groeien veilig en stabiel op</u>	Indicatoren: 5 Aantal acties: 1
	<u>03.02 Iedereen neemt volwaardig deel aan de samenleving</u>	Indicatoren: 6 Aantal acties: 3
	<u>03.03 Iedereen ontwikkelt zijn talenten (door)</u>	Indicatoren: 1 Aantal acties: 2

Onze strategische opgaven zijn nauw verbonden met de Sustainable Development Goals (SDG). Dit zijn 17 doelen voor duurzame ontwikkeling, opgesteld door de Verenigde Naties. Samen vormen ze de wereldwijde duurzaamheidsagenda tot 2030.

Deze strategische opgave Inclusief Enschede draagt bij aan de volgende sustainable development goals (SDG's). Voor uitleg zie bijlage 6.8

Wat willen we bereiken?

De Gemeente Enschede werkt samen met inwoners en partners aan een aantrekkelijke, boeiende gemeente waar het voor haar inwoners mogelijk is zelfstandig, gelukkig en gezond te leven. Waar iedereen er toe doet - gelijke kansen heeft en volwaardig aan alle aspecten van het leven kan deelnemen. En dat in een gezonde, uitdagende en groene leefomgeving. Bestaanszekerheid, kansengelijkheid en gezondheid zijn daarbij heel belangrijk. De meeste inwoners kunnen hier zelf hun verantwoordelijkheid in nemen. Inwoners die niet voldoende

grip op hun leven ervaren en/of hebben ondersteunen wij waar en zo lang als nodig. Daarom zetten we in op drie pijlers:

- a) we werken aan bestaanszekerheid,
- b) we maken gezond leven makkelijker,
- c) we vergroten kansengelijkheid.

Centraal in ons handelen staat:

- Uitgaan van de menselijke waardigheid
- Het bieden van een duurzaam perspectief
- Doen wat nodig is, waar het nodig is
- Samenwerken vanuit denk- en leefwereld van inwoners

Bestaanszekerheid

Het hebben van zekerheid van voldoende en voorspelbaar inkomen en een dak boven het hoofd zijn basisbehoeften. Vanuit de beleidskaders “Meedoen naar vermogen” (Enschedese arbeidsmarktaanpak), “Rondkomen met je inkomen”, de “Woonvisie” en de regionale visie ‘Een huis voor iedereen, een thuis voor iedereen’ werken we hieraan.

Aanvullend hierop is de kadernota “Meerjarig perspectief voor de sociale arbeidsmarktinfrastructuur binnen Enschede” opgesteld. We reageren met deze nota op de toename van problematiek bij onze doelgroep. Een gevolg van de goede ontwikkelingen op de arbeidsmarkt; meer mensen hebben werk – degenen die nog geen werk hebben, hebben dat nog niet omdat ze relatief veel problemen hebben. Om te kunnen voldoen aan de grotere begeleidingsvraag van onze inwoners verbeteren we de ondersteuning. Onder andere door in te zetten op de (ver)nieuwbouw van de huidige Kwekerij tot ‘Stadskas’.

Als dekkingsmaatregel bij de Zomernota 2025 brengen we komend jaar de aanvulling op de bijstand voor jongeren tot 21 jaar terug naar het wettelijk minimum. En we trekken de verordening sociaal maatschappelijke participatie jongvolwassenen in, die onvoldoende effect sorteerde. Ook ronden we in 2026 de gesprekken met ROZ af om de dienstverlening terug te brengen naar het wettelijk minimum. Dit past bij een focus op kerntaken.

Gezond leven

Gezondheid is een ieders grootste goed. In het beleidskader ‘Gezond Enschede’ geven we weer hoe we bijdragen aan een gezonde leefomgeving. Een belangrijke fundamenteel is een sterke sociale basis. Voor inwoners die niet in staat zijn hier zelfstandig gebruik van te maken, bieden we individueel en gebiedsgericht extra ondersteuning. Om ook in de toekomst warm, sociaal en menselijk zorg en hulp te kunnen bieden, zijn wel veranderingen nodig. Daar werken we nu al aan, onder andere via de nota’s ‘Onze jeugd, onze zorg’ en ‘Samen leven, samen zorgen’.

In 2026 realiseren we een gebiedsgerichte gezondheidsaanpak in 6 wijken. Te beginnen met de meest kwetsbare wijken met de grootste gezondheidsachterstanden. We inventariseren de staat van de gezondheid van een wijk of buurt (onder andere via de Stedelijke InvesteringsAgenda SIA) en stellen samen met de inwoners en partners een multidisciplinair programma op om gezondheidsverschillen in de wijk te verkleinen. We sluiten daarbij aan bij bestaande initiatieven.

Voor de uitwerking van dekkingsmaatregelen uit de zomernota 2025 werken we in 2026 onder andere aan een nieuwe opdracht voor Sportaal. De opdracht om de subsidie aan de SES vanaf 2027 te verminderen pakken we op door, ook, breed naar de voorzieningsprogrammering te kijken en slimme combinaties van functies te zoeken.

Kansengelijkheid

In het programma “Kansrijk Enschede” (blijven) we investeren in kansen voor alle kinderen. We zetten in op een kansrijke start van het leven. Door voorschoolse educatie, het behalen van een startkwalificatie en hulp voor jeugdigen met problemen.

Er ligt een grote uitdaging als het gaat om het keren van de groei van jeugdzorggebruik, specifiek het aantal jeugdigen dat in verblijf terecht komt. Het aantal jongeren in verblijf lijkt op volume tot stilstand te komen. Dat is een positieve ontwikkeling. In de nota Onze Jeugd, Onze Zorg hebben we een breed pallet van maatregelen geschetst. We gaan onder meer hulp zelf, sneller, verlenen via de Wijkteams. En we zetten, met partners als de GGD, onder andere in op het versterken van de pedagogische basis als een preventief instrument. Vol vertrouwen hebben we in de zomernota 2025 besloten tot het verhogen van de opbrengst van de strategie in de nota Onze Jeugd Onze Zorg (maximumscenario).

Net als voor het onderdeel Jeugd zetten we ook voor de uitvoering van de Wmo in op ondersteuning dichtbij huis. Met Hulp om de hoek, lichte hulp via basisvoorzieningen in de wijk en het project ‘Samen indiceren’. We gaan uit van het medium opbrengst-scenario bij de nota Samen Leven Samen Zorgen.

We hebben ook aandacht voor volwassen inwoners als het gaat om het creëren van gelijke kansen, door in te zetten op de ontwikkeling van basisvaardigheden.

In alle gevallen richt onze inzet zich er op het creëren van randvoorwaarden om mee te kunnen doen in de samenleving.

Regulier werk

De indeling van dit hoofdstuk volgt de pijlers van de strategische opgave Inclusief Enschede. Zo'n 80% van onze inzet in het sociaal domein is [regulier werk](#), veelal uitgevoerd door de uitvoeringsclusters DCW, Werk & Inkomen en Wijkteams. In de volgende paragraaf staan - alleen- de bijstellingen voor 2026. Hierbij gaat het om beleidsontwikkelingen op basis van actualiteit, verandering van wettelijke kaders en de uitwerking van de dekkingsmaatregelen in de zomernota.

Wat gaan we doen voor de Strategische opgave: Inclusief Enschede

01. We werken aan bestaanszekerheid

Iedereen heeft de zekerheid van voldoende en voorspelbaar inkomen en een dak boven het hoofd. Daarbij gaat het ook om de zekerheid van werk, van de ruimte om zich te kunnen ontwikkelen en van mee kunnen doen op alle leefdomeinen in de samenleving, vanuit een stabiele woonsituatie in een veilige en prettige omgeving.

01.01 Iedereen heeft de mogelijkheid om in z'n levensonderhoud te voorzien

Een groot deel van de inwoners kan inkomen genereren via een baan. Voor de groep die dat niet kan, is er een vangnet gericht op toeleiding naar werk en het (tijdelijk) voorzien in een inkomen. Werk genereert niet alleen inkomen, maar er wordt ook in bepaalde mate een bestaansrecht aan ontleend: er toe doen, van betekenis zijn. Mensen die langere tijd moeten rondkomen van weinig geld of die te maken krijgen met onverwachte tegenvallers lopen kans om schulden op te bouwen. Vroegsignalering en schuldhulpverlening vormen hierbij het vangnet.

Rol van de gemeente: op basis van vertrouwen uitvoeren van wettelijke taken om ervoor te zorgen dat inwoners voldoende inkomen hebben (vangnet).

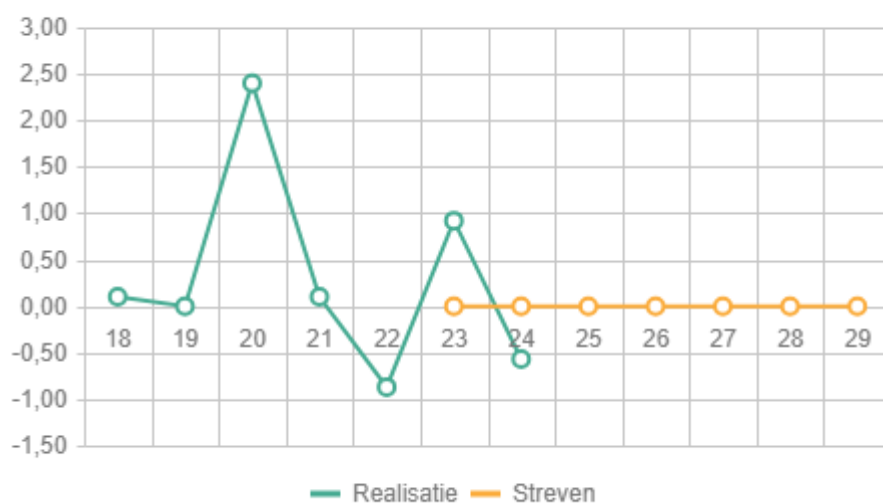
Vanuit deze rol hebben we twee speerpunten:

- a. We willen dat bijstandsgerechtigden stappen zetten in de keten van dagbesteding naar werk: voor het deel dat uitstroomt naar werk is het wenselijk dat dit een langdurige uitstroom is, in plaats van banen voor een korte periode afgewisseld met bijstand. Voor een deel zal de stap naar onbetaald (vrijwilligers)werk het hoogst haalbare zijn.
- b. We willen dat de mensen die daar recht op hebben gebruik maken van onze voorzieningen in het kader van inkomensondersteuning: We hebben deels de wettelijke taak, maar ook de beleidsruimte om mensen een financieel steuntje in de rug te geven. Met onze inkomensondersteunende instrumenten bieden we meer stabiliteit, zodat inwoners zich kunnen ontwikkelen en kunnen meedoen op alle leefdomeinen.

Indicatoren

Aantal indicatoren: 6

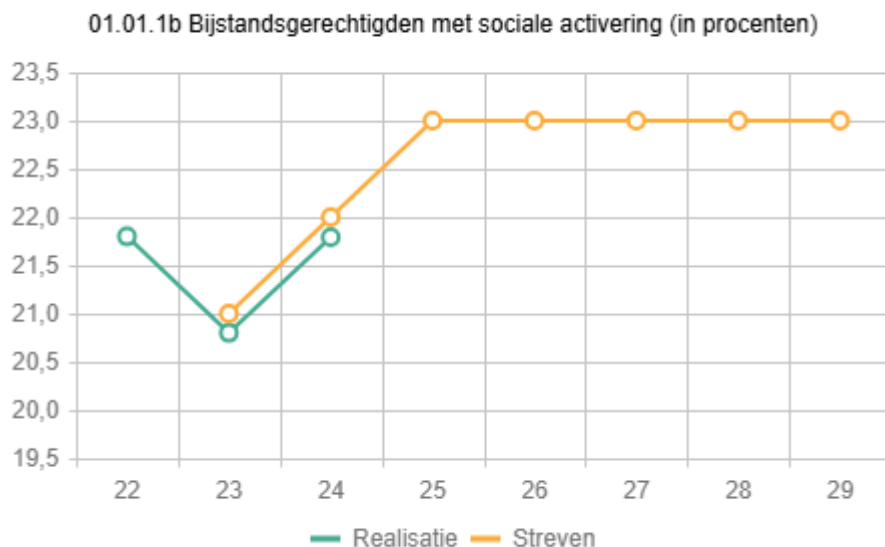
01.01.1a Ontwikkeling volume bijstand t.o.v. referentiegemeenten (in procenten)

Toelichting

De gemeente verstrekt een bijstandsuitkering aan inwoners van 18 jaar tot de AOW-leeftijd die niet genoeg geld hebben om in hun levensonderhoud te voorzien en ook niet in aanmerking komen voor een andere uitkering: Bijstand Levensonderhoud, IOAW (oudere werklozen), IOAZ (oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen) en de regeling BBZ (zelfstandigen). In deze grafiek wordt weergegeven hoe het bijstandsbestand in Enschede zich ontwikkelt ten opzichte van eenentwintig gemeenten waarmee wij gegevens uitwisselen. Bij een score boven nul doen wij het in de ontwikkeling beter en bij een score onder nul doen wij het slechter. Bron: SSD (registratiesysteem Werk & Inkomen) en referentiegroep van Nederlandse gemeenten.

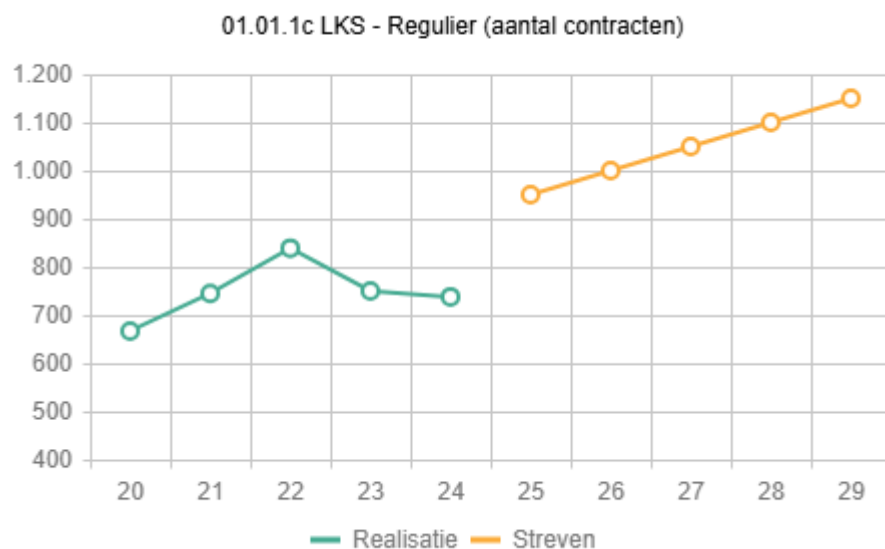
Streefwaarde: Wij willen het minimaal net zo goed doen als de eenentwintig gemeenten waarmee wij gegevens uitwisselen. Door het beter te doen kunnen relatief meer inwoners zelfstandig in hun inkomen voorzien en komen we uit met de middelen die we van het Rijk ontvangen voor de uitkeringen.

Toelichting

Sociale activering is voor een deel van onze inwoners een goede opstap in de ontwikkeling naar werk. Met deze indicator wordt het percentage huishoudens met bijstand en sociale activering, ten opzichte van het totaal aantal huishoudens met bijstand in beeld gebracht. Bron: SSD (registratiesysteem Werk & Inkomen). Registratie en meting vindt plaats vanaf 2022.

Streefwaarde: Er zijn geen beleidswijzigingen voorzien die zouden leiden tot hogere of lagere resultaten op het gebied van sociale activering. Vooralsnog houden we daarom in 2029 dezelfde streefwaarde aan als voor 2028.

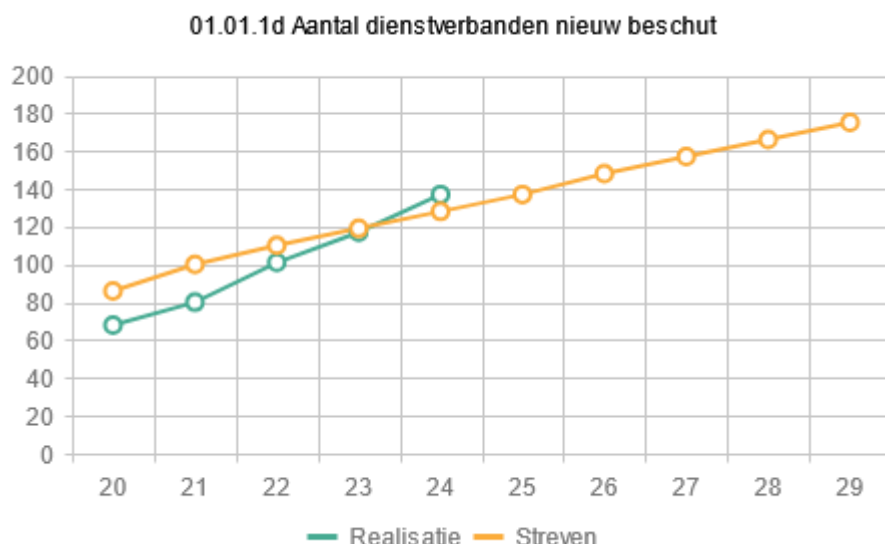

Toelichting

Loonkostensubsidie (LKS) is een belangrijke maatregel om bijstandsgerechtigden te ondersteunen bij het vinden van werk. Een deel van de bijstandsgerechtigden is (nog) niet in staat om het wettelijke minimumloon te verdienen. Door werkgevers te stimuleren met een subsidie op de loonkosten, wordt het aantrekkelijker om bijstandsgerechtigden in dienst te

nemen. De LKS draagt zo bij aan het verkleinen van de afstand tot regulier werk en het verminderen van langdurige werkloosheid. In deze grafiek wordt het aantal LKS contracten getoond. Bron: SSD (registratiesysteem Werk & Inkomen).

Streefwaarde: Het huidige beleid om loonkostensubsidie breed in te zetten en te intensiveren blijft van kracht. Gelet op de bestandsopbouw gaan we voor een uitdagende ambitie met een toename van 50 LKS-trajecten per jaar.

Toelichting

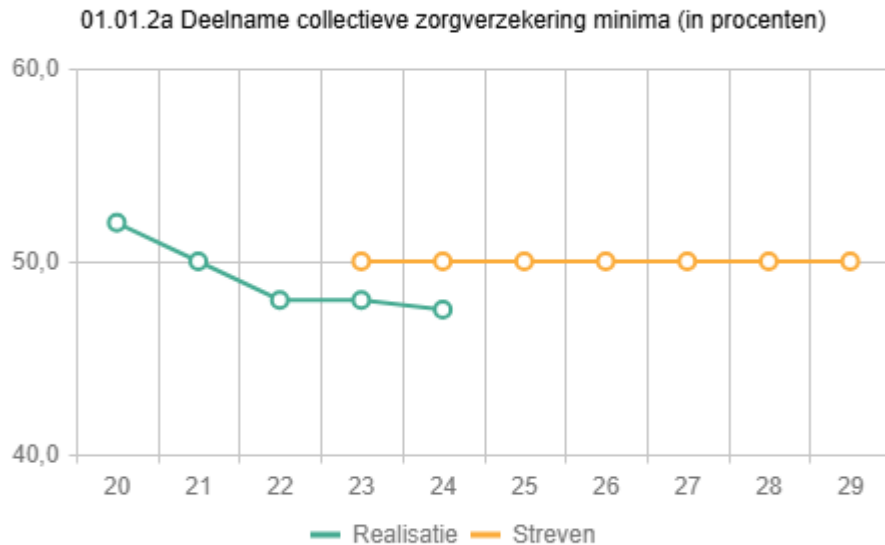
De groep Beschut bestaat uit werkenden met een lagere loonwaarde (meestal ergens tussen de 20-40% van het minimumloon) die werkzaam zijn in een beschutte werkomgeving. Vaak is de werkplek bij het eigen gemeentelijke sociaal ontwikkelbedrijf DCW, maar indien mogelijk ook bij externe werkgevers. Het UWV geeft de indicatie voor Beschut werk af. Naast werkgever voor Nieuw beschut is de DCW ook werkgever voor WSW en aanbieder van trajecten voor diagnose, re-integratie en inburgering (Z-route).

In de grafiek geeft de groene lijn aan hoeveel dienstverbanden Nieuw Beschut van gemiddeld 31 uur per week er gerealiseerd zijn t.o.v. de wettelijke taakstelling (gele lijn).

Bron: SSD (registratiesysteem Werk & Inkomen) en personeelsadministratiesysteem DCW.

Streefwaarde: het Rijk heeft een taakstelling voor de realisatie van arbeidsplekken Nieuw Beschut werk opgelegd, waarvoor ook begeleidingsmiddelen en LKS-middelen in het BUIG budget worden ontvangen. Voor de langere periode is dat een indicatie en per jaar wordt aan het einde van het jaar ervoor de exacte taakstelling aangegeven. Het Rijk onderzoekt momenteel de verdeelsystematiek van de taakstelling nieuw beschut. Verwacht wordt dat de nieuwe verdeelsleutel per 2027 ingaat. De streefwaardes 2027-2029 zijn nog gebaseerd op de huidige verdeelsleutel.

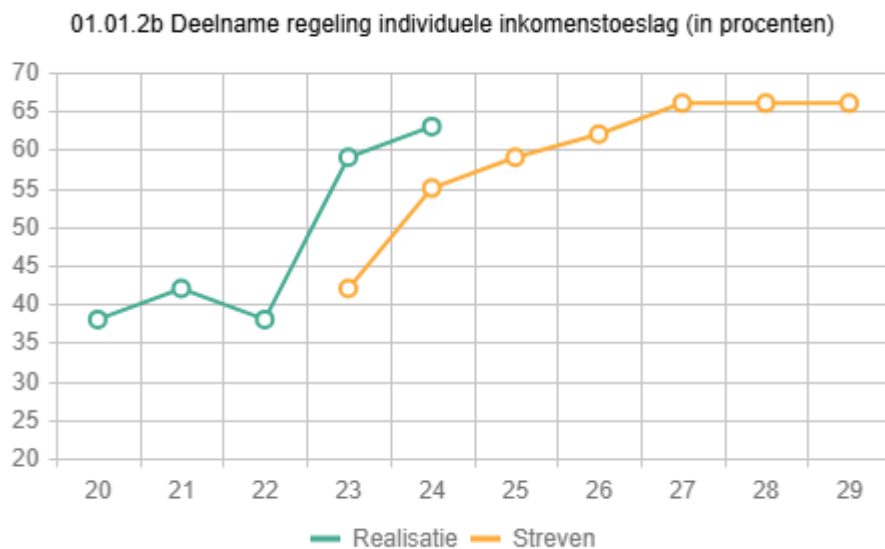
De gemeenteraad heeft op 3 maart 2025 besloten in 2025 en 2026 extra werkplekken boven de landelijke taakstelling beschut werk beschikbaar te stellen (15 in 2025 en 30 in 2026), deze zijn niet meegenomen in de streefwaarden in deze grafiek, omdat ze los staan van de wettelijke taakstelling. In de realisatie tellen deze werkplekken wel mee.

Toelichting

In deze grafiek wordt het percentage van het totaal aantal GarantVerzorgd pakketten, bij Menzis Zorgverzekeraar, ten opzichte van de totale doelgroep met een inkomen tot 120% van het sociaal minimum in beeld gebracht. Bron: Menzis en CBS.

Streefwaarde: De ambitie blijft voor 2029 vooralsnog hetzelfde als voor 2028. Het beleid voor de collectieve zorgverzekering is met de nota Rondkomen met je inkomen vastgesteld tot en met 2027. Na de evaluatie hiervan stellen we de streefwaarde voor de jaren daarna op.

Toelichting

In deze grafiek wordt het bereik van de Individuele inkomenstoelag (IIT) binnen de doelgroep (mensen die langer dan vijf jaar moeten rondkomen van 100% van het wettelijk sociaal minimum) weergegeven. Bron: SSD (registratiesysteem Werk & Inkomen) en GBTwente.

Streefwaarde: De ambitie blijft voor 2029 vooralsnog hetzelfde als voor 2027. Het beleid voor de IIT is met de nota Rondkomen met je inkomen vastgesteld tot en met 2027. Na de evaluatie hiervan stellen we de streefwaarde voor de jaren daarna op.

Acties 2026

Aantal acties: 4

01. We voeren de Enschedese Arbeidsmarktaanpak (EAA) uit

In 2019 is het beleidskader "Enschedese Arbeidsmarkt Aanpak (EAA)" vastgesteld. De hoofddoelen (re-integreren en participeren en daarmee een zelfstandig bestaan kunnen opbouwen) blijven ook voor 2026 onverminderd van kracht. In het jaarlijkse uitvoeringsprogramma EAA zijn deze doelen uitgewerkt in actielijnen, onder andere gericht op jongeren en statushouders, maar ook op digitalisering en de rechtmatigheid van de uitkeringen. Voor 2026 voegen we hieraan (nog nader uit te werken) acties toe die gericht zijn op het verstevigen van het Sociaal Ontwikkelbedrijf (dat bestaat uit verschillende onderdelen van de gemeente Enschede):

- het versterken van de werkgeversbenadering,
- het leveren van nazorg gericht op de duurzaamheid van plaatsingen,
- het faciliteren van ontwikkel- en beschutte werkplekken en de optimalisering van beschut werk.

We informeren de raad over de voortgang op de uitvoering van de EAA.

02. We geven de transformatie naar sociaal werkontwikkelbedrijf verder vorm

In het najaar 2025 bespreekt de raad de kadernota "Meerjarig perspectief voor de sociale arbeidsmarktinfrastructuur binnen Enschede". We zijn voornemens om in 2026 te starten met de uitvoering hiervan.

In het najaar van 2025 besluit de Raad over het transitieplan voor de ontwikkeling van de Kwekerij. Naar aanleiding van het besluit wordt uitvoering gegeven aan deze transitie.

Het College besluit in het najaar over deelname in de publiek-publieke samenwerking tussen DCW, SWB en de gemeenten Oldenzaal en Losser voor de uitvoering van beschut werk en de ondersteuning van inwoners met een afstand tot de arbeidsmarkt in de gemeenten Oldenzaal en Losser. Deze samenwerking start per 1 januari 2026.

We informeren de raad over de voortgang van deze trajecten.

03. We herzien de bestuursovereenkomst ROZ

De bezuiniging van 175.000 euro op de niet-wettelijke taken van het Bijstandsbesluit zelfstandigen (Bbz), startersbegeleiding en impact-ondernemen bij het Regionaal Orgaan Zelfstandigen (ROZ) van de gemeente Hengelo wordt vanaf het jaar 2027 gerealiseerd (dekkingsmaatregel 1 uit de Zomernota 2025). Deze bezuinigingstaak wordt gekoppeld aan de herziening van het financieringsmodel en de bestuursovereenkomst tussen de gemeente Enschede en de gemeente Hengelo. De gesprekken hierover worden gevoerd. Planning is om vanaf 2027 een nieuw financieringsmodel en bestuursovereenkomst met de gemeente Hengelo af te sluiten. De bezuiniging van 175.000 euro is onderdeel van het overleg met de gemeente Hengelo en andere betrokken gemeenten.

04. We verlagen de aanvulling op de bijstand <21 jaar tot het niveau van de P-wet in balans

Op 1 januari 2026 verandert de wet op dit onderdeel. Daarom trekken we per die datum de huidige beleidsregel die recht geeft op een hogere vergoeding in. Alle jongeren die vanaf 1-1-2026 een (nieuwe) uitkering aanvragen, krijgen daardoor de nieuwe lagere landelijke uitkeringsnorm. Daarbij is wettelijk ruimte om (positief en negatief) af te wijken van die norm als dat noodzakelijk is. Voor de jongeren die nu een hogere norm ontvangen gaan we een overgangperiode hanteren naar de lagere norm.

Dit is een uitwerking van dekkingsmaatregel 8 in de Zomernota 2025.

Bijdrage verbonden partij: Stadsbank Oost Nederland

Maatschappelijk rendement:

De Stadsbank Oost Nederland (SON) voert de gemeentelijke taken in het kader van de Wet gemeentelijke schuldhelpverlening (Wgs) uit. Elke inwoner met problematische schulden kan een beroep doen op de Stadsbank. De SON is een Gemeenschappelijke Regeling van 21 gemeenten in Twente en de Achterhoek.

01.02 Iedereen heeft een dak boven het hoofd

Het hebben van een dak boven je hoofd is een essentieel onderdeel voor de bestaanszekerheid. Een groot deel van de inwoners regelt hun woning zelf. Een kleine groep inwoners lukt dit om allerlei persoonlijke problemen op één of meer levensgebieden niet. Bijvoorbeeld door ouderdom, handicap, verslavingsproblematiek, echtscheiding of huiselijk geweld. Ondersteuning is dan nodig, voor het regelen van huisvesting en/of passende zorg en ondersteuning bij het zelfstandig wonen. Van wonen met (tijdelijke) begeleiding of ondersteuning tot beschermd wonen.

Rol van de gemeente: we ondersteunen inwoners en partners binnen de taken en mogelijkheden die we als gemeente hebben, in samenwerking met de regiogemeenten daar waar het centrumgemeentetaken betreft. We stimuleren ontwikkelingen en innovaties. We houden toezicht op een correcte uitvoering van taken van onze eigen organisatie en die van partners die we financieren.

Vanuit deze rol hebben we twee speerpunten:

a. We willen dat er voldoende specifieke passende woonvormen zijn voor de mensen die deze nodig hebben. Streven is 'meer wonen, minder zorg' oftewel van op straat verblijven via beschermd wonen en/of wonen met begeleiding komen tot toekomstige zelfstandige huisvesting.

b. We willen dat er minder mensen gebruik hoeven te maken van de Maatschappelijke Opvang (MO) en de Vrouwenopvang (VO) en het liefst zo kort mogelijk.

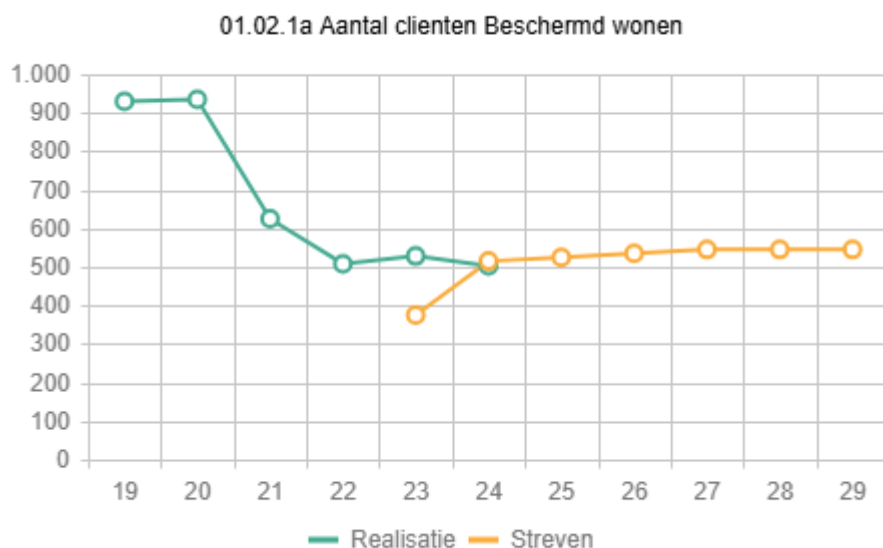
We bieden tijdelijk onderdak en begeleiding aan mensen die geen thuis hebben of de thuissituatie hebben (moeten) verlaten en niet in staat zijn zich op eigen kracht te handhaven in de samenleving. Mensen die dakloos zijn bieden we onderdak met trajectbegeleiding (MO).

Als er sprake is van huiselijk geweld en/of kindermishandeling willen we dat het geweld stopt en dat na ingrijpen de woonsituatie weer zo snel mogelijk genormaliseerd wordt. We zorgen voor een duidelijke toegankelijkheid en afspraken met partners om met name de veiligheid te borgen. Aan kinderen die meekomen met hun ouder(s) wordt specifiek aandacht besteed, zodat zij met zo min mogelijk schade verder kunnen opgroeien (VO).

Om dit doel te bereiken, is het van belang voldoende en diverse opvangplekken en een mogelijkheid tot ambulante ondersteuning te hebben.

Indicatoren

Aantal indicatoren: 3

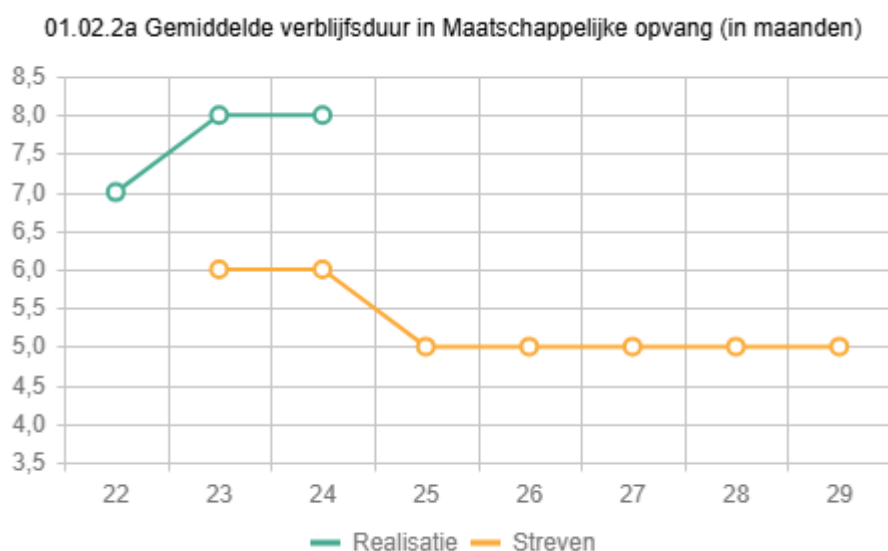

Toelichting

Beschermd wonen is wonen in een instelling met toezicht en begeleiding. Het is bestemd voor personen met psychische of psychosociale problemen, die niet zelfstandig kunnen leven. De indicator betreft het totaal aantal unieke cliënten met beschermd wonen of die hiervoor op een wachtlijst staan in het gehele centrumgemeentegebied Enschede. Bron: PGaX registratiesysteem CIMOT.

Streefwaarde: Tot en met 2026 verwachten we nog een lichte toename van het aantal mensen dat in de centrumgemeenteregio Enschede beschermd wonen nodig heeft. Vanaf 2027 verwachten we een stabilisatie door de effecten van de beleidsmaatregelen die zijn gericht op de beperking van de instroom en het bevorderen van door- en uitstroom. Er zijn twee belemmerende factoren waarop de gemeente geen invloed heeft:

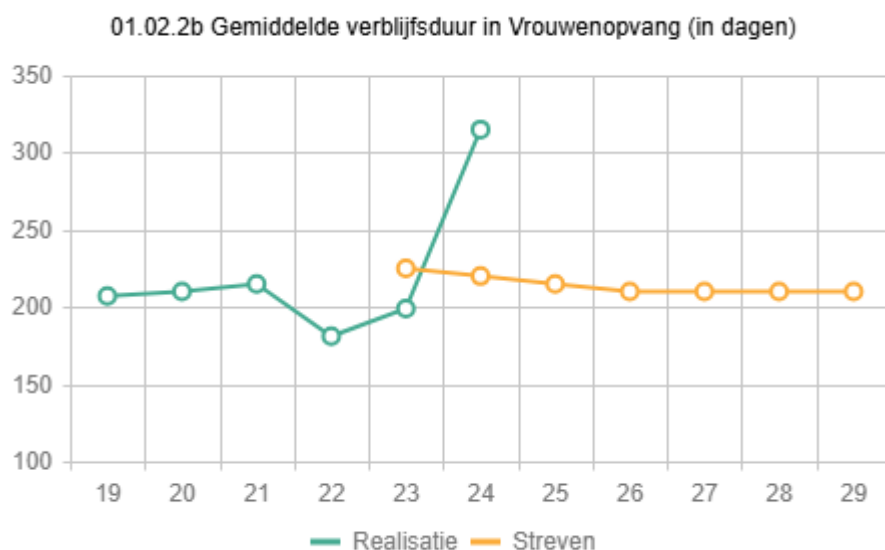
- De steeds knappere woningmarkt die de uitstroom uit beschermd wonen vertraagt;
- De strengere indicatiestelling voor de Wet langdurige zorg (WLZ)-GGZ sinds medio 2024 door het CIZ waardoor inwoners die eerder nog een WLZ-indicatie kregen tegenwoordig een beroep doen op beschermd wonen.

Toelichting

Maatschappelijke opvang biedt tijdelijk onderdak en begeleiding aan mensen zonder thuis. De begeleiding helpt mensen om weer zelfstandig te kunnen wonen, al dan niet met begeleiding. Met deze indicator wordt de gemiddelde verblijfsduur in maanden in de maatschappelijke opvang in beeld gebracht. Bron: PGaX (registratiesysteem CIMOT).

Streefwaarde: We streven naar een gemiddelde verblijfsduur in de maatschappelijke opvang van maximaal vijf maanden. Dit doen we met de aanpak Transferpunt Twente (uitstroom maatschappelijke opvang voor mensen die in een corporatiewoning kunnen wonen), het realiseren van meerdere passende woonvormen en het wegwerken van de wachtlijst beschermd wonen.

Toelichting

Vrouwenopvang biedt tijdelijk onderdak aan vrouwen en mannen met hun kinderen die door huiselijk geweld en/of kindermishandeling niet thuis kunnen blijven. De Vrouwenopvang biedt voor deze groep een veilige omgeving en begeleiding om weer zo snel mogelijk zelfstandig te kunnen wonen. Met deze indicator wordt de gemiddelde duur in de intensieve zorg van de Vrouwenopvang in beeld gebracht. Bron: Managementrapportages Kadera.

Streefwaarde: De oorzaak voor de laatste hoge score was dat twee cliënten, na een (lang) tweearig verblijf, in 2024 zijn uitgestroomd. Op het totaal van de uitstroom in 2024, 14 vrouwen zijn in totaal uitgestroomd, is de invloed van 2 langdurige verblijven heel groot. Dit was een incidentele situatie. We verwachten derhalve dat de gemiddelde verblijfsduur rond de 210 dagen (7 maanden) zal blijven liggen, net zoals het gemiddelde over de periode 2019 t/m 2023. Een afnemende woningnood kan bijdragen aan het verlagen van de gemiddelde verblijfsduur.

Acties 2026

Aantal acties: 1

01. We stellen de uitvoeringsagenda Maatschappelijke opvang en Beschermd wonen op

In 2025 is de regionale visie Maatschappelijke opvang en Beschermd wonen herijkt en in het najaar 2025 ter vaststelling voorgelegd aan de acht gemeenteraden binnen de Centrumgemeente Enschede. De speerpunten in deze visie zijn bestaanszekerheid, op tijd erbij zijn, wonen, menselijke maat centraal, normaliseren, begrip en acceptatie en passende ondersteuning. We werken deze visie uit in een meerjarige regionale uitvoeringsagenda. De aanpak van de wachtlijst Beschermd wonen, door uitbreiding van BW-plekken in de centrumregio Enschede en door bevordering van de door- en uitstroom blijft een belangrijk onderdeel van deze agenda.

We informeren de raad periodiek over de voortgang op de uitvoering van deze uitvoeringsagenda.

02. We maken gezond leven makkelijker

Iedereen kan keuzes maken die gezond leven makkelijker maken en leeft in een omgeving die dit bevordert.

Dit doel stelt een betekenisvol leven van mensen centraal. De nadruk ligt op de veerkracht, eigen regie en het aanpassingsvermogen van de mens. Het gaat om wie de mens is en niet om zijn/haar beperkingen of ziekte. Om gezonde keuzes te kunnen maken zijn vaardigheden, bereikbaarheid, toegankelijkheid en bewustzijn nodig. Als mensen daar alleen of met hulp van burens, vrienden en familie niet in slagen, kan de overheid ondersteunen (door een basis te leggen om mee te kunnen doen).

02.01 Iedereen heeft toegang tot een stimulerende leefomgeving die uitnodigt tot gezond gedrag

Een gezonde leefomgeving is een omgeving die als prettig wordt ervaren. De leefomgeving nodigt uit tot gezond gedrag. Zo nodigt het uit tot ontmoeting, bewegen, spelen en houdt rekening met de behoefte van de bewoners en specifieke bevolkingsgroepen. Dit vraagt om een gevarieerd aanbod van voorzieningen die toegankelijk, beschikbaar en betaalbaar moeten zijn. Hiervoor is een goede basisinfrastructuur en een aantrekkelijke en gevarieerde openbare ruimte nodig, waar de gemeente samen met partners voor zorgt.

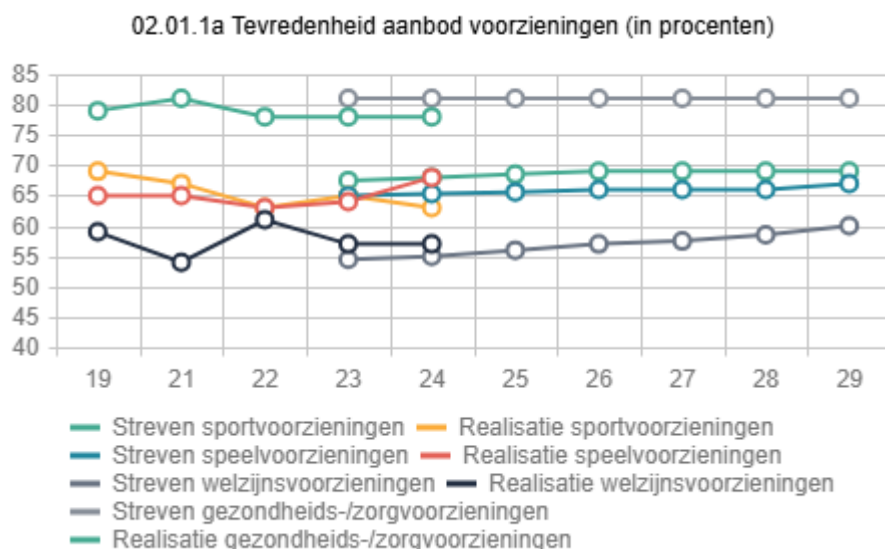
Rol gemeente: we maken afspraken met partners en stimuleren samenwerking. We zorgen voor een stimulerende omgeving en het onderhoud daarvan, bv. (sport)parken, speelplekken en fietssnelwegen. We organiseren dichtbij inwoners laagdrempelige plekken voor advies, steun en ontmoeting. En we vergroten de vindbaarheid en de mogelijkheid om in eigen leefomgeving zorg en ondersteuning te krijgen.

Vanuit deze rol hebben we als speerpunt:

a. We willen een stimulerende leefomgeving die uitdaagt tot gezond gedrag. Een gezonde inrichting van de leefomgeving nodigt uit tot gezond gedrag zoals wandelen, fietsen, spelen, ontspannen of elkaar ontmoeten. Een stimulerende omgeving wordt onder andere bepaald door de aanwezigheid van voorzieningen, die aansluiten bij de behoefte van de inwoners. En ook door de bekendheid en vindbaarheid ervan, onbekend maakt immers onbeminde. Een gebiedsgerichte aanpak is hierbij noodzakelijk.

Indicatoren

Aantal indicatoren: 2

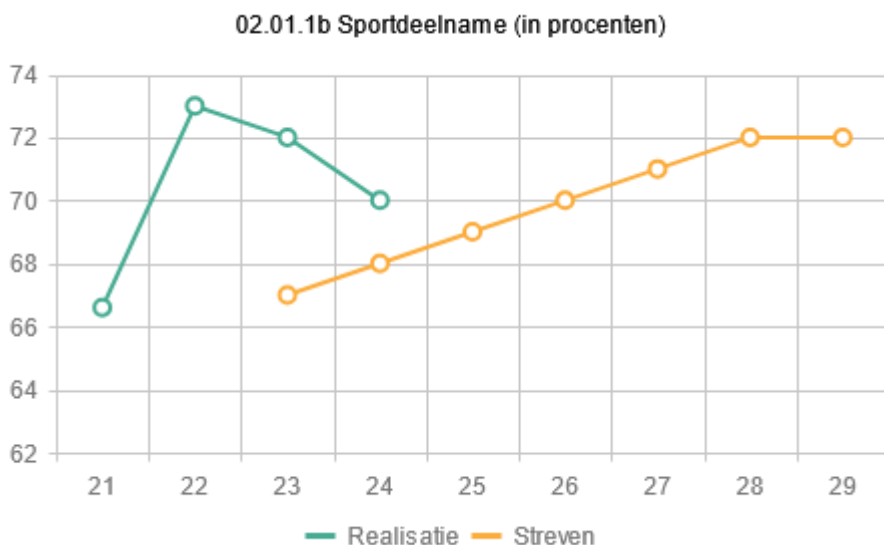
Toelichting

Centraal in een stimulerende leefomgeving die uitdaagt tot gezond gedrag staat het aanbod van gezondheids/zorg-, welzijns-, speel- en sportvoorzieningen in de nabije omgeving. Zijn de inwoners er tevreden mee c.q. nodigt de inrichting van de leefomgeving uit tot gezond gedrag?

Bron: Stadspanel Kennispunt Twente en Burgerpeiling - tabel 2.14 (waarstaatjegemeente.nl)

Streefwaarde: we streven naar een score gelijk aan of hoger dan het sterk-stedelijke gemiddelde (gemeenten met 100.000-300.000 inwoners, basisjaar 2021).

Vanuit de nota's Gezond Enschede, Onze Jeugd Onze Zorg, Samen Leven Samen Zorgen en Bewegen-Spelen-Sporten en de opdracht sociale basis werken we aan het realiseren van voorzieningen die aansluiten bij de behoeften van de buurt.

Toelichting

Naast leefstijl en eetpatroon is bewegen een belangrijke factor voor een ieders gezondheid. Deze indicator betreft de deelname aan sport (vaker dan één keer per week) , ongeacht de organisatievorm.

Bron: stadspanel - Kennispunt Twente.

Streefwaarde: ons streven bij het begin van deze IPC-cyclus (2023-2026) was terug te komen op het niveau van voor de coronapandemie (71%). Dat lijkt te zijn gelukt. Met de ambities in de nieuwe nota Bewegen, spelen, sporten verwachten we verder door te groeien en deze groei vanaf 2029 vast te houden.

Acties 2026

Aantal acties: 3

01. We voeren het beleidskader "Gezond Enschede" uit.

In 2024 is het Beleidskader "Gezond Enschede" vastgesteld. Jaarlijks vertalen we dit kader in een uitvoeringsprogramma, nu voor 2026. Belangrijke accenten in 2026 zijn:

- een wijkgerichte aanpak;
- een impuls geven aan de gewenste ontwikkeling naar meer preventie en gezondheid in plaats van zorg door realisatie van de maatregelen in de strategienota's "Onze jeugd, onze zorg en "Samen leven, samen zorgen" en 'Kansengelijkheid'.

We informeren de raad via een voortgangsrapportage over de stand van zaken.

02. We actualiseren de subsidieverordening brede impuls combinatiefuncties

De Brede Regeling Combinatiefuncties is een onderdeel van het Gezond en Actief Leven Akkoord ([GALA](#)). Dit akkoord loopt tot en met 2026. Het is nog niet bekend hoe de regeling er na 2026 uit gaat zien, maar duidelijk is wel dat daardoor de huidige subsidieverordening "Brede impuls combinatiefuncties" of moet worden herzien of moet worden vervangen door een nieuwe verordening of vervalt.

We komen met een voorstel hierover naar de raad.

03. We herijken de opdracht aan Sportaal

De looptijd van huidige opdracht eindigt eind 2026. In de Zomernota 2025 is als dekkingsmaatregel (15) 'Prioritering binnen Sportaal' (500.000 euro per jaar vanaf 2027) opgenomen. In 2026 verstrekken we een nieuwe opdracht op aan Sportaal, waarin we uitwerking geven aan deze dekkingsmaatregel.

We informeren de raad over de uitkomst hiervan.

Bijdrage verbonden partij: SamenTwente

Maatschappelijk rendement:

SamenTwente is een gemeenschappelijke regeling (GR) van de veertien Twentse gemeenten. Het voert taken uit op het gebied van volksgezondheid, jeugdhulp & maatschappelijke ondersteuning. Het omvat de onderdelen:

- Gemeentelijke gezondheidsdienst (GGD): voert taken uit in het kader van de Wet Publieke gezondheid, zoals jeugdgezondheidszorg (consultatiebureau, opvoedondersteuning, rijksvaccinatieprogramma, inspecties kinderopvang), voorkomen en beheersen van infectieziekten, geven van reisadvies en inenting, voorlichting over gezondheid en verzorgen van medisch spreekuur dak- en thuislozen.
- Organisatie voor Zorg en Jeugdhulp Twente (OZJT): regelt de inkoop en het contractmanagement van tweedelijns jeugdhulp en Wmo –maatwerk voor de regio Twente.
- Veilig Thuis Twente (VTT): voert de wettelijke taak uit van advies- en meldpunt huiselijk geweld en kindermishandeling.

Daarnaast zijn drie 'coalitions of the willing' ondergebracht bij SamenTwente, te weten: Kennispunt Twente, Twentse Koers en Samen14.

Bijdrage verbonden partij: Sportaal BV

Maatschappelijk rendement:

Sportaal heeft de taak om uitvoering te geven aan de ambities uit het vastgestelde sportbeleid, onder andere door te zorgen voor veilige en schone sportaccommodaties en sportstimuleringsactiviteiten te organiseren. Sportaal voert taken uit in het kader van veilig sportklimaat en zet met haar (sport)activiteiten in op een vitale, inclusieve en gezonde samenleving om zo gezondheidsachterstanden te verkleinen. De afspraken met Sportaal zijn vastgelegd in een overeenkomst en een opdracht met indicatoren. De gemeente is tevens enig aandeelhouder van Sportaal BV.

02.02 Inwoners kijken naar elkaar om en dragen mede zorg voor elkaars welzijn en bestaan

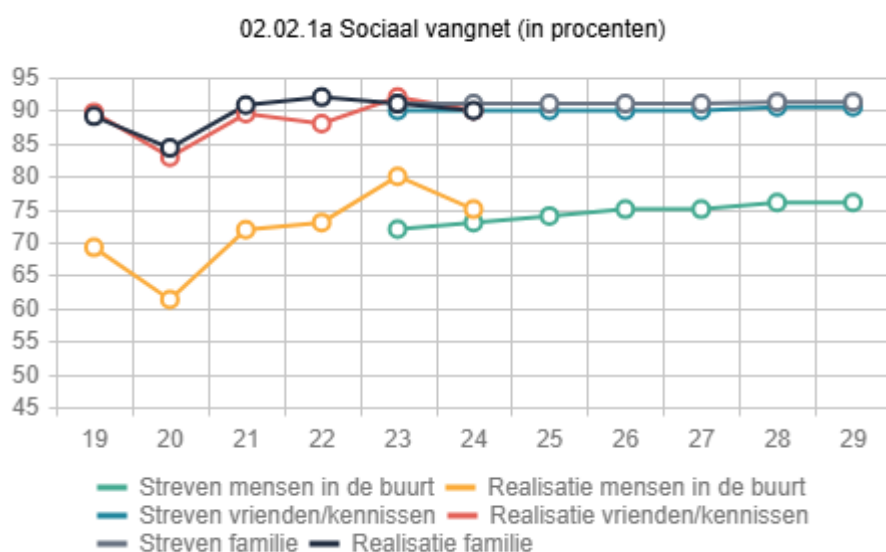
Sociale netwerken zijn onmisbaar voor een gezond en betekenisvol leven. Een sociaal netwerk betekent: oog hebben voor elkaar, elkaar durven vragen en vertrouwen en elkaar willen helpen, oftewel noaberschap. Een sociaal netwerk bestaat uit mede-inwoners en organisaties/instellingen (onze partners). Samen versterken zij de sociale veerkracht. Rol gemeente: we zijn opdrachtgever van onze partners en faciliteren onze partners om hun netwerk te bevorderen en te vergroten. Daarnaast zorgen we ervoor dat voorzieningen in stand gehouden worden en dat we hier met partners aanwezig zijn om laagdrempelig vragen op te vangen.

Vanuit deze rol hebben we als speerpunt:

- a. Wij willen dat onze inwoners sociale steun ervaren. In perioden van zware tegenslag kan een sociaal netwerk ook betekenis hebben als vangnet van waaruit mensen opstaan die (tijdelijk) hulp en ondersteuning bieden. Denk aan familie, vrienden en burens.

Indicatoren

Aantal indicatoren: 3

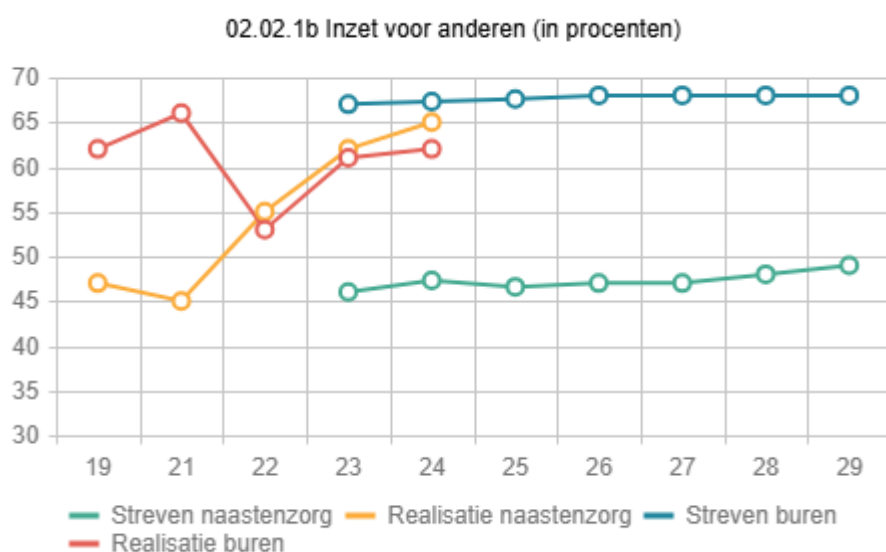
Toelichting

Het sociaal vangnet staat voor de mate waarin mensen kunnen terugvallen op vanzelfsprekende verbanden, zoals familierelaties, vrienden/kennissen en relaties in de buurt.

Bron: Stadspanel Kennispunt Twente en Burgerpeiling - tabel 5.18 en 5.19 (waarstaatjegemeente.nl)

Streefwaarde: we willen een score gelijk aan het sterk-stedelijke gemiddelde (gemeenten met 100.000-300.000 inwoners).

In de nota's Gezond Enschede, Onze Jeugd Onze Zorg, Samen Leven Samen Zorgen en de opdracht sociale basis is het sociaal vangnet een belangrijk instrument, in samenhang met inzet voor anderen (indicator 02.02.1b).

Toelichting

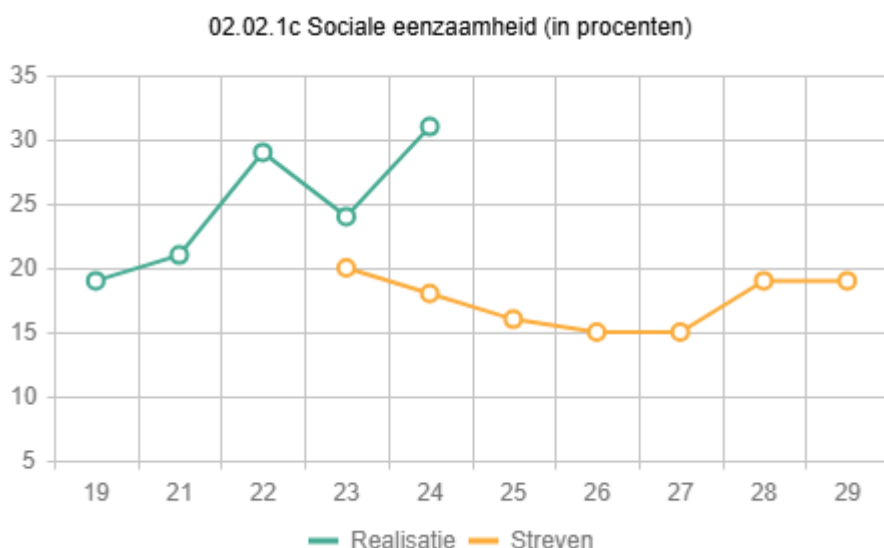
Waar het in de vorige grafiek ging om steun krijgen, gaat het in deze grafiek om steun geven. Burenhulpverlening gaat over laagdrempelige en vrijblijvende –alledaagse- activiteiten in vriendschappelijke relaties in de fysieke nabijheid. De motieven om burenhulp te geven staan vaak los van de buurt als gemeenschap (waaronder verbondenheid van de buurt) en hebben vooral te maken met de persoonlijke relatie die men heeft met de ander, de sociale afstand en het wederzijds vertrouwen.

Naastenzorg betreft onbetaalde, niet-alledaagse zorg voor iemand die chronisch ziek, gehandicapt of anderszins hulpbehoevend is. Deze zorg komt voort uit een persoonlijke band tussen mensen.

Bron: Stadspanel Kennispunt Twente en Burgerpeiling - tabel 5.8, 5.12 en 5.13 (waarstaategemeente.nl)

Streefwaarde: we streven naar een score gelijk aan of hoger dan het sterk-stedelijk gemiddelde.

Voor hulp aan burenhulpverlening zien we dat de score in 2024 onder dat stedelijke gemiddelde ligt. Bij naastenzorg is de toename in 2024 ten opzichte van 2021 beduidend hoger dan sterk stedelijk. Met het ingezette beleid in het Uitvoeringsplan Mantelzorgondersteuning 2025-2026 in Enschede gaan we in 2029 uit van een verdere stijging ten opzichte van 2027-2028.

Toelichting

Voor sommige mensen leidt een tekort aan betekenisvolle relaties snel tot gevoelens van eenzaamheid. Eenzaamheid wordt gedefinieerd als het negatief ervaren verschil tussen de gewenste en gerealiseerde relaties. Zowel het aantal sociale contacten als de ervaren kwaliteit van de sociale contacten zijn daarbij bepalend. De indicator richt zich op sociale eenzaamheid: een persoonlijke, subjectieve ervaring waarin iemand betekenisvolle relaties met een bredere groep mensen zoals burenhulp, kennissen of mensen met dezelfde belangstelling mist.

Bron: Burgerpeiling - tabel 5.5 (score soms/vaak; waarstaategemeente.nl)

Streefwaarde: we willen de eenzaamheidscijfers in Enschede op korte termijn terugbrengen naar die van sterk-stedelijk gemiddelde (gemeenten met 100.000-300.000 inwoners) en de komende jaren zelfs hieronder krijgen. Dit is een ambitieus streven, want de trend laat het tegenovergestelde beeld zien, zowel landelijk als in Enschede stijgt het aantal mensen dat

zich eenzaam voelt. Daarom is het ook een speerpunt in ons beleid zoals verwoord in de nota Gezond Enschede. Het streven zoals bepaald bij de begroting 2023 is voor de komende jaren niet haalbaar. Daarom is bij de begroting 2025 bepaald om de streefwaarde per 2028 aan te passen van 15% naar 19%. Deze streefwaarde hanteren we ook in 2029.

Acties 2026

Aantal acties: 3

01. We versterken de sociale basis

Een sterke sociale basis is belangrijk voor de leefbaarheid én een randvoorwaarde voor onze ambities bij inclusief Enschede. We investeren structureel in de sociale basis via ontmoetingsplekken, wijkwelzijn en algemene voorzieningen, en geven extra impulsen met de nota's 'Onze Jeugd Onze Zorg', 'Samen Leven Samen Zorgen', 'Gezond Enschede' en 'Bewegen, Spelen, Sporten'. We brengen in beeld waar dit voldoende is en waar extra inzet nodig is:

- hoe sterk is de sociale basis nu (nulmeting);
- welke voorzieningen hebben we en waar zijn meer of andere voorzieningen nodig;
- hoe kunnen we dat slimmer, efficiënter en beter organiseren.

De raad ontvangt de inzichten. We informeren de raad periodiek over de voortgang.

02. We voeren het uitvoeringsplan “Mantelzorgondersteuning in Enschede 2025-2026” uit

We nemen mantelzorg in Enschede serieus. We doen veel op dit onderwerp, werken met legio partners samen en hebben een heldere koers die we actief afstemmen op de bewegende behoefte van onze inwoners. In het uitvoeringsplan wordt de problematiek en onze koers op mantelzorgondersteuning geschetst en worden overzichten van onze partnersamenwerking en de bijbehorende financiën gegeven.

We informeren de raad over de voortgang van de uitvoering van dit plan.

03. We werken de wijze van verminderen van de subsidie aan de SES uit

In de Zomernota 2025 is als dekkingsmaatregel (6) opgenomen om de subsidie aan de SES vanaf 2027 te verminderen (2027 250.000 euro en 2028 en verder 500.000 euro per jaar). We maken een plan om invulling te geven aan deze opdracht en betrekken de SES daarbij.

We informeren de raad over de uitkomst hiervan.

03. We vergroten de kansengelijkheid

Jeugdigen en volwassenen nemen volwaardig deel aan de samenleving, waardoor ze zelfredzaam, sociaal vaardig en gezond door het leven gaan.

Het mag voor de ontwikkeling van inwoners niet uitmaken waar hun wieg heeft gestaan en hoe het leven de inwoner heeft gevormd. Iedereen moet de mogelijkheid hebben het beste en het mooiste uit zichzelf naar boven te halen. Daarbij is het van belang om expliciet oog te hebben voor kansen(on)gelijkheid in onze stad. Gelijke kansen mag dus ook betekenen dat je ongelijke ondersteuning biedt. Want iedereen dezelfde uitgangspositie geven is onmogelijk, dus moet je bijsturen op wat er in de basis is.

03.01 Jeugdigen groeien veilig en stabiel op

De basis voor je leven wordt gelegd in je jeugd. Daarom is er specifiek voor deze groep extra aandacht en inzet. We willen dat iedere jeugdige opgroeit in een stabiel gezin; speelt en deelneemt aan maatschappelijke activiteiten. En passende ondersteuning krijgt waar nodig. We zetten in op het versterken van de eigen kracht van de jeugdige en van het zorgend en probleemoplossend vermogen van het gezin en de sociale omgeving. Zo krijgt hij/zij de kans een zelfredzame, sociaal vaardige en gezonde inwoner te worden.

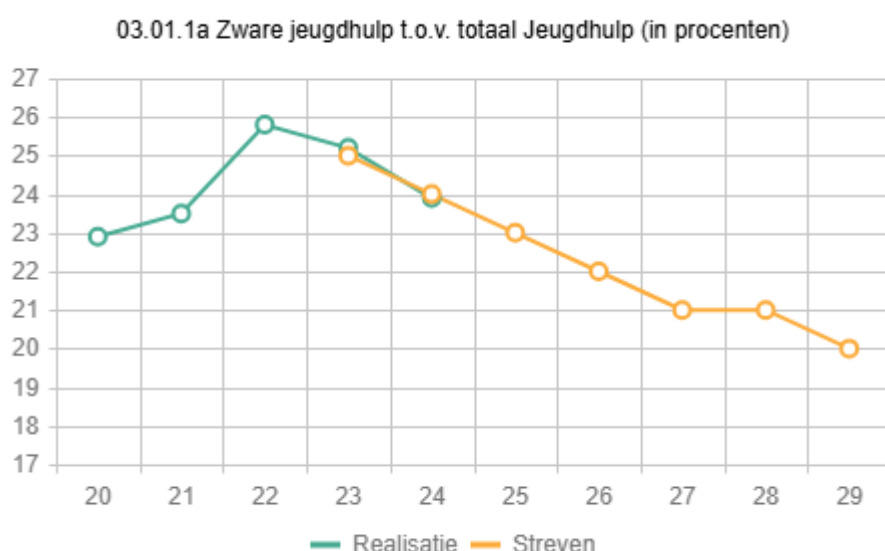
Rol gemeente: we ondersteunen kind en gezin om veilig en gezond (kansrijk) op te kunnen groeien. Daarnaast ondersteunen we ouders bij het oplossen van opvoedproblematiek met aandacht voor alle leefdomeinen.

Vanuit deze rol hebben we drie speerpunten:

- a. Wij willen ouders zo vroeg mogelijk ondersteunen bij opvoedproblematiek. Voor het grootste gedeelte van de jeugdigen en hun ouders is voor het gezond opgroeien van de kinderen een positief opgroei- en opvoedklimaat voldoende. Zij redden zich prima, onder andere door gebruik te maken van de basisvoorzieningen in de stad. Een kleinere groep jeugdigen en hun ouders heeft (tijdelijke) ondersteuning nodig in de vorm van een voorziening. Slechts voor een zeer kleine groep jeugdigen en hun ouders is ingrijpen door de overheid nodig. Dit is het geval als ouders er onvoldoende in slagen om hun opvoedverantwoordelijkheid waar te maken en hun kinderen in de ontwikkeling worden bedreigd, of wanneer een jongere een strafbaar feit heeft gepleegd. Streven is: zo licht als mogelijk, zo zwaar als nodig.
- b. Wij willen dat kinderen 'zo thuis mogelijk' opgroeien. Kinderen hebben baat bij een stabiele opvoedsituatie met toekomstperspectief. Echter: niet iedere jeugdige groeit door allerlei oorzaken op in een stabiel en veilig gezin. Sommige kinderen wonen, tijdelijk, in een pleeggezin binnen de familie, bijvoorbeeld bij een tante of bij opa en oma, ook wel netwerkpleegzorg genoemd. Andere kinderen wonen in een pleeggezin buiten de familie. Kinderen kunnen ook geplaatst worden in een gezinshuis of een residentiële instelling. Ook deze kinderen moeten een duurzame plek hebben waar zij 'zo thuis mogelijk' kunnen opgroeien: een pleeggezin of een gezinshuis.
- c. Wij willen het bereik van onze voorziening in het kader van kinderarmoede bij de Stichting Leergeld verhogen. Kinderen hebben recht op een toereikende levensstandaard, ook als er thuis weinig te besteden is. Onderzoek wijst uit dat kinderen en jongeren die opgroeien in armoede in hun ontwikkeling worden belemmerd. Nu investeren voorkomt problemen op latere leeftijd. Het helpt ook voorkomen dat kinderen de problemen van hun ouders erven, waardoor armoede overgaat van generatie op generatie. Wij willen dat elk kind ervaart dat hij of zij meedoet en erbij hoort; nú meedoen betekent straks meetellen. Activiteiten als sport, schoolreisjes en muziek horen bij de vorming van ieder kind.

Indicatoren

Aantal indicatoren: 5

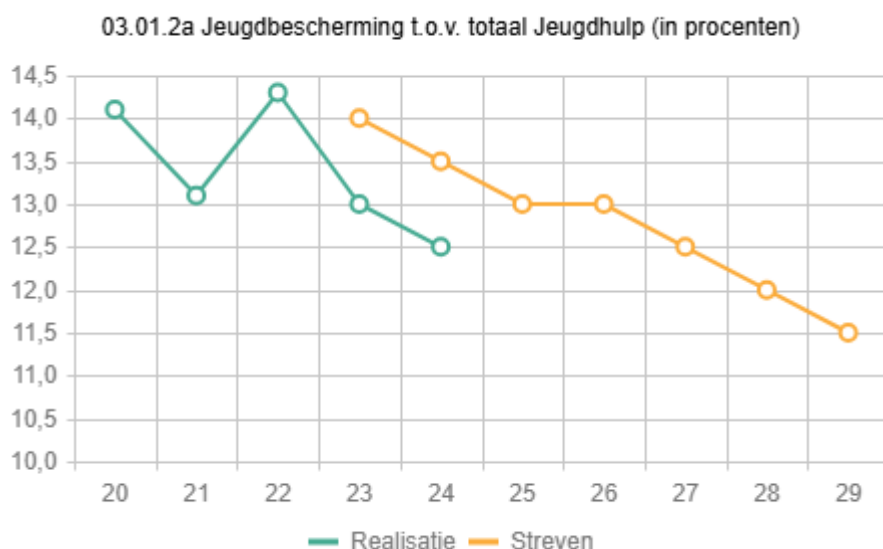

Toelichting

De grafiek laat het percentage van de zware voorzieningen voor Jeugdhulp zien, ten opzichte van het totaal aantal voorzieningen. De grafiek zegt dus niets over de totale inzet van Jeugdhulp. Onder zware voorzieningen voor Jeugdhulp valt het wonen en verblijf,

maatregelhulp (jeugdbescherming, jeugdreclassering en jeugdzorg +), landelijk transitiearrangement (LTA) en beschikbaarheidsvoor-zieningen zoals het Coördinatiepunt spoedhulp, crisisbedden en driemilieus-voorzieningen. Bron: Gidso Regie (registratiesysteem Wijkteams).

Streefwaarde: In de strategienota 'Onze jeugd, onze zorg' willen we dat kinderen zoveel mogelijk thuis opgroeien. Waar nodig met inzet van ambulante ondersteuning in plaats van verblijfhulp. Voor de langere termijn zetten we in op het bestendigen van een dalende lijn als het gaat om de inzet van zware Jeugdhulp.

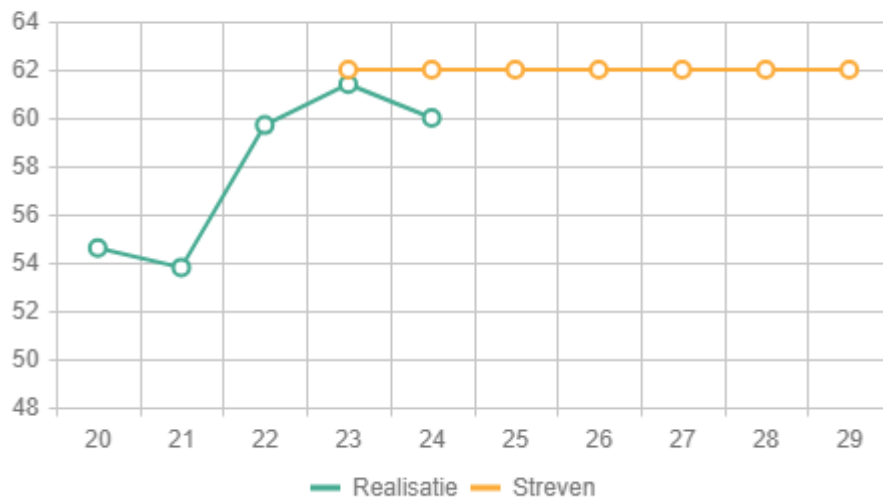

Toelichting

Jeugdbescherming kan worden ingezet als de kinderrechter jeugdigen onder toezicht stelt wanneer zij opgroeien in een situatie waarin hun welzijn of gezondheid bedreigd wordt. De grafiek laat het percentage van het aantal unieke kinderen en jongeren met een jeugdbeschermingsmaatregel ten opzichte van het totaal aantal cliënten met Jeugdhulp zien. Bron: Gidso Regie (registratiesysteem Wijkteams).

Streefwaarde: Het aantal jeugdbeschermingsmaatregelen is in de periode 2020-2023 gedaald (in 2022 was een stijging vanwege de verandering in het woonplaatsbeginsel). De verwachting is dat de daling zal stabiliseren. Omdat het aantal maatregelen hoger is in vergelijking met de rest van Nederland zien we op de langere termijn ruimte voor verbetering. Ook zullen landelijke besluiten (onder andere inrichten regionaal veiligheidsteam) leiden tot een daling van het aantal maatregelen.

03.01.2b Pleegzorg of gezinshuis t.o.v. totaal verblijf jeugd (in procenten)

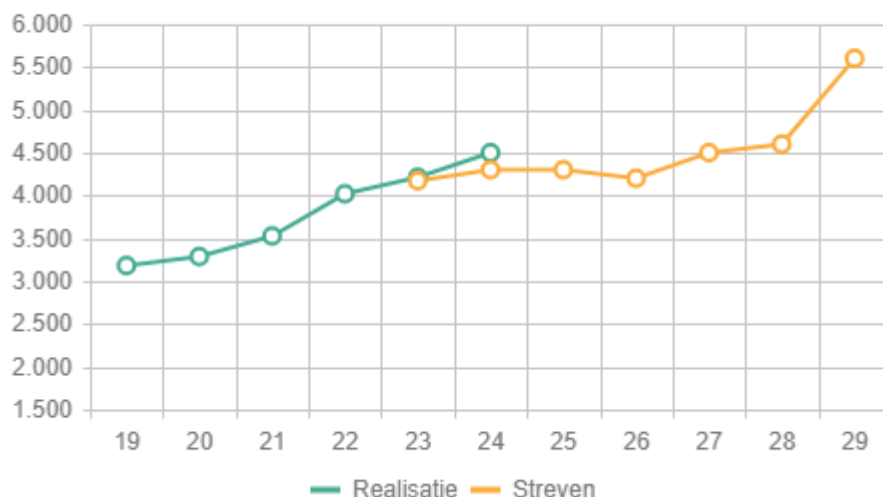

Toelichting

Met deze indicator wordt het percentage van het totaal aantal jongeren met pleegzorg of een plaatsing in een gezinshuis afgezet tegen het totaal aantal jongeren met Jeugdhulp wonen & verblijf. Bron: Gidso Regie (registratiesysteem Wijkteams).

Streefwaarde: We houden vast aan de meerjarige streefwaarde van 62%. We vinden het belangrijk dat kinderen en jongeren die niet thuis kunnen wonen toch in een gezin opgroeien. In de strategienota 'Onze jeugd onze zorg' is een maatregel opgenomen waarmee we het netwerk van bestaande pleegzorgouders gaan ondersteunen. Daarmee behouden we de bestaande pleegouders.

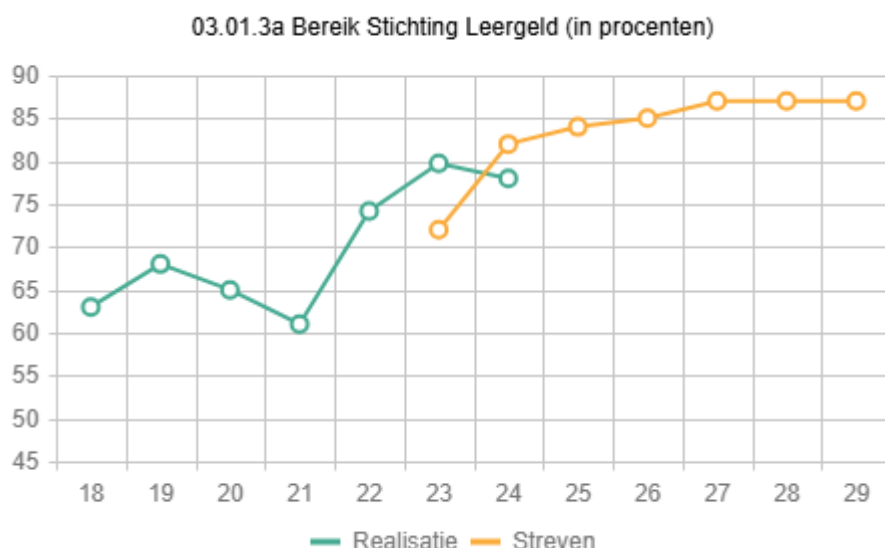
03.01.2c Aantal meldingen huiselijk geweld VTT

Toelichting

Huiselijk geweld is geweld door iemand uit de huiselijke kring van het slachtoffer. Het gaat om geweld waarbij iemand afhankelijk is van de ander. Deze indicator omvat alle meldingen van de verschillende vormen van huiselijk geweld. Veilig Thuis Twente (VTT) is actief voor heel Twente. Deze indicator betreft daarom het jaarlijkse aantal meldingen van huiselijk geweld in heel Twente. Bron: registratiesysteem Veilig Thuis Twente.

Streefwaarde: In het licht van de huidige maatschappelijk onrust door geweldsincidenten met dodelijke afloop, willen we signalen juist eerder en beter in beeld hebben. We verwachten dat de effecten hiervan ook zichtbaar zullen worden in het aantal adviesvragen en meldingen bij VTT.

Toelichting

In deze grafiek wordt het aantal unieke kinderen dat een verstrekking van de Stichting Leergeld heeft ontvangen weergegeven in een percentage ten opzichte van de totale groep kinderen van 4-18 jaar dat leeft in een gezin dat moet rondkomen met een inkomen onder 120% van het wettelijk sociaal minimum. Bron: CBS en Stichting Leergeld.

Streefwaarde: De ambitie blijft voor 2029 vooralsnog hetzelfde als voor 2027. Het beleid voor Stichting Leergeld is met de nota Rondkomen met je inkomen vastgesteld tot en met 2027. Na de evaluatie hiervan stellen we de streefwaarde voor de jaren daarna op.

Acties 2026

Aantal acties: 1

01. We voeren de nota "Onze jeugd, onze zorg" uit

In de nota is de strategie voor duurzame jeugdhulp beschreven. Daarin zijn 47 maatregelen opgenomen om de jeugdhulp toekomstbestendig te maken. Het betreft een meerjarige strategie.

In 2026 zijn de speerpunten:

- het versterken van de pedagogische basis: start project;
- jeugdhulp in verblijf verminderen- geen kind de buurt uit;
- behandelduur verkorten;
- meer zelf hulp verlenen.

We informeren de raad via twee voortgangsrapportages over de stand van zaken.

Deze actie is gerelateerd aan BOB-lijn 2 (Zorgkosten en gebruik) en dekkingsmaatregel 10 ('verhogen opbrengst strategie "Onze Jeugd Onze Zorg" naar maximumscenario') uit de Zomernota 2025.

03.02 Iedereen neemt volwaardig deel aan de samenleving

Afkomst, geslacht, milieu, opleiding en inkomen (bij jeugd van ouders), fysieke of verstandelijke beperking, bepalen nog te veel de invulling van talentontwikkeling, opleiding en werk. We maken van gewoon meedoen niet een individueel gevecht, maar een taak die we als samenleving hebben te vervullen. Hierbij letten we op een ondersteunende omgeving, voldoende passende plekken voor onze inwoners om mee te doen al dan niet via een passende plek op de arbeidsmarkt.

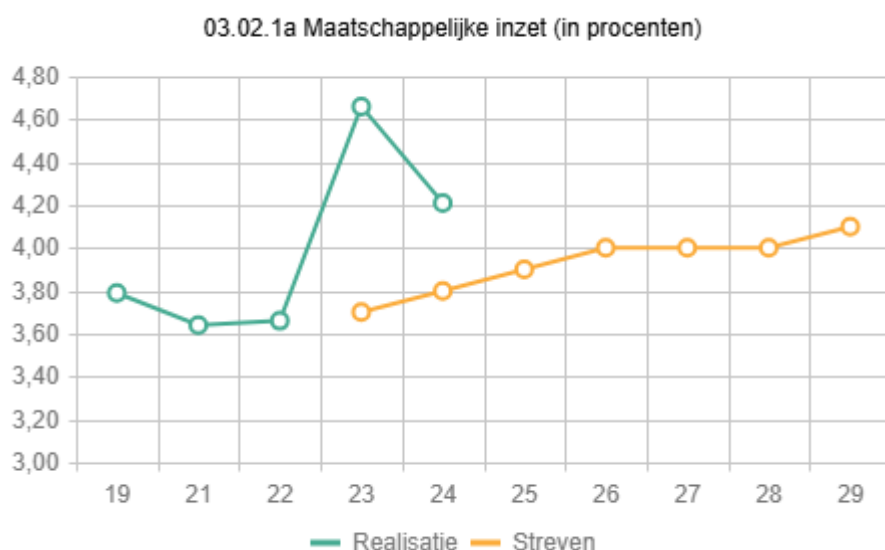
Rol gemeente: op basis van vertrouwen investeren in mensen door middel van het beschikbaar stellen van voorzieningen.

Vanuit deze rol hebben we drie speerpunten:

- Wij willen de maatschappelijke inzet onder onze inwoners vergroten. Participatie, het meedoen en bijdragen aan de maatschappij, vertegenwoordigt voor een persoon allerlei positieve aspecten zoals zingeving, zelfontplooiing, verbondenheid en sociaal contact. Maar participatie heeft in veel gevallen ook expliciete maatschappelijke relevantie en -baten. Bij dit subdoel ligt de focus op betekenisvolle participatie oftewel maatschappelijke inzet. Dit betreft vormen van actieve participatie die van belang zijn voor het individu, én tot doel hebben anderen te helpen of bij te dragen aan de leefomgeving of maatschappij.
- Wij willen dat onze inwoners kunnen deelnemen aan de samenleving zonder dat ze daarbij beperkingen ervaren. Inwoners kunnen uiteenlopende uitdagingen ervaren die een hindernis vormen voor de gewenste mate van eigen kracht, zelfredzaamheid en het volwaardig kunnen deelnemen aan het maatschappelijk leven. Beperkingen kunnen op fysiek, psychisch, taalvaardig en/of financieel gebied zijn.
- We willen dat de inwoners van 70 jaar en ouder in staat zijn thuis te blijven wonen met of zonder ondersteuning. Doel van de Wmo is om mensen zo lang mogelijk zelfstandig te laten wonen en deel te laten nemen aan het dagelijks leven, al dan niet met behulp van voorzieningen uit de Wmo. Dit sluit aan bij de wens van veel ouderen. Het stelt ze in staat om in de eigen vertrouwde omgeving met hun vertrouwde netwerk te blijven. Daarnaast geldt voor veel ouderen dat ze hun lage woonlasten behouden. Er kleven natuurlijk ook nadelen aan langer thuis blijven wonen, de woning moet toekomstbestendig gemaakt worden, sommige ouderen ervaren eenzaamheid en ondersteuning is vaak wenselijk. Het is belangrijk om per individu te blijven kijken naar de afweging tussen de voor- en nadelen.

Indicatoren

Aantal indicatoren: 6

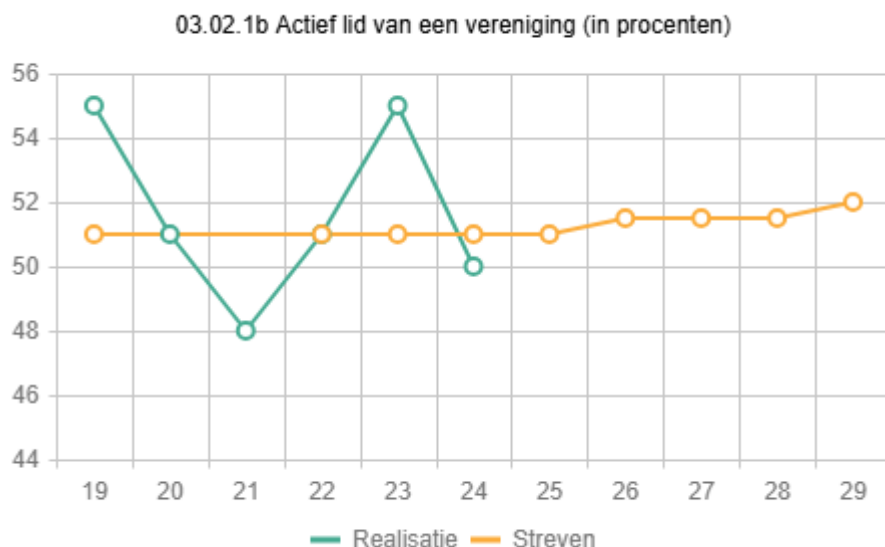

Toelichting

Deze indicator is een totaalscore van het percentage inwoners dat zich inzet voor buren, buren in een zorgwekkende situatie (eenzaamheid, zelfverwaarlozing of andere probleemsituatie), verenigingsleven, vrijwilligerswerk en/of zorg aan een hulpbehoevende naaste (mantelzorg) in de afgelopen twaalf maanden.

Bron: Stadspanel Kennispunt Twente en Waarstaatjegemeente.nl

Streefwaarde: we willen een score gelijk aan of hoger dan het sterk-stedelijke gemiddelde (gemeenten met 100.000-300.000 inwoners), dat rond de 4,0% ligt.

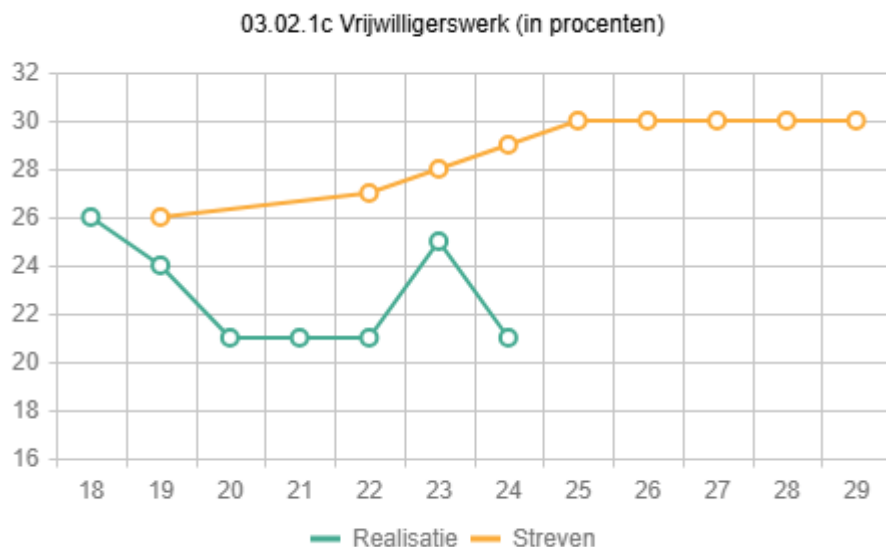
Toelichting

Deze indicator is een specificatie van de indicator maatschappelijke inzet. Het betreft inwoners die lid zijn van een Enschedese vereniging of organisatie op het gebied van sport, hobby, cultuur, religie, natuur- en milieu, vakbond, jongeren, ouderen, vrouwen, gehandicapten, migranten, wijkraad, buurtcommissie, bewonerscommissie, politiek, zorg- of hulpverlening en dergelijke en actief deelnemen aan de activiteiten van de club.

Bron: stadspanel Kennispunt Twente

Streefwaarde: we willen een score gelijk aan het sterk-stedelijke gemiddelde (gemeentegrootte 100.000-300.000 inwoners).

Bij de berekening van de score is in 2024 een iets andere rekenmethode toegepast dan in de jaren ervoor (zie ook Gemeenterekening 2024). Daarom zijn de realisatiecijfers van 2019 tot en met 2023 herberekend. Dit betekent dat we ook de streefwaarden hebben moeten aanpassen aan de nieuwe berekeningsmethodiek.

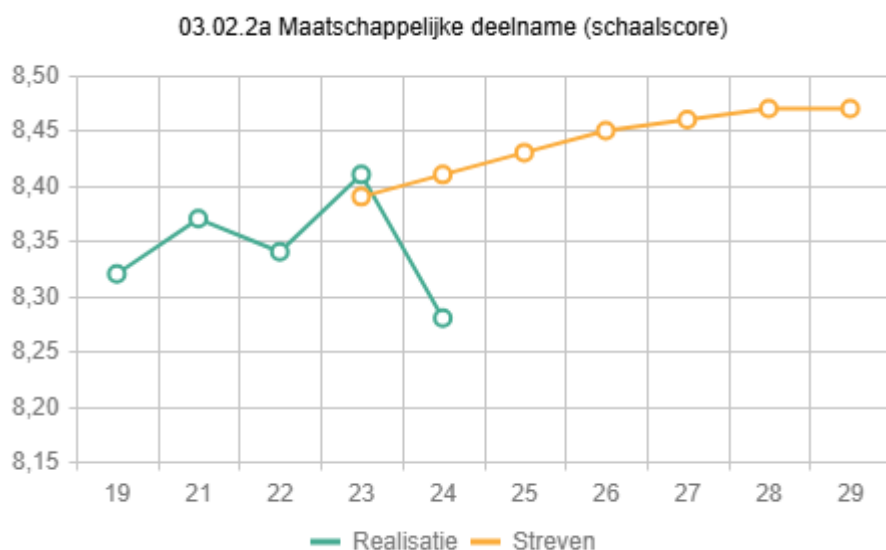

Toelichting

Deze indicator is een specificatie van de indicator maatschappelijke inzet. Vrijwilligerswerk is werk dat in georganiseerd verband onbetaald wordt uitgevoerd, bij een sportvereniging, hobbyvereniging, cultuurvereniging, kerkgenootschap of andere religieuze vereniging, natuur- en milieuvereniging, school, wijkraad/activiteiten, buurtcommissie/buurthuis, bewonerscommissie, vakvereniging, ouderenbond, vrouwenvereniging, migrantenorganisatie, politieke partij, jongerenorganisatie, gehandicaptenorganisatie, zorg- of hulpverleningsorganisatie, mantelzorgondersteuning, andere vereniging of club. We meten hier het vrijwilligerswerk met structureel karakter.

Bron: stadspanel Kennispunt Twente

Streefwaarde: we willen terug naar de scores voor 2018 en liefst zien we een geleidelijke toename tot 30%. Daartoe subsidiëren we de ondersteuning van vrijwilligers via MPact en subsidiëren we verenigingen op het gebied van sport, cultuur, natuur & milieu, wijkraden, ouderen, vrouwen, gehandicapten en mantelzorgondersteuning.

Toelichting

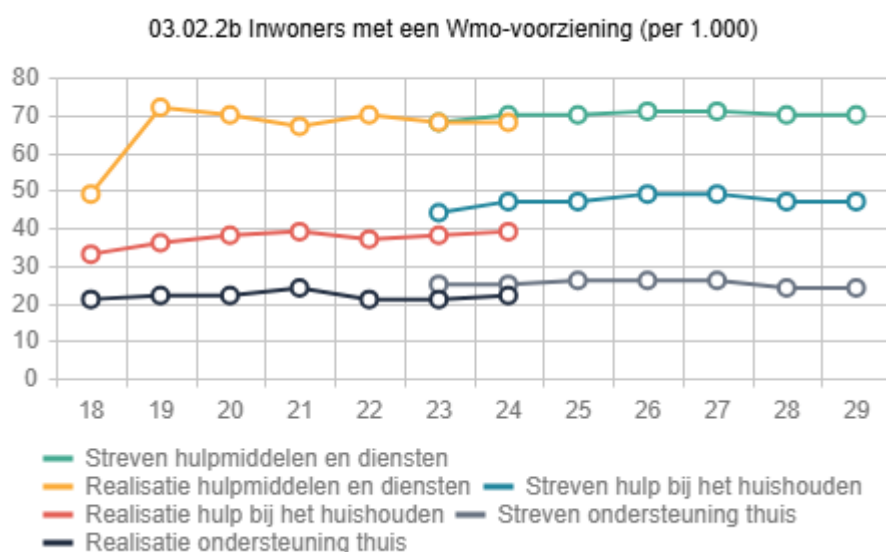
Deze indicator is een optelsom (schaalscore) van zeven onderdelen: (algemene) lichamelijke gezondheid, fysiek functioneren (bewegen), geestelijke gezondheid, taal & cultuur, financieel, gevoel er niet bij te horen/niet thuis te voelen en anders.

Bron: Burgerpeiling - tabel 5.2 en 5.3 (waarstaatjegemeente.nl)

Streefwaarde: we streven naar een score gelijk aan of hoger dan het sterk-stedelijke gemiddelde (gemeenten met 100.000-300.000 inwoners, basisjaar 2021).

In 2024 scoorden we op financieel en gevoel er niet bij horen iets minder dan sterk-stedelijk.

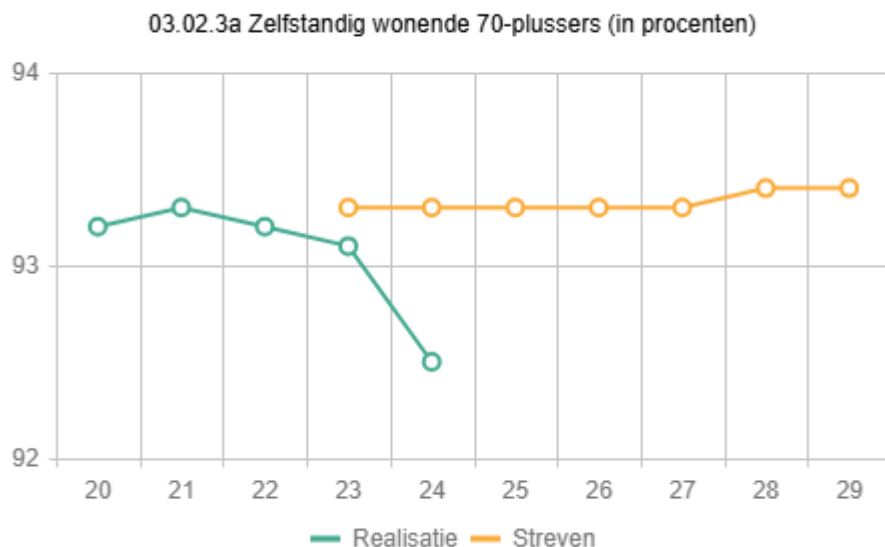
Op lichamelijke gezondheid, fysiek functioneren, taal & cultuur en anders scoorden we hetzelfde.

Toelichting

In deze grafiek wordt het aantal inwoners van Enschede (per 1.000 inwoners) in de eerste helft van een jaar getoond met een Wmo-voorziening, te weten Ondersteuning thuis, Hulp bij het huishouden en Hulpmiddelen en diensten. Bron: Wmo-voorspelmodel (vng.nl) en Dashboard - Gemeentelijke Monitor Sociaal Domein - Enschede (waarstaatjegemeente.nl).

Streefwaarde: Met de strategienota 'Samen leven, samen zorgen' zetten we in op het versterken van de basisvoorzieningen in de wijk. We verwachten dat meer begeleidingsvragen met een collectief aanbod in de wijk of door het zelf hulpverleners vanuit de wijkteams beantwoord kunnen worden. En dat er vaker een beroep op de eigen kracht en de kracht van het netwerk kan worden gedaan. Het resultaat is dan dat het beroep op de Wmo-maatwerkvoorzieningen wordt beperkt. Er is momenteel een wetswijziging in voorbereiding om de inkomensafhankelijke eigen bijdrage per 2027 of 2028 in te voeren voor alle Wmo-maatwerkvoorzieningen. De verwachting is dat dit helpt om het beroep op Wmo maatwerkvoorzieningen af te vlakken en mogelijk zelfs te laten afnemen. Inwoners met een hoger inkomen gaan dan namelijk een hogere eigen bijdrage betalen. Mogelijk gaan meer inwoners dan bijvoorbeeld de huishoudelijke hulp vaker zelf organiseren.

Toelichting

In deze grafiek wordt het percentage zelfstandig wonende inwoners van Enschede van 70 jaar en ouder getoond. Dit wordt gemeten aan de hand van het aantal ouderen met een indicatie voor de Wet langdurige zorg die niet zelfstandig wonen. Bron: CBS, Monitor Sociaal Domein Wmo.

Streefwaarde: In 2024 is het percentage ouderen dat zelfstandig woont iets teruggelopen. Wij verwachten dat dit percentage in de komende jaren weer toeneemt, omdat het Rijk het aantal intramurale plekken in Nederland heeft bevroren. Dit, in combinatie met de vergrijzing, heeft als effect dat het aantal inwoners van 70 jaar en ouder dat zelfstandig woont naar verwachting iets groter wordt. De gemeente Enschede heeft maar heel beperkt invloed op deze indicator.

Acties 2026

Aantal acties: 3

01. We voeren de nota "Samen leven, samen zorgen" uit

In de nota is de strategie voor duurzame maatschappelijke ondersteuning beschreven. Er zijn 18 voorstellen opgenomen die bijdragen om de Wmo toekomstbestendig te maken. Het betreft een meerjarige strategie.

In 2026 richten we ons onder andere op:

- het uitvoeren van pilots om alle lichte hulp via basisvoorzieningen in de wijk te organiseren;
- het project 'Hulp om de hoek' uit te breiden naar alle stadsdelen;
- de wasvoorziening als algemene voorziening te organiseren;
- verder te gaan met het uitbreiden van het project 'Samen indiceren' over de hele stad.

We informeren de raad via twee voortgangsrapportages over de stand van zaken.

Deze actie is gerelateerd aan BOB-lijn 2 ('Zorgkosten en gebruik') en dekkingsmaatregel 13 ('Medium variant Samen leven, samen zorgen') uit de Zomernota 2025.

02. We stellen een beleidsnota basisvaardigheden op

Deze nota is een opvolger van het Uitvoeringsprogramma laaggeletterdheid 2021-2025. In de beleidsnota beschrijven we ons beleid ten aanzien van de aanpak basisvaardigheden. Onder basisvaardigheden verstaan we lezen, schrijven, rekenen en digitale vaardigheden. Het beleid is erop gericht om :

- te voorkomen dat jongeren onvoldoende geletterd het onderwijs verlaten;
- ervoor te zorgen dat volwassenen ook op latere leeftijd nog hun basisvaardigheden kunnen versterken en daarmee volwaardig mee kunnen doen in de maatschappij.

Het 'Twents programma basisvaardigheden 2026' vormt het vertrekpunt voor de beleidsnota. Daarbij is er in veel gevallen een samenloop met activiteiten uit de nota 'Kansrijk Enschede 2023-2033' en het (regionale) project [Ikletterop](#). We komen met een voorstel naar de raad. Deze actie draagt ook bij aan doelen 1.1 en 3.3.

03. We werken het beleidskader "Migratie & Integratie" uit

Begin 2026 leggen we dit beleidskader voor aan de raad ter besluitvorming. Centraal staan de nieuwe Enschedeërs zoals statushouders, asielzoekers, alleenstaande minderjarige vreemdelingen en Oekraïense ontheemden. We verbinden dat wat we al doen en werken domein-overstijgend samen aan de opgaven rondom wonen, onderwijs, werk, samenleven, sociale zekerheid, zorg, voorzieningen en menselijk kapitaal. In 2026 werken we dit kader uit in een actieplan. We informeren de raad over de voortgang.

04. We voeren de Lokale Inclusie Agenda uit

In 2026 leggen we de Lokale Inclusie Agenda (LIA) ter besluitvorming voor aan de raad. Met de LIA leggen we het kader vast voor het gemeentelijke beleid ten aanzien van inclusie, zowel op het gebied van fysieke toegankelijkheid, anti-discriminatie en digitale inclusie. Daarmee geven we ook invulling aan onze wettelijke verplichting vanuit het VN-verdrag Handicap.

03.03 Iedereen ontwikkelt zijn talenten (door)

We willen dat al onze inwoners hun talenten kunnen blijven doorontwikkelen, van jong tot oud. Hierbij willen we dat het milieu waarin je opgroeit (gezin, school, vereniging, buurt e.d.) geen rol speelt in de hoeveelheid kansen die je geboden krijgt. Daarbij begint het vanaf jonge leeftijd, waarbij er nauw samengewerkt moet worden met scholen. Maar zien we als gemeente ook een belangrijke rol in het klaarstomen voor de arbeidsmarkt voor al onze inwoners.

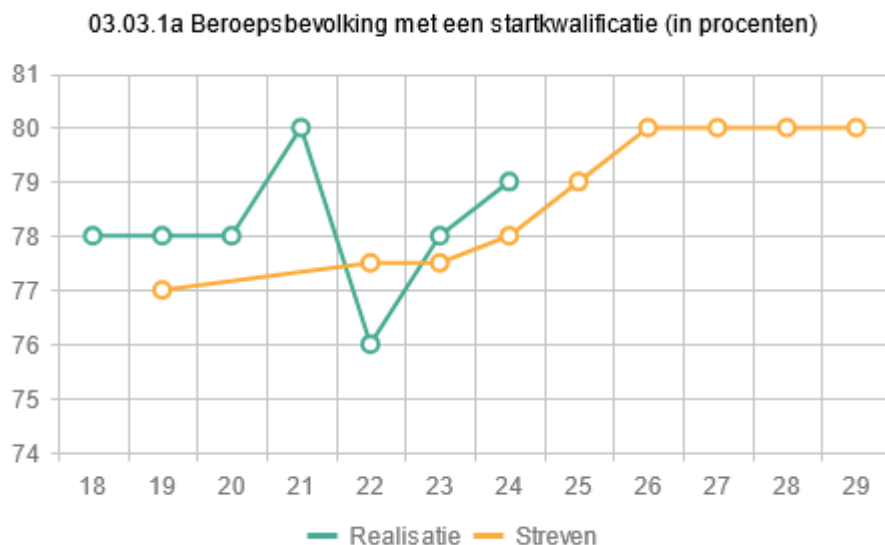
Rol gemeente: onze rol begint bij onze jeugd en jongeren. Hierbij sturen we op vroegtijdige preventie. Daarnaast sturen we op schoolgang en handhaven daar op. We zorgen dat er hulp komt voor jongeren met psychische problemen om toch door te kunnen met school en opleiding. We financieren het onderwijs om een breder aanbod te doen en het maatschappelijk middenveld om veel jongeren te bereiken. Verder willen we dat ook als je ouder bent of nieuw bent in Nederland je kansen hebt om je verder door te ontwikkelen. We stimuleren een leven lang onderwijs.

Vanuit deze rol hebben we als speerpunt:

a. Wij willen dat onze inwoners een startkwalificatie hebben. Een schooldiploma vergroot de kans op participatie via betaald werk. Voor een startkwalificatie voor de arbeidsmarkt is een opleiding mbo2, havo-, vwo-, of hoger vereist. De inzet van de gemeente is om te voorkomen dat jongeren afhaken en om hen alsnog een diploma te laten behalen. Daarnaast ben je nooit te oud om te leren en zetten we in op een leven lang leren.

Indicatoren

Aantal indicatoren: 1

Toelichting

Het hebben van een startkwalificatie (een diploma mbo2, havo-, vwo-, of hoger) is enorm belangrijk om een zelfstandig leven op te bouwen en te leiden. Zonder startkwalificatie is de kans zes keer zo groot op maatschappelijke uitval. Als je geen startkwalificatie haalt, is de kans één op drie dat je een participatiewet-uitkering nodig hebt. Daarom willen wij dat zoveel mogelijk inwoners een startkwalificatie hebben.

Bron: CBS-EBB

Streefwaarde: we willen de Europese doelstelling van 80% halen, vanaf 2026. Onze inzet is vooral gericht op jongeren tot 27 jaar. Samen met het onderwijs en andere (zorg-) partners proberen we te voorkomen dat jongeren afhaken op school. Als dat wel gebeurt, gaan we met de jongeren aan de slag om alsnog een terugkeer naar school mogelijk te maken. Voor jongeren waar verder studeren echt geen optie is, zorgen we voor goede begeleiding naar en ondersteuning op de arbeidsmarkt (onder andere via Twentse Belofte).

In 2023 heeft het CBS de cijfers vanaf 2014 herberekend, waardoor de scores tot en met 2020 een paar procentpunten hoger uitvielen, dit is aangepast in de realisatie, niet in de streefwaarden.

Acties 2026

Aantal acties: 2

01. We voeren de nota Kansrijk Enschede 2023-2033 uit

In de nota staan gelijkere kansen voor kinderen en jongeren tot 27 jaar centraal. De nota geeft richting en nieuwe kansen om het bestaande fundament voor kansengelijkheid te versterken, uit te breiden en te vernieuwen. In 2026 zetten we in op:

- het optimaliseren van de inzet van de derde pedagogisch medewerker op de groep;
- het in kaart brengen van de Gemeentelijke Gezinsaanpak Geletterdheid.

We informeren de raad via een voortgangsrapportage over de stand van zaken.

02. We herijken de subsidieverordening Onderwijs- en ontwikkelkansen jongeren 0-27 jaar 2024

De subsidieregeling heeft als doel het verbeteren van de kwaliteit van onderwijs en kinderopvang in Enschede, het voorkomen van taal- en ontwikkelachterstanden voor kinderen, activiteiten in het kader van de Lokale Educatieve Agenda en activiteiten in het kader van het voorkomen en bestrijden van voortijdig schoolverlaten in de leeftijd van 0 tot 27 jaar. Tegen het

licht van een aantal regelingen en aanpakken die zijn gewijzigd moet de verordening hierop worden aangepast. We komen met een voorstel naar de raad.
Het herijken van de verordening loopt parallel met het gezamenlijk met onze (onderwijs)partners opstellen van een nieuwe Lokale Educatieve Agenda. We informeren de raad hierover.

Nieuw of aanpassing beleid 2026			
Beleidsveld	Onderwerp	B/C Voorstel	Participatie (Ja/Nee)
Sport	Subsidieverordening brede impuls combinatiefuncties	C	Ja
Sport	Uitvoeringskrediet Multifunctionele Sportaccommodaties (MFSA)	C	Nee
Werk	Beleidsnota basisvaardigheden	C	Ja
Onderwijs	Subsidieverordening Onderwijs- en ontwikkelkansen jongeren 0-27 jaar	C	Ja
Welzijn	Ontmoetingsruimte Glanerbrug	C	Ja
Inclusie	Lokale Inclusie Agenda	C	Ja
Inclusie	Beleidskader Migratie en Integratie	C	Ja

Wettelijk verplichte indicatoren

Op grond van het Besluit begroting en verantwoording zijn onderstaande indicatoren opgenomen. De indicatoren gelden voor iedere gemeente en zijn bedoeld om gemeenten met elkaar te kunnen vergelijken. Dit is mogelijk via www.waarstaatjegemeente.nl.

* = voorlopige cijfers.

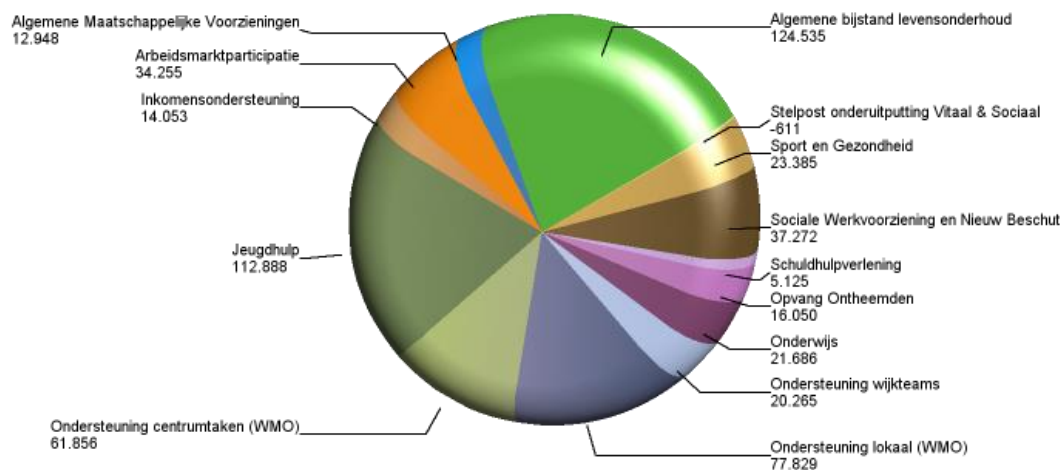
	Beleidsveld	Naam indicator	Eenheid	Jaar	Score	Bron
17.	4. Onderwijs	Absoluut verzuim	Aantal per 1.000 inwoners 5-18 jaar	2024	15,3	DUO/Ingrado
18.	4. Onderwijs	Relatief verzuim	Aantal per 1.000 inwoners 5-18 jaar	2024	20	DUO/Ingrado
19.	4. Onderwijs	Voortijdige schoolverlaters zonder startkwalificatie (vsv-ers)*	% deelnemers (12 - 23 jaar) aan het VO en MBO onderwijs	2024	2,7	DUO/Ingrado
20.	5. Sport, cultuur en recreatie	Niet-sporters	%	2024	40,2	Gezondheidsmonitor volwassenen en ouderen (GGD, CBS, RIVM)
22.	6. Sociaal domein	Jongeren met een delict voor de rechter	% 12- t/m 21-jarigen	2023	1	Verwey Jonker Instituut - Kinderen in Tel
23.	6. Sociaal domein	Kinderen in uitkeringsgezin	% kinderen tot 18 jaar	2023	9	CBS
29.	6. Sociaal domein	Jongeren met jeugdhulp*	% van alle jongeren tot 18	2024	14,8	CBS

			jaar			
30.	6. Sociaal domein	Jongeren met jeugdbescherming*	% van alle jongeren tot 18 jaar	2024	1,8	CBS
31.	6. Sociaal domein	Jongeren met jeugdreclassering*	% van alle jongeren van 12 tot 23 jaar	2024	0,6	CBS
32.	6. Sociaal domein	Cliënten met een maatwerkarrangement Wmo	Aantal per 10.000 inwoners	2024	1.060	CBS

Wat mag het kosten?

Om de gestelde doelen te bereiken zijn per doel lasten begroot voor 2026. Deze bedragen worden ingezet voor het realiseren van de acties (onder 'Wat gaan we doen') maar ook voor het realiseren van de reguliere werkzaamheden. Onderstaande grafiek geeft per product inzicht in de beschikbaar gestelde budgetten.

Vitaal en sociaal: Lasten per product in 1.000 euro

Onderstaande tabel geeft inzicht in de meerjarige ontwikkeling van de lasten, baten en reserve mutaties.

Vitaal en sociaal Bedragen x 1.000 euro	Realisatie 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Raming 2027	Raming 2028	Raming 2029
Lasten	517.499	558.969	561.537	537.697	523.441	520.118
Baten	176.899	177.323	174.003	162.749	160.460	159.452
Saldo van baten en lasten	340.600	381.646	387.534	374.948	362.980	360.666
Storting reserves	40.011	1.831	1.193	1.217	1.242	1.266
Onttrekking reserves	35.478	12.729	8.056	3.164	442	102
Resultaat	345.133	370.747	380.670	373.001	363.780	361.830

Toelichting

De lasten stijgen in de begroting 2026 met 2,6 miljoen euro ten opzichte van 2025. De belangrijkste oorzaken zijn:

- lagere lasten bij het product Sport en Gezondheid (1,2 miljoen euro) met name door dekkingsmaatregel 14 Zomernota 2025 bij het preventiebudget (500.000 euro), lagere uitgaven vanuit Brede SPUK GALA (460.000 euro) en lagere subsidie Sportaal vanuit de SPUK BTW (608.000 euro);
- hogere lasten bij het product Jeugdhulp (1,2 miljoen euro) met name als gevolg van toekenning van het knelpunt Zomernota 2025 voor een hogere volumegroei, een stijging van de gemiddelde kosten per client en tariefcompensatie (11,1 miljoen euro), lagere lasten door het verrekenen van de extra jeugdhulpmiddelen met de algemene middelen (6,0 miljoen euro), lagere lasten als gevolg van maatregelen uit de nota 'Onze jeugd, onze zorg' (3,2 miljoen euro) en lagere lasten door lagere begrote investeringen voor de strategie 'Onze jeugd, onze zorg' (0,5 miljoen euro);
- lagere lasten bij het product Onderwijs (1,5 miljoen euro) met name als gevolg van de wegvallende middelen voor Vroegtijdige Schoolverlaten (1,4 miljoen euro). Zie ook bij de baten.
- hogere lasten bij het product Ondersteuning Lokaal (Wmo) (2,8 miljoen euro) met name als gevolg van loon -en prijscompensatie (1,4 miljoen euro), toekenning van het knelpunten Zomernota 2025 voor indexatie en overhevelingen van kosten vanuit maatschappelijke opvang (1,3 miljoen euro);
- lagere lasten bij het product Ondersteuning Centrumtaken (Wmo) (1,2 miljoen euro) met name als gevolg van dekkingsmaatregel 12 vanuit de Zomernota 2025 met betrekking tot Beschermd Wonen (1,4 miljoen euro);
- lagere lasten bij het product Sociale Werkvoorziening en Nieuw Beschut (1,5 miljoen euro) met name als gevolg van lagere loonkosten vanwege een krimpend aantal SW-medewerkers (1,7 miljoen euro);
- hogere lasten bij het product Ontheemden (4,0 miljoen euro) als gevolg van het wegvallen van de incidentele bezuiniging uit Zomernota 2024;
- hogere lasten bij het product Ondersteuning Wijkteams (910.000 euro) met name als gevolg van de compensatie in de Zomernota 2025 voor de uitname uit het Gemeentefonds in het kader van de Wet School naar Duurzaam Werk (793.000 euro);
- lagere bij het product Arbeidsmarktparticipatie (143.000 euro) met name door het toekennen van knelpunten uit de Zomernota 2025 voor een totaalbedrag van 2,1 miljoen euro en door lagere uitgaven voor regionale arbeidsmarktprojecten (1,1 miljoen euro) en voor educatie als gevolg van een (voorlopig) lagere SPUK hiervoor (601.000 euro);
- lagere lasten bij het product Inkomensondersteuning (326.000 euro) met als gevolg van het wegvallen van eenmalige middelen voor Alleenverdienersproblematiek (597.000 euro) en hogere lasten als gevolg van het toekennen van het knelpunt Zomernota 2025 offensief begroten (250.000 euro);
- lagere lasten bij het product Schuldhulpverlening (174.000 euro) met name als gevolg van het wegvallen van landelijke incidentele middelen voor Problematische Schulden (268.000 euro);
- hogere lasten bij het product Algemene Bijstand Levensonderhoud (166.000 euro) als gevolg van loon -en prijscompensatie;

- lagere lasten bij de stelpost Onderuitputting Vitaal & Sociaal (611.000 euro) als gevolg van het verantwoorden van de taakstelling vanuit de Zomernota 2025 op de organisatie op dit product;
- Overige kleine verschillen bij het product Algemene Maatschappelijke Voorzieningen (60.000 hogere lasten) en afrondingsverschillen (86.000 euro hogere lasten).

De baten dalen in de begroting 2026 met 3,4 miljoen euro ten opzichte van 2025. De belangrijkste oorzaken zijn:

- lagere baten bij het product Sport en Gezondheid (1,1 miljoen euro) met name als gevolg van een lagere Brede SPUK GALA (460.000 euro) en de SPUK Btw sport (608.000 euro);
- lagere baten bij het product Onderwijs (1,5 miljoen euro) met name als gevolg van het wegvallen van de jaarschijf 2025 Vroegtijdig School Verlaten (1,4 miljoen euro);
- hogere baten bij het product Ondersteuning Centrumtaken (Wmo) (263.000 euro) met name als gevolg van geraamde indexatie voor Maatschappelijke Opvang en Vrouwenopvang in rekening gebracht bij de regiogemeenten (327.000 euro);
- lagere baten bij het product Arbeidsmarktparticipatie (720.000 euro) met name als gevolg van een verlaging van de SPUK's voor Educatie en Onderwijsroute (733.000 euro);
- lagere baten bij het product Algemene Maatschappelijke Voorzieningen als gevolg van een daling van de Brede SPUK GALA (153.000 euro);
- lagere baten bij het product Ondersteuning Wijkteams als gevolg van een afname van de subsidie voor het project Vroegsignalering (160.000 euro);
- lagere baten als gevolg van kleine verschillen en afronding (70.000 euro).

De mutatie op de storting reserves in de begroting betreft een daling van 638.000 euro in 2026 en bestaat uit:

- Reserve Infrastructuur WSW (28.000 euro daling): in 2026 worden minder middelen ontvangen voor de doorontwikkeling van de (sociale) infrastructuur binnen de arbeidsmarkt van Enschede.
- Reserve Arbeidsmarktfonds Regio Twente (210.000 euro stijging): het betreft een te verwachten hoger voordeel bij de uitgaven in het kader van de regionale arbeidsmarkt. Aangezien het om regionale middelen gaat wordt dit voordeel gestort in de reserve;
- Reserve Hervormingsagenda ontwikkeling jeugd (820.000 euro daling): het betreft het vervallen van de begrote reeks uit de extra toegekende middelen van het Rijk vanuit de begroting 2022.

De mutatie op de onttrekkingen uit de reserves betreft een daling van 4,7 miljoen euro in 2026 en bestaat uit:

- Reserve Arbeidsmarktfonds Regio Twente (727.000 euro daling): er worden minder middelen vanuit de reserve beschikbaar gesteld voor werkzaamheden/projecten voor de Regio Twente;
- Dienstreserve DCW (12.000 euro stijging): hogere onttrekking voor de dekking van de verhuiskosten van de DCW naar de Spoordijkstraat in 2017;
- Reserve Energietoeslag (3,4 miljoen euro daling): het resterende saldo van de reserve zou eind 2024 vrijvallen. Bij de Zomernota 2024 is voorgesteld om dit bedrag mee te nemen naar 2025 en in te zetten als dekking voor het middelenkader;

- Reserve Alleenverdieners (315.000 euro daling): voor de alleenverdienersproblematiek heeft de gemeente bij de septembercirculaire 2024 middelen gekregen. Deze middelen zijn overgeheveld naar 2025;
- Reserve drugsbestrijding (113.000 euro daling): het betreft een daling van de uitgaven uit de reserve voor drugsbestrijding;
- Reserve Nog uit te voeren Werkzaamheden (130.000 daling): het betreft een eenmalige onttrekking in 2025 voor de nieuwbouw van het clubhuis van ERC'69;
- Reserve strategische investeringsagenda (375.000 euro daling): het betreft een eenmalige onttrekking in 2025 voor de nieuwbouw van het clubhuis van ERC'69;
- Egalisatiereserve kapitaallasten vervangingsinvesteringen sport (54.000 euro daling): het gaat om vervangingsinvesteringen sport in 2025 die betrekking hebben op het raadsvoorstel plan van aanpak kunstgrasvelden;
- Egalisatiereserve Beschermd Wonen (1,0 miljoen euro stijging): hogere onttrekking als gevolg van dekkingsmaatregel 11 Zomernota 2025;
- Reserve Vrouwenopvang (600.000 euro stijging): hogere onttrekking ten behoeve van het Toekomstscenario kind- en gezinsbescherming;
- Reserve Maatschappelijke opvang (654.000 euro daling): het betreft een lagere onttrekking als gevolg van een lager verwacht begroot tekort in 2026 voor Maatschappelijke opvang;
- Investeringsreserve Sociaal Domein (42.000 euro stijging): het betreft hogere onttrekking voor verbeteringsprojecten uit de Investeringsreserve Sociaal Domein;
- Reserve hervormingsagenda exploitatieontwikkeling jeugd (510.000 euro daling): er worden minder middelen beschikbaar gesteld voor de benodigde investeringen voor de uitvoering van de nota 'Onze Jeugd Onze Zorg';
- Reserve versterken welzijnswerk (197.000 euro stijging): het betreft de afboeken van het saldo uit deze reserve (dekkingsmaatregel 2 van de Zomernota 2025);
- Reserve Weerstandsvermogen (243.000 euro daling): een eenmalige onttrekking van resp.166.000 euro in 2025 als dekking voor tijdelijke huisvestingskosten van SVV'91 en 77.000 euro in 2025 voor Inclusief beleid;
- Overige kleine verschillen (30.000 euro daling).

Meer info	Klik hier voor meer informatie over reguliere werkzaamheden en beleidsnota's .
Portefeuillehouders	Niels van den Berg, Arjan Kampman, Harmjan Vedder
Concerndirecteur	Christine Nijkamp

3.2 Duurzaam wonen, leven en werken

Strategische opgave: Groen en duurzaam Enschede

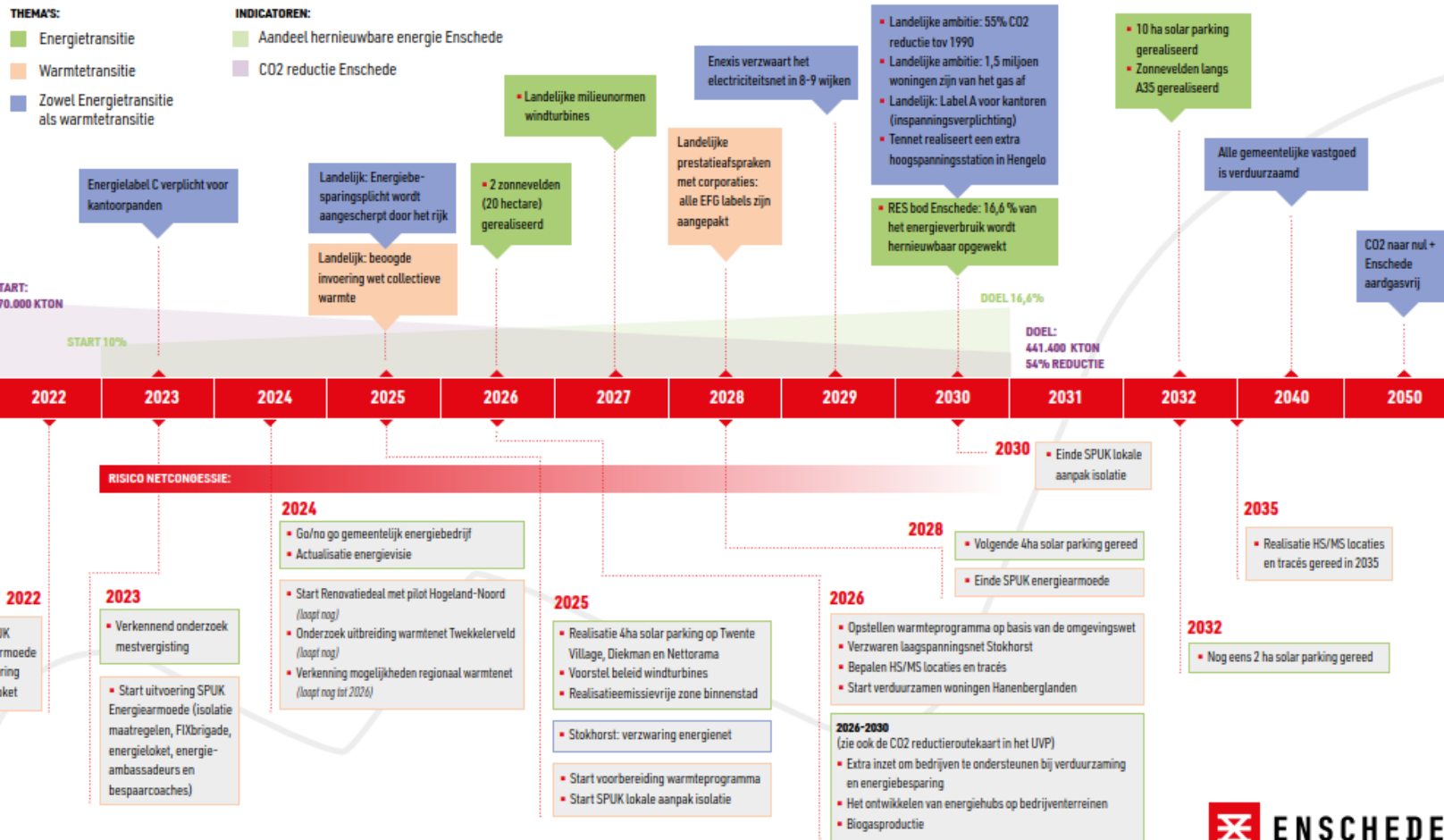
Doel	Subdoel	Link
<u>01. Enschede is klimaatneutraal</u> <i>totale lasten (x 1.000 euro): 662,00</i>	01.01 We verlagen de CO2 uitstoot onder andere door energiebesparing en opwek van hernieuwbare energie	Indicatoren: 2 Aantal acties: 6
	01.02 We verminderen aardgasgebruik door woningen en bedrijven aardgasvrij te maken.	Indicatoren: 2 Aantal acties: 3
<u>02. Enschede is klimaatbestendig en waterrobuust ingericht</u> <i>totale lasten (x 1.000 euro): 0,00</i>	02.01 We passen de omgeving aan op de klimaatverandering	Indicatoren: 1 Aantal acties: 3
<u>03. Enschede is groen en biodivers</u> <i>totale lasten (x 1.000 euro): 0,00</i>	03.01 Samen zorgen we voor een groene omgeving met meer planten en dieren	Aantal acties: 4
<u>04. Enschede is circulair</u> <i>totale lasten (x 1.000 euro): 0,00</i>	04.01 We hergebruiken producten en materialen zodat grondstoffen hun waarde behouden	Indicatoren: 2 Aantal acties: 0

De strategische opgaven zijn sterk vervlochten met de Sustainable Development Goals (SDG). De Verenigde Naties hebben deze 17 duurzame ontwikkelingsdoelstellingen opgesteld. Deze vormen samen de wereldwijde duurzaamheidsagenda tot 2030.

Deze strategische opgave draagt bij aan de volgende sustainable development goals (SDG's). Voor uitleg zie bijlage 6.8

ROUTEKAART GROEN & DUURZAAM ENSCHEDE, KLIMAATNEUTRAAL

Strategische opgave: Aantrekkelijk Enschede

Doel	Subdoel	Link
<u>05. Enschede heeft veel baankansen</u> <i>totale lasten (x 1.000 euro): 17.657,00</i>	05.01 Enschede/Twente is meer verbonden met aanliggende economische centra (agglomeratiekracht)	Indicatoren: 2 Aantal acties: 1
	05.02 In Enschede groeien de banen op de toplocaties	Indicatoren: 3 Aantal acties: 2
	05.03 In Enschede kunnen bestaande en nieuwe bedrijven verantwoord/duurzaam/groen groeien en innoveren	Indicatoren: 2 Aantal acties: 2
<u>06. Talent wordt aangetrokken, vastgehouden en ontwikkeld</u> <i>totale lasten (x 1.000 euro): 99.571,00</i>	06.01 De stedelijke voorzieningen zijn divers en attractief voor inwoners en bezoekers (nationaal en internationaal)	Indicatoren: 2 Aantal acties: 7
	06.02 De nieuwe woonmilieus zijn attractief, betaalbaar en toekomstbestendig	Indicatoren: 4 Aantal acties: 3
	06.03 Talent weet waarom Enschede aantrekkelijk is om te wonen, leven en te werken	Indicatoren: 3 Aantal acties: 0
<u>07. In Enschede kun je prettig en gezond wonen en leven</u> <i>totale lasten (x 1.000 euro): 94.224,00</i>	07.01 Wijken en buurten zijn veilig, gezond en leefbaar	Indicatoren: 1 Aantal acties: 10
	07.02 Enschede heeft een goede interne bereikbaarheid	Indicatoren: 1 Aantal acties: 4

De strategische opgaven zijn sterk vervlochten met de Sustainable Development Goals (SDG). De Verenigde Naties hebben deze 17 duurzame ontwikkelingsdoelstellingen opgesteld. Deze vormen samen de wereldwijde duurzaamheidsagenda tot 2030.

Deze strategische opgave draagt bij aan de volgende sustainable development goals (SDG's). Voor uitleg zie bijlage 6.8

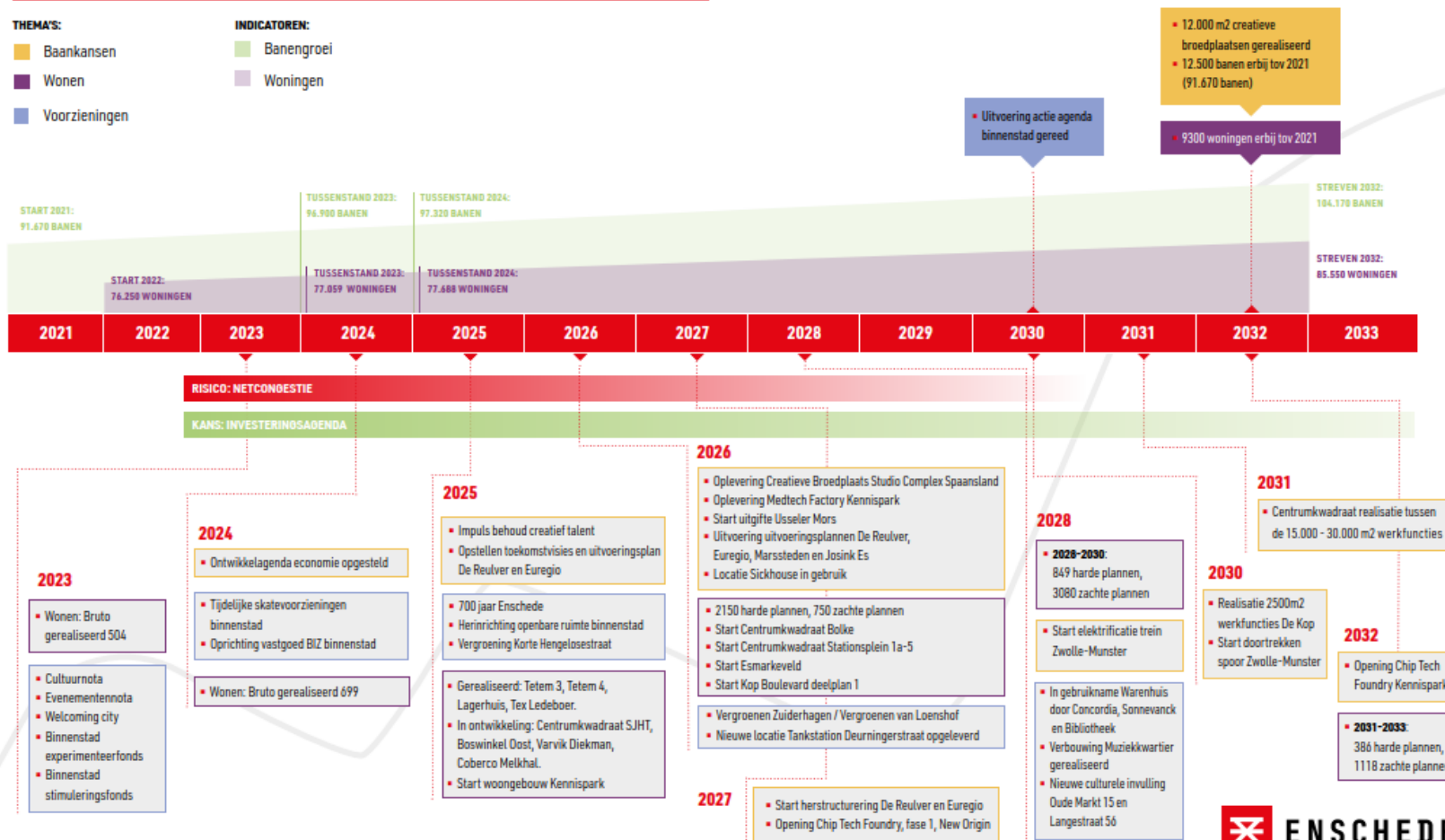
ROUTEKAART AANTREKKELIJK ENSCHEDE

THEMA'S:

- Baankansen
- Wonen
- Voorzieningen

INDICATOREN:

- Banengroei
- Woningen

Wat willen we bereiken?

Algemeen

In 2026 bouwen we verder aan een groen, gezond en toekomstbestendig Enschede. De recent vastgestelde Omgevingsvisie voor Enschede biedt daartoe de kaders. We maken de stad aantrekkelijker met meer bomen, parken en schaduwrijke plekken, zodat bewoners en bezoekers zich er prettig voelen, ook bij warm weer. Tegelijkertijd zorgen we ervoor dat de stad beter bestand is tegen wateroverlast en droogte, en ondersteunen we inwoners en bedrijven bij het besparen van energie en het stap voor stap aardgasvrij maken van huizen en panden.

We blijven nieuwe woningen bouwen voor jong talent, gezinnen en ouderen, zodat iedereen in Enschede een passende plek kan vinden. Ook zetten we stevig in op onze economie: van innovatieve chiptechnologie tot een sterke maakindustrie en een bruisende binnenstad. Cultuur en evenementen krijgen extra aandacht met ruimte voor creatieve broedplaatsen. We werken aan veilige en levendige buurten, goede fietsroutes en bereikbare wijken.

Tegelijkertijd realiseren we ons dat we deze ambities waarmaken in een complexe context. De druk op het elektriciteitsnet vraagt om slimme oplossingen en samenwerking, en de stikstofproblematiek stelt ons voor lastige keuzes bij ruimtelijke ontwikkeling. Daarnaast hebben we te maken met beperkte middelen, waardoor we scherpe keuzes moeten maken — bijvoorbeeld binnen het evenementenbeleid en in de ontwikkeling van het landelijk gebied rond Enschede.

Door deze uitdagingen serieus te nemen en integraal aan te pakken, zorgen we dat onze groei duurzaam en toekomstbestendig is. En door slimmer om te gaan met afval, grond en bodem zorgen we dat Enschede klaar is voor de toekomst. Zo maken we samen een stad waar het fijn wonen, werken en genieten is — met oog voor mens, natuur en de lange termijn.

Groen en duurzaam Enschede

Een schone en veilige openbare ruimte vormt het fundament voor een stad die klimaatbestendig en duurzaam is. In een groot aantal visies en beleidsplannen staat hoe we werken aan een groene en duurzame stad. Tegelijkertijd weten we zoals gezegd dat we deze ambities willen waarmaken in een complexe context. De druk op het elektriciteitsnet, de stikstofproblematiek en de wijze waarop we met het water in onze stad om willen gaan, stelt ons voor lastige keuzes bij ruimtelijke ontwikkeling.

Enschede wil één groot groen en biodivers park zijn, waar natuur en stad naadloos in elkaar overgaan. Vanuit het Groenambitieplan werken we aan meer groen in de binnenstad, sterkere parken en een groener beeld langs de singels (volgens het Masterplan Singels). Ook zetten we in op meer biodiversiteit en goed onderhoud van het openbaar groen, vastgelegd in het beleidsplan Kaders voor beheer, onderhoud en biodiversiteit. Een schone en veilige buitenruimte blijft de basis, maar die draagt ook bij aan een gezonde leefomgeving. Daarom investeren we, vanuit het Beleidskader Gezond Enschede en het Beweeg-, speel- en sportbeleid, in plekken om te bewegen, spelen en sporten. Extra groen gebruiken we bovendien om koelte en schaduw te creëren en zo hittestress tegen te gaan.

We werken samen met inwoners, agrariërs en partners aan een groen en vitaal landelijk gebied, met aandacht voor natuur, landschap en toekomst voor boeren. Ondanks minder middelen blijven deze ambities centraal staan.

Daarnaast wordt ingezet op een duurzame energievoorziening met als doel 54% CO₂-reductie in 2030. Projecten zoals een maatschappelijke energyhub, solarparking en een biogashub dragen hieraan bij.

Voor een klimaatneutraal Enschede in 2050 wordt gewerkt aan energiebesparing, aardgasvrije wijken en het tegengaan van energiearmoede. De Transitievisie Warmte wordt geactualiseerd met een nieuw warmteprogramma met keuzes voor energiebesparing en alternatieven voor aardgas. Zo maken we duidelijke kaders voor de wijkuitvoeringsplannen.

Het Water- en klimaatadaptatieplan richt zich op het omgaan met wateroverlast, hitte en droogte. Naast het versnellen van maatregelen tegen wateroverlast in Pathmos en Stadsveld, pakken we ook andere plekken met wateroverlast.

Het wegenbeheer wordt uitgevoerd volgens het Wegenbeleidsplan 2024-2027, met extra aandacht voor duurzaamheid en circulariteit via innovatieve methodieken. We werken samen met betrokken partijen onder de naam www.wegverleggers.nl.

Met de Grondstoffenvisie 2025-2030 als uitgangspunt, zetten we in op afvalpreventie, betere afvalscheiding en het tegengaan van afvaldumping, met wijkgerichte acties.

De bodem is cruciaal voor klimaat, natuur en energie (Visie op bodem en ondergrond 2021). Daarom werken we aan de bodemkwaliteit door sanering van PFAS-verontreinigde locaties en doen we aanvullend onderzoek voor andere verontreinigingen om risico's voor inwoners en stad te beperken met aandacht voor verantwoord grondgebruik.

Tot slot wordt de openbare verlichting verduurzaamd met ledverlichting en slimme dimtechnieken, wat prettig is voor mens, natuur en omwonenden.

Aantrekkelijk Enschede

Een bruisende stad trekt mensen aan en houdt ze vast. De aantrekkelijkheid van de stad wordt versterkt door een goede balans tussen wonen, werken en voorzieningen. Vooral in hoogstedelijke gebieden is die mix van groot belang. Voldoende ruimte voor bedrijvigheid en economische groei draagt bij aan een vitale stedelijke omgeving, waarin bewoners en bezoekers graag verblijven.

Ook met onze aanvraag grootschalige woningbouw hopen we de mix van wonen en werken een impuls te kunnen geven. We werken aan veilige en gezonde wijken door fysieke en sociale opgaven te koppelen in een integrale, gebiedsgerichte aanpak. Hierbij versterken we de focuswijken (Tweckelerveld, Hanenberglanden en 't Lang), gebiedsteams en stadsdeelagenda's in overleg met alle betrokkenen.

Economie

Ook in 2026 bouwen we verder op de drie pijlers van de Ontwikkelagenda Economie. We zetten sterk in op kennisgebieden als chiptech, medtech en defensie, met Kennispark als vlaggenschip en de Chipfoundry als topprioriteit. Daarnaast versterken we de maakindustrie en stimuleren we de circulaire economie.

Cultuur, evenementen en citymarketing

Er wordt geïnvesteerd in het Warenhuis en het Muziekkwartier om grote culturele instellingen te versterken en samenwerking te stimuleren. Het culturele middenveld krijgt extra kracht met nieuwe creatieve broedplaatsen. Samen met het sociaal domein maken we een nieuw gemeentelijk bibliotheekbeleid en een optimalisatie van het amateurkunstbeleid. Onze ambities van het evenementenbeleid wordt aangepast aan de beschikbare middelen.

Bereikbaarheid

In 2026 werken we samen met het Rijk en de provincie aan het ontwerp voor een ongelijkvloerse kruising van de Oostweg met de N35. Ook starten we met de bouw van een nieuwe fietsbrug bij het Eschmarkerveld, die nieuwe woningen veilig en snel verbindt met de Fietssnelweg F35.

Wonen

We streven naar een gezonde woningmarkt met voldoende aanbod voor uiteenlopende doelgroepen. Het Rijk heeft de gebiedsontwikkeling Spoorzone Hengelo-Enschede aangewezen als grootschalige woningbouwlocatie, waardoor dit gebied een sleutelrol krijgt in de verdere uitwerking van de Ruimtelijke Ontwikkel Strategie (ROS). Hiervoor maken we een uitvoerings- en investeringsagenda.

Voor talent zorgen we voor passende woningen, werkplekken en voorzieningen in diverse leefmilieus. Voor ouderen zetten we in op aantrekkelijke woningen dichtbij voorzieningen om doorstroming te bevorderen. Omdat doorstroming alleen niet genoeg is, programmeren we ook nieuwe woningen aan de randen van de stad.

We houden rekening met externe factoren, zoals netcongestie, en stemmen woningbouw goed af met toekomstige investeringen in mobiliteit.

Talent

In 2026 blijven we ons richten op het aantrekken én behouden van talent in samenwerking met Almelo, Hengelo, Twente Board, ondernemers en onderwijsinstellingen.

BVTH (Bestemmen, Vergunnen, Toezicht en Handhaven)

We werken verder aan het in 2023 vastgestelde beleid. Daarbij vernieuwen we het toets- en toezichtsprotocol, met extra aandacht voor veiligheid, ondermijning, duurzaamheid (energiebesparing en warmtetransitie), gezondheid, klimaat en ruimtelijke ordening.

De gemeente krijgt vanaf 1 januari 2026 twee nieuwe taken:

1. Controle op digitale registratie van tweedehandsgoederen die handelaren kopen.
2. Controle bij bedrijven waar mensen werken in de seksindustrie

Deze taken worden overgenomen van de politie, zonder extra middelen; dit wordt ingepast binnen de reguliere bedrijfsvoering.

Wat gaan we doen voor de Strategische opgave: Groen en duurzaam Enschede ?

De opgave “groen en duurzaam Enschede” is de basis voor een veilige, gezonde en aantrekkelijke leefomgeving voor mensen, dieren en planten

01. Enschede is klimaatneutraal

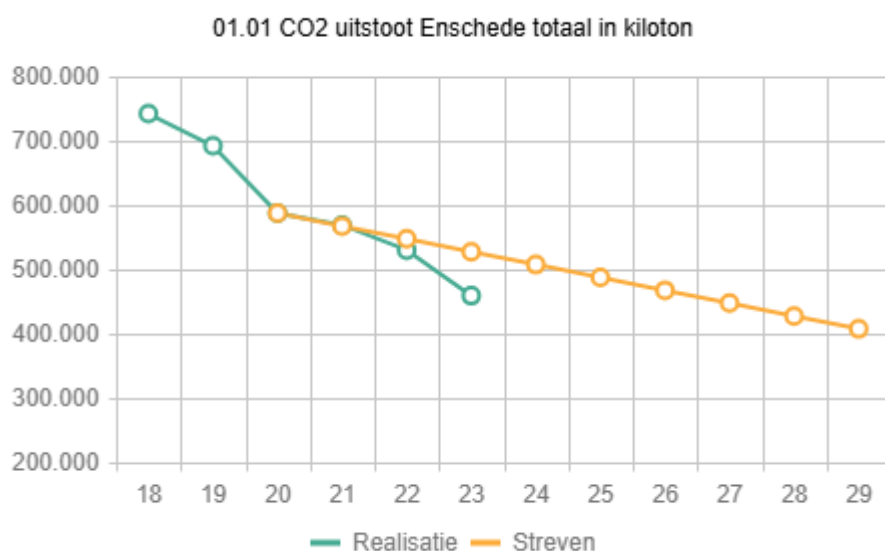
Enschede wil een aantrekkelijke en leefbare gemeente zijn voor iedereen die er woont, werkt of op bezoek komt. Nu en in de toekomst. Daarom maken we ons sterk voor maatregelen die de opwarming van de aarde beperken. Hiervoor stappen we over van fossiele brandstoffen (zoals aardgas of-, steenkool) naar duurzame energie (zoals zonenergie-, of, windenergie). Ons doel is het aandeel duurzame energie tot 2030 met minimaal 8% te verhogen. In 2050 is de CO2 uitstoot teruggebracht naar nul en zijn woningen en bedrijven van het aardgas af.

01.01 We verlagen de CO2 uitstoot onder andere door energiebesparing en opwek van hernieuwbare energie

Om Enschede klimaatneutraal te maken, werken we aan verduurzaming van industrie & bedrijvigheid, elektriciteit, mobiliteit, landbouw en landgebruik, innovatie, streven we naar klimaatneutraal gemeentelijk vastgoed in 2040 en zetten we in op energiebesparing bij of vervanging van schoolgebouwen.

Indicatoren

Aantal indicatoren: 2

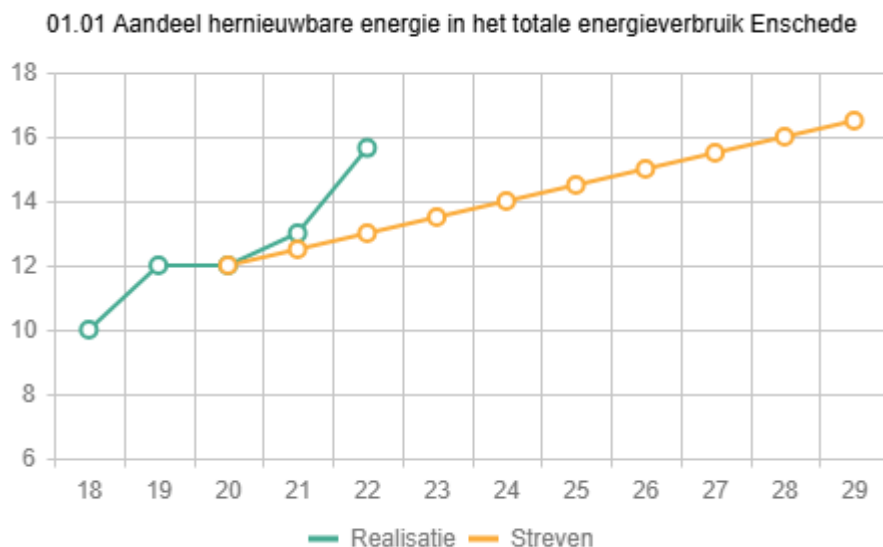
Toelichting

De grafiek laat de CO2 uitstoot in Enschede zien, gemeten in kiloton. Het betreft de totaal bekende uitstoot van aardgas, elektra, warmte en voertuigbrandstof. Bron: Klimaatmonitor.

Streefwaarde: om de opwarming van de aarde te beperken, moeten we de uitstoot aan CO2 zo snel mogelijk maar uiterlijk in 2050 tot 0 terugbrengen. Voor het bepalen van de streefwaarde is 2020 als startpunt genomen.

NB: in 2025 is de energievisie herijkt. Met als doelstelling dat de uitstoot van CO2 in 2030 met 54% is gereduceerd, ten opzichte van het startjaar 1990.

Om de voortgang van deze doelstelling te monitoren is de CO2 monitor ontwikkeld. De berekeningswijze wijkt op onderdelen af van die van de Klimaatmonitor. De data wijken daarom wat af van bovenstaande grafiek.

Toelichting

Deze grafiek geeft de verhouding weer tussen het totale energieverbruik en de totale hernieuwbare energieproductie in Enschede. De meeteenheid is terajoule. Hoe groter het aandeel hernieuwbare energie, hoe minder verbruik van fossiele brandstoffen, hoe lager de uitstoot van CO₂. De opwek van hernieuwbare energie betreft energie voor warmte, vervoer en elektriciteit plus het aandeel van Twence. Bron: Regionale Klimaatmonitor.

Streefwaarde: om de opwarming van de aarde te beperken, moeten we stoppen met het gebruik van fossiele brandstoffen en overgaan op hernieuwbare energie. In de oorspronkelijke energievisie staat daarom dat we in de periode tot en met 2030 het aandeel hernieuwbare energie in het totale energieverbruik met minimaal 8% willen verhogen. Voor de streefwaarde is uitgegaan van de meting in 2017 (8,6%). Dit betekent een streefwaarde van 16,6% in 2030. Inmiddels is bekend dat deze doelstelling niet gehaald zal worden. Vooral vanwege de netcongestie, waardoor opgewekte elektriciteit niet op het elektriciteitsnet geleverd kan worden. Daarom is de energievisie in 2025 herijkt en is de doelstelling verbreed naar CO₂ reductie.

Acties 2026

Aantal acties: 6

01. We ondersteunen bij energiebesparende maatregelen en verkleinen van energiearmoede

We helpen bewoners actief met energiebesparende maatregelen en het terugdringen van energiearmoede. Voor de inzet van rijksmiddelen (SPUK Energiearmoede en SPUK-LAI) hebben we in 2025 een uitvoeringsplan uitgewerkt. Daarbij kan het nodig zijn om onderdelen van de uitvoering aan te passen. Denk bijvoorbeeld aan extra ondersteuning in specifieke wijken of een aanpak voor Verenigingen van Eigenaars (VvE's). Mochten er wijzigingen nodig zijn, dan leggen we die ter besluitvorming aan de raad voor.

02. We ronden de Pilot Hogeland-Noord /evaluatie Renovatiedaal (ontzorgingsaanpak particuliere eigenaren) af

Tot eind 2025 zijn de afspraken uit de intentieovereenkomst Renovatiedaal van kracht. Deze samenwerking richt zich op kennisontwikkeling en vindt plaats tussen de gemeenten Enschede, Hengelo en Almelo, zes woningcorporaties en het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK). De Enschedese pilot Hogeland-Noord, die in samenwerking met

woningcorporatie Ons Huis wordt uitgevoerd, wordt in het voorjaar van 2026 afgerond. Begin 2026 evalueren we samen met alle betrokken partijen of en hoe we de aanpak voor de verduurzaming van woningen van huishoudens in energiearmoede kunnen voortzetten in de periode 2026–2030. We informeren de raad over de uitkomsten van deze evaluatie, inclusief de eerste resultaten van de pilots.

03. We maken een ontzorgingsaanpak inzake verduurzaming particuliere woningen in Wesselerbrink Noord/Oost

Woningcorporatie De Woonplaats gaat verduurzamingswerkzaamheden uitvoeren in de buurt Wesselerbrink Noord/Oost. Hier is sprake van gespikkeld bezit. Om ook de particuliere eigenaren te ondersteunen werkt de gemeente een ontzorgingsaanpak (bewonersbenadering, technisch en financieel aanbod) uit in nauwe afstemming met de corporatie. De lessen uit de Renovatiedeal nemen we daarin mee. De aanpak wordt ter besluitvorming aan de raad voorgelegd.

04. We voeren het Actieprogramma Netcongestie uit en blijven deze versterken

Het Actieprogramma Netcongestie is vastgesteld in 2025. Naar aanleiding van de impactanalyse zijn er aanbevelingen gedaan. Ook verwachten we vaker aanvullingen te moeten doen op basis van de actualiteit. In 2026 informeren we de raad over de voortgang en aanvullingen op het Actieprogramma Netcongestie.

05. We passen de beleidsregels zon aan

In 2026 gaan we de beleidsregels zonne-energie aanpassen en leggen deze ter vaststelling voor aan de raad. Dit conform de afspraken bij de vaststelling van de herziene energievisie in mei 2025. De reden voor deze aanpassing zit vooral in het feit dat realisatie van zonnepanelen op landbouwgrond niet meer mogelijk is. En dat er vanuit de Energiewet (inwerkingtreding 1-1-2026) nieuwe regels komen voor het borgen van lokaal eigendom bij de opwek van zonne-energie.

06. We maken een energiesysteemvisie – inclusief energieopslag

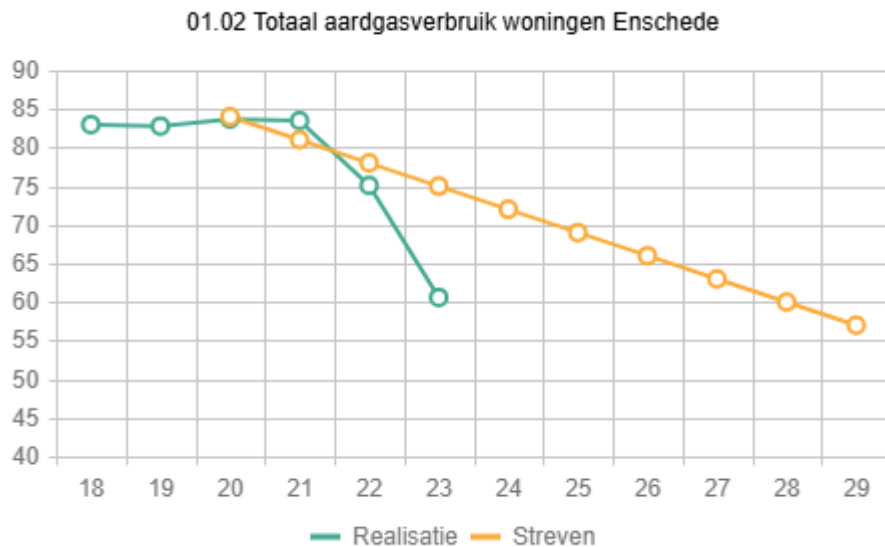
Tot nu toe richten we ons energiebeleid op de periode tot 2030. Maar het is belangrijk om ook na te denken over het energiesysteem tot 2050. Met als belangrijke uitgangspunten: de toekomstige Energievraag, het aanbod vanuit de verschillende energiedragers en de opslagfaciliteiten en infrastructuur die nodig zijn om vraag en aanbod te matchen. En de ontwikkelpaden om van het huidige systeem naar het toekomstige systeem te komen. Dit als lokale uitwerking van het nationaal plan energiesysteem en de provinciale energievisie. Deze visie zal in 2026 ter besluitvorming aan de raad worden voorgelegd.

01.02 We verminderen aardgasgebruik door woningen en bedrijven aardgasvrij te maken.

Om Enschede klimaatneutraal te maken, werken we aan verduurzaming van de gebouwde omgeving via de warmtetransitie.

Indicatoren

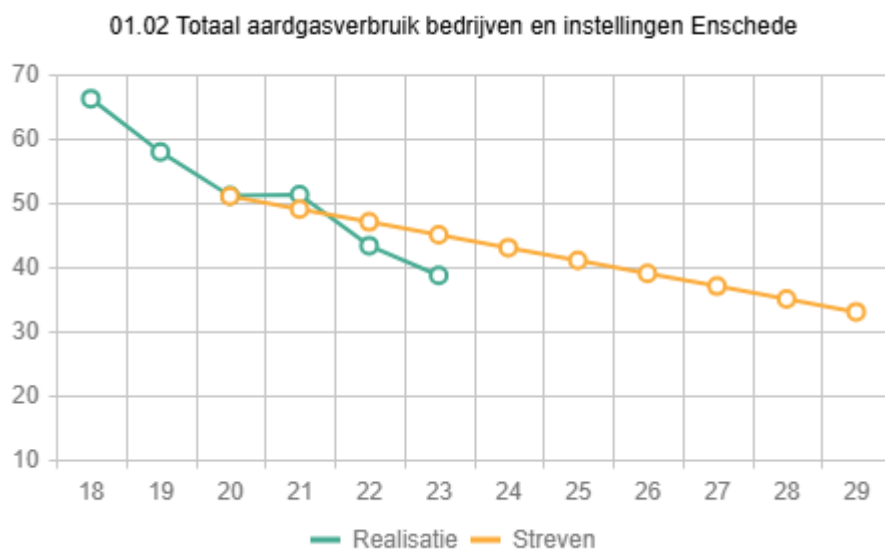
Aantal indicatoren: 2

Toelichting

Deze grafiek laat het aardgasgebruik van alle woningen in Enschede zien in miljoenen m³. Het betreft de temperatuurgecorrigeerde meting. Door te corrigeren voor strenge en zachte winters wordt duidelijk of het gasverbruik echt daalt door bewuste ingrepen. Bron: Regionale Klimaatmonitor.

Streefwaarde: in het Klimaatakkoord uit 2019 is afgesproken dat in ons land in 2050 geen aardgas meer wordt gebruikt voor het verwarmen van gebouwen, koken en douchen. De streefwaarde eindigt daarom op 0 in 2050.

Toelichting

Deze grafiek laat zien hoeveel aardgas Enschedese bedrijven en instellingen gebruiken plus het aardgasverbruik dat nodig is om energie op te wekken. Dit verbruik wordt gemeten in miljoenen m³. Bron: Regionale Klimaatmonitor.

Streefwaarde: in Nederland willen we in 2050 klimaatneutraal zijn. Dat betekent dat ook bedrijven en instellingen moeten stoppen met het gebruik van aardgas. Of ze moeten de CO2 uitstoot die vrijkomt bij de verbranding van aardgas afvangen en opslaan. De streefwaarde is daarom 0 in 2050.

Acties 2026

Aantal acties: 3

01. We stellen het warmteprogramma vast

Voor 1 januari 2027 moet de gemeente een warmteprogramma vaststellen. Het programma laat zien hoe we toewerken naar een aardgasvrije gebouwde omgeving in 2050. Het warmteprogramma beschrijft op buurniveau waaruit het alternatief voor het gebruik van aardgas bestaat, als de levering van aardgas stopt. Ook zal het warmteprogramma een planning bevatten voor de wijkgerichte aanpak. Het warmteprogramma beschrijft ook op welke manier inwoners ondersteuning kunnen krijgen bij het nemen van energiebesparende maatregelen om tot een aardgasvrije woning te komen. De beleidskeuzes worden ter besluitvorming aan de raad voorgelegd.

02. We onderzoeken de mogelijkheid voor een regionaal warmtebedrijf

In 2025 hebben we onderzocht of de oprichting van een regionaal publiek warmtebedrijf voor Twente haalbaar is. De uitkomsten verwachten we eind 2025. Op basis van de onderzoeksresultaten, mits positief, gaan we bezig met de voorbereiding van een samenwerkingsovereenkomst en de eerste projecten. De samenwerkingsovereenkomst leggen we via een wens- en bedenkingenprocedure voor aan de raad ten behoeve van de besluitvorming in het college.

03. We stellen een businesscase warmtenet op voor de wijk Tweekelerveld

Vanaf 1 januari 2026 gaan de Wet Collectieve Warmte en de Wet Gemeentelijk instrumentarium warmtetransitie naar verwachting in werking. Dit geeft duidelijkheid voor de partijen betrokken bij de Business case uitbreiding warmtenet in Tweekelerveld, waardoor we verdere stappen kunnen maken met de warmtetransitie in deze wijk. Indien de wetten worden ingevoerd, werken we samen met corporaties en Ennatuurlijk een intentie- en later ook samenwerkingsovereenkomst uit. We leggen de raad een wens- en bedenkingenprocedure voor. Bewoners van Tweekelerveld worden bij vervolgstappen geïnformeerd en betrokken.

02. Enschede is klimaatbestendig en waterrobuust ingericht

We willen een veilige, gezonde en aantrekkelijke leefomgeving voor mensen, dieren en planten. In 2050 is Enschede klimaatbestendig en waterrobuust ingericht. Enschede is hierdoor bestand tegen de gevolgen van weersextremen zoals hevige neerslag, droogte en hitte(golven).

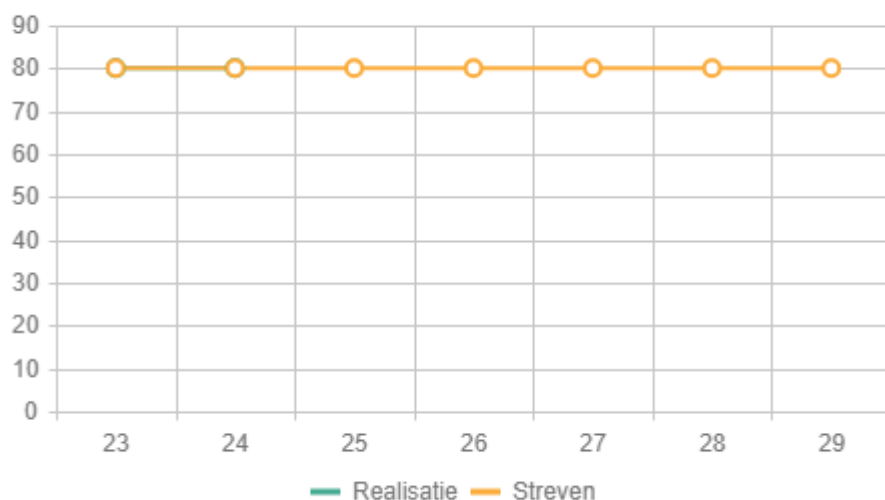
02.01 We passen de omgeving aan op de klimaatverandering

Om dit te bereiken willen we meer aansluiten bij natuurlijke systemen, gaan we groen-blaue structuren terugbrengen en aanleggen en vergroten we de waterbergingscapaciteit o.a. door het benutten van de sponswerking van de bodem.

Indicatoren

Aantal indicatoren: 1

02.01 Percentage projecten waar we minimaal 1 klimaatlabel zijn gestegen

Toelichting

Deze grafiek laat het percentage zien van uitgevoerde projecten waar we minimaal 1 klimaatlabel zijn gestegen. Een stijging van 1 klimaatlabel betekent dat we minimaal 10 mm waterberging extra (per m2 verhard oppervlak) hebben gerealiseerd, minimaal 5% verharding hebben verwijderd en 5% meer groen hebben aangebracht. Hiermee worden we klimaatbestendiger. Bron: Stadsdeelbeheer.

Nb: de realisatiewaarde van 2023 is 80%. Deze is niet zichtbaar in de grafiek omdat deze gelijk is aan de streefwaarde.

Streefwaarde: bij minstens 80% van projecten in de openbare ruimte willen we minimaal 1 klimaatlabel stijgen.

Acties 2026

Aantal acties: 3

01. We maken een herinrichtingsplan voor het Van Heekplein

Om het Van Heekplein nog goed te laten functioneren voor de huidige functies is groot onderhoud en vervanging nodig van o.a. straatwerk, dak van garage, lijngoten en stroomaansluitingen. Daarnaast ligt er een wens voor meer groen en ruimte voor ontmoeting. Voor dit onderhoud en meer groen en ruimte voor ontmoeting maken we een plan. We leggen dit plan ter besluitvorming voor aan de raad.

02. We voeren versneld maatregelen uit inzake wateroverlast Pathmos en Stadsveld

In 2025 zijn we gestart met aanleg van de hoofdafvoer in de Thomas de Keyserstraat. In 2026 starten we met de voorbereiding voor de realisatie van de overige hoofdafvoeren. De uitvoering van deze maatregelen wordt betrokken bij de financiële actualisatie van het Water- en Klimaatadaptatieplan.

03. We voeren versneld maatregelen uit op diverse locaties waar 21 juli 2024 wateroverlast is geweest in woningen

In 2026 gaan we onder andere starten met de uitvoering van maatregelen in de omgeving van de Marathonstraat/Sportlaan, het Diekmantereen en de Theresastraat. De uitvoering van deze maatregelen wordt betrokken bij de financiële actualisatie van het Water- en Klimaatadaptatieplan.

03. Enschede is groen en biodivers

We moeten Enschede verder vergroenen en biodiverser maken om Enschede aantrekkelijk, gezond en leefbaar te houden naar de toekomst toe. Dit om ook de balans te houden met de verstening en verdichting van Enschede vanuit bijvoorbeeld de woon-, energietransitie, mobiliteits- en werklocatie opgaven. Dit doen we vanuit de ambitie: Enschede één groot groen park. Waarbij het prachtige groene landelijke gebied via unieke groene invalswegen, wiggen, (stads)parken, groene wijken en dorpen en een vergroende singel naadloos overgaat in een sterk vergroend centrum. Een groen park dat ruimte biedt aan mens, plant en dier. We streven daarbij naar een meer natuurlijk evenwicht, waarin plagen als de eikenprocessierups of invasieve dier- en plantsoorten minder kans krijgen.

03.01 Samen zorgen we voor een groene omgeving met meer planten en dieren

We gaan hier aan werken via drie lijnen: Beter zorgen voor het bestaande groen (beschermen), het verbeteren van de inrichting van het groen (benutten) en meer groen toevoegen aan Enschede bij elke nieuwbouw- en herinrichtingproject (bouwen).

Acties 2026

Aantal acties: 4

01. We actualiseren de Gids Buitenkans

De Gids Buitenkans is sinds 2008 in werking en is als laatst geactualiseerd in 2022 naar aanleiding van de Visie Landelijk Gebied. Er zijn nu nieuwe inzichten; daarom leggen we de geactualiseerde Gids Buitenkans ter besluitvorming voor aan de raad.

02. We maken een beleidsplan “Kaders voor het beheer, onderhoud en de biodiversiteit openbaar groen” (2027-2030)

Eind 2021 is het Groenambitieplan Enschede vastgesteld. Er is nu een behoefte om deze ambitie verder door te vertalen naar concretere uitvoeringskaders, ook financieel. Dat doen we door het groenambitieplan te vertalen naar kaders voor de biodiversiteit en het beheer en onderhoud van het groen in Enschede. Dit plan leggen we ter vaststelling voor aan de raad.

03. We maken een visie op de stadsparken

Deze actie stond in 2025 op de planning, maar we hebben de uitkomst van de Zomernota 2025 afgewacht. We maken een groene visie op de parken in Enschede als uitwerking van het Groenambitieplan Enschede. Dit doen we samen met de beheercommissies van de parken en sluiten waar mogelijk aan op bestaande visies en plannen. De visie leggen we voor aan de raad.

04. We maken een masterplan ontwerp voor het Volkspark

Het Volkspark is door het vele gebruik toe aan een herontwikkeling. De eenheid is verloren en het park is niet klaar voor nieuwe opgaves zoals het vergroten van de wateropvang en biodiversiteit. We maken samen met de Commissie van Beheer Volkspark een masterplan ontwerp voor de herontwikkeling van het park. Dit zal bestaan uit een voorlopig ontwerp op hoofdlijnen en een bijbehorende investeringsagenda met een logische fasering met de daarbij behorende kostenraming per fase en dekkingsstrategie. Dit masterplan leggen we voor aan de raad.

04. Enschede is circulair

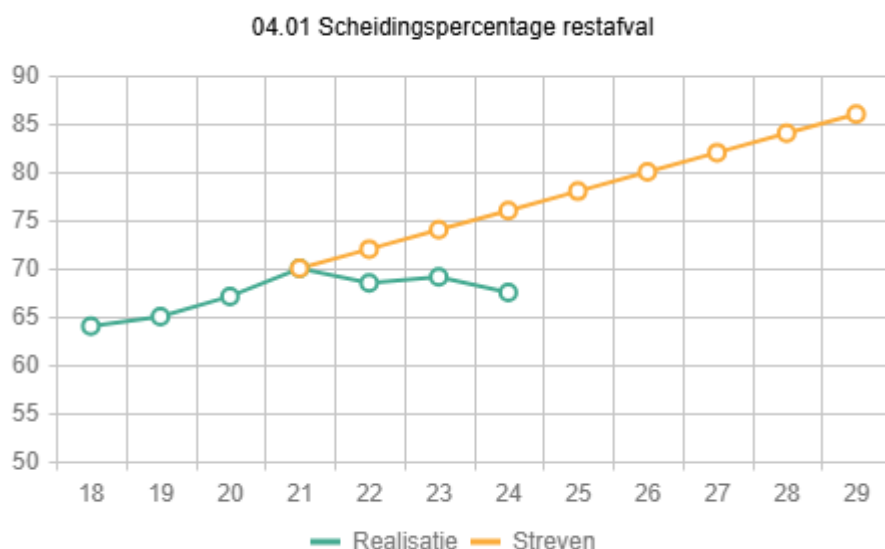
In 2050 heeft Nederland een volledig circulaire economie. Dit betekent dat we zuiniger en slimmer om moeten gaan met grondstoffen.

04.01 We hergebruiken producten en materialen zodat grondstoffen hun waarde behouden

In Enschede richten we ons op vier gebieden: ondernemers moeten meer circulair ondernemen, afval wordt grondstof, ondernemers en kennisinstellingen werken samen op circulaire economie en onze gemeentelijke inkoop is circulair

Indicatoren

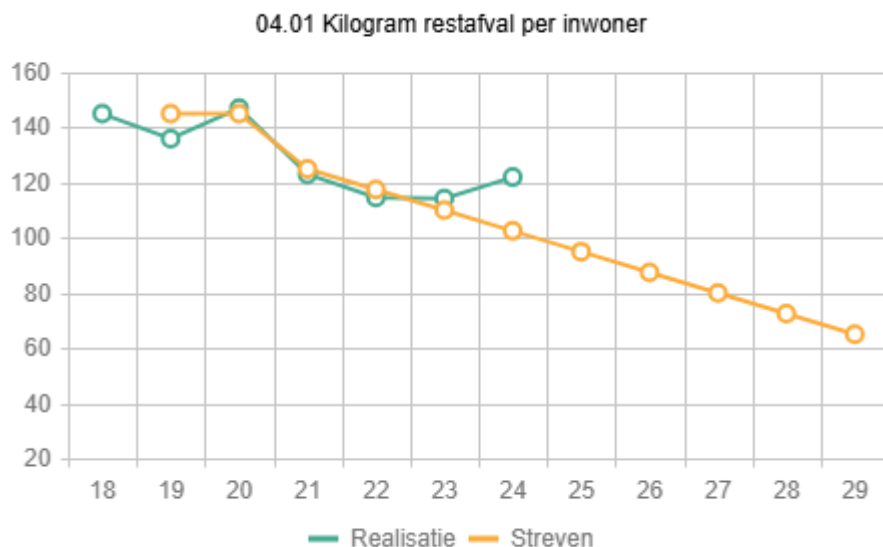
Aantal indicatoren: 2

Toelichting

In deze grafiek is te zien welk percentage van het ingezamelde huishoudelijk afval gescheiden wordt aangeboden. Hoe beter het huishoudelijk afval wordt gescheiden, hoe meer we kunnen inzetten op hergebruik, recycling en terugwinning van grondstoffen. Bron: Gegevens afvalinzamelaars met bewerking door gemeente Enschede.

Streefwaarde: het streven is gebaseerd op de Afvalbeleidsvisie (2011) en de Grondstoffenvisie (2015). Samen met de doelstelling voor het aantal kilogram per inwoner per jaar is het streven voor 2030 een scheidingspercentage van circa 90%. Hiermee volgen we het landelijk beleid op het gebied van afvalinzameling en verwerking.

Toelichting

Deze grafiek laat zien hoeveel kilogram huishoudelijk restafval jaarlijks per inwoner wordt aangeboden aan Twente Milieu. Hoe beter we het huishoudelijk afval scheiden, hoe minder restafval vrijkomt. We kunnen dan meer inzetten op hergebruik, recycling en terugwinning van grondstoffen. Bron: Twente Milieu

Streefwaarde: het streven is gebaseerd op de Afvalbeleidsvisie (2011) en de Grondstoffenvisie (2015). Met als stip aan de horizon de regionale doelstelling uit Afvalloos Twente: 50 kilogram restafval per inwoner per jaar in 2030. We volgen hiermee ook het landelijk beleid op het gebied van inzameling en verwerking van huishoudelijk afval.

Acties 2026

Aantal acties: 0

Bijdrage verbonden partij: Twence

Maatschappelijk rendement:

Draagt bij aan de taak van de gemeente om te voorzien in een doelmatig beheer van afvalstoffen door de verbranding van restafval. Met het vergisten van GFT-afval, de productie van duurzame energie en het terugwinnen van grondstoffen draagt Twence ook bij aan de gemeentelijke duurzaamheidsdoelstellingen.

Wat gaan we doen voor de Strategische opgave: Aantrekkelijk Enschede ?

De opgave “aantrekkelijk Enschede” gaat over de economische veerkracht van Enschede en is echt een ontwikkelopgave. In deze opgave zit de woningbouwopgave, groei van banen, goede voorzieningen, innovatie en een beweging naar een groene economie. Om economisch veerkrachtig te blijven als stad, om de dalende beroepsbevolking te keren en om voldoende mensen te hebben om alle banen te vervullen moeten we meer mensen

aantrekken en vasthouden. Hiervoor moeten we werken aan een betere bereikbaarheid van banen, vasthouden van talent en hebben we oog voor de bestaande stad.

05. Enschede heeft veel baankansen

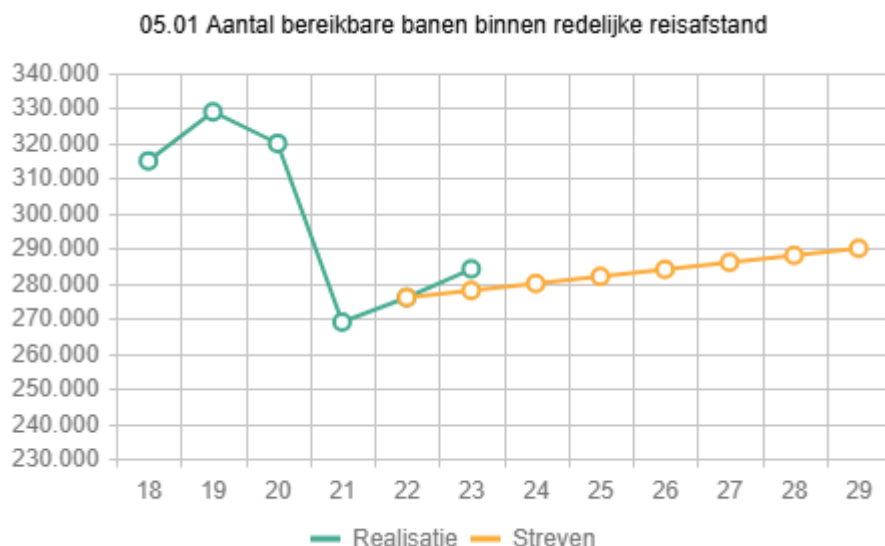
We willen Enschede economisch versterken. In regionaal verband steunen wij de Agenda van Twente. Op deze manier kunnen we kwalitatief groeien, baankansen bieden voor iedereen en daardoor ook sociale problemen beter het hoofd bieden. Eerste prioriteit om dit voor elkaar te krijgen is het vergroten van de bereikbaarheid van banen. Dit doen we op verschillende manieren: kortere reistijden naar aanliggende gebieden met banen, een betere interne bereikbaarheid, een sterkere verwevenheid/relatie met naastliggende economische centra (ook over de grens) en meer banen in de stad zelf.

05.01 Enschede/Twente is meer verbonden met aanliggende economische centra (agglomeratiekracht)

Het beter verbinden van Enschede met aanliggende economische centra (Zwolle en Munster) is van belang om de euregionale agglomeratiekracht te versterken. Er komen meer banen beschikbaar binnen een redelijke reisafstand. Hierdoor kunnen meer mensen aan het werk en kan hier opgeleid talent in Enschede blijven wonen en elders werken. Van met name HBO- en universitair opgeleide mensen is bekend dat die verder willen reizen voor hun werk. Voor dit alles hebben we een betere externe bereikbaarheid (lobby op kortere reistijden), een betere interne bereikbaarheid (denk hierbij bijvoorbeeld aan een zo kort mogelijk voor- en natransport naar de OV knooppunten en werklocaties) en een verdere verweving van kennis en bedrijven met onze burens in Duitsland nodig (vergroting van het daily urban system).

Indicatoren

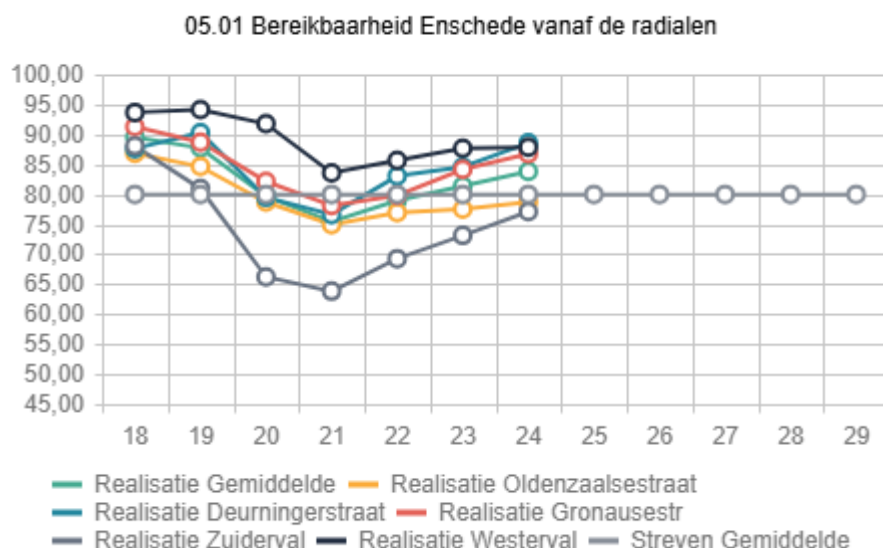
Aantal indicatoren: 2

Toelichting

In deze grafiek is te zien hoeveel banen binnen een redelijke reisafstand (1,5 uur) bereikbaar zijn voor de inwoners van Enschede. Hierbij is geen rekening gehouden met filedruk en de banen in Duitsland. Hoe meer bereikbare banen, hoe meer baankansen voor de Enschedese inwoners. Bron: Atlas Research.

Streefwaarde: landelijk wordt verwacht dat de banen blijven groeien met 0,8% de komende 2 jaar (UWV arbeidsmarktprognose 2022-2023). Dit percentage is in deze grafiek doorgetrokken naar de komende 5 jaar. De effecten van een snellere treinverbinding tussen Zwolle, Enschede en Munster zijn de komende jaren nog niet aan de orde. Daarom gebruiken we alleen de autonome banengroei als basis voor het streven.

Toelichting

Om Enschede goed te verbinden met aanliggende economische centra is een goede first en last mile erg belangrijk. Of anders gezegd: hoe snel kom je Enschede in of uit met de auto? Om dit te meten is een bereikbaarheidsindicator samengesteld. Dit is een indexcijfer van de reistijden over een aantal invalswegen naar het centrum van Enschede. Een lagere waarde betekent dat de reistijd ten opzichte van 2011 verbeterd is.

In de coronajaren was het rustiger op de weg en was de bereikbaarheid beter. Inmiddels neemt het verkeer weer toe en gaan de bereikbaarheidswaarden weer richting het niveau van 2019. Bron: NDW

Streefwaarde: het doel is om de bereikbaarheid van Enschede te verbeteren. Om dit te volgen bepalen we jaarlijks de reistijd op de radialen. Radialen zijn de wegen die vanuit het middelpunt, het centrum van onze stad vertrekken in alle richtingen. Het jaar 2011 gebruiken we als referentie en krijgt de waarde 100. Door de verbetering van de reistijd hebben we onze ambitie in 2015 verhoogd en verlaagden we de streefwaarde naar 80.

Acties 2026

Aantal acties: 1

01. We liquideren de Gemeenschappelijke Regeling Regionaal Bedrijventerrein Twente

Uitgangspunt bij deze actie is dat het Algemeen Bestuur van de GR RBT in december 2025 een besluit heeft genomen over liquidatie van de GR per 31 december 2025. In 2025 hebben wij deelgenomen in de liquidatiecommissie, die de opdracht heeft de liquidatie af te wikkelen.

Onderdelen daarvan zijn:

- het op basis van de jaarrekening 2025 afrekenen met de deelnemers;
- het voeren van onderhandelingen en maken van afspraken over waar we de parkmanagementvoorzieningen onderbrengen en eventueel welke middelen daarbij horen;
- het treffen van voorbereidingen voor de realisatie van een Smart Energy Hub voor het RBT. Als daarin in 2026 onvoldoende voortgang is, vloeien de daarvoor gereserveerde middelen terug naar de deelnemers.

We leggen de besluitvorming liquidatie in 2026 voor aan de raad.

Bijdrage verbonden partij: XL Businesspark Twente/Regionaal Bedrijventerrein Twente (RBT)

Maatschappelijk rendement:

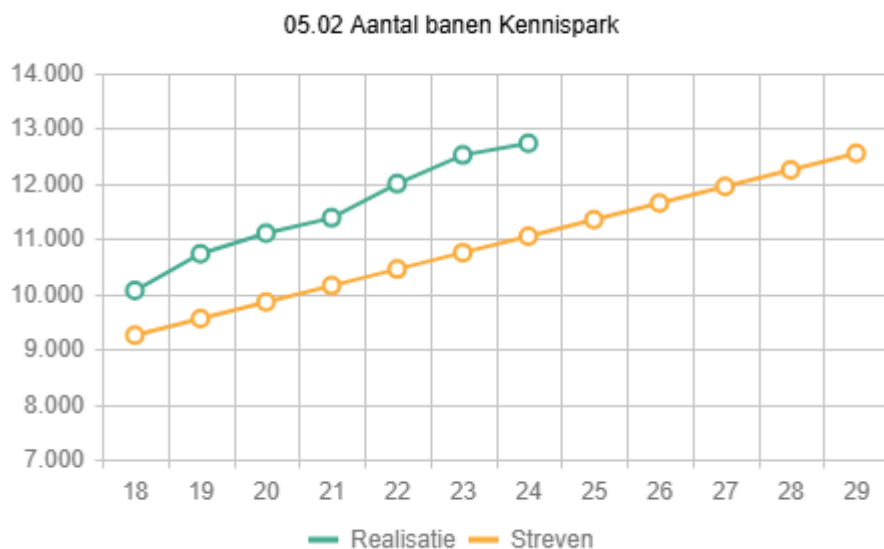
De ontwikkeling en uitgifte van XL Businesspark draagt bij aan de regionale groei van bedrijven en het creëren van nieuwe banen. Een deel van deze banen kan door Enschedeërs worden ingevuld. Ook worden indirect banen gecreëerd door het versterken van de logistieke sector in Twente.

05.02 In Enschede groeien de banen op de toplocaties

Op de toplocaties Kennispark, binnenstad/stadscampus en Technology Base faciliteren wij de vestiging van bedrijven en de groei van banen. In de binnenstad groeien de banen in met name de horeca en detailhandel. De stadscampus, Kennispark en Technology Base gaan zorgen voor een internationaal aantrekkelijk profiel van onze stad en regio, een meer diverse economie, bieden een nieuwe inspirerende werkomgeving en dragen daarmee ook bij aan het aantrekken en vasthouden van talent.

Indicatoren

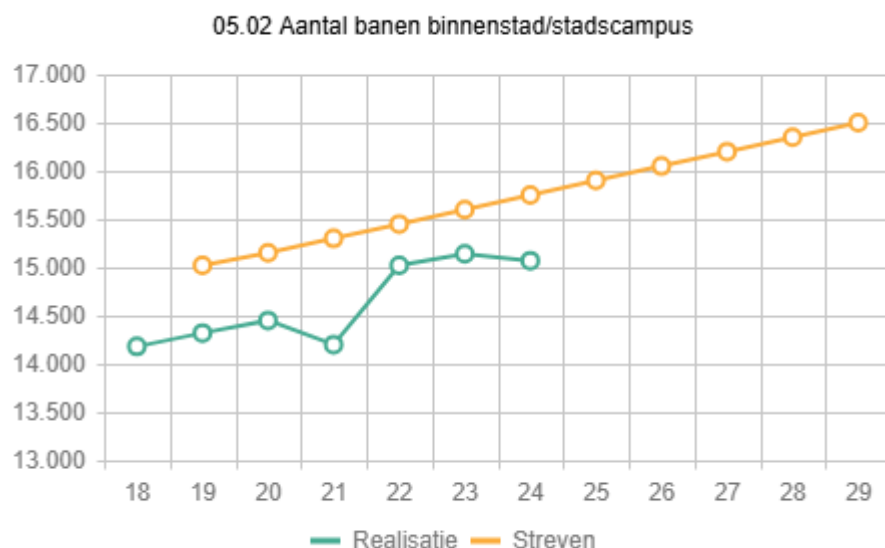
Aantal indicatoren: 3

Toelichting

In deze grafiek zien we de ontwikkeling van het aantal banen op Kennispark. Kennispark bestaat uit de gebieden: UT, Business and Science Park en Twente Village. Bron: Vestigingenregistratie gemeente Enschede

Streefwaarde: we streven naar een banengroei van 300 banen per jaar op de toplocatie Kennispark. Dit streven is gebaseerd op de prognose van Buck Consultants uit 2020 dat de kennisintensieve banen op Kennispark tot 2030 met 1.800 gaan toenemen over een periode van 10 jaar. Dit betekent een groei van 180 banen per jaar. Hiernaast verwachten we ook dat de banen in de sector “onderwijs en onderzoek” verder groeien de komende jaren (denk aan de UT, het Fraunhoferinstituut). Afgerond komen we dan uit op 300 banen per jaar.

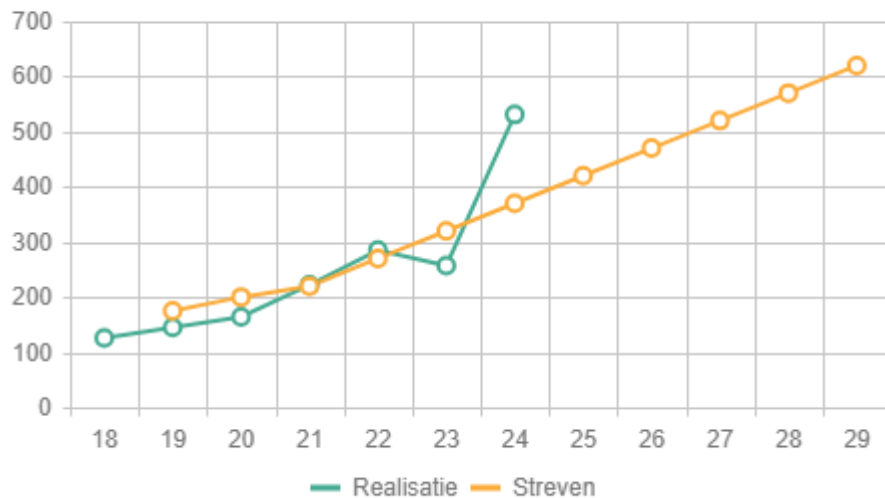

Toelichting

In deze grafiek staan het aantal banen van de toplocatie binnenstad: het kernwinkelgebied, de kantoorlocatie Stationsomgeving (inclusief Centrumkwadraat) en de kantoorlocatie Stadsweide (inclusief het voormalige ziekenhuis aan het Ariënsplein). Bron: Vestigingenregistratie gemeente Enschede

Streefwaarde: we streven naar een banengroei van 150 banen per jaar. Dit streven baseren we op de sterker wordende functie van de binnenstad in de Euregio (voorzieningen, nieuwe bioscoop, vernieuwing van winkels en horeca) en de ontwikkeling van de stadscampus en Centrumkwadraat met woon/werkfuncties, onderwijs, bedrijvigheid en diensten.

05.02 Aantal banen vml. Vliegveld

Toelichting

Deze grafiek laat de ontwikkeling van het aantal banen op de toplocatie "luchthaven" zien. Het betreft de banen op de werklocaties van de voormalige luchthaven:

- Technology Base
- Deventer Poort
- de werkparken van Van Eck

Bron: Vestigingenregistratie gemeente Enschede

Streefwaarde: we streven naar een banengroei van 50 banen per jaar vanaf 2021. Er zijn namelijk nog veel hectares beschikbaar voor groei van bedrijvigheid op deze toplocatie.

Acties 2026

Aantal acties: 2

01. We implementeren de uitkomsten van het proces van concessieverlening voor de exploitatie van Twente Airport

De toekomst van Twente Airport hangt af van diverse factoren, die onderling sterk samenhangen. Daarbij gaat het in hoofdzaak om:

- 1) besluitvorming over blijvende betrokkenheid van de provincie Overijssel bij Twente Airport.
- 2) Besluitvorming Defensie over bereidheid tot implementatie van satellietnavigatie en welke waarde Defensie toekent aan het voortbestaan van Twente Airport.
- 3) De kosten van het groot onderhoud aan de start- en landingsbaan.
- 4) De mate waarin een proces van concessieverlening aan een marktpartij een succes kan worden.

In de loop van 2026 hebben we daar meer zicht op. We informeren de raad per raadsbrief over de voortgang. We komen vervolgens, indien nodig, met voorstellen over het voortbestaan van Twente Airport.

02. We maken een plan voor het fietsparkeren in de binnenstad

We zien in de binnenstad een wirwar van geparkeerde fietsen die een rommelig straatbeeld geven en de toegankelijkheid en veiligheid ook niet ten goede komen. Om die reden gaan we een plan maken hoe we het fietsparkeren op straat willen oplossen en onderzoeken we de mogelijkheid voor een extra inpandige fietsenstalling en nieuwe fietsroutes in het stationsgebied (Centrumkwadraat). Deze oplossingen worden onderdeel bij de toekomstige herinrichting van straten. Wij informeren de raad over de planvorming.

Bijdrage verbonden partij: Stichting Gebiedsorganisatie Kennispark

Maatschappelijk rendement:

De stichting Gebiedsorganisatie Kennispark is een samenwerking tussen de Universiteit Twente, ondernemers en vastgoedeigenaren en de gemeente Enschede. De stichting heeft de opgave tot het ontplooiën van activiteiten binnen het innovatie-ecosysteem van Kennispark, zodat deze innovatiecampus een aantrekkelijke vestigingsplaats is en blijft voor zowel innovatieve bedrijven als het talent passend bij het profiel van het gebied.

Bijdrage verbonden partij: Technology Base

Maatschappelijk rendement:

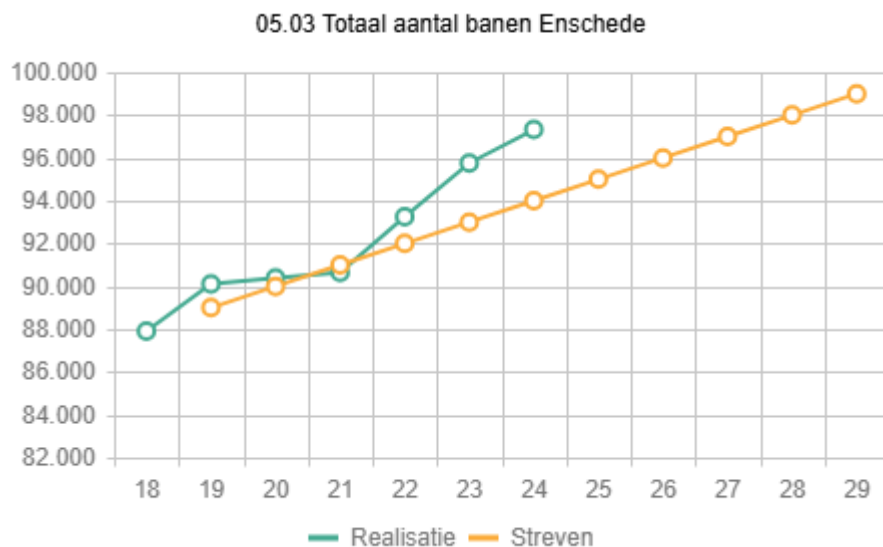
Technology Base/Area Development Twente (ADT) heeft de opgave het gebied van de voormalige militaire luchthaven Twente integraal te ontwikkelen tot een impuls en aanjager voor een economisch sterker en duurzamer Twente.

05.03 In Enschede kunnen bestaande en nieuwe bedrijven verantwoord/duurzaam/groen groeien en innoveren

De basis van onze economie zijn onze bestaande bedrijven. Voor alle bestaande en nieuwe bedrijven bieden we een goede dienstverlening, zorgen we voor ruimte om te ondernemen, digitale bereikbaarheid, bieden we ondersteuning van netwerken voor starters, start ups en scale ups en innovatie (Novel-T), bevorderen we internationalisering, hebben we aandacht voor het arbeidsmarktbeleid en voor een aantrekkelijke werkomgeving. Met het oog op de brede welvaart is de groei van bedrijven “verantwoord/groen” en gaat niet ten koste van mens of planeet.

Indicatoren

Aantal indicatoren: 2

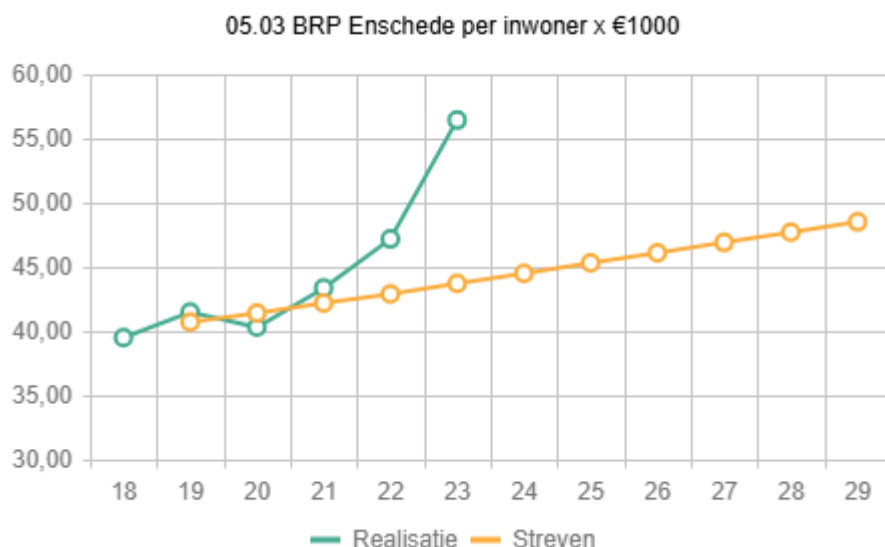

Toelichting

In deze grafiek is de ontwikkeling te zien van het totaal aantal banen in Enschede. Hoe meer banen, hoe meer baankansen voor alle Enschedeërs. De banengroei is onder andere een resultaat van inzet op bereikbaarheid van banen, toplocaties, bestaande bedrijvigheid, innovatie en van het aantrekken en vasthouden van talent. Bron: Vestigingenregistratie gemeente Enschede

Streefwaarde: bij de bevolkingsprognose van een groei naar 170.000 inwoners de komende 10 jaar hoort ook een groei in banen. In Enschede hebben we relatief weinig banen per inwoner en hebben we een relatief lage participatiegraad. Daarom streven we naar een

banengroei die hoger ligt dan de groei in het aantal inwoners. Dit betekent een banengroei tussen de 10.000 en 12.500 banen de komende 10 jaar (basis: berekening Kennispunt Twente).

Toelichting

In deze grafiek is de ontwikkeling van het bruto regionaal product (BRP) van Enschede te zien. Het BRP zegt iets over de samenstelling van de economische sectoren in een gemeente en de toegevoegde waarde per baan. Innovaties kunnen leiden tot een groei van het BRP. Bron: Centraal Bureau Statistiek (CBS) en LISA werkgelegenheidsregister

Streefwaarde: het streven is het BRP harder te laten stijgen dan de landelijke prognose (een stijging van 1,8% per jaar vanaf 2018, bron: CPB). We willen met ontwikkelingen op de toplocaties, ondersteuning van innovatie en inzet op goede voorzieningen een sterkere samenstelling in sectoren te krijgen en meer toegevoegde waarde per baan.

Acties 2026

Aantal acties: 2

01. We ontwikkelen een visie op arbeidsmigratie

Voor het goed functioneren van de arbeidsmarkt zijn arbeidsmigranten, zowel praktisch als theoretisch geschoolden, noodzakelijk. Tegelijkertijd merken we ook dat huisvesting, sociale zekerheid, veiligheid en huisvesting belangrijke onderwerpen zijn die door onbeperkte en ongereguleerde arbeidsmigratie onder druk kunnen komen te staan. We verkennen vanuit de verschillende disciplines het vraagstuk in Enschede en formuleren een visie die we ter info voorleggen aan de raad.

02. We stellen een omgevingsplan voor de Vredestein-locatie op

Vredestein sluit naar verwachting in de zomer van 2026 haar deuren. Daarmee verdwijnen waarschijnlijk zo'n 500 banen en verliest de stad een stuk industrieel erfgoed. Dat is een grote tegenslag voor Enschede. Om te voorkomen dat ongewenste bedrijven zich na het vertrek op het terrein vestigen, heeft het college een voorbereidingsbesluit genomen. Zodoende hebben wij de tijd om een nieuw omgevingsplan te maken. Dit plan gaat ter besluitvorming naar de raad.

Bijdrage verbonden partij: Twente Board

Maatschappelijk rendement:

Twente is een ondernemende regio met een krachtig technologisch profiel en internationale ambitie. Twente Board zet zich in voor een sterk Twents bedrijfsleven. Ze leggen de focus op drie maatschappelijke thema's om Twente op te positioneren;

1. duurzaamheid & circulariteit
2. slimme energie
3. innovatieve gezondheidszorg.

Beschikbaarheid van talent, goede bereikbaarheid en een goed woon-, werk- en leefklimaat zijn randvoorwaarden om te kunnen excelleren op deze maatschappelijke thema's. En om een sterk bedrijfsleven te behouden.

Twente Board heeft 2 belangrijke investeringsprogramma's die naast elkaar draaien. De Regio Deal en de Agenda voor Twente. De Agenda voor Twente is het fundament, de Regio Deal is de versneller. Daarnaast wordt gewerkt aan een regioplan vanuit het nationale programma vitale regio's (NPVR).

06. Talent wordt aangetrokken, vastgehouden en ontwikkeld

De beroepsbevolking en Enschede en Twente gaat dalen in de komende decennia. Dit kan er toe leiden dat bedrijven op de langere termijn gaan verplaatsen naar gebieden met meer potentiële werknemers. Daarom moet Enschede kwalitatief groeien om veerkrachtig te blijven als stad.

Over 10 jaar is het inwonertal gegroeid naar 170.000 inwoners. Al het talent is belangrijk voor de Enschedese/Twentse economie, maar vraagt om verschillende aanpakken. Het praktisch geschoold talent werkt veelal op de plek waar ze wonen en daarom koesteren we deze grote, waardevolle groep en zetten we in op ontwikkeling van deze groep. Het werken aan dit deel van de opgave hangt heel erg samen met het arbeidsmarktbeleid vanuit de opgave "inclusief Enschede".

Voor de theoretisch geschoolden is de aanpak meer gericht op het aantrekken en vasthouden. We zien dat deze groep flexibeler is in het bepalen van hun woon- en werkplek. Bijvoorbeeld jongeren trekken wel naar Enschede om hier te studeren, maar verhuizen daarna naar een grotere stad. De bereikbaarheid van banen speelt hierbij een grote rol. Vandaar dat er inzetten op meer baankansen in onze stad/regio en aantrekkelijke en diverse voorzieningen.

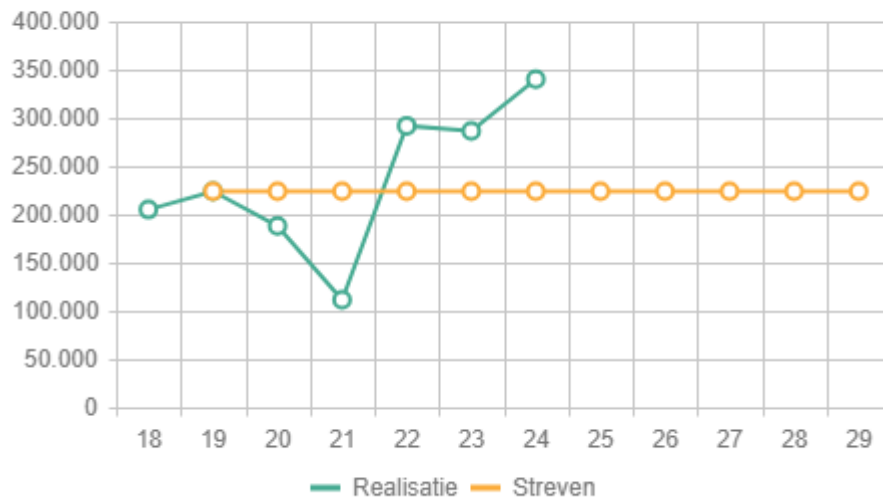
06.01 De stedelijke voorzieningen zijn divers en attractief voor inwoners en bezoekers (nationaal en internationaal)

Een aantrekkelijke stad heeft een bruisende binnenstad, goede culturele voorzieningen, evenementen en voorzieningen. De stad is verrassend en heeft mogelijkheden voor creatieve broedplaatsen.

Indicatoren

Aantal indicatoren: 2

06.01 Gemiddeld aantal weekbezoekers binnenstad

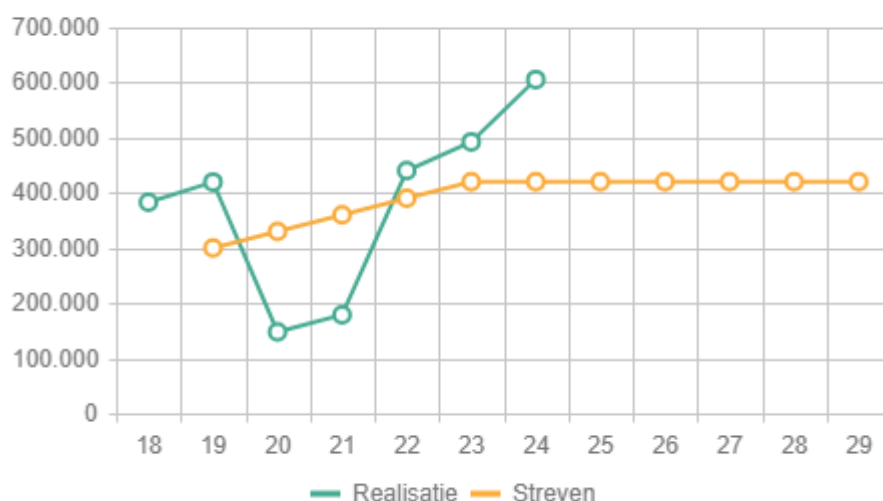

Toelichting

Deze indicator betreft het gemiddeld aantal bezoekers per week aan de binnenstad tijdens winkeltijden. De tellingen zijn gebaseerd op de jaarlijkse handmatige tellingen van Locatus in het voorjaar (april). Voor de jaren 2018-2020 baseren we de tellingen op de wifitellingen in de binnenstad (omgerekend naar winkeltijden zodat het vergelijkbaar is met de tellingen van Locatus). Bron: Locatus, Bureau RMC voor de tellingen in 2018-2020

Streefwaarde: we verwachten dat het aantal bezoekers aan de binnenstad vanaf 2022 weer langzaam toeneemt. Aan de ene kant omdat we geen coronabeperkingen meer hebben. Aan de andere kant omdat we verwachten dat met de plannen voor de binnenstad er ook meer bezoekers komen om te werken, ontmoeten of recreëren. Als streven houden we een herstel aan van de bezoekersaantallen naar het niveau van 2019 (niveau voor corona).

06.01 Bezoekers van de grote gesubsidieerde culturele instellingen

Toelichting

In deze grafiek zien we de betalende bezoekersaantallen voor het Wilminktheater, Metropool, Concordia, Museumfabriek en het Rijksmuseum. Bron: De grote culturele instellingen (op basis van de ticketverkoop).

Streefwaarde: het bezoek aan de culturele instellingen komt langzaamaan weer op gang na corona. Deze bezoekersaantallen worden behaald door programmering binnen de locatie en door buitenprogrammering. De verwachting is dat dit aanbod verder stijgt. We streven naar een bezoekersaantal gelijk aan het aantal in 2019.

Acties 2026	
Aantal acties: 7	
01. We maken een ontwikkelperspectief Spoorzone Hengelo – Enschede	Enschede/Hengelo is aangewezen als een grootschalige woningbouwlocatie. Daarom verhogen we de inzet op deze gemeenschappelijke opgave met het Rijk, de Provincie en de regio. We ronden samen met Hengelo het ontwikkelperspectief af en leggen deze ter besluitvorming aan de beide gemeenteraden voor.
02. We nemen met het recreatieschap Twente een besluit over aanpassing van de financieringssystematiek	Het recreatieschap Twente komt met een voorstel voor nieuwe financieringssystematiek. De nieuwe systematiek is per saldo voor het recreatieschap budgettair neutraal. Wel leidt aanpassing van deze systematiek voor de Twentse gemeenten tot hogere of lagere jaarlijkse bijdragen. De nieuwe financieringssystematiek wordt voorgelegd aan de raad.
03. We stellen in samenwerking met het Rijk en de Regio de ROS op	Met het opstellen van de Ruimtelijke Ontwikkel Strategie Twente (ROS) werken Rijk en de Regio samen om Twente klaar te maken voor de toekomst en aantrekkelijk te houden om te wonen, te werken en te leven. We verwachten dat Twente tot 2050 kan groeien met meer dan 100.000 mensen. Daarvoor zijn 60.000 nieuwe woningen en 50.000 extra banen nodig. De ROS wordt ter vaststelling aangeboden aan de raad. Dit als bouwsteen voor de doorontwikkeling van de Omgevingsvisie Enschede.
04. We actualiseren het amateurkunstbeleid	In 2025 hebben het amateurkunstbeleid geëvalueerd. We passen de subsidieverordening en ondersteuningsinstrumenten aan naar aanleiding van de opgehaalde feedback. Met als doel het beleid beter te laten aansluiten bij de praktijk. We leggen de actualisatie ter besluitvorming voor aan de raad.
05. We besluiten over de culturele invulling van het Warenhuis	In 2025 zijn we gestart met een aanbesteding voor de verbouw van het voormalige V&D-pand aan kruispunt de Graaff (het Warenhuis). Deze verbouwing maakt inhuizing van Bibliotheek, Concordia en Jeugdtheater Sonnevand mogelijk. Na de aanbesteding wordt het besluit voor het verwervings- en verbouwingskrediet in 2026 voorgelegd aan de raad.
06. We bereiden ons voor op de wettelijke zorgplicht voor de bibliotheekvoorziening	Gemeente Enschede krijgt in 2026 te maken met een wettelijke zorgplicht voor bibliotheken. De zorgplicht betekent dat gemeenten de verantwoordelijkheid krijgen om ervoor te zorgen dat iedereen in hun gemeente toegang heeft tot (ten minste) één volwaardige bibliotheekvoorziening. In lijn met deze wet stellen we eens in de vier jaren een meerjarenplan vast die aansluit bij de opgaven van de stad. De voorbereiding op de zorgplicht is begonnen in 2025 en wordt in 2026 afgerond. Het gemeentelijk beleidsplan Bibliotheek wordt ter besluitvorming voorgelegd aan de raad.
07. We besluiten over de verbouwing van het Muziekkwartier	In 2026 wordt in samenwerking met het Wilminktheater, poppodium Metropool en kunstenschool Kaliber gewerkt aan de verbouwing van het Muziekkwartier. In het tweede kwartaal van 2025 is gestart met de aanbesteding voor de aannemer en architect voor de verbouwing van het muziekkwartier. In 2026 wordt het besluit over het verbouwingskrediet voorgelegd aan de raad.
Bijdrage verbonden partij: GR Recreatieschap Twente	
<u>Maatschappelijk rendement:</u>	
De GR Recreatieschap Twente is een organisatie die namens de 14 Twentse gemeenten tot doel heeft het bevorderen van totstandkoming en instandhouding van publieke recreatieve/toeristische infrastructuur in Twente. Het gaat dan om het routenetwerk voor	

wandelen, fietsen, paardrijden en mountainbiken en de drie recreatieplassen het Rutbeek, het Hulsbeek en het Lageveld. Daarnaast zorgen zij voor de aanleg, onderhoud en beheer van publieke recreatieve/toeristische voorzieningen die hetzij op zichzelf, hetzij in routeverband, hetzij door opname in arrangementen, een bovenlokaal karakter hebben.

Bijdrage verbonden partij: Twentse Schouwburg

Maatschappelijk rendement:

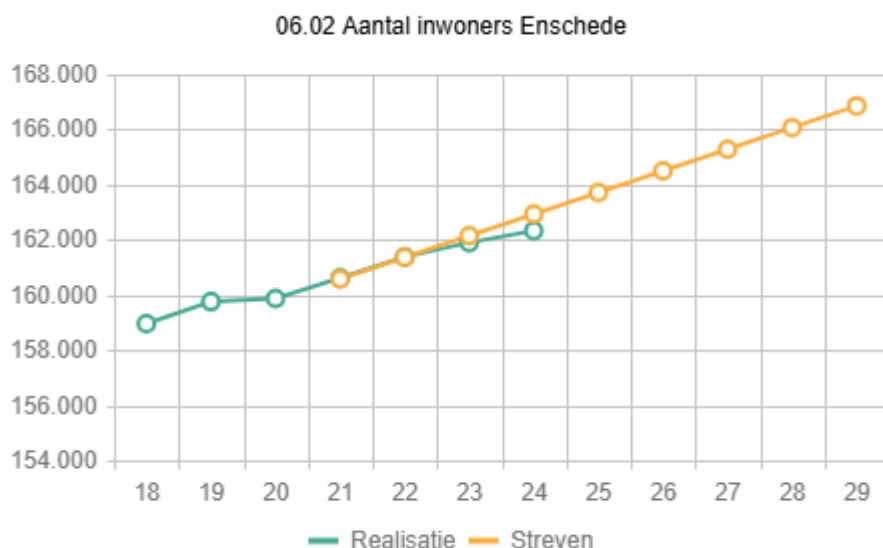
De Twentse Schouwburg N.V. (Wilminktheater en Muziekcentrum Enschede) vormt een belangrijke culturele voorziening voor de gemeente Enschede en omgeving. De onderneming exploiteert vier gebouwen met samen zes podia in het centrum van Enschede, te weten: het Wilminktheater, het Muziekcentrum, de Grote Kerk en De Kleine Willem. Op jaarbasis biedt de organisatie momenteel circa 350 – 380 voorstellingen en concerten aan met circa 135.000 bezoekers per jaar. Daarnaast is er meer aandacht voor de verbindende rol van Wilminktheater en Muziekcentrum Enschede binnen de Twentse samenleving, verbinding tussen publiek en podia en ook tussen de Twentse podia onderling.

06.02 De nieuwe woonmilieus zijn attractief, betaalbaar en toekomstbestendig

Dit subdoel betreft de nieuwbouwopgave van onze stad. Deze nieuwbouwopgave is gericht op dat wat we bouwen past bij de mensen die er gaan wonen. Daarbij zoeken we expliciet naar de balans tussen de bestaande behoefte aan betaalbare en bereikbare woningen voor Enschedeërs en woningen voor de nieuwe inwoners die we welkom heten in onze stad. We willen hiermee de opgaves omtrent doorstroom, het vasthouden van talent en de woonzorgvraag oplossen. Voldoende en bereikbare betaalbare woningen is een uitgangspunt, waarbij de nieuwe richtlijnen van het Ministerie van Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening én de analyse van de woonbehoefte, demografie en het inkomen in Enschede leidend zijn voor het woningbouwvraagstuk. We willen passende woningen bieden voor net afgestudeerden van alle niveaus, expats en gezinnen. Als grootste stad van het oosten bieden wij een grootstedelijk woonmilieu dat passend is voor alle inkomensgroepen.

Indicatoren

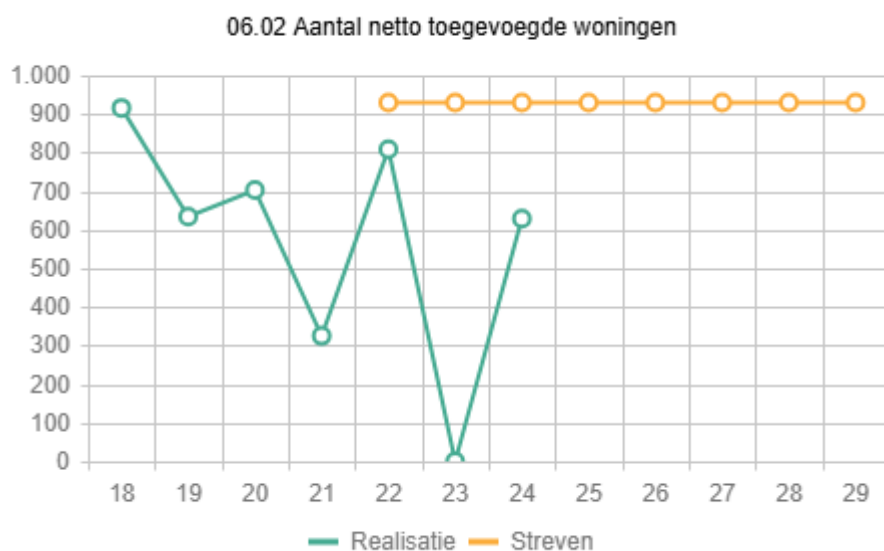
Aantal indicatoren: 4

Toelichting

In deze grafiek staat het aantal inwoners van Enschede per 1 januari van het jaar. Als Enschede een aantrekkelijke stad is, met aantrekkelijke woonmilieus en voorzieningen, groeit het aantal inwoners. Bron: CBS.

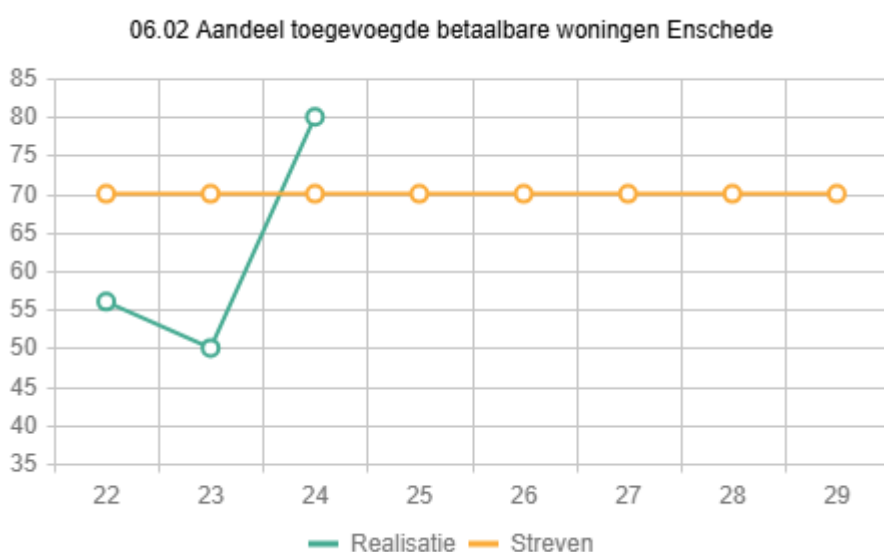
Streefwaarde: we streven naar een inwoneraantal van 170.000 in 2033. Daarmee is de streefwaarde gelijk aan de bevolkingsprognose van het CBS.

Toelichting

In deze grafiek zien we het aantal jaarlijks netto toegevoegde woningen in Enschede. Dit is nieuwbouw en transformatie minus sloop. Bron: CBS.

Streefwaarde: We streven naar een jaarlijkse netto toevoeging van 930 woningen. Dit is gebaseerd op de ambitie uit de woonvisie om netto 9.300 woningen in 10 jaar toe te voegen vanaf 2022.

Toelichting

In deze grafiek zien we het aandeel van alle nieuwbouw koopwoningen in Enschede dat onder de landelijke grens van “betaalbaarheid” valt.

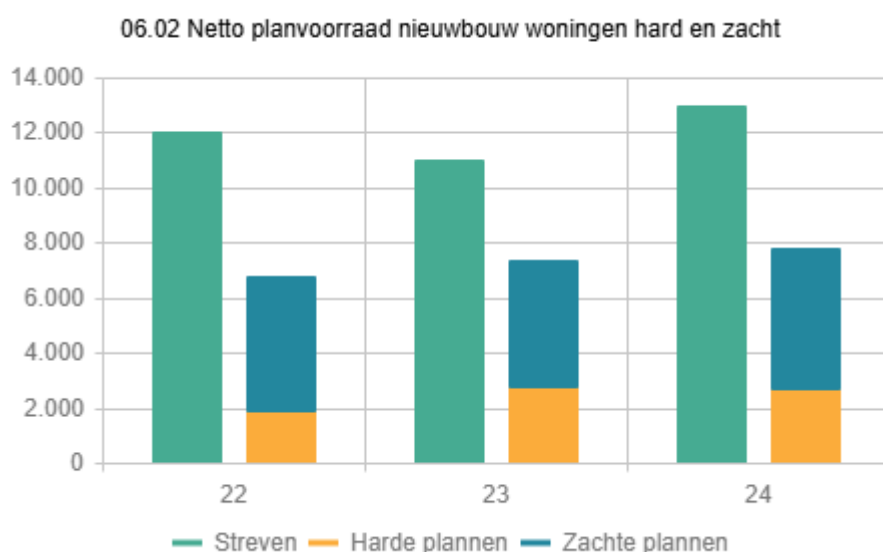
Deze grens ligt op 355.000 euro. Voor het berekenen van de verkoopprijs nemen we de WOZ waarde als basis.

Bij nieuwbouwwoningen doen we de aanname dat de WOZ-waarde 90% is van de verkoopprijs. Bron: GBT Twente

Streefwaarde: In ons woonbeleid zetten we in op betaalbaarheid en doorstroming.

Hiervoor is nieuwbouw nodig in de betaalbare klasse, maar ook in de duurdere klasse.

De streefwaarde voor betaalbare nieuwbouw koopwoningen is 70%.

Toelichting

In de grafiek zien we de planvoorraad per jaar, onderverdeeld in harde en zachte plannen. In onze woningbouwprogrammering maken we onderscheid tussen harde en zachte plannen.

Met de bouw van woningen kan alleen maar worden gestart als een bestemmingsplan is vastgesteld / onherroepelijk is. Dit zijn de harde plannen.

Bij de zachte plannen gaat het om projecten waarvoor al overeenkomsten zijn getekend en waar alleen het bestemmingsplan nog vastgesteld moet worden.

Bron: Lijst woningbouwprogrammering gemeente Enschede. Exclusief studentenwoningen.

Streefwaarde: De ambitie om netto 9.300 woningen in 10 jaar toe te voegen is vastgelegd in de woonvisie. Het streven is om altijd ongeveer een derde – dus 3.100 woningen - aan harde planvoorraad beschikbaar te hebben.

Daarmee blijven we binnen de berekende woningbehoefte van 3.520 en daarmee binnen de zogenaamde ‘ladderruimte duurzame verstedelijking’.

Wat betreft de zachte plannen is het streven uit te gaan van 130% van het totaal aan benodigde zachte plannen dus ongeveer 8.000.

Dit doen we omdat de praktijk leert dat een deel van de plannen uiteindelijk nooit gerealiseerd wordt.

Acties 2026

Aantal acties: 3

01. We maken een Ontwikkelperspectief voor Horstmanpark

Naast de aandacht voor de grootstedelijke ontwikkelingen in SHE hebben we ook aandacht voor woningbouwontwikkelingen in de uitleg. Dit is een verdere detaillering van het handelingskader van 2025. We leggen het Ontwikkelperspectief Horstmanpark ter besluitvorming voor aan de raad.

02. We maken een ruimtelijk programma Noord Oost Glanerbrug

In Oost, ten noorden van de Gronausestraat, komen verschillende ruimtelijke ontwikkelingen samen. Van woningbouw, netcongestie, ecozones, mobiliteit en werken. We maken een visie waarin de samenhang tussen de verschillende ontwikkelingen, hun onderlinge afhankelijkheden en de mogelijkheden voor gezamenlijke oplossingen in beeld worden gebracht. Deze visie leggen we ter besluitvorming voor aan de raad.

03. We maken een Visie Pathmos

Door de wateroverlast van 2024 hebben we extra aandacht voor de leefbaarheid van Pathmos. We hebben korte en middenlange termijn maatregelen genomen of gaan we nemen om de leefbaarheid te bevorderen. Tegelijk zien we de noodzaak om een lange termijn perspectief te bieden hoe we Pathmos een fijne woonomgeving laten zijn. Eind 2026 ronden we de Visie Pathmos 2050 samen met De Woonplaats af. We doen dat uiteraard samen met de inwoners van Pathmos. Deze visie leggen we ter besluitvorming voor aan de raad.

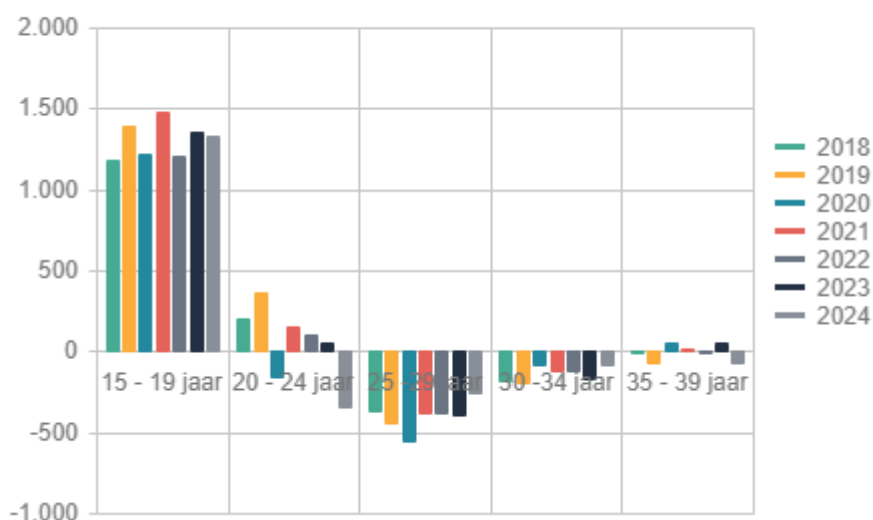
06.03 Talent weet waarom Enschede aantrekkelijk is om te wonen, leven en te werken

Om onze stad neer te zetten als aantrekkelijk voor talent is veel inzet nodig op positionering en profilering. Het gaat hierbij om marketing voor nieuwkomers, maar ook voor blijvers. We sluiten hierbij aan op de citymarketing: technologie, innovatie en creativiteit. Hiernaast willen we ook een welcoming city zijn voor de toenemende stroom van buitenlandse studenten en kenniswerkers. De profilering wordt verbonden met de maatschappelijke opgaven. Verder werken we samen met de kennisinstellingen en Twenteboard om samen de talentopgave vorm te geven. Als we dit alles goed doen, houden we meer HBO en universitair opgeleiden vast in onze stad en blijft onze beroepsbevolking op peil.

Indicatoren

Aantal indicatoren: 3

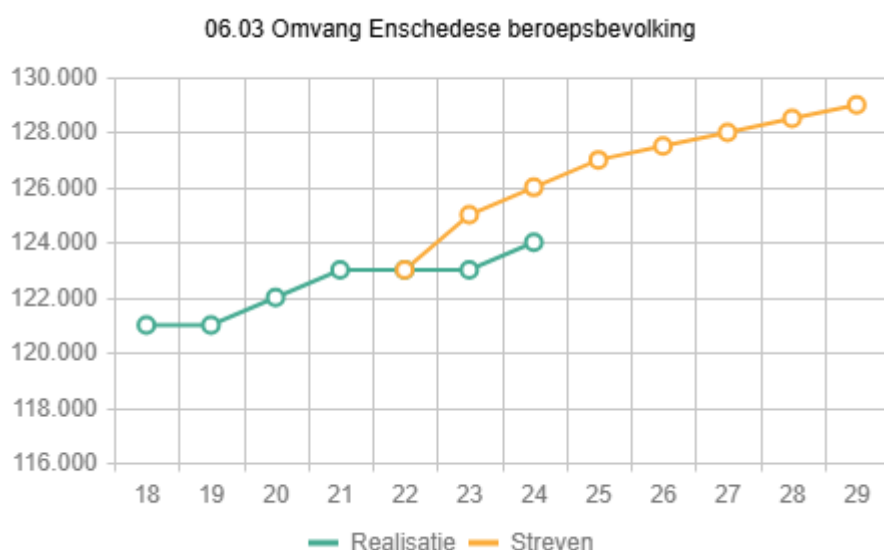
06.03 Migratiesaldo naar leeftijd

Toelichting

Deze grafiek laat het migratiesaldo zien per leeftijdsgroep. Dit is het verschil tussen het totale aantal mensen dat komt en vertrekt uit onze stad. Om de grafiek leesbaar te houden is gekozen voor de leeftijdsgroepen tussen 15 en 40 jaar. Dit zijn ook de groepen waar we ons vooral op inzetten bij de doelstelling "aantrekken en vasthouden van talent". De migratie in de leeftijdsgroep 15-19 hangt sterk samen met het aantal jongeren dat in onze stad komt studeren. Bron: Basis Registratie Personen Enschede.

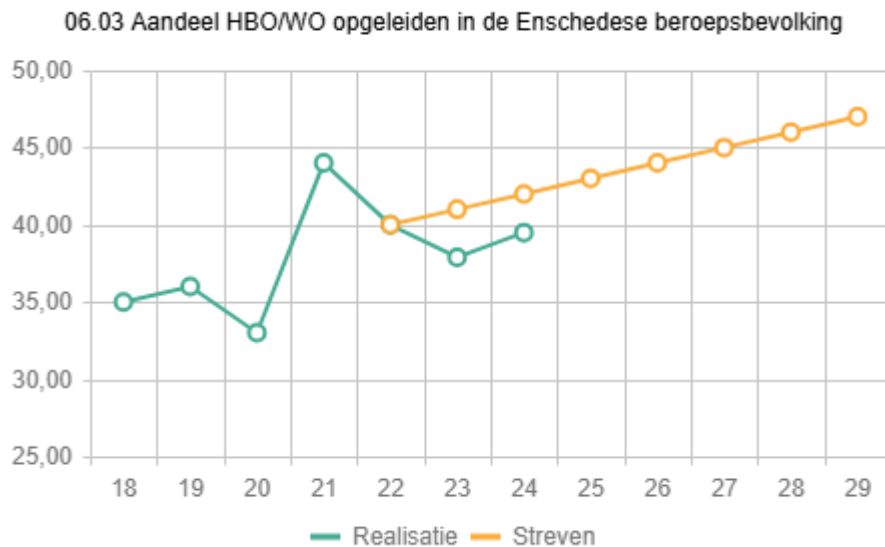
Streefwaarde: we streven er naar om meer jongeren te trekken in de leeftijdsgroep 15-19 jaar. In de leeftijdsgroepen 20-40 hopen we dat er per saldo meer mensen blijven dan dat ze vertrekken uit onze stad.

Toelichting

De potentiële beroepsbevolking (alle mensen tussen 15 en 74 jaar die werken of beschikbaar zijn voor werk) stijgt in de grote steden door de trek naar de stad. In Enschede gebeurt dit in veel mindere mate. Door maatregelen op het gebied van bereikbaarheid van banen en het vasthouden van talent hopen we de beroepsbevolking toe te laten nemen. Een groeiende beroepsbevolking (met een hoog opleidingsniveau) is een belangrijke vestigingsfactor voor bedrijven. Bron: CBS

Streefwaarde: het streven in deze grafiek is afgestemd op de verwachte bevolkingsgroei in Enschede de komende jaren. Meer inwoners betekent een grotere potentiële beroepsbevolking.

Toelichting

In deze grafiek staat het aandeel hbo/wo opgeleiden in de Enschedese beroepsbevolking. Hbo en wo opgeleiden zijn een belangrijke factor voor groei van economie en een aantrekkelijke stad. Bron: CBS.

Streefwaarde: Enschede heeft een relatief laag aandeel hbo/wo opgeleiden in de stad. Andere perifer gelegen universiteitssteden hebben een aandeel hbo/wo opgeleiden van gemiddeld 50% in 2022. Enschede heeft een aandeel van 40% in 2022. We streven naar een toename van dit aandeel naar 50% in de komende 10 jaar. Hiermee komen we op het gemiddelde van de andere perifer gelegen universiteitssteden.

Acties 2026

Aantal acties: 0

07. In Enschede kun je prettig en gezond wonen en leven

De opgave “aantrekkelijke stad” gaat naast nieuwe ontwikkelingen (vooral zichtbaar bij baankansen en talent) ook over de bestaande stad. De accenten komen daarbij vooral te liggen op gebiedsgericht werken en een vitale en leefbare stad. Aandacht voor de bestaande woningvoorraad, gezondheid, veiligheid en interne bereikbaarheid zijn onderdeel van dit doel.

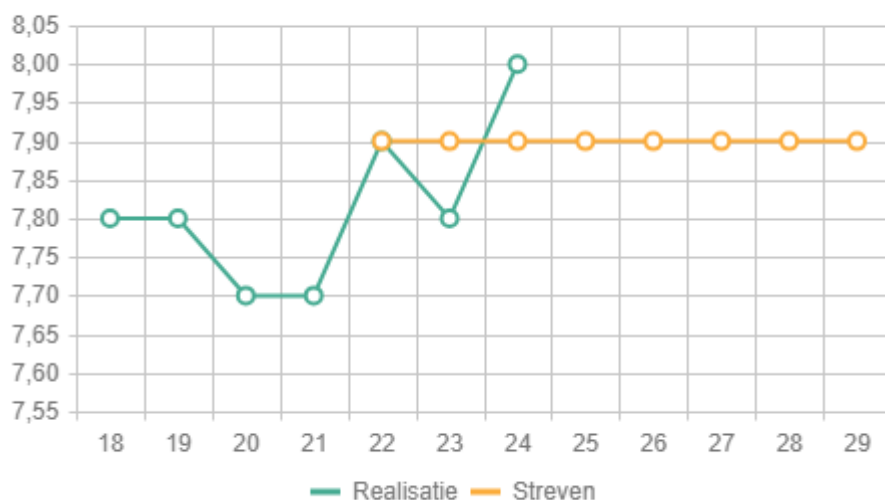
07.01 Wijken en buurten zijn veilig, gezond en leefbaar

Dit subdoel gaat over de leefomgeving, leefkwaliteit, de bestaande woningvoorraad, samenwerking met de corporaties, herstructurering, vergunningen, gebiedsgericht werken, geluid, schone lucht, handhaving en een inrichting van de openbare ruimte die bijdraagt aan een veilig gevoel.

Indicatoren

Aantal indicatoren: 1

07.01 Tevredenheid Enschedese inwoners met buurt

Toelichting

In de burgerpeiling vragen we onze inwoners jaarlijks “hoe prettig vindt u het om in uw buurt te wonen”? Dit waarderingscijfers is terug te vinden in deze grafiek. Daarna volgen vragen over begaanbaarheid van wegen, nabijheid voorzieningen, scholen, parkeerplaatsen, hoe schoon en groen is de buurt enzovoort. Met deze extra vragen duiden we het rapportcijfer nader. Bron: Burgerpeiling Enschede.

Streefwaarde: we streven er naar om het hogere realisatiecijfer uit 2022 te continueren de komende jaren.

Acties 2026

Aantal acties: 10

01. We maken een regionale urgentieverordening

In de aanstaande wet Versterking Regie Volkshuisvesting is vastgelegd dat we een urgentieverordening moeten hebben. In de urgentieverordening regelt de gemeente urgenties voor een aantal (in de wet genoemde) aandachtsgroepen, die met voorrang in aanmerking komen voor sociale huurwoningen. Streven is om deze urgentieverordening regionaal op te stellen. De urgentieverordening (lokaal) leggen we voor aan de raad ter besluitvorming.

02. We evalueren de opkoopbescherming

We gaan de opkoopbescherming evalueren. Ook gaan we onderzoeken of we deze opnieuw willen invoeren voor de periode 2027 – 2031. Via de opkoopbescherming voorkomt de gemeente dat in bepaalde wijken woningen tot een bepaalde waarde worden opgekocht door beleggers. Redenen om de opkoopbescherming in te voeren zijn o.a. meer kansen voor starters en “beschermen” leefbaarheid. Deze evaluatie en het voorstel leggen we voor aan de raad.

03. We ontwikkelen een gebiedsgerichte wijkaanpak voor de Hanenberglanden

Met middelen uit het Volkshuisvestingsfonds bereiden we samen met de wijk maatregelen voor om woningen en de openbare ruimte te verbeteren. Deze aanpak is ook een vliegwiel voor een bredere gebiedsgerichte wijkaanpak. Met bewoners en andere belanghebbenden brengen we de verschillende wijkopgaven en ambities in beeld (fysiek, sociaal en veiligheid). Die vertalen we vervolgens naar een wijkplan met voorstellen voor concrete acties en/of investeringen. We informeren de raad over de wijkaanpak.

04. We ontwikkelen een gebiedsgerichte wijkaanpak voor Wesselerbrink Noord-Oost

De vernieuwing van het bestaande warmtenet en riolering vormt de aanleiding om tot een

integrale aanpak van de ondergrondse infrastructuur in 't Lang te komen. Ook een wijkuitvoeringsplan warmte maakt daar onderdeel van uit. Met deze gebiedsgerichte wijkaanpak willen we de leefkwaliteit in de wijk verbeteren. We hebben daarbij ook specifieke aandacht voor de sociale problematiek.

De opgaven en ambities voor 't Lang komen samen in een gebiedsgerichte wijkaanpak. Deze bevat voorstellen voor concrete acties en/of investeringen (kredietaanvraag). We leggen deze aanpak ter besluitvorming voor aan de raad.

05. We ontwikkelen een gebiedsgerichte wijkaanpak voor Tweekelerveld: verdieping wijkplan

We maken een verdieping van het wijkplan Nieuw Tweekelerveld. Vanuit verschillende ontwikkelingen komen opgaven bij elkaar in de wijk Tweekelerveld (Omgevingsvisie, SHE, groen en blauw, mobiliteit en energietransitie). Deze sporen werken we in samenhang uit. In het kader van versterking van het gebiedsgericht werken verrijken we de inhoud op veiligheid en sociaal terrein. Dit kan leiden tot nieuw te formuleren acties binnen de wijkaanpak. We informeren de raad over de verdieping van het wijkplan.

06. We ontwikkelen een gebiedsgerichte wijkaanpak Tweekelerveld: aanpak leefbaarheid Volkshuisvestingsfonds

Met middelen uit het volkshuisvestingsfonds wordt een aanpak uitgewerkt voor de ontzorging van ca. 300 particuliere eigenaren. Ook ontvangen de projecten Huis van de Wijk en openbare ruimte Sterrenpark een bijdrage. Wij leggen een subsidieverordening ter besluitvorming voor aan de raad.

07. We ontwikkelen een gebiedsgerichte wijkaanpak Tweekelerveld: wijziging Omgevingsplan (realisatie Huis van de wijk)

Samen met de scholen werken we aan de plannen voor het Huis van de Wijk. Dit betreft de nieuwe huisvesting voor de basisscholen en de toekomstige ontmoetingsplek voor de wijk. We leggen de afspraken tussen samenwerkingspartners vast en leveren het ontwerp op. Dit vertalen we naar een wijziging van het Omgevingsplan, die we aan de raad ter vaststelling voorleggen.

08. We werken aan de transitie van het Omgevingsplan

We werken in 2026 verder aan de transitie Omgevingsplan langs drie sporen (gebiedsgewijs, thematisch en ontwikkelgericht). In 2026 verwachten we in totaal circa 15 wijzigingen van het Omgevingsplan in procedure te brengen. Deze wijzigingen worden gebundeld en aan de raad voorgelegd.

09. Actualisatie Verordening Onderwijshuisvesting

In 2026 actualiseren we de verordening onderwijshuisvesting. De modelverordening is uit 2016 en moet worden vernieuwd volgens de VNG-versie van 2021. Zo is de manier waarop ruimte voor speciaal onderwijs wordt berekend veranderd. Ook komt er nieuwe wetgeving die het Integraal Huisvestingsplan (IHP) verplicht stelt. Dit nemen we mee. Verder voegen we een nieuwe regel toe over onderwijs voor nieuwkomers. Deze verordening laten we vaststellen door de raad.

10. We actualiseren het Vastgoedbeleid

Het huidige beleidskader *“Duurzaam bijdragen aan de doelen van de stad”* is in juni 2022 door de raad vastgesteld. Op basis van maatschappelijke ontwikkelingen en de ervaringen van de afgelopen jaren gaan we het gemeentelijke vastgoedbeleid actualiseren. Het geactualiseerde vastgoedbeleid leggen we ter besluitvorming voor aan de raad.

Bijdrage verbonden partij: Omgevingsdienst Twente

Maatschappelijk rendement:

Zorgt voor het toezicht en handhaving van ‘complexe’ omgevingsvergunningen, het voorbereiden van besluiten met betrekking tot (milieu) inrichtingen en de handhaving bij (complexe) milieubelastende bedrijven. Daarmee draagt ze bij aan de realisatie van een gezonde en veilige leefomgeving. Is grotendeels een wettelijke verplichting.

Bijdrage verbonden partij: Onderhoud Enschede

Maatschappelijk rendement:

Zij zorgt voor de uitvoering van het onderhoud van de openbare ruimte. Daarmee draagt zij bij aan de realisatie van de doelen voor de openbare ruimte, zoals behalen van het gewenste kwaliteitsniveau en het woon- en vestigingsklimaat van de stad. Daarnaast levert zij een

belangrijke bijdrage aan de arbeidsmarktdoelstellingen, doordat 55%-60% van het personeel van Onderhoud Enschede BV bestaat uit mensen uit de arbeidsmarktdoelgroep. De kwaliteit van de werkzaamheden wordt gemonitord en vastgelegd in rapportages.

Bijdrage verbonden partij: Openbaar lichaam Crematoria Twente (begraafplaatsen)

Maatschappelijk rendement:

Draagt bij aan onze wettelijke verplichtingen op het gebied van de lijkbezorging.

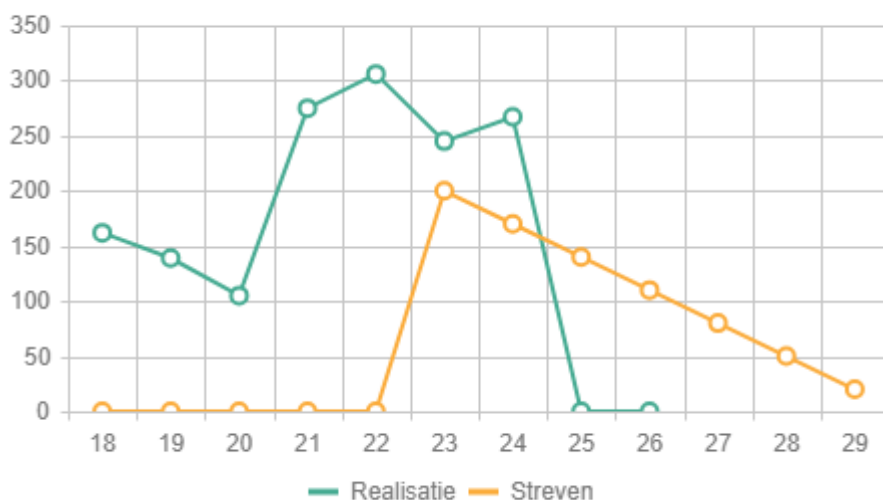
07.02 Enschede heeft een goede interne bereikbaarheid

We werken aan een leefbare, aantrekkelijke en bereikbare stad. Onder dit subdoel vallen maatregelen voor een goede verkeersafwikkeling in de stad en de dorpen en verkeersveiligheid.

Indicatoren

Aantal indicatoren: 1

07.02 Aantal geregistreerde verkeersslachtoffers in Enschede

Toelichting

Deze grafiek laat het aantal bij de politie geregistreerde verkeersongevallen zien. Het aantal ongevallen zegt iets over de verkeersveiligheid. Bron: geregistreerde ongevallen (Via Software)

Streefwaarde: we streven naar een dalende trend in het aantal verkeersongevallen. We zetten ons in om de verkeersveiligheid in Enschede te vergroten. Hiervoor nemen we jaarlijks maatregelen.

Acties 2026

Aantal acties: 4

01. We gaan een Mobiliteitsagenda/SUMP Enschede opstellen

In 2026 stelt de gemeente Enschede een integrale Mobiliteitsagenda/Sustainable Urban Mobility Plan (SUMP) op als uitwerking van de Omgevingsvisie op het gebied van mobiliteit. De Mobiliteitsagenda/SUMP is essentieel om antwoorden te geven op de mobiliteitsopgaven die voortkomen uit de schaa sprong en de groei van de stad. Het plan biedt strategische keuzes om de bereikbaarheid, leefbaarheid en duurzaamheid te borgen. Deze keuzes geven richting aan uitvoeringsprojecten. Daarbij wordt voldaan aan de Europese SUMP-verplichting. We informeren

de raad bij het opstellen van het plan.

02. We actualiseren het beleidsplan 'Openbare Verlichting'

Het huidige openbare verlichting beleid loopt tot en met 2025 en is met één jaar verlengd. Daarom is het nu nodig dit beleid te actualiseren. In het plan geven we de kaders voor het onderhoud en het beoogde onderhoudsniveau van de openbare verlichting. Eind 2026 leggen we het geactualiseerd beleidsplan voor aan de raad.

03. We actualiseren het reclamebeleid

In de zomernota 2025 zijn als onderdeel van het BOB-traject 2 voorstellen opgenomen om de inkomsten te verhogen rond digitale reclame. De uitvoering van deze maatregelen vraagt actualisatie van het huidige reclamebeleid. Daarbij actualiseren we waar nodig ook het totale reclamebeleid. Zo nemen we de nieuwe inzichten rond fossiele reclame mee. We leggen de actualisatie voor aan de raad.

04. We actualiseren het beleid rond grondgebruik openbare ruimte

Het huidige beleid rond oneigenlijk grondgebruik (voormalige beleid snippergroen) is toe aan actualisatie. Daarom actualiseren we het beleid, zodat dit weer toekomstbestendig is en optimaal aansluit bij onze gemeentelijke ambities en opgaven. Het college streeft er naar de actualisatie uiterlijk eind 2026 vast te stellen en de raad hierover te informeren.

Nieuw of aanpassing beleid 2026			
Beleidsveld	Onderwerp	B/C Voorstel	Participatie (Ja/Nee)
Enschede is klimaatneutraal	We maken een ontzorgingsaanpak inzake verduurzaming particuliere woningen in Wesselerbrink Noord/Oost	C	Ja
	We passen de beleidsregels zon aan	C	Nee
	We maken een energiesysteemvisie – inclusief energieopslag	B	Nee
	We stellen het warmteprogramma vast	C	Nee
Enschede is groen en biodivers	We actualiseren de Gids Buitenkans	C	Ja
	We maken een beleidsplan "Kaders voor het beheer, onderhoud en de biodiversiteit openbaar groen" (2027-2030)	C	Nee
	We maken een visie op de stadsparken	C	Ja
Enschede heeft veel baankansen	We ontwikkelen een visie op arbeidsmigratie	B	Nee
Talent wordt aangetrokken, vastgehouden en ontwikkeld	We maken een ontwikkelperspectief Spoorzone Hengelo – Enschede	B	Ja
	We nemen met het recreatieschap Twente een besluit over aanpassing van de financieringssystematiek	C	Nee

	We stellen in samenwerking met het Rijk en de Regio de ROS op	B	Ja
	We actualiseren het amateurkunstbeleid	C	Ja
	We bereiden ons voor op de wettelijke zorgplicht voor de bibliotheekvoorziening	C	Nee
	We maken een ruimtelijk programma Noord Oost Glanerbrug	C	Nee
	We maken een Visie Pathmos	B	Ja
In Enschede kun je prettig en gezond wonen en leven	We maken een regionale urgentieverordening	C	Nee
	We werken aan de transitie van het Omgevingsplan	C	Nee
	Actualisatie Verordening Onderwijshuisvesting	C	Nee
	We actualiseren het Vastgoedbeleid	B	Nee
	We actualiseren het beleidsplan 'Openbare Verlichting'	C	Nee
	We actualiseren het beleid rond grondgebruik openbare ruimte	B	Ja

Wettelijk verplichte indicatoren

Op grond van het Besluit begroting en verantwoording zijn onderstaande indicatoren opgenomen. De indicatoren gelden voor iedere gemeente en zijn bedoeld om gemeenten met elkaar te kunnen vergelijken. Dit is mogelijk via www.waarstaatjegemeente.nl.

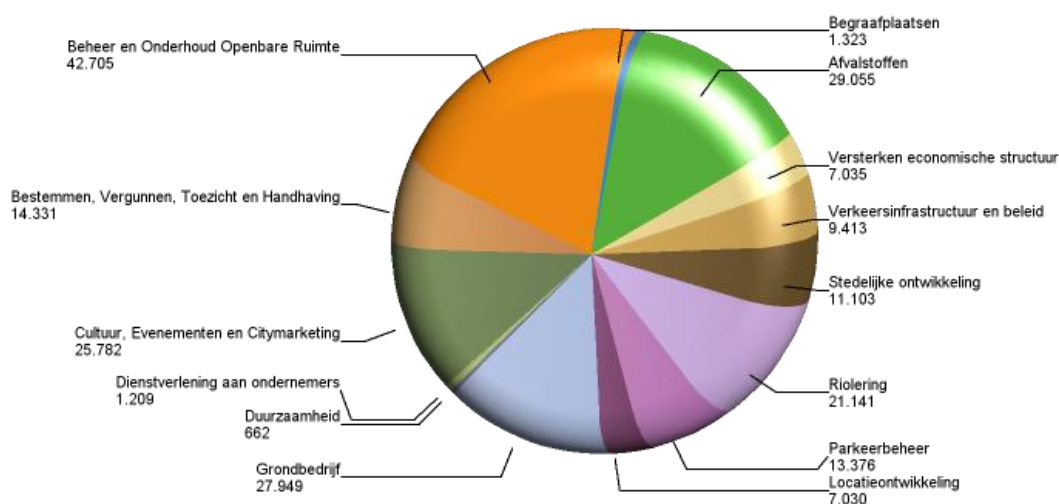
	Beleidsveld	Naam indicator	Eenheid	Jaar	Score	Bron
14.	3. Economie	Functiemenging	%	2023	55,3	LISA
16.	3. Economie	Vestigingen (van bedrijven)	Aantal per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15 t/m 64 jaar	2023	144,2	LISA
21.	6. Sociaal domein	Banen	Aantal per 1.000 inwoners in de leeftijd 15 – 74 jaar	2025	1453	LISA
24.	6. Sociaal domein	Netto arbeidsparticipatie	% van de werkzame beroepsbevolking ten opzichte van de beroepsbevolking	2024	69,5	CBS
26.	6. Sociaal domein	Werkloze jongeren	% 16 t/m 22 jarigen	2023	2	CBS
27.	6. Sociaal domein	Personen met een bijstandsuitkering	Aantal per 10.000 inwoners	2024	596,8	CBS
28.	6. Sociaal domein	Lopende re-integratievoorzieningen	Aantal per 10.000 inwoners van 15 – 64 jaar	2024	221,7	CBS
33.	7. Volksgezondheid en Milieu	Omvang huishoudelijk restafval	Kg/inwoner	2023	99	CBS
34.	7.	Hernieuwbare	%	2022	16,3	RWS

	Volksgezondheid en Milieu	elektriciteit				
--	---------------------------	---------------	--	--	--	--

Wat mag het kosten?

Om de gestelde doelen te bereiken zijn per doel lasten begroot voor 2026. Deze bedragen worden ingezet voor het realiseren van de acties (onder 'Wat gaan we doen') maar ook voor het realiseren van de reguliere werkzaamheden. Onderstaande grafiek geeft per product inzicht in de beschikbaar gestelde budgetten.

Duurzaam wonen, leven en werken: Lasten per product in 1.000 euro

Onderstaande tabel geeft inzicht in de meerjarige ontwikkeling van de lasten, baten en reserve mutaties.

Duurzaam wonen, leven en werken Bedragen x 1.000 euro	Realisatie 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Raming 2027	Raming 2028	Raming 2029
Lasten	203.690	222.541	212.115	196.360	184.685	182.099
Baten	113.088	131.077	114.299	100.997	90.602	88.983
Saldo van baten en lasten	90.602	91.463	97.817	95.364	94.084	93.115
Storting reserves	20.463	10.871	9.741	9.527	8.411	7.855
Onttrekking reserves	10.317	6.362	10.066	7.925	7.179	5.978
Resultaat	100.748	95.973	97.492	96.965	95.316	94.992

Toelichting

Lasten

De lasten dalen in de begroting 2026 met 10,5 miljoen euro ten opzichte van de begroting 2025. De belangrijkste oorzaken zijn:

- hogere lasten bij het product Parkeerbeheer (0,63 miljoen euro) wordt veroorzaakt door lager budget kapitaallasten, hogere lasten doorrekenen loon- en prijscompensatie, hogere lasten onderhoud en hogere materiele uitgaven;
- hogere lasten bij het product Verkeersinfrastructuur en beleid (3,6 miljoen euro) wordt veroorzaakt door hoger budget kapitaallasten, doorrekenen loon- en prijscompensatie, interne verrekeningen en materiele uitgaven;
- hogere lasten bij het product Afvalstoffen (0,6 miljoen euro) door stijging voor materiele uitgaven, inclusief LPC en indexaties;
- hogere baten bij het product Parkeerbeheer (1 miljoen euro) door hogere externe baten voor garage- en straatparkeren;
- lagere lasten en baten, doordat de kosten met betrekking tot de specifieke uitkering Lokale aanpak isolatie in 2026 lager uitvallen (1,32 miljoen euro);
- hogere lasten en baten voor het project Volkshuisvestingsfonds Hanenberglanden (1,67 miljoen euro);
- hogere lasten en baten voor het project Volkshuisvestingsfonds Tweekelerveld (728.000 euro);
- hogere baten bij het product Afvalstoffen (0,6 miljoen euro) door hogere externe baten.
- lagere lasten en baten bij het product Duurzaamheid, doordat er voor de dekking van de kosten in het kader van het klimaatakkoord tot en met 2025 middelen beschikbaar waren gesteld door het Rijk (5 miljoen euro). Voor de periode erna is het nog niet bekend hoeveel middelen we ontvangen.
- lagere lasten bij het product Grondbedrijf (12,8 miljoen euro) door lagere kosten in het MPG. Dit betreffen bijna alle projecten, maar vooral de grondexploitatie van Centrumkwadraat Molenstraat-Zuid. In de grondexploitaties van Eschmarkerveld en Kennispark worden juist meer kosten verwacht in 2026 dan in 2025.
- lagere baten bij het product Grondbedrijf (11,7 miljoen euro) en dat wordt bijna volledig veroorzaakt door de mutatie in de boekwaarde van de voorraad grondpositie. Op projectniveau is sprake van verschillende mutaties. Zo zijn de baten in de grondexploitatieprojecten Eschmarkerveld, Centrumkwadraat Molenstraat Zuid, Versnelling Cromhoff, Oostkrans-Usseler Mors en Topsportcampus Diekman hoger in 2026, en zijn de begrote baten van de grondexploitaties Brunink, Leuriks-Oost, Velve-kleine bouwplannen en Kennispark en de verkoop van overige gronden en de baten van de particulieren grondexploitaties in 2026 lager dan in 2025.
- hogere lasten bij het product Locatieontwikkeling (2,5 miljoen euro) en dat wordt grotendeels veroorzaakt door de subsidieverstrekking ten behoeve van de versnelling van de sociale woningbouw.
- hogere onttrekkingen uit de reserve bij het product Locatieontwikkeling (2,3 miljoen euro) ten behoeve van de subsidie voor versnelling sociale woningbouw.
- lagere lasten bij het product Bestemmen, Vergunnen, Toezicht en Handhaving (0,4 miljoen euro) veroorzaakt door loon en prijscompensatie, mutaties in incidentele bijdragen zoals de Omgevingswet, dekkingsmaatregelen/knelpunten en nieuwe kostprijsberekeningen;
- lagere lasten bij het product Beheer en Onderhoud Openbare Ruimte (852.000 euro) door enerzijds hogere lasten o.a. areaaluitbreiding, loon- en prijscompensatie en lagere lasten bodemsanering;
- hogere lasten bij het product Riolering (0,6 miljoen euro) door loon- en prijscompensatie verwerking in het Water en Klimaatadaptieplan.

Baten

De baten dalen in de begroting 2026 met 16,9 miljoen euro ten opzichte van de begroting 2025. De belangrijkste oorzaken zijn:

- hogere baten bij het product Bestemmen, Vergunnen, Toezicht en Handhaving (0,2 miljoen euro) door het begroten van de milieuleges (dekkingsmaatregel), begroten van de bestuurlijke boetes (dekkingsmaatregel) en door nieuwe kostendekkendheidsberekening;
- lagere baten in 2026 bij liquidatie belang in RBT XL bedrijvenpark. De boekwinst is verschoven van 2025 naar 2026 en wordt in 2026 direct rechtstreeks toegevoegd aan de algemene reserve (2,5 miljoen euro);
- lagere baten bij het product Beheer en Onderhoud Openbare Ruimte en beleid (726.000 euro) met name van Spuk bodem buiten proportionele uitgaven (Pfas);
- hogere baten bij het product Riolering (0,6 miljoen euro) komt door de stijging van de rioolheffing.

Onttrekking Reserves

In 2026 is de onttrekking uit de Reserve Implementatie Omgevingswet en WKB ten opzichte van 2025 400.000 euro lager omdat voor 2026 de onttrekking nog niet in te schatten is.

Meer info	Klik hier voor meer informatie over reguliere werkzaamheden en beleidsnota's .
Portefeuillehouders	Niels van den Berg, Arjan Kampman, Marc Teutelink en Roelof Bleker
Concerndirecteuren	Jannetta van Zwol

3.3 Samenleving en bestuur

Strategische opgave: Open Enschede

Doel	Subdoel	Link
01. Enschede is een op de inwoner gerichte gemeente waarbij de menselijke maat uitgangspunt is voor ons handelen. <i>totale lasten (x 1.000 euro): 19.854,00</i>	01.01 Wij zijn op de inwoner gericht, handelen behoorlijk en hebben een toegankelijke dienstverlening 01.02 Wij communiceren duidelijk en persoonlijk	Indicatoren: 5 Aantal acties: 1 Indicatoren: 2 Aantal acties: 4
02. Enschede is een netwerkende en responsieve gemeente <i>totale lasten (x 1.000 euro): 8.006,00</i>	02.01 (veer)kracht van de stad: we staan open voor en benutten signalen en initiatieven uit de samenleving 02.02 Passende allianties: we werken samen met andere overheden, onderwijsinstellingen en andere partners aan de gezamenlijke opgaven van de stad en de regio	Indicatoren: 2 Aantal acties: 3 Aantal acties: 4
03. Enschede is in toenemende mate een digitale gemeente <i>totale lasten (x 1.000 euro): 354,00</i>	03.01 We benutten de kansen, verkleinen de risico's en reflecteren en acteren op de digitale transformatie.	Aantal acties: 5

De strategische opgaven zijn sterk vervlochten met de Sustainable Development Goals (SDG). De Verenigde Naties hebben deze 17 duurzame ontwikkelingsdoelstellingen opgesteld. Deze vormen samen de wereldwijde duurzaamheidsagenda tot 2030.

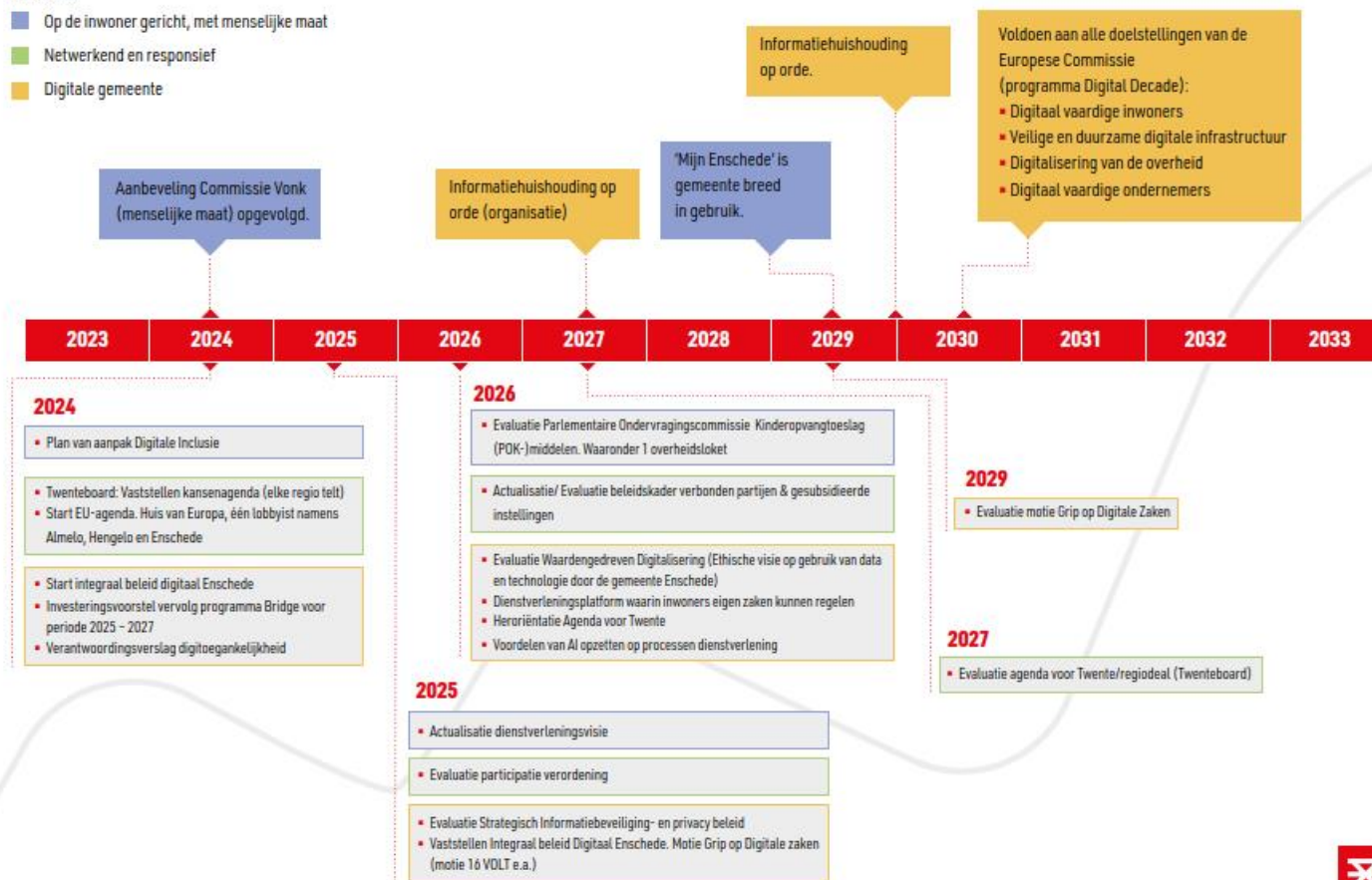
Deze strategische opgave draagt bij aan de volgende sustainable development goals (SDG's). Voor uitleg zie bijlage 6.8

ROUTEKAART OPEN ENSCHEDE

THEMA'S:

- Op de inwoner gericht, met menselijke maat
- Netwerkend en responsief
- Digitale gemeente

Openbare orde en veiligheid

Doel	Subdoel	Link
04. Enschede is een veilige gemeente totale lasten (x 1.000 euro): 23.140,00	04.01 We bevorderen de verbinding in de samenleving	Aantal acties: 3
	04.02 Enschede heeft een ongunstig klimaat voor ondermijnende activiteiten	Aantal acties: 2
	04.03 We versterken de samenwerking tussen zorg en veiligheid	Aantal acties: 3
	04.04 Voorkomen en verminderen van risicogedrag bij jongeren	Aantal acties: 2

Wat willen we bereiken?

Wat willen we bereiken voor Open Enschede

In het kort doen we een belofte aan iedereen in de stad; **Samen-Open-Doen**.

Het gaat over hoe we werken. Dat is in een open en toegankelijke manier, met duidelijke, persoonlijke communicatie. Het programma *Enschede ontwikkelt Open Enschede* vertaalt deze visie naar concreet gedrag en samenhang in beleid en uitvoering. We willen dat inwoners en ondernemers weten wat ze van de gemeente mogen verwachten. We streven naar duidelijke en persoonlijke communicatie, toegankelijkheid en samenwerking. We moeten ons daarbij aanpassen aan de veranderende samenleving en inwoners meer betrekken bij het maken en uitvoeren van plannen. We zijn ook duidelijk in onze uitleg als we aan een verzoek niet kunnen of mogen voldoen. We zijn ons bewust van de gevolgen van onze besluiten. En hanteren het Handvest Open Enschede als leidraad in ons gedrag en in onze stukken.

We willen ook meten of we daar in slagen. Het meten van inwonersgerichtheid, samenwerking en maatschappelijke impact is lastig zonder objectieve cijfers. Daarom gebruiken we enquêtes en ervaringen van andere gemeenten. Daarnaast gebruiken we de ervaringen van inwoners en ondernemers om hiervan te leren. En waar nodig voeren we verbeteringen door.

Doel 1 Mens gericht werken

We zijn benaderbaar en betrouwbaar in het contact met iedereen binnen Enschede. Het fysieke en digitale contact is deskundig en vriendelijk. Bij het maken van regelgeving, plannen en in de uitvoering staan de inwoners en ondernemers centraal. Onze benadering is open en ondersteunend. Duidelijke communicatie, realistische verwachtingen en toegankelijkheid maken onze dienstverlening betrouwbaar.

Doel 2 Een netwerkende en responsieve gemeente

We hebben een sterk netwerk opgebouwd met inwoners en maatschappelijke partners en we werken actief samen aan lange termijn uitdagingen zoals bijvoorbeeld energietransitie en talentbehoud. Dit doen we samen met partners zoals de Twenteboard, Provincie Overijssel en VNG. En daarnaast hebben we nauwe relaties met ministeries.

Doel 3 Een digitale gemeente

Naast houding en gedrag is digitalisering een essentieel gegeven. We verbeteren onze dienstverlening met behulp van technologie, zoals bijvoorbeeld kunstmatige intelligentie. Dit doen we zonder de menselijke maat uit het oog te verliezen. We bouwen binnen de mogelijkheden aan een gedegen data-organisatie en hanteren de regels rond privacybescherming. Tegelijkertijd benutten we de ervaringen uit onze dienstverlening om te leren en ons verder te ontwikkelen. Zo draagt Open Enschede als strategische opgave bij aan het versterken van het lerend vermogen binnen de organisatie.

Wat willen we bereiken voor Openbare Orde en Veiligheid

We bevorderen de verbinding in de samenleving

Een sterke samenleving is een samenleving waarin mensen zich met elkaar verbonden voelen, waarin ruimte is voor verschillen en waar we gezamenlijk werken aan veiligheid en leefbaarheid.

Wij kiezen voor een gebiedsgerichte aanpak waarin we nauw samenwerken met bewoners, ondernemers, maatschappelijke organisaties en andere partners. In het bijzonder richten we ons op de binnenstad. Daarnaast blijven we inzetten op het versterken van de weerbaarheid van onze samenleving tegen ondermijnende invloeden, zoals radicalisering en polarisatie. Demonstraties zijn een belangrijk democratisch recht. We zorgen voor ruimte om gehoord te worden. We zetten ons in om vroegtijdig signalen op te vangen en dialoog te stimuleren.

Enschede heeft een ongunstig klimaat voor ondermijnende activiteiten

In 2026 continueren we de inzet op de verschillende pijlers van de aanpak van ondermijning. Binnen de eerste pijler, de integrale casus- en fenomeenaanpak, stemmen we interventies af met onze partners. Dit doen we om de georganiseerde criminaliteit zo effectief mogelijk te frustreren. De pijler 'weerbare overheid' heeft als doel om als gemeente (zowel organisatie als bestuur) alert te zijn op ondermijning en te voorkomen dat we criminaliteit onbedoeld faciliteren. Samen met maatschappelijke organisaties, ondernemers en inwoners willen we daarnaast een weerbare maatschappij (pijler 3) vormen tegen ondermijning. Met de pijler 'sociale- en gebiedsgerichte interventies' zetten we in op kwetsbare doelgroepen en – gebieden. Zo hebben we specifiek aandacht voor bedrijventerreinen, het buitengebied en internationale samenwerking.

De werkelijke invulling van de ondermijningsaanpak is flexibel en afhankelijk van de casuïstiek.

We versterken de samenwerking tussen zorg en veiligheid

Achter veiligheidsproblematiek gaat vaak een complexe zorgvraag schuil. Denk aan situaties waarin mensen kampen met verward gedrag, multiproblematiek of ernstige woonoverlast. Juist in deze gevallen is samenwerking tussen zorg- en veiligheidspartners essentieel om duurzaam resultaat te boeken.

De procesmanagers van het team veiligheid spelen hierin een cruciale rol en zijn de schakel naar het Zorg- en Veiligheidshuis Twente. In deze samenwerking pakken we gezamenlijk de meest complexe casuïstiek aan. Dit vraagt om maatwerk, duidelijke procesafspraken én vertrouwen tussen partijen.

We voorkomen en verminderen van risicogedrag bij jongeren

Onze jongeren zijn de toekomst van Enschede. We willen dat zij kunnen opgroeien in een veilige, kansrijke omgeving waarin zij zich positief kunnen ontwikkelen. Toch zien we dat een deel van de jongeren kwetsbaar is voor risicogedrag. Zoals schooluitval, problematisch middelengebruik, geweld of betrokkenheid bij (digitale) criminaliteit.

In het programma Preventie met Gezag bundelen we onze krachten met onder andere scholen, jongerenwerk, zorgpartners, politie en het Openbaar Ministerie. Samen creëren we maatwerkoplossingen die niet alleen ingrijpen wanneer het misgaat, maar vooral ook investeren in wat goed gaat. Kansen bieden en grenzen stellen aan onze jeugd.

Wat gaan we doen voor de Strategische opgave: Open Enschede?

01. Enschede is een op de inwoner gerichte gemeente waarbij de menselijke maat uitgangspunt is voor ons handelen.

Een op de inwoner gericht Enschede gaat uit van een breed burgerperspectief; We weten beter wie onze inwoners zijn en wat ze willen, kunnen en waarover ze zich zorgen maken en kunnen onszelf daarin verplaatsen. We hebben aandacht voor het individu en de verschillen tussen mensen en situaties. Onze aanpak gaat uit van menselijke waardigheid en ziet op het maken van regelgeving en beleid, op de uitvoering en op onze rechtsbeschermingsprocedures. Onze houding is open, empathisch, we handelen behoorlijk en onze dienstverlening is toegankelijk voor iedereen. We communiceren duidelijk en werken aan een goede en open informatievoorziening.

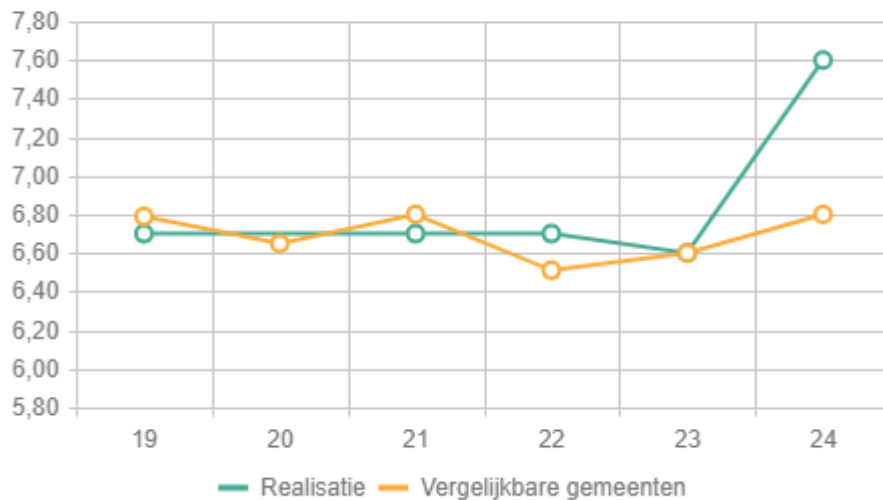
01.01 Wij zijn op de inwoner gericht, handelen behoorlijk en hebben een toegankelijke dienstverlening

De menselijke maat staat centraal in onze regelgeving, beleid, uitvoering, dienstverlening en rechtsbescherming. Iedere inwoner zien wij voor wie die is, in de veelheid aan rollen die de inwoner kan vervullen. De inwoner en de ondernemer staan centraal in onze dienstverlening en moet daar toegang toe hebben. We zijn betrokken en maken daarmee het verschil. Dat doen we digitaal waar het kan, persoonlijk waar het moet. Het brede burgerperspectief van mens tot mens, de algemene beginselen van behoorlijk bestuur uit de Algemene wet bestuursrecht en de behoorlijkheidsnormen van de Nationale Ombudsman vormen onze leidraad.

Indicatoren

Aantal indicatoren: 5

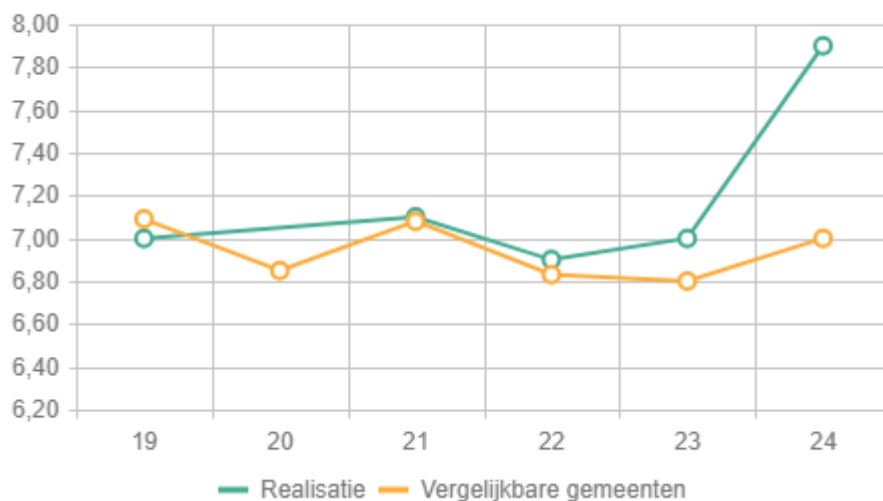
01.01 53 Dienstverlening

Toelichting

Het rapportcijfer geeft weer hoe onze inwoners ons waarderen op het gebied van onze dienstverlening, aan de balie, telefoon en andere contacten. Het betreft een gemiddelde van meningen van gemiddeld 1000 respondenten in ons Enschedepanel. Hoewel een groot aantal is dit cijfer niet geheel representatief. Het cijfer toont ook geen causaal verband tussen onze beleidsinzet en waardering. Dat is ook de reden dat we geen streefwaarden opnemen voor de indicatoren bij 'Open Enschede'. Wel laten we, waar mogelijk, realisatiecijfers zien van andere gemeenten met inwonersklasse 100.000-300.000. Bron: VNG | Burgerpeiling (waarstaatjegemeente.nl).

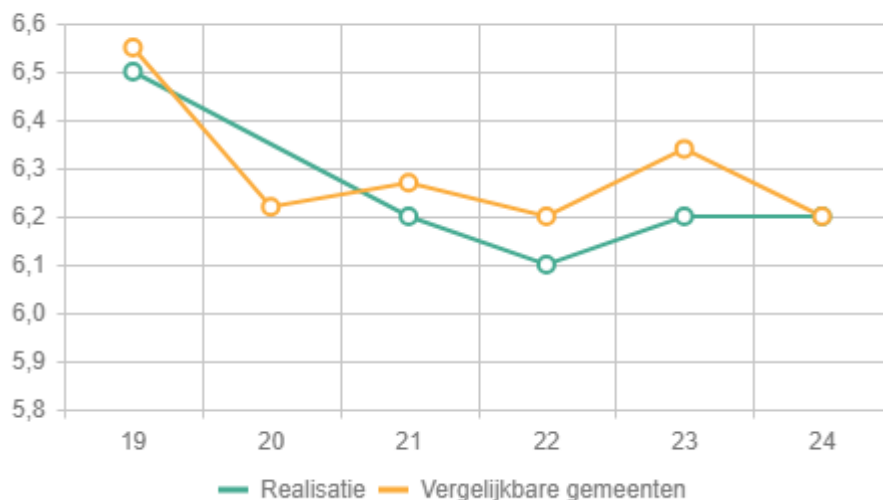
01.01 54 Digitale dienstverlening

Toelichting

Het rapportcijfer geeft weer hoe onze inwoners ons waarderen op het gebied van onze digitale dienstverlening. Het betreft een gemiddelde van meningen van gemiddeld 1000 respondenten in ons Enschedepanel. Bron: VNG | Burgerpeiling (waarstaatjegemeente.nl).

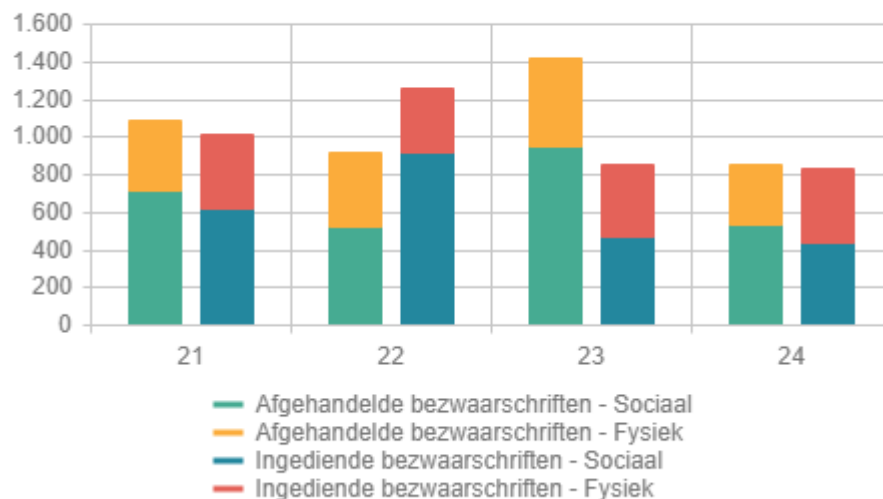
01.01 55 Hostmanship

Toelichting

Het cijfer geeft weer hoe onze inwoners ons waarderen op het gebied van onze dienstverlenende houding. Dienstverlening met de menselijke maat, ook wel 'hostmanship' genoemd, gaat over mensen het gevoel geven dat inwoners welkom zijn. Het gaat over de 'zachte' kant van gemeentelijke dienstverlening. Hostmanship uit zich onder andere in het willen dienen, verantwoordelijkheid tonen, het echt willen oplossen van een probleem, dialoog aangaan in plaats van debat, deskundigheid en inlevingsvermogen. Het zijn aspecten die een grote impact hebben op de algehele waardering van de dienstverlening. Bron: VNG | Burgerpeiling (waarstaatjegemeente.nl).

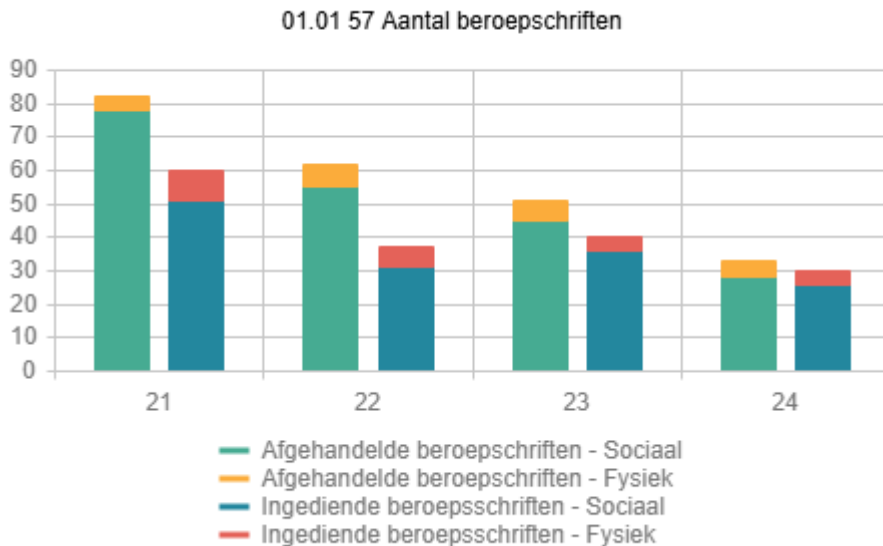
01.01 56 Aantal bezwaarschriften

Toelichting

Deze staafdiagram laat het aantal ingediende en afgehandelde bezwaarschriften zien geregistreerd bij de afdeling Juridische Zaken. Vanaf 2025 breiden wij de indicator uit met informatie over het aantal totaal genomen besluiten waartegen bezwaar kan worden ingediend zodat het aantal procedures hiertegen kan worden afgezet. Dan nemen we ook een concrete streefwaarde op, mede gebaseerd op de aangenomen motie uit 2022 20%

minder bezwaarschriften. Ook geven wij dan informatie, die pas sinds medio 2023 wordt verzameld, weer over het aantal ingetrokken bezwaarschriften, de reden (informele aanpak of herstel gebrek) en de doorlooptijden van de procedures. Bron: Interne organisatie

Toelichting

Deze staafdiagram laat het aantal ingediende en afgehandelde beroepschriften zien geregistreerd bij de afdeling Juridische Zaken. Vanaf 2025 breiden wij de indicator uit met informatie over het aantal totaal genomen besluiten waartegen bezwaar kan worden ingediend zodat het aantal procedures hiertegen kan worden afgezet. Dan nemen we ook een concrete streefwaarde op, mede gebaseerd op de aangenomen motie uit 2022 20% minder bezwaarschriften. Ook geven wij dan informatie, die pas sinds medio 2023 wordt verzameld, weer over het aantal ingetrokken bezwaarschriften, de reden (informele aanpak of herstel gebrek) en de doorlooptijden van de procedures. Bron: Interne organisatie

Acties 2026

Aantal acties: 1

01. We geven uitvoering aan onze Dienstverleningsvisie met PodiumD.

We bouwen in Dimpact verband verder aan een interactief en veilig dienstverleningsplatform (PodiumD). PodiumD vervangt het huidige systeem (E-suite). Met PodiumD kunnen inwoners en ondernemers in toenemende mate zelf zaken met de gemeente regelen. Ook gaan we hiermee zaakgericht werken de komende jaren gemeentebreed invoeren.

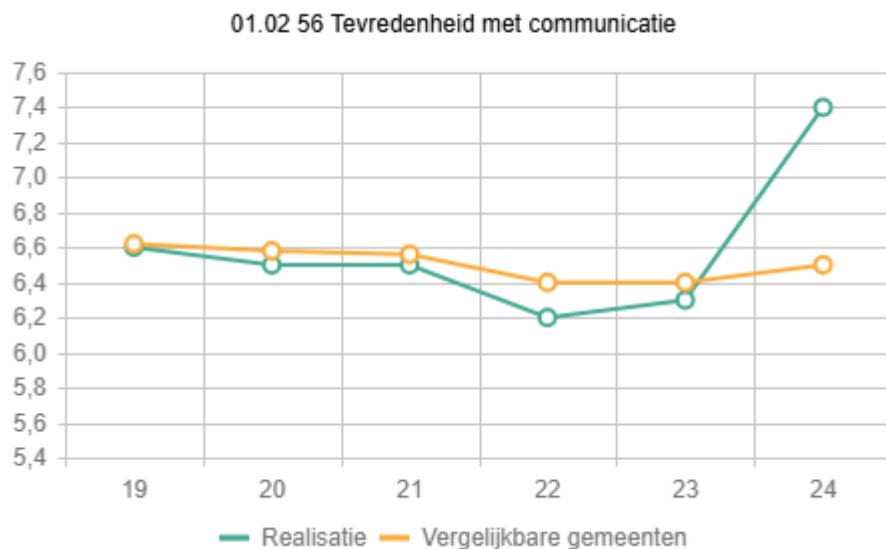
We meten de reactietijd op onze servicenormen en streven ernaar 95% van de contacten op tijd te beantwoorden.

01.02 Wij communiceren duidelijk en persoonlijk

We onderhouden open en persoonlijk (klant)contact. Elke inwoner ontvangt duidelijke voorlichting over regelgeving, beleid en concrete plannen in de buurt. In direct duidelijke taal. Naar inwoner en partners staat een duurzaam toegankelijke informatievoorziening centraal. Binnen de muren van het stadhuis werken we aan goede informatie-uitwisseling zodat onze lokale democratie optimaal functioneert.

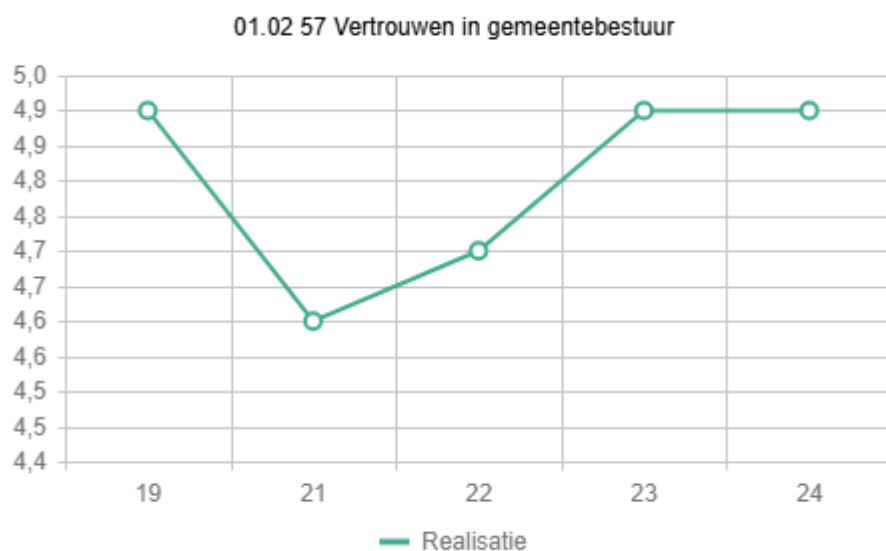
Indicatoren

Aantal indicatoren: 2

Toelichting

Deze indicator geeft weer hoe onze inwoners ons waarderen op het gebied van onze communicatie en voorlichting. Het betreft een gemiddelde van meningen van gemiddeld 1000 respondenten in ons Enschedepanel. De gemeente heeft in haar informatievoorziening en communicatie te maken met verschillende doelgroepen en hoedanigheden en beweegt zich daarin tussen digitale media en meer persoonlijke interactievormen. Bron: VNG | Burgerpeiling (waarstaatjegemeente.nl).

Toelichting

Het samengestelde rapportcijfer geeft weer hoe onze inwoners ons waarderen op het gebied van vertrouwen in de wijze waarop de gemeente wordt bestuurd. Het betreft een gemiddelde van meningen van gemiddeld 1000 respondenten in ons Enschedepanel. Hierbij is gekeken

naar de aspecten:

De gemeente ...

- doet wat ze zegt
- zorgt ervoor dat inwoners zich aan de regels houden
- stelt zich flexibel op als dat nodig is
- luistert naar inwoners
- laat inwoners meedenken bij plannen, activiteiten en voorzieningen
- helpt inwoners bij het uitvoeren van ideeën en plannen

Bron: VNG | Burgerpeiling (waarstaatjegemeente.nl)

Acties 2026

Aantal acties: 4

01. We herijken onze Communicatievisie.

- Herijken van de gemeentebrede Communicatievisie
- Uitvoeringsplan Communicatievisie 2027-2030

De gemeente werkt vanuit een heldere [Communicatievisie](#). De wereld om ons heen verandert snel. Daarop moet onze organisatie inspelen, ook qua communicatie. Aan het begin van de nieuwe raadsperiode herijken we de Communicatievisie, mede op basis van het coalitieakkoord. En maken een uitvoeringsplan voor de nieuwe raadsperiode.

02. We borgen 'Direct Duidelijk' in de lijn.

Alle standaardbrieven en alle teksten op enschede.nl zijn herschreven, medewerkers zijn getraind en alle nieuwe medewerkers worden getraind in Direct Duidelijk schrijven en communiceren. Dat geldt ook voor bestuursvoorstellen. Direct Duidelijk is ingebed in onze manier van werken en wordt geborgd in de lijn, in het reguliere werkproces. Continue aandacht blijft wel nodig. Naast het opleidingsaanbod zetten we Copilot in als hulpmiddel om gemeentelijke teksten Direct Duidelijker te maken.

03. We geven uitvoering aan het programmaplan Wet open overheid (Woo).

We gaan door met programmatisch zorgdragen voor de realisatie van actieve openbaarmaking op verplichte categorieën. Dit vergt de nodige aanpassingen in tooling, processen en governance. Ook gaan we ervaring opdoen met vrijwillige openbaarmaking (op actuele thema's) en beleidsontwikkeling op digitale toegankelijkheid.

04. We monitoren vorderingen informatiebeheer.

Samen met Informatiebeheer monitoren we de voortgang van het vertalen van informatiebeheerplannen naar Woo implementatieplannen per afdeling. Met jaarlijkse archiefverslag aan de raad wordt verantwoording afgelegd over het informatiebeheer. In 2026 worden ook de randvoorwaarden bepaald, die nodig zijn voor overdracht van (Woo) programma naar de lijnorganisatie.

02. Enschede is een netwerkende en responsieve gemeente

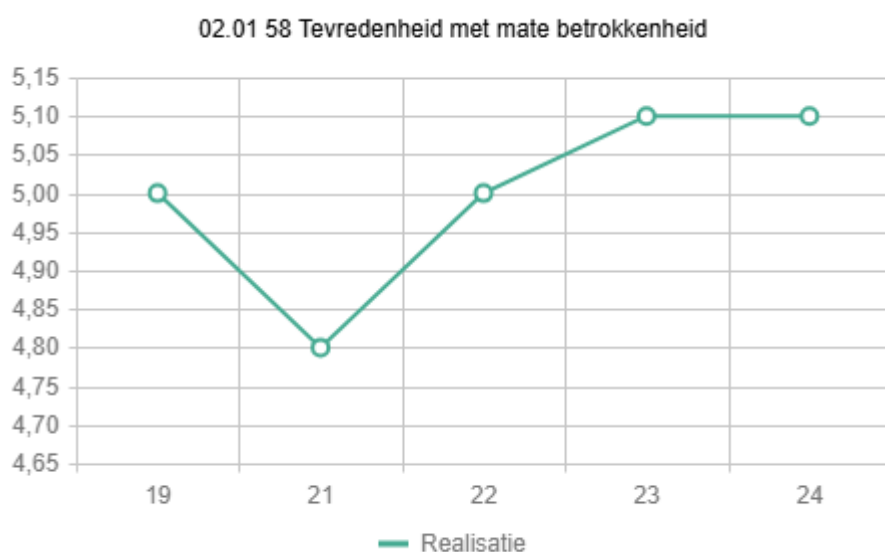
Onze blik is naar buiten gericht. Per opgave realiseren we ons dat we er niet alleen voor staan en de grote problemen ook zeker niet alleen kunnen oplossen. Dat gebeurt in netwerken. We staan open voor passende partners, soms interbestuurlijk dan weer met bedrijven, kennisinstellingen, organisaties en inwoners, ook concreet op wijkniveau. We werken aan gezamenlijke agenda's en gedeeld eigenaarschap. Daarbij hebben we oog voor de vitaliteit en dynamiek uit de stad en benutten of ondersteunen de ideeën en kracht.

02.01 (veer)kracht van de stad: we staan open voor en benutten signalen en initiatieven uit de samenleving

We werken duurzaam samen met de stad aan onze opgaven en staan open voor inwonerparticipatie, doen aan overheidsparticipatie en werken aan inwonervertegenwoordiging in alle vormen. We nemen onze inwoners daarbij steeds meer mee aan de voorkant bij het maken van beleid. Zodat mensen zich herkennen in beleid en ook echt meer zeggenschap krijgen. Als we uitgedaagd worden door burgerinitiatieven om onze taken over te nemen, staan we daarvoor open en reageren we adequaat. Uiteraard benutten we hierbij de jarenlange ervaringen van het stadsdeelmanagement en wisselen we digitale vormen van participatie af met fysieke vormen.

Indicatoren

Aantal indicatoren: 2

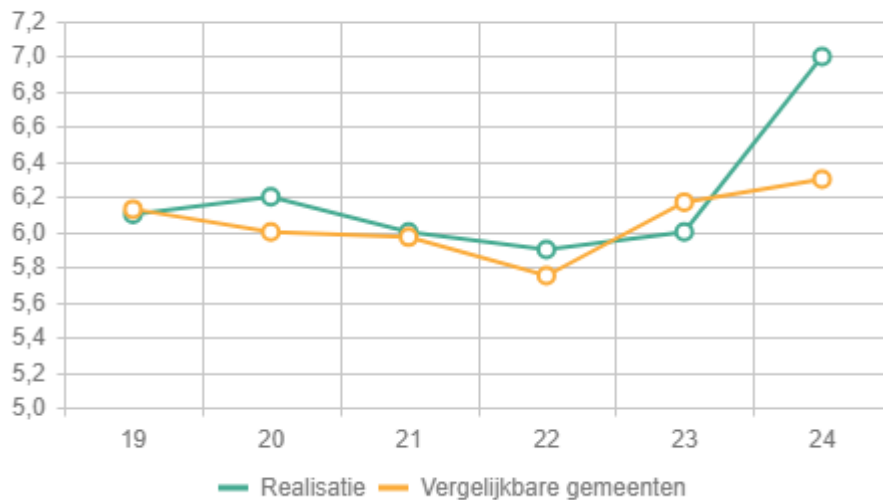
Toelichting

Het samengestelde rapportcijfer geeft weer hoe onze inwoners ons waarderen op het gebied van het betrekken van onze inwoners, organisaties en bedrijven bij beleid en uitvoering. Het betreft een gemiddelde van meningen van gemiddeld 1000 respondenten van ons Enschedepanel en is een samengesteld cijfer dat ziet op inwonerparticipatie, overheidsparticipatie en samenwerking.

Steeds vaker zijn inwoners of maatschappelijke organisaties onderdeel van netwerken die werken aan een (semi-)publieke taak. Op elk niveau is de totstandkoming en uitvoering van taken een co-creatie van verschillende partners in wisselende samenstelling. Inwoners verwachten daarin een ambitieuze gemeente die luistert, meedenkt, de ruimte biedt, transparant werkt, betrouwbaar en flexibel is.

Bron: VNG | Burgerpeiling (waarstaatjegemeente.nl).

02.01 59 Rapportcijfer tevredenheid inwoners betrekken en samenwerken

Toelichting

Het rapportcijfer geeft weer hoe onze inwoners ons waarderen op het gebied van het betrekken van onze inwoners, organisaties en bedrijven bij beleid en uitvoering. Het betreft een gemiddelde van meningen van gemiddeld 1000 respondenten van ons Enschedepanel en is een cijfer dat ziet op waardering over de wijze waarop de gemeente Enschede inwoners en organisaties betrekt en de samenwerking zoekt.

Bron: VNG | Burgerpeiling (waarstaatjegemeente.nl).

Acties 2026

Aantal acties: 3

01. We leggen de strategie en structuur voor JONG053 vast en voeren deze uit.

We ronden het proces af om missie, visie en de structuur van JONG053 vast te leggen en brengen dit in praktijk. We hebben hierbij aandacht voor diversiteit. Aan de hand van een tussentijdse meting kijken we hoe jongerenparticipatie zich ontwikkeld heeft vanaf de start in 2023. In het eerste kwartaal 2026 leggen we de uitkomst daarvan, samen met een voorstel voor de borging van de invloed van de stem van jongeren in lokale beleid- en besluitvorming, aan de gemeenteraad voor.

02. We ontwikkelen en verbinden jongerenprojecten met onderwijs en stages.

We zetten maatschappelijke vraagstukken om in concrete projecten die jongeren via burgerschapsonderwijs en maatschappelijke stages kunnen oppakken. Zo verbinden we onderwijs en jongerenparticipatie en zorgen we voor zichtbare impact in de stad.

03. We zetten 'Jij maakt Enschede' in voor dialoog en participatie.

We ontwikkelen een makkelijk aanpasbare en eenvoudig in te zetten middelenset voor participatie en communicatie bij grote en kleine projecten, waarbij het digitale platform 'Jij maakt Enschede' een centrale rol speelt. Tegelijkertijd eindigt de projectfase van het participatieteam en landt het team in de staande organisatie.

02.02 Passende allianties: we werken samen met andere overheden, onderwijsinstellingen en andere partners aan de gezamenlijke opgaven van de stad en de regio

Samenwerking met regionale, landelijke en internationale partners is gebaseerd op een gezamenlijke agenda, onderlinge kennisdeling en gedeeld eigenaarschap.

Tal van uitdagingen waar Enschede voor staat, zoals de energietransitie, klimaatadaptatie en de transitie naar een circulaire economie zijn te groot om alleen op te pakken. Daarom zoeken we samenwerking, niet alleen binnen Twente, maar ook in Euregioonaal, landelijk en Europees verband. En niet alleen op stedelijk niveau, ook met de universiteiten en met onze bedrijven. In triple Helix verband dus.

Op weg naar een wereld die in 2050 CO2 neutraal moet zijn, wordt er zowel landelijk als Europees niveau gewerkt aan programma's die vervolgens weer op stedelijk niveau moeten worden doorvertaald. Dankzij een jarenlange investering in de samenwerking met Hengelo en Munster hebben we een sterke basis om gezamenlijke te participeren in EU programma's. Gezamenlijk staan we sterker als we aanvragen te doen EU fondsen en kunnen we kennis en middelen ophalen om onze grote opgaven adequater en sneller op te pakken.

We staan open voor allerlei nieuwe vormen van samenwerking, formeel en informeel.

Gelijktijdig werken we aan onze samenwerkingsvaardigheden zodat we een adequate en betrouwbare partner zijn.

Acties 2026

Aantal acties: 4

01. We heroriënteren de agenda voor Twente binnen de Twenteboard.

In 2026 vindt heroriëntatie van de investeringsagenda van de Regio (Agenda voor Twente) plaats. Daarin wordt een stevige relatie gelegd met het uitvoeringsprogramma NPVR en de ROS.

02. We herijken de Duitslandagenda.

Eind 2025 vindt de opvolging plaats van de burgemeester van Münster. In het verlengde daarvan wordt ook de Duitslandagenda herzien indien daartoe aanleiding bestaat.

03. We verkennen de mogelijkheden voor verbreding van internationale netwerken.

We verkennen de mogelijkheden om binnen de bestaande capaciteit ons internationale netwerk te verbreden vanuit het perspectief van de Enschedese bevolking. De vastgestelde Duitsland- en EU strategie zijn opgebouwd rondom de grote maatschappelijke vraagstukken als Klimaatadaptatie, Mobiliteit, Innovatie/circulaire economie en sociale thema's als arbeidsmarkt, onderwijs en migratie.

Het perspectief dat we willen toevoegen is gebaseerd op de regio's in landen die de herkomst van de Enschedese bevolking weerspiegelen en erkennen. Nieuwe projecten met dergelijke regio's zijn bedoeld ter versterking van de verbinding tussen de verschillende culturen binnen de Enschedese samenleving.

04. We inventariseren de borging van persoonsgegevens bij gegevensuitwisseling in samenwerkingsverbanden en stellen waar nodig een verbeterplan op.

Naar aanleiding van het Rekenkamer onderzoek 'Gegevensbescherming in regionale context' inventariseren we hoe de bescherming van persoonsgegevens is geborgd bij gegevensuitwisseling in samenwerkingsverbanden (niet zijnde verbonden partijen). Indien daar aanleiding voor is, maken we een plan van aanpak voor verbetering en voeren die met het samenwerkingsverband uit.

Bijdrage verbonden partij Euregio

Maatschappelijk rendement:

Wij werken samen binnen de Euregio om binnen Europa op lobby- en subsidiegebied onze kracht te kunnen bundelen. Daarnaast is één van de doelstellingen van de Euregio het

wegnemen van grens gerelateerde barrières.

Ook werken wij mee aan de ontwikkeling van het Euregiokwartier (incl. nieuwbouw kantoor Euregio).

Bijdrage verbonden partij: Bestuursvereenkomst Twentse samenwerking / Twenteboard

Maatschappelijke rendement:

Doel van deze samenwerking (via BOSS) is het voeren van bestuurlijk overleg ten behoeve van het voorbereiden, het afstemmen en het terugkoppelen van de inbreng van de gemeenten in het bestuur van de Twente Board. Zodat gezamenlijk regie wordt gevoerd op de Twente Board. Daarnaast draagt dit bestuurlijk overleg bij aan (de afstemming van) het lobbyen van de gemeenten bij provincie, Rijk, de Europese Unie en andere (semi)overheden en haar organisaties ten behoeve van de sociaal economische structuurversterking en andere door het bestuurlijk overleg gekozen onderwerpen.

Periodiek vindt er lobbyoverleg plaats tussen de commissaris van de Koning, de voorzitter van de Twenteboarden de burgemeester van Enschede. De Twenteboard functioneert op basis van statuten met een vaste zetel voor Enschede. De Twenteboard is verantwoordelijk voor het economisch beleid in Twente en daarmee ook voor het Regioplan dat momenteel in het kader van het NPVR met het rijk wordt opgesteld en moet leiden tot langjarige afspraken. Deze kennen de basis in het rapport Elke Regio Telt

03. Enschede is in toenemende mate een digitale gemeente

Onze samenleving is digitaal in transitie. Die transitie biedt nieuwe mogelijkheden en kansen voor onze welvaart en ons maatschappelijk welzijn. Denk voor een gemeente aan digitale dienstverlening, het efficiënt en effectief inrichten van processen en het verlagen van drempels om met elkaar in contact te komen. Tegelijkertijd is onze dienstverlening er ook voor die inwoners die niet of slechts gedeeltelijk mee kunnen doen in de digitale gemeente. Dit doen we door hulp- en andere mogelijkheden te bieden zoals baliebezoek en gerichte afspraken. Digitalisering roept ook nieuwe vragen op rond digitale ontwrichting of hoe we (digitale) grondrechten borgen in de informatiesamenleving.

03.01 We benutten de kansen, verkleinen de risico's en reflecteren en acteren op de digitale transformatie.

Enschede kiest ervoor de informatiesamenleving te omarmen en niet aan de zijlijn te staan, maar midden in de informatiesamenleving, dichtbij haar inwoners. Vanuit dit perspectief pakken we de kansen die digitalisering biedt en werken we aan de mogelijke keerzijde ervan.

Acties 2026

Aantal acties: 5

01. We zetten datagedreven werken en AI volop in om de dienstverlening aan onze inwoners te verbeteren.

Er worden diverse pilots uitgevoerd om data en AI volop in te zetten voor de dienstverlening. Dit met in achtneming van wat we als samenleving [waardevol](#) vinden.

02. We besteden aandacht aan laaggeletterden en mensen die moeite hebben met digitale communicatiemiddelen.

In Enschede wonen veel laaggeletterden en mensen die niet thuis zijn in de digitale wereld. Afdeling Communicatie adviseert mee in alle domeinen als het gaat om laaggeletterden en mensen die moeite hebben met digitale middelen. Het persoonlijke gesprek is nog altijd de beste vorm van communicatie. Direct duidelijke communicatie (gesproken, schriftelijk en digitaal) blijft een belangrijk uitgangspunt. Wij stimuleren en ondersteunen het belang van dialoog en samenwerking. Dit draagt bij aan een betrouwbare overheid.

03. We gebruiken Common Ground als eerste stap in het collectiviseringsproces.

We leveren actief bijdrage aan de volgende stappen in de landelijke collectivisering (realiseren van overheids eigenaarschap) van de digitalisering. We kiezen voor een landelijke gezamenlijke aanpak, waarin standaardisatie wordt verplicht. We verwerken in 2026 de uitgangspunten en impact in kaders, richtlijnen en strategieën.

04. We verkennen de mogelijkheden van digitalisering en data samen met de stad en medewerkers.

We innoveren met data en technologie door proeftuinen samen met bedrijfsleven en kennisinstellingen op te zetten waar we met elkaar werken en zoeken naar nieuwe methoden om samen actuele problemen en vraagstukken uit de organisatie en stad op nieuwe manieren op te lossen. We organiseren trainingen, bijeenkomsten, workshops, bewustwordingscampagnes en andere instrumenten om onze medewerkers actief mee te nemen in de risico's, kansen en effecten van bijvoorbeeld datagedreven werken, Common Ground, AI, ethiek en digitale wetgeving, e.d..

05. We implementeren brede digitaliserings- en dienstverleningswetten /verordeningen.

Vanuit zowel Europa (Digital Decade) als Nederland worden veel wetten vastgesteld op het gebied van digitalisering van gegevensuitwisseling, dienstverleningsvereisten, standaarden die ook bij de gemeente moeten worden geïmplementeerd.

1 Accent in 2026 zal voornamelijk liggen op vervolg 'Wet modernisering elektronisch bestuurlijk verkeer' (notificatiefunctie) en de verordening 'Electronic identity and signing' (ID Wallet ofwel digitale portemonnee waarin je zelf je belangrijke persoonlijke gegevens bewaard)

2 We nemen maatregelen om veiligheidsrisico's te beheersen. Het gaat daarbij om de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG), de Baseline Informatiebeveiliging Overheid (BIO) en de aankomende Cyberbeveiligingswet (CBW).

Voor privacy voeren we DPIA's uit, houden we het verwerkingsregister bij, zetten we een AI-register op en sluiten we verwerkersovereenkomsten. Voor informatiebeveiliging voeren we risicoanalyses uit, leggen we verantwoordelijkheden vast en versterken we onze digitale weerbaarheid met passende technische en organisatorische maatregelen. We vergroten het bewustzijn van collega's over risico's en het veilig omgaan met persoonsgegevens en andere informatie.

Bijdrage verbonden partij: Dimpact

Maatschappelijk rendement:

Wij zijn lid van de coöperatieve vereniging [Dimpact](#) om samen met andere gemeenten ICT oplossingen te ontwikkelen. Dit verlaagt de kwetsbaarheid en versterkt lobby- en inkoopkracht van onze bedrijfsvoering.

Wat gaan we doen voor openbare orde en veiligheid?

04. Enschede is een veilige gemeente

In Enschede moet iedereen in een veilige omgeving kunnen wonen, werken en recreëren. We vinden het belangrijk dat iedereen in Enschede veilig over straat kan en dat overlast tot een minimum wordt beperkt. Veiligheid en handhaving openbare orde staat allang niet meer op zichzelf. Het kent samenhang met andere problemen in de stad. Of het nu gaat om ondermijning, criminele activiteiten (drugs)overlast, huiselijk geweld, maatschappelijke problemen vanuit zorg en welzijn of maatschappelijke opvang. Centraal staat een integrale aanpak, stedelijk en in de stadsdelen. Uitgangspunt bij de aanpak is dat we streng zijn voor degene die zich niet aan de regels (wil) houden, maar hulp bieden aan degene die op het juiste spoor wil komen en blijven. Belangrijk is een evenwicht te vinden tussen repressie, preventie en zorg. Doel is de stad weer zichtbaar en voelbaar veiliger te laten zijn voor

inwoners en ondernemers.

04.01 We bevorderen de verbinding in de samenleving

We willen onze signalerings- en interventiepositie in de stad verstevigen door constant in gesprek te zijn in de stad. Daarbij leggen we de focus op het verminderen van maatschappelijke onrust.

Acties 2026

Aantal acties: 3

01. We geven uitvoering aan de gebiedsgerichte aanpak binnenstad. Deze richten zich op de leefbaarheid en veiligheid.

- Wekelijks wordt toezicht en handhaving ingezet in de risicogebieden met een gerichte aanpak op overlast en intimidatie.
 - Voor eind 2026 wordt de herinrichting van de Breugelmansgaarde afgerond.
 - Minimaal twee keer per kwartaal worden gezamenlijke gebiedsschouwen uitgevoerd met partners als economie en binnenstadmanagement.
 - De implementatieplannen die voortkomen uit de fieldlabonderzoeken van Saxion worden uitgevoerd.
 - Er worden minimaal twee campagnes of interventies gedaan tegen straat- en seksuele intimidatie.
- Specifiek gericht op het vergroten van het veiligheidsgevoel van vrouwen in de binnenstad.

02. We voeren het landelijke vuurwerkverbod lokaal uit.

De invoering van het landelijk vuurwerkverbod is gepland voor de jaarwisseling 2026/2027. De handhaving en uitvoering zijn lokaal. Dit betekent afspraken maken over de handavingsstrategie, monitoring en voorlichting.

03. We voeren het plan Weerbare Samenleving uit.

De wereld verandert snel. Door geopolitieke spanningen, hybride dreigingen en de gevolgen van klimaatverandering wordt de kans op ernstige maatschappelijke verstoringen groter. Denk aan langdurige stroomuitval, verstoringen in het betalingsverkeer, cyberaanvallen of het uitvallen van communicatie. In 2025 en 2026 gaan we, samen met de Veiligheidsregio Twente plannen maken en implementeren waarmee we ons voorbereiden op ernstige maatschappelijke verstoringen. We creëren een structuur om landelijke en regionale ontwikkelingen te monitoren.

04.02 Enschede heeft een ongunstig klimaat voor ondermijnende activiteiten

De aanpak van ondermijning heeft verschillende dimensies. Als lokale overheid moeten we nog alerter worden en maatregelen nemen die voorkomen dat we onbedoeld crimineel gedrag faciliteren. We willen voorkomen dat we criminelen 'helpen' door bijvoorbeeld vergunningen en subsidies af te geven, zorgcontracten aan te gaan, vastgoedtransacties te plegen die gefinancierd worden met crimineel geld of waarmee criminelen een dekmantel krijgen voor hun activiteiten. Samen met de politie, RIEC en partners, moeten we ons beeld van de criminele netwerken die zich in Enschede bevinden, maar ook die in Enschede en daarbuiten opereren versterken. Op basis van een goede informatiepositie kunnen we beter sturen en prioriteren in de aanpak. Om de beschikbare capaciteit en middelen van onszelf en onze partners zo effectief te kunnen benutten, moeten we samen met onze partners scherpe keuzes en duidelijke afspraken maken. Een ander belangrijk speerpunt is het nadrukkelijker betrekken van nog meer (publieke en private) partijen in de aanpak, zodat legale structuren nog moeilijker misbruikt kunnen worden door criminelen. Verder is het van belang om meer naar de voorkant van problematiek te komen door vroegtijdig interventies te plegen en barrières op te werpen.

Acties 2026

Aantal acties: 2

01. We implementeren het digitaal opkopers loket (DOL)

Op basis van de huidige wetgeving en onze APV, implementeren en werken we met een goedlopend DOL. Het doel is om in 2026 een goed werkend DOL te hebben waarmee opkopers van tweedehands goederen hun inkooptransacties kunnen registreren. Op basis van deze informatie kunnen controles worden uitgevoerd. Dit helpt om de strijd tegen de handel in gestolen goederen, ook wel heling genoemd, aan te gaan.

02. We verbeteren onze informatiepositie door het systeem PGAX voor ondermijning te implementeren.

Met het implementeren van PGAX voor ondermijning hebben we een gestructureerd systeem om casussen en signalen van ondermijning te registreren, er goed regie op te kunnen voeren, de informatie beter te beschermen en te voldoen aan de AVG.

Bijdrage verbonden partij: Veiligheidsregio Twente

Maatschappelijk rendement:

Op grond van de Wet Veiligheidsregio's werken brandweer, politie, geneeskundige hulpverleningsorganisatie in de regio (GHOR) en de gemeenten (kolom Bevolkingszorg) samen in de gemeenschappelijke regeling Veiligheidsregio Twente (VRT) op het gebied van crisisbeheersing en rampenbestrijding. Brandweer Twente heeft een aantal wettelijke taken in het kader van brand-, crisis - en rampenbestrijding. Door de coronacrisis en de vluchtelingencrisis zijn er extra taken bijgekomen en is de Veiligheidsregio een belangrijke partner in deze crises.

04.03 We versterken de samenwerking tussen zorg en veiligheid

Bij complexe casuïstiek opereren zowel het zorg- als veiligheid, in aanvulling op elkaar. Door een verbeterende samenwerking tussen zorg en veiligheid wordt bijgedragen aan de algemene veiligheid, het verbeteren van de persoonlijke situatie, het voorkomen en verminderen van recidive, (ernstige) overlast, criminaliteit en/of maatschappelijke uitval. Samenwerking met het Veiligheidshuis is bij deze onderwerpen aan de orde. De focus ligt op verwarde en kwetsbare personen, woonoverlast, huiselijk geweld, straatintimidatie, mensenhandel en loverboy problematiek.

Acties 2026

Aantal acties: 3

01. We versterken de interne samenwerking tussen zorg en veiligheid..

De verschillende bestuurlijke opdrachten die er zijn, raken elkaar en werken elkaar in sommige gevallen tegen. De huidige werkafspraken voor het op- en afschalen worden opnieuw vormgegeven. Hier speelt een heldere afbakening van rollen, taken en verantwoordelijkheden een belangrijke rol.

02. We ontwikkelen de aanpak van woonoverlast door.

Door meer in de stadsdelen aanwezig te zijn komen we aan de voorkant en krijgen meer zicht in de problematiek en mogelijke oorzaken. Hiermee willen we extreme overlast voorkomen. Aan de hand van o.a. het dashboard woonoverlast leveren we in 2026 aan wat de stand van zaken is t.a.v. de vernieuwde aanpak woonoverlast. Hierbij maken we inzichtelijk wat de meerwaarde is.

03. We versterken de interne en externe positie t.a.v. privacy en gegevensdeling.

Om barrières rondom informatiedeling te verlagen:

- voeren we benodigde DPIA's uit;
- passen we het bestaande convenant Zorg en Veiligheid aan;

- verduidelijken we de uitgangspunten waarop we informatie met samenwerkende partijen mogen delen.

04.04 Voorkomen en verminderen van risicogedrag bij jongeren

Het integraal veiligheidsbeleid legt een accent op de jeugd vanuit de gedachte van preventie. Preventie ligt primair bij het begrotingsprogramma Vitaal en Sociaal, het verminderen van risicogedrag zit meer bij Veiligheid.

Acties 2026

Aantal acties: 2

01. We implementeren het online pestprotocol.

Online pesten (cyberpesten) raakt steeds meer verweven met het dagelijks leven van jongeren. We actualiseren en implementeren een gemeentebreed online pestprotocol. Dit protocol sluit aan op de leefwereld van jongeren, is praktisch toepasbaar voor scholen.

02. We voeren het plan van aanpak preventie met gezag uit voor de subsidieperiode 2026–2029.

Sinds de start van Preventie met Gezag hebben we stevig geïnvesteerd in deze aanpak. Daarbij nemen we de wijk Glanerbrug als focusgebied en voorloper: een gebied waarin we werken aan een model dat navolging kan krijgen in andere delen van onze stad. Met deze aanvraag willen we voortbouwen op wat er is bereikt, en tegelijk ruimte bieden voor verdere ontwikkelingen.

Nieuw of aanpassing beleid 2026

Beleidsveld	Onderwerp	B/C Voorstel	Participatie (Ja/Nee)
Bestuur en ondersteuning	Uitvoeringsagenda NPVR/heroriëntatie Agenda van Twente	C	Nee
Participatie	Borging JONG053/jongerenparticipatie	B	Nee

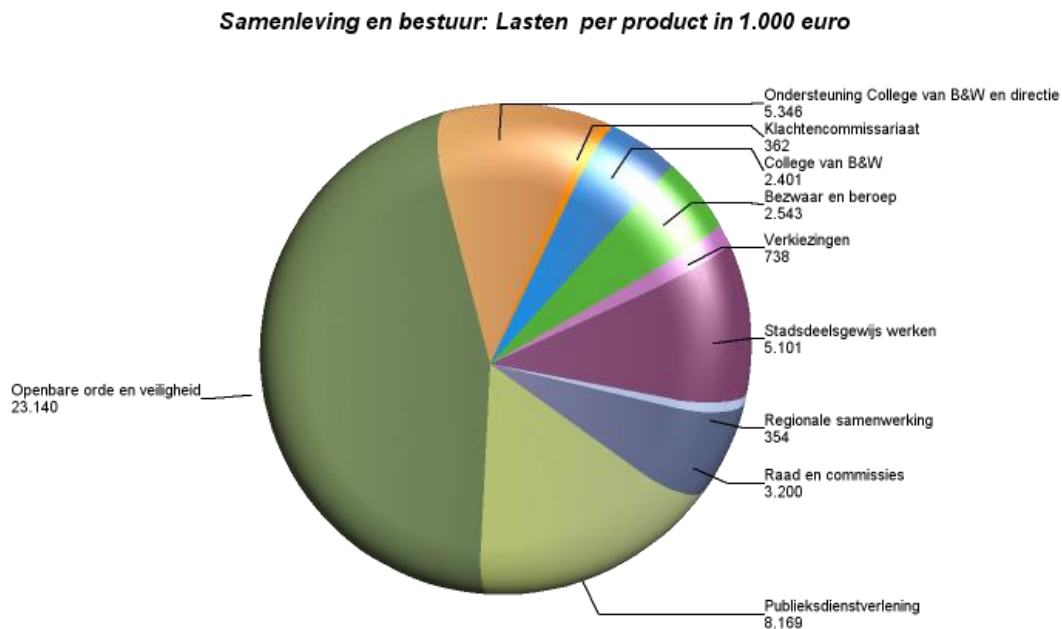
Wettelijk verplichte indicatoren

Op grond van het Besluit begroting en verantwoording zijn onderstaande indicatoren opgenomen. De indicatoren gelden voor iedere gemeente en zijn bedoeld om gemeenten met elkaar te kunnen vergelijken. Dit is mogelijk via www.waarstaatjegemeente.nl.

	Beleidsveld	Naam indicator	Eenheid	Jaar	Score	Bron
6.	1. Veiligheid	Verwijzingen Halt	Aantal per 10.000 jongeren	2024	80	Bureau Halt
8.	1. Veiligheid	Winkeldiefstallen	Aantal per 1.000 inwoners	2024	3,0	CBS
9.	1. Veiligheid	Geweldsmisdrijven	Aantal per 1.000 inwoners	2024	4,3	CBS
10.	1. Veiligheid	Diefstallen uit woning	Aantal per 1.000 inwoners	2024	1,5	CBS
11.	1. Veiligheid	Vernielingen en beschadigingen (in de openbare ruimte)	Aantal per 1.000 inwoners	2024	6,1	CBS

Wat mag het kosten?

Om de gestelde doelen te bereiken zijn per doel lasten begroot voor 2026. Deze bedragen worden ingezet voor het realiseren van de acties (onder 'Wat gaan we doen') maar ook voor het realiseren van de reguliere werkzaamheden. Onderstaande grafiek geeft per product inzicht in de beschikbaar gestelde budgetten.

Onderstaande tabel geeft inzicht in de meerjarige ontwikkeling van de lasten, baten en reserve mutaties.

Samenleving en bestuur Bedragen x 1.000 euro	Realisatie 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Raming 2027	Raming 2028	Raming 2029
Lasten	56.029	53.106	51.354	49.855	49.366	48.119
Baten	13.006	8.678	8.322	7.521	7.481	6.234
Saldo van baten en lasten	43.023	44.428	43.032	42.334	41.885	41.885
Storting reserves	455	0	0	0	0	0
Onttrekking reserves	536	468	214	82	0	0
Resultaat	42.942	43.960	42.819	42.253	41.885	41.885

Toelichting

De begrote lasten nemen voor dit programma per saldo af met bijna 1,8 miljoen euro. De belangrijkste oorzaken hiervoor zijn:

- hogere lasten bij het product Publieksdienstverlening vanwege verhoogde vraag naar de (leges)producten. Hier staan even hoge baten (leges)tegenover (0,4 miljoen euro);

- hogere lasten bij het product, Verkiezingen, vanwege het toekennen van een incidenteel knelpunt in de Zomernota 2025 (0,5 miljoen euro);
- lagere lasten bij het product, Ondersteuning College van B&W en directie, vanwege een incidenteel budget in 2025 voor de viering van 700 jaar Enschede (1 miljoen euro);
- lagere lasten bij product, Openbare Orde en Veiligheid, als gevolg van het vervallen van de rijksbijdrage van het ministerie voor het project Preventie en gezag. Hier tegenover staan evenredig lagere baten (0,8 miljoen euro);
- lagere lasten bij het product, Openbare Orde en Veiligheid (bijna 1,3 miljoen euro). Dit als gevolg van een tweetal dekkingsmaatregelen (veiligheidsadviseur en bijdrage Veiligheidsregio) in de Zomernoya 2025 (0,5 miljoen euro); Daarnaast het project Preventie en gezag afgerond, waardoor de lasten dalen (0,8 miljoen euro);
- lagere lasten bij het product, Stadsdeelsgewijs werken, als gevolg van de maatregel 'Participatieteam financieren uit projectbudgetten i.p.v. AD budget die in de Zomernota 2025 is doorgevoerd.(0,3 miljoen euro);
- lagere lasten bij het product, Verkiezingen, als gevolg van het BOB-traject (zomernota 2025); van een dekkingsmaatregelen die zijn doorgevoerd de Zomernota (0,1 miljoen euro).

De begrote baten nemen voor dit programma af met afgerond 0,4 miljoen euro. De belangrijkste oorzaken hiervoor zijn:

- hogere baten bij het product, Publieksdienstverlening (0,4 miljoen euro). Zie toelichting bij de lasten;
- lagere baten bij het product, Openbare Orde en Veiligheid (0,8 miljoen euro), vanwege het stoppen van de Rijksbijdrage voor het project Preventie en gezag.

Bij de reserves is sprake van een lagere onttrekking in 2026 van afgerond 0,3 miljoen euro.

De belangrijkste oorzaak hiervoor is een lagere voorziene onttrekking aan de reserve wijkbudgetten (-0,3 miljoen euro).

Meer info	Klik hier voor meer informatie over reguliere werkzaamheden en beleidsnota's .
Portefeuillehouders	Roelof Bleker, Arjan Kampman, Niels van den Berg, Marc Teutelink
Concerndirecteuren	Jan-Willem Kradolfer

3.4 Financiën en organisatie

Financiën en organisatie

Doel	Subdoel	Link
01. Enschede heeft een betrouwbare en voor lange termijn houdbare financiële huishouding en organisatie totale lasten (x 1.000 euro): 122.302,00	01.01 Enschede is in staat om financiële tegenvallers het hoofd te bieden.	Aantal acties: 8
	01.02 Enschede investeert toereikend	Aantal acties: 1
	01.03 De gemeentelijke organisatie is wendbaar en alert	Aantal acties: 1

Wat willen we bereiken?

In 2022 zijn we gestart met het uitvoeren van het coalitieakkoord Samen trots op Enschede. Sindsdien is er veel werk verzet en zijn er belangrijke stappen gezet. Tegelijkertijd is de financiële situatie sterk veranderd. In het voorjaar van 2023 werd duidelijk dat het Rijk vanaf 2026 flink gaat bezuinigen op het geld dat gemeenten krijgen. Dit heeft grote gevolgen voor onze begroting.

Financiële situatie

Het college heeft, samen met andere gemeenten, de VNG en de G40, veel contact gehad met het Rijk om deze bezuinigingen tegen te houden. Dit heeft deels geholpen: ongeveer de helft van de bezuiniging is teruggedraaid. Toch blijft er voor Enschede vanaf 2026 nog steeds een groot tekort van 30 miljoen euro. Dit komt bovenop het tekort van 20 miljoen euro dat al in de vorige begroting stond.

Hoe we hiermee omgaan

Om deze financiële uitdaging aan te pakken, werken we – in het verlengde van de zomernota – vanuit drie uitgangspunten:

1. **Beleid**
We blijven vasthouden aan onze doelen en plannen. Ook al moeten we bezuinigen, we kiezen bewust voor maatregelen die zo min mogelijk afbreuk doen aan onze koers. We blijven werken aan een inclusief, aantrekkelijk, groen, duurzaam en open Enschede.
2. **Organisatieontwikkeling**
We investeren in een sterke en toekomstbestendige organisatie. Zo kunnen we ook in de toekomst goed inspelen op maatschappelijke veranderingen. Een uitgebreidere toelichting leest u verderop in dit hoofdstuk
3. **Begrotingsoptimalisaties**
We nemen maatregelen die vooral financieel-technisch zijn. Denk aan meevallers, strakker begroten en slim gebruikmaken van bestaande financiële ruimte.

De Strategische Investeringsagenda is het instrument waarmee de gemeente Enschede koers houdt op haar lange termijn opgaven. In een tijd waarin maatschappelijke vraagstukken zoals woningnood, energietransitie en sociaaleconomische ongelijkheid steeds urgenter

worden, biedt de investeringsagenda de noodzakelijke financiële en inhoudelijke basis voor structurele investeringen in de stad. Zo blijven we, óók in financieel zwaardere tijden, investeren in ruimtelijke, sociale en economische kwaliteit.

De investeringsagenda is geen statisch document. Jaarlijks actualiseren we de agenda, op basis van beleidsontwikkelingen, uitvoeringsinformatie en financiële kaders. De gemeenteraad bepaalt gelijktijdig met de zomernota welke projecten blijven staan, toegevoegd of afgeschaald worden, en of temporisering nodig is om financieel binnen de spelregels te blijven.

Organisatieontwikkeling: klaar voor de toekomst

De wereld om ons heen verandert snel. Denk aan digitalisering, kunstmatige intelligentie (AI), robotisering en een krappe arbeidsmarkt. Ook de rol van de overheid verandert. Daarom werken we aan een organisatie die klaar is voor de toekomst.

We willen een gemeente zijn die:

- Doelgericht werkt aan maatschappelijke opgaven
- Flexibel en wendbaar is in een veranderende omgeving
- Samenwerkt met inwoners, bedrijven en maatschappelijke partners
- Efficiënt en overzichtelijk is georganiseerd

Daarnaast is in de nieuwe cao-gemeenten 2025–2027 vastgelegd dat wij als gemeenten per 1 januari 2026 een regeling moeten hebben voor vergoeding van reiskosten woon-werkverkeer.

Deze nieuwe regeling wordt eind 2025 vastgesteld, en de financiële gevolgen nemen we vanaf 2027 mee in de begroting.

Onze aanpak: vijf thema's

We investeren de komende jaren in vijf thema's:

1. Doelgericht, adaptief en responsief werken

We richten ons op de belangrijkste opgaven en sturen op samenhang en resultaat. We versterken de rol van opdrachtgeverschap en gebiedsgericht werken.

2. Samenhang in sturing en focus

We organiseren capaciteit slimmer en breder binnen de organisatie. De uitvoering staat centraal, beleid ondersteunt. Specifiek beleid wordt waar mogelijk versimpeld of samengevoegd.

3. Intern goed en lean georganiseerd

We vereenvoudigen werkprocessen, concentreren taken en kijken kritisch naar sturingsrollen. We zetten in op talentmanagement en duurzame inzetbaarheid van medewerkers.

4. Technologie: AI en robotisering

We benutten de kansen van nieuwe technologie, zoals AI, om werk slimmer te organiseren. Tegelijkertijd houden we oog voor de menselijke maat en begrijpelijke dienstverlening.

5. Samenwerking met partners

We zoeken actief de samenwerking met inwoners, maatschappelijke organisaties en het bedrijfsleven. Door krachten te bundelen bereiken we meer met minder middelen.

Verandering met aandacht voor mensen

De veranderingen vragen tijd. We voeren ze stap voor stap door tussen 2026 en 2029. We investeren in scholing, loopbaanbegeleiding en aantrekkelijk werkgeverschap.

Wat gaan we doen voor financiën en organisatie

01. Enschede heeft een betrouwbare en voor lange termijn houdbare financiële huishouding en organisatie

De afgelopen jaren zijn de schulden afgebouwd en de reserves versterkt. Er is een start gemaakt met het op peil brengen van de solvabiliteit. Het weerstandsvermogen om risico's op te vangen is op goed niveau. De structurele begrotingsruimte (verschil tussen jaarlijks terugkerende baten en lasten) is nog wel beperkt. Het vraagt de komende jaren dan ook aandacht om het huishoudboekje op orde te houden. De rentelasten worden geminimaliseerd door de schulden te beperken en de financiering van de gemeente te optimaliseren. Een mogelijkheid hiertoe is de afkoop van hoogrentende leningen als de liquiditeitspositie van de gemeente dit toelaat. Tot slot is het afgelopen decennium weinig geïnvesteerd. Investeringszaken zijn noodzakelijk om het voorzieningenniveau en daarmee de aantrekkelijkheid van de stad overeind te houden. Daarom maken we gebruik van een strategische investeringsagenda en fonds waarmee we naar de toekomst borgen dat Enschede een aantrekkelijke stad blijft.

01.01 Enschede is in staat om financiële tegenvallers het hoofd te bieden.

Enschede is een ambitieuze en ondernemende stad. Bij het realiseren van opgaven en doelen loopt de gemeente ook (financiële) risico's. We zetten risicomanagement in om pro-actief met risico's om te gaan. Om tegenslagen het hoofd te kunnen (blijven) bieden houden we ook voldoende weerstandsvermogen aan om ze op te kunnen vangen als ze zich voordoen. We blijven streven naar een weerstandsratio tussen 1,0 en 1,4. Dat is ook zo opgenomen in onze in 2022 vastgestelde nota weerstandsvermogen. We voeren realistisch en degelijk financieel beleid. Vanuit voorzichtigheidsbeginsel speculeren we niet op onzekere inkomsten. Structurele uitgaven dekken we met structurele middelen. We sturen stevig op het realiseren van afgesproken taakstellingen. We blijven bij het Rijk aandacht vragen voor de financiële en sociale situatie van onze stad. Op deze manier blijven we ook in de toekomst in staat om onverwachte financiële tegenvallers op te kunnen vangen.

Acties 2026

Aantal acties: 8

01. We actualiseren de financiële verordening.

We actualiseren in 2026 de financiële verordening, conform de vierjaarlijkse cyclus. De herziening wordt gepland rond de overgang naar de nieuwe gemeenteraad. Dit biedt de mogelijkheid om geleerde lessen uit de vorige raadsperiode te verwerken en het nieuwe bestuur te voorzien van een actueel en passend financieel kader.

02. We actualiseren de nota risicomanagement en weerbaarheid.

In 2026 voeren we een beknopte actualisatie uit van de nota risicomanagement en weerbaarheid. De uitgangspunten van de huidige nota blijven in stand, maar we verwerken waar nodig actuele ontwikkelingen en inzichten. Daarmee blijft het beleidskader actueel en blijft de aansluiting geborgd met onze bestuurlijke en financiële praktijk.

03. We actualiseren de controleverordening.

In 2026 herzien we de controleverordening, conform de wettelijke verplichting om dit elke vier jaar te doen. We actualiseren afspraken over de reikwijdte van de accountantscontrole, het normenkader, rapportageverplichtingen en de rol van de gemeenteraad. Zo borgen we dat de controlerende taak van de raad aansluit bij actuele wetgeving, inzichten en risico's.

04. We actualiseren het treasurystatuut

In 2026 actualiseren we het gemeentelijke treasurystatuut, conform de vierjaarlijkse herzieningscyclus. We actualiseren de kaders voor onder meer financiering, risicobeheersing en schatkistbankieren. Daarbij sluiten we aan op actuele wet- en regelgeving, inzichten uit de praktijk en de specifieke financieringsbehoefte van de gemeente

05. We herijken de opzet van de begroting.

In 2026 werken we aan een nieuwe opzet van de programmabegroting. Doel is om te onderzoeken hoe we de leesbaarheid, sturingswaarde en informatiedichtheid kunnen verbeteren. Een mogelijke richting is om detailinformatie zoals indicatoren en doelen onder te brengen in een online portaal, waardoor in de IPC-producten meer ruimte ontstaat voor strategische duiding, beleidsruimte en focus op kerntaken. We gaan hierover het gesprek aan met de raad, zodat eventuele wijzigingen aansluiten bij de informatiebehoefte én het werkproces van de raad.

06. We ontwikkelen een bezuinigingsmonitor.

We ontwikkelen een bezuinigingsmonitor, zodat we inzicht hebben of de realisatie van de bezuinigingsmaatregelen tijdig worden gerealiseerd. Naast financiële informatie nemen we hierin ook de ontwikkeling van de formatie mee. Vanuit de bezuinigingsmonitor informeren wij uw raad via de reguliere IPC-cyclus.

07. We verhogen de kostendekkendheid van leges.

We doen onderzoek naar de mogelijkheden om de kostendekkendheid van leges te verhogen. Dit is één van de dekkingsmaatregelen uit de zomernota 2026. In 2026 leggen we de raad de mogelijkheden van een hogere kostendekkendheid voor.

08. We onderzoeken de publieksbijdrage voor evenementen.

Er komt veel kijken bij het soepel laten verlopen van een evenement. Wij onderzoeken de mogelijkheden een publieksbijdrage voor evenementen met ticketverkoop in te voeren.

Bijdrage verbonden partij: Bank Nederlandse gemeenten

Maatschappelijk rendement:

De BNG Bank is de huisbankier van de gemeente. Daarnaast is de gemeente aandeelhouder van de BNG Bank. Door de lage kosten voor het gemeentelijke betalingsverkeer en de jaarlijkse dividenduitkering draagt zij bij aan een houdbare financiële huishouding. Daarnaast draagt de bank door het verstrekken van laagrentende leningen bij aan het realiseren van investeringen in de stad die de inwoner ten goede komen tegen aanvaardbare kosten.

Bijdrage verbonden partij: Enexis

Maatschappelijk rendement:

Enexis is de eigenaar van het netwerk voor gas en elektra in de stad. Het streven is om het netwerk betaalbaar, betrouwbaar en veilig te houden. Hiermee draagt Enexis ook bij aan het Energieakkoord en daardoor ook tegelijkertijd aan de gemeentelijke doelstellingen op het gebied van duurzaamheid. De gemeente is aandeelhouder van Enexis. De jaarlijkse dividenduitkering draagt bij aan een houdbare financiële huishouding.

Bijdrage verbonden partij: Gemeentelijk Belastingkantoor Twente

Maatschappelijk rendement:

Door de wettelijke taak belastinginning en heffingen te laten verzorgen door het GBT wordt op een effectieve en efficiënte manier uitvoering gegeven aan deze taak. Op deze manier wordt de gemeente Enschede in de gelegenheid gesteld om zich te richten op de ontwikkelingen van de

Twentse samenleving.

Bijdrage verbonden partij: Voormalig Essent

Maatschappelijk rendement:

Hierbij gaat het nog om CSV Amsterdam BV. Die is ontstaan uit het verkoopproces van de aandelen die de gemeente had in Essent NV. Deze BV wordt binnen enkele jaren opgeheven. De destijds niet uitgekeerde delen van de verkoopopbrengst zijn grotendeels uitgekeerd. Er zijn slechts nog kleine uitkeringen te verwachten in de komende jaren.

01.02 Enschede investeert toereikend

Het afgelopen decennium kende Enschede een heel laag investeringsniveau. Als gevolg van de financiële crisis en de financiële effecten daarvan voor Enschede was er nauwelijks investeringsruimte en lag de focus sterk op herstel van de financiële conditie. Een laag investeringsniveau brengt risico met zich mee dat inhaalinvesteringen nodig zijn en dat Enschede minder aantrekkelijk wordt dan andere steden die wel blijven investeren. Het voornemen is dan ook om, nu de financiële conditie is hersteld, structureel te blijven investeren in het voorzieningenniveau en de leefbaarheid in de stad. Hiervoor werken we met een strategische investeringsagenda waarin de belangrijkste investeringen om een impuls aan de stad te geven zijn opgenomen. Daarmee houden we Enschede aantrekkelijk voor onze inwoners. En het helpt ons om aantrekkelijk te zijn voor mensen die hier nog niet wonen. Als stad in het groen om te wonen, werken en leven. De ambitie is om te komen tot een structurele financiering van de investeringsagenda.

Acties 2026

Aantal acties: 1

01. We actualiseren de Investeringsagenda.

In 2026 wordt ivm verkiezingsjaar geen zomernota opgesteld, maar een financiële foto. Hierin wordt ook een passage over de investeringsagenda opgenomen. Om ook op langere termijn aan de ontwikkeling van de stad te kunnen blijven werken wordt in 2026 bekeken hoe op termijn in aanvullende dekking kan worden voorzien.

01.03 De gemeentelijke organisatie is wendbaar en alert

Wij zijn er als gemeentelijke organisatie voor onze inwoners en ondernemers. Om hen, in de dynamiek en complexiteit van het hier en nu, zo goed mogelijk van dienst te zijn moeten we in staat zijn om slim en snel te handelen. Daarbij zijn we mensgericht en werken we meer in netwerken van onze samenleving. Het verder optimaliseren van onze lerende, flexibele en talentvolle organisatie draagt hier aan bij. We streven naar effectiviteit en efficiency waarbij standaardisatie, doelgerichtheid belangrijke maatstaven zijn. Die verstevigen we de komende periode door onder andere meer in te zetten op digitalisering en datavaardigheid. Ook werken we aan ons vermogen om ons aan te passen als het gaat om integriteit en ondermijning en gebruiken hiervoor verschillende instrumenten. De sturing en realisatie van het geheel aan regulier werk en opgaven vraagt om focus, versteviging en daadkracht, zodat we onze organisatie continue blijven richten op wat er nodig is en gevraagd wordt.

Acties 2026

Aantal acties: 1

01. We continueren onze aandacht voor de weerbaarheid en integriteit van onze bestuurders en ambtenaren.

De gesprekken over integriteit en weerbaarheid worden voortgezet en worden de trainingen hierover aangeboden. In 2026 is er specifieke aandacht voor de nieuwe bestuurders.

Nieuw of aanpassing beleid 2026

Beleidsveld	Onderwerp	B/C Voorstel	Participatie (Ja/Nee)
Financiën en Organisatie	Actualisatie financiële verordening	C	Nee
Financiën en Organisatie	Actualisatie risicomanagement en weerbaarheid	C	Nee
Financiën en Organisatie	Actualisatie controleverordening	C	Nee
Financiën en Organisatie	Actualisatie treasury statuut	C	Nee
Financiën en Organisatie	Herijking opzet begroting	C	Nee
Financiën en Organisatie	Belastingverordeningen	C	Nee
Financiën en Organisatie	Verhogen kostendekkendheid leges	B	Nee
Financiën en Organisatie	Publieksbijdrage evenementen	C	Nee
Personeel en Organisatie	Visie Externe Inhuur	C	Nee

Wettelijk verplichte indicatoren

Op grond van het Besluit begroting en verantwoording zijn onderstaande indicatoren opgenomen. De indicatoren gelden voor iedere gemeente en zijn bedoeld om gemeenten met elkaar te kunnen vergelijken. Dit is mogelijk via www.waarstaatjegemeente.nl.

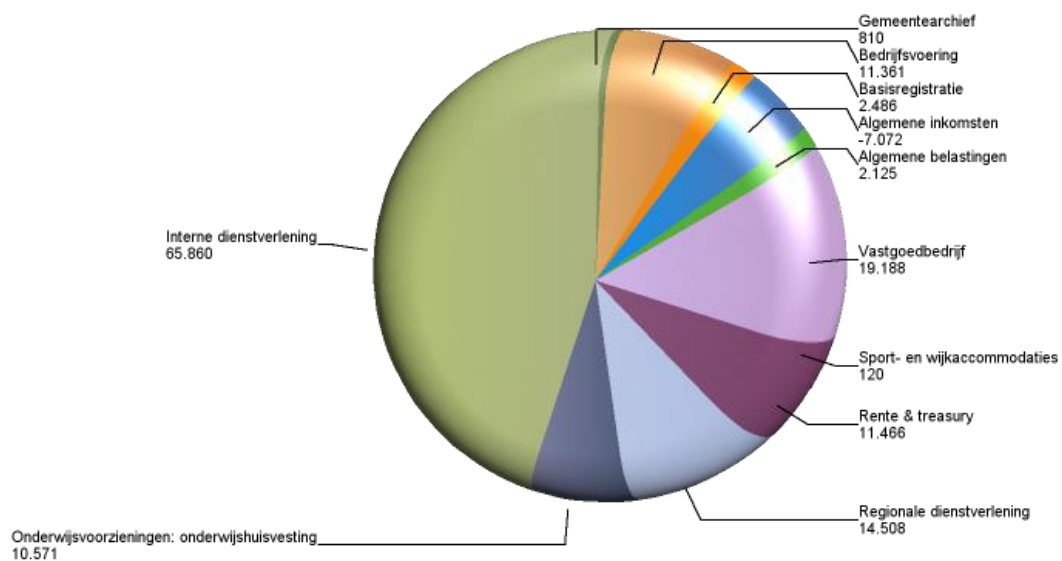
	Beleidsveld	Naam indicator	Eenheid	Jaar	Score	Bron
1.	0. Bestuur en ondersteuning	Formatie	Fte per 1.000 inwoners	2024	10,2	Eigen gegevens
2.	0. Bestuur en ondersteuning	Bezetting	Fte per 1.000 inwoners	2024	10,2	Eigen gegevens
3.	0. Bestuur en ondersteuning	Apparaatskosten	Kosten per inwoner, in euro's	2024	1041,1	Eigen begroting
4.	0. Bestuur en ondersteuning	Externe inhuur	Kosten als % van totale loonsom + totale kosten inhuur externen	2024	12,8%	Eigen gegevens
5.	0. Bestuur en ondersteuning	Overhead	% van totale lasten	2024	8,0%	Eigen begroting

35.	8. Vhrosv	Gemiddelde WOZ waarde	Duizend euro	2024	296	CBS
36.	8. Vhrosv	Nieuw gebouwde woningen	Aantal per 1.000 woningen	2023	4,1	BAG
37.	8. Vhrosv	Demografische druk	% personen van 0 tot 20 én 65+	2024	62,7%	CBS
38.	8. Vhrosv	Gemeentelijke woonlasten eenpersoonshuishouden	In euro's	2024	986	COELO
39.	8. Vhrosv	Gemeentelijke woonlasten meerpersoonshuishouden	In euro's	2024	1.013	COELO

Wat mag het kosten?

Om de gestelde doelen te bereiken zijn per doel lasten begroot voor 2026. Deze bedragen worden ingezet voor het realiseren van de acties (onder 'Wat gaan we doen') maar ook voor het realiseren van de reguliere werkzaamheden. Onderstaande grafiek geeft per product inzicht in de beschikbaar gestelde budgetten.

Financien en organisatie: Lasten per product in 1.000 euro

Onderstaande tabel geeft inzicht in de meerjarige ontwikkeling van de lasten, baten en reserve mutaties.

Financien en organisatie Bedragen x 1.000 euro	Realisatie 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Raming 2027	Raming 2028	Raming 2029
Lasten	124.973	128.909	131.421	146.287	159.480	172.887
Baten	610.591	636.318	644.431	656.641	662.507	679.759
Saldo van baten en lasten	-485.617	-507.409	-513.010	-510.354	-503.027	-506.872
Storting reserves	36.346	24.302	18.501	17.765	18.989	24.091
Onttrekking reserves	39.552	27.574	26.473	19.630	16.944	15.926
Resultaat	-488.823	-510.681	-520.982	-512.219	-500.982	-498.707

Toelichting

De begrote lasten nemen voor dit programma per saldo toe met ruim 2,5 miljoen euro. De belangrijkste oorzaken hiervoor zijn:

- Lagere lasten voor onderwijsvoorzieningen (1,6 miljoen). Dit komt voornamelijk door lagere kapitaallasten vanwege aanpassen afschrijvingstermijn, lagere lasten vanwege verlengen van afschrijvingstermijnen voor onderwijshuisvesting (dekkingsmaatregelen in de Zomernota) en lagere lasten vanwege uitgestelde activeringen.
- Lagere lasten van het product algemene inkomsten (2,3 miljoen euro). Dit komt voornamelijk door een lagere onderuitputting uit het BTW Compensatiefonds (0,5 miljoen euro). Daarnaast is er de afdracht van de CAO-effecten (1,8 miljoen euro). Deze staan vooralsnog op de concernstelpost voor loon- en prijscompensatie.
- Hogere lasten op het product Interne Dienstverlening (1,3 miljoen euro). Dit komt voornamelijk door hogere lasten vanwege het toekennen van loon- en prijscompensatie (1.139.000 euro), hogere lasten vanwege het toekennen van verschillende knelpunten in de zomernota, zoals het areaalmodel bedrijfsvoering en lijninrichting zaakgewijswerken (1,6 miljoen euro) en lagere lasten vanwege verschillende verschillende bezuinigingsbijdragen (1,3 miljoen euro).
- Lagere lasten op het product Algemene Belastingen (254.000 euro). Dit komt met name door de taakstelling op de verbonden partij Gemeentelijk Belastingkantoor.
- De lasten en baten van het product bedrijfsvoering dalen (1,2 miljoen euro). De gemeente Enschede voert financiële administratie voor de G40. Na formele vaststelling van de begroting 2026 van de G40 zullen de lasten en baten van dit product worden opgehoogd.

De begrote baten nemen voor dit programma toe met 8,1 miljoen euro. De belangrijkste oorzaken hiervoor zijn:

- Een stijging van de baten op het product Algemene Uitkering (4,8 miljoen euro). Dit door toevoegingen vanuit de recente circulaire (meicirculaire 2025), zoals ook opgenomen in de Zomernota 2025.
- Een stijging van de baten op het product Algemene belastingen (3,1 miljoen euro). Conform besluit in de Zomernota 2025 heeft er een actualisatie van de lokale belastingen plaatsgevonden op inflatie en volumeontwikkelingen.
- Bij het product Rente & Treasury stijgen zowel de lasten als de baten. Er is sprake van een positief saldo omdat er meer baten zijn dan lasten. De lasten stijgen door de hogere verwachte rente. De baten stijgen vanwege de toevoeging van het hogere

dividend vanuit de aankoop van aandelen Twence. Voor verdere informatie wordt verwezen naar hoofdstuk 4.4 paragraaf financiering.

Bij de reserves is sprake van een lagere storting in 2026 van 5,8 miljoen euro. De belangrijkste oorzaken hiervoor zijn:

- Een lagere storting (6,3 miljoen euro) in de reserve weerstandsvermogen als gevolg van de mutaties van de diverse circulaires. In de zomernota 2025 is er besloten om de mutaties van het lopende jaar gelijk te verrekenen met de algemene reserve en de meerjarige mutaties zijn een onderdeel van het middelenkader.
- Een hogere storting (1,1 miljoen euro) in reserve implementatie wetgeving informatie. Dit in verband met de middelen die ter beschikking zijn gesteld voor informatiebeheer/ zaaksgewijs werken op orde.
- Een lagere storting (1,5 miljoen euro) ten behoeve van het cloudprogramma. In 2025 wordt er incidenteel gestort in de reserve ICT/Investerings Externe activiteiten. Vanaf 2026 vindt hier geen storting meer plaats.
- Een hogere storting (1,4 miljoen euro) in de reserve ter dekking van toekomstige kapitaallasten voortvloeiend uit het Integraal Huisvestingsplan Onderwijshuisvesting.

Bij de reserves is sprake van een lagere onttrekking in 2026 van 1,1 miljoen euro. De belangrijkste oorzaken hiervoor zijn:

- Een hogere onttrekking (1 miljoen euro) voor het afkomen van de omslagrente Vastgoedbedrijf in het kader van de dekkingsmaatregelen in de Zomernota 2025.
- Een hogere onttrekking (1,1 miljoen euro) uit de reserve Implementatie wetgeving informatie. Dit betreffen de beschikbaar gestelde middelen van 1 miljoen ten behoeve van informatiebeheer/ zaaksgewijs werken. Deze worden naar verwachting in 2026 ingezet en onttrokken aan de reserve.
- Een lagere onttrekking (1,5 miljoen euro) uit de reserve ICT/Investering Externe activiteit. In 2025 wordt er incidenteel euro onttrokken uit de reserve ten behoeve van het cloudprogramma. In 2026 zijn nog geen onttrekkingen aan de reserve transitiefonds begroot, dit in afwachting van het verdere migratieplan.
- Een lagere onttrekking (1,7 miljoen euro) uit de Algemene Reserve als gevolg van het vastgestelde middelenkader bij de Zomernota 2025.

Meer info	Klik hier voor meer informatie over reguliere werkzaamheden en beleidsnota's .
Portefeuillehouders	Marc Teutelink, Malkis Jajan, Niels van den Berg
Concerndirecteuren	Jan Willem Kradolfer

4. Paragrafen

Dit hoofdstuk bestaat uit 8 paragrafen. De onderwerpen zijn belangrijk voor het inzicht in de financiële positie van de gemeente. De informatie over deze onderwerpen is vaak versnipperd in de begroting opgenomen. De paragrafen zijn daarom eigenlijk dwarsdoorsneden van de verschillende programma's. Ze zijn om verschillende redenen opgenomen in de gemeentebegroting:

- Het onderwerp heeft mogelijk een grote financiële impact;
- Het onderwerp heeft een grote politieke betekenis;
- Het onderwerp is van belang voor de uitvoering van de programma's;
- Het is noodzakelijk dat de raad beschikt over een overzicht van deze onderwerpen voor de uitvoering van haar taken.

Wat is het verschil tussen programma's en paragrafen?

De programma's in de vorige hoofdstukken zijn direct gericht op burgers, de paragrafen indirect. De paragrafen zijn namelijk de kaders die de raad voor het college stelt voor het beheer en de uitvoering.

Welke paragrafen zijn er?

De onderwerpen van de paragrafen zijn voorgeschreven door het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV). Zeven paragrafen zijn verplicht:

1. Lokale heffingen
2. Weerstandsvermogen en risicobeheersing
3. Onderhoud kapitaalgoederen
4. Treasury
5. Bedrijfsvoering
6. Verbonden partijen
7. Grondbeleid

Daarnaast zijn vier paragrafen opgenomen, omdat wij het van belang vinden om deze onderwerpen in samenhang te presenteren:

- Doelmatigheids- en doeltreffendheidsonderzoeken
- Openbaarheid
- Subsidieverwerving
- Investerings

4.1. Lokale heffingen

De lokale heffingen bestaan uit de gemeentelijke belastingen, rechten en retributies. Deze heffingen zijn een van de inkomstenbronnen die vooral inwoners moeten opbrengen. De lokale belastingen onderscheiden we in heffingen waarvan de besteding gebonden is en in heffingen waarvan de besteding ongebonden is.

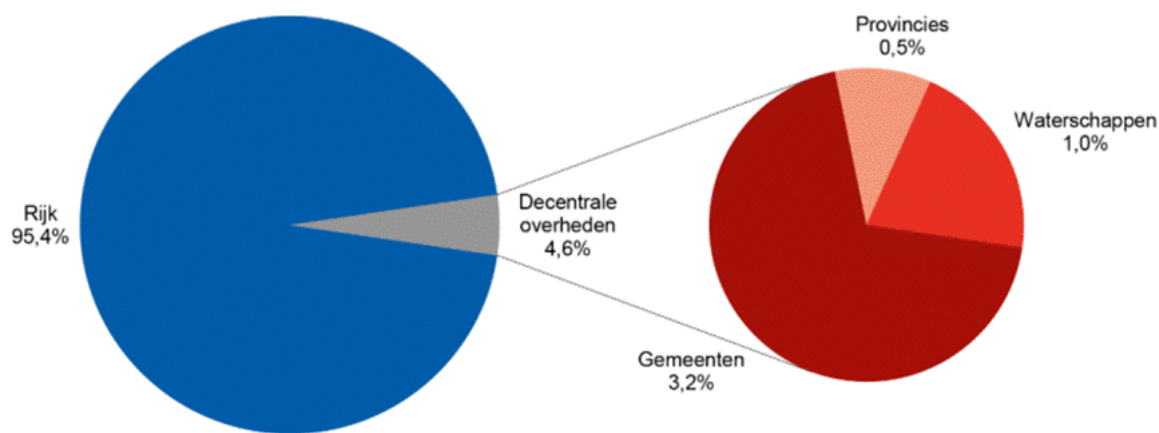
Ongebonden belastingen:	Gebonden belastingen:
Hondenbelasting	Afvalstoffenheffing
Onroerende-zaakbelastingen	Bijdrage Bedrijven Investerings Zone
Parkeerbelastingen	Leges en Rechten
Precariobelasting	Rioolheffing
Reclamebelasting	
Toeristenbelasting	

Ongebonden belastingen rekenen we tot de algemene dekkingsmiddelen, omdat zij niet aan een inhoudelijk begrotingsprogramma zijn gerelateerd. De besteding is niet gebonden aan een bepaalde taak. Gebonden belastingen verantwoorden we op het betreffende programma en rekenen we niet tot de algemene dekkingsmiddelen.

Inkomsten lokale heffingen

Van elke euro die huishoudens en bedrijven in Nederland aan belastingen en sociale premies betalen gaat in 2026 3,2% naar de gemeenten. De decentrale overheden nemen samen 4,6% voor hun rekening, de rijksoverheid 95,4%. Het aandeel van de gemeente Enschede aan ontvangen belastingen en retributies bedraagt in dit geheel 127,5 miljoen euro.

Figuur 3 Belasting- en premieopbrengst naar overheidslaag, 2025⁶

Grafiek: uit Coelo-atlas overzicht van de lokale lasten 2025

Omschrijving lokale lasten voor de burger bedragen in euro's	Raming 2024	Realisatie 2024	Raming 2025	Raming 2026
Huwelijk en geregistreerd partnerschap	222.000	174.000	265.000	238.000
Legitimatie- en reisdocumenten en rijbewijzen	3.066.000	3.285.000	3.336.000	4.377.000
Uittreksel Burgelijke stand	33.000	69.000	47.000	48.000

Verstrekken inlichtingen BRP	91.000	108.000	114.000	126.000
Overige publiekszaken (VOG, Naturalisatie etc.)	238.000	443.000	309.000	403.000
Leges telecommunicatie	119.000	399.000	380.000	497.000
Vergunningen	4.391.000	4.567.000	4.395.000	4.578.000
Kort parkeren, garages, abonnementen en vrijuitrijkaarten (niet fiscaal)	8.865.000	9.709.000	9.987.000	10.293.000
Fiscale vergunningen	900.000	704.000	919.800	921.000
Fiscaal straat- en terreinenparkeren	4.183.000	3.995.000	3.779.000	4.165.000
Fiscalisering (naheffing)	881.000	1.114.000	901.000	939.000
Begraafrechten (exclusief onderhoud gedenkparken)	583.000	537.000	602.000	615.000
Havengelden	47.000	50.000	40.000	40.000
Marktgelden	0	0	0	0
Afvalstoffenheffing (netto)	19.145.000	18.904.000	18.929.000	19.440.000
Afvalstoffenheffing - kwijtschelding	-2.400.000	-2.175.000	-2.112.000	-2.112.000
Afvalstoffen - oninbaar	-240.000	-331.000	-360.000	-360.000
Rioolheffing (netto, inclusief grootverbruik)	19.789.000	20.360.000	19.987.000	21.042.000
Rioolheffing - kwijtschelding	-2.881.000	-2.178.000	-2.826.000	-2.934.000
Rioolheffing - oninbaar	-292.000	-406.000	-253.000	-267.000
Hondenbelastingen	910.000	913.000	965.000	1.003.000
Precariobelastingen	350.000	425.000	432.000	449.000
Toeristenbelasting	700.000	913.000	840.000	936.000
Reclamebelasting	197.000	197.000	205.000	213.000
OZB woningen	24.390.000	24.468.000	26.890.000	28.015.000
OZB eigenaar niet-woningen	17.929.000	18.662.000	20.040.000	21.240.000
OZB gebruiker niet-woningen	12.890.000	13.186.000	14.496.000	15.071.000

Beleid / ontwikkelingen ten aanzien van gemeentelijke heffingen

Ontwikkelingen tarieven algemeen

De opbrengsten van de belastingen en overige heffingen worden in beginsel alleen aangepast aan de inflatiecorrectie. De lokale belastingen worden geïndexeerd op basis van de inflatie die voorzien wordt in het centraal economisch plan. Daarbij kijken we naar de gemiddelde inflatie over 4 jaren. Dit in lijn met het coalitieakkoord om eventuele exorbitante stijgingen af te vlakken. Dit is met uitzondering van die tarieven die het rijk heeft vastgesteld dan wel gemaximeerd. De tarieven voor de riool- en afvalstoffenheffingen worden geraamd op basis van het uitgangspunt dat zoveel mogelijk wordt gestreefd naar 100% kostendekking. In de zomernota 2025 zijn een aantal richtingen verwerkt, die afwijken van de hiervoor genoemde lijn. Dit wordt hierna toegelicht bij de betreffende belastingen cq. heffingen.

Rioolheffing

Wateroverlast en verdroging vragen steeds meer maatregelen in de publieke ruimte. En van die maatregelen in de publieke ruimte heeft iedereen profijt. De huidige verordening Rioolheffing (model VNG) schept een beeld van een belasting voor een buizenstelsel. Dat dekt niet de lading van de gemeentelijke watertaken, omdat deze een veel breder palet omvatten. Zorgetaken voor afval-, hemel- en grondwater hebben een centrale plaats in de ordening van de publieke ruimte. Gemeenten moeten maatregelen nemen om wateroverlast en -schade te beperken. Denk aan het maken van extra waterberging en waterafvoer, de aanleg van wadi's, het onderhoud van bermen en sloten, etc. Iedereen heeft daar profijt van. De VNG heeft hiervoor een nieuw modelverordening Riool- en Waterzorgheffing opgesteld, die meer aansluit bij al die taken. Door de term 'Rioolheffing' aan te passen naar 'Riool- en Waterzorgheffing' laten we beter zien wat we als gemeente allemaal doen om invulling te geven aan deze zorgetaken.

Wetsvoorstel versterking waarborgfunctie Awb

De Wet versterking waarborgfunctie Awb is een wetsvoorstel dat beoogt de Algemene wet bestuursrecht (Awb) aan te passen. Het doel van deze aanpassing is om de overheid te stimuleren besluiten voor burgers begrijpelijker te maken, zich bij de uitvoering van taken meer in de burger te verplaatsen en zich minder formeel op te stellen. Kortom, het beoogt een meer empathische en toegankelijke benadering van de burger in procedures van besluitvorming en rechtsbescherming. Twee onderdelen uit het wetsvoorstel springen er qua gevolgen uit nl.:

1. Volledige heroverweging bestreden besluit.
2. Verplichte afdoenings-overleg bij ieder bezwaar.

Dit betekent dat het GBTwente in (WOZ)bezwaar niet alleen de aangedragen bezwaargronden moeten beoordelen maar altijd alle kenmerken en referenties kenbaar moeten heroverwegen. Daarbij moeten ze altijd in overleg met belanghebbende en met mede-belanghebbenden zoals mede-eigenaren en (ver)huurders over de afhandeling van het bezwaar. Ook als het bezwaar kennelijk niet-ontvankelijk of kennelijk ongegrond is. Dit is arbeidsintensief. De VNG staat achter dit doel maar waarschuwt voor meer jurisdisering en plaatst vraagtekens bij de uitvoerbaarheid. Het wetsvoorstel bevat te veel open normen. Een aantal wijzigingen in het wetsvoorstel, zoals begrijpelijke motivering, de toepassing van het evenredigheidsbeginsel en passend contact, zijn ook nu al belangrijke noties voor gemeenten bij het nemen van besluiten en dienstverlening aan burgers en bedrijven. De rechtspraak versterkt de aandacht hiervoor. De VNG geeft er de voorkeur aan deze cultuurverandering te versterken in plaats van een vergaande formele juridische verankering. Verder wijst de VNG op de grote consequenties voor de huidige, van de Awb afwijkende, regimes in bijzondere wetten zoals de Invorderingswet (voor gemeentelijke belastingen) en de wetgeving in het fysiek domein. Bij gemeentelijke belastingen, zoals de OZB, zullen vooral de no-cure-no-paybureaus voordeel hebben van dit wetsvoorstel. De VNG wil daarom de afwijkende regimes gehandhaafd zien. De VNG heeft het ministerie van BZK op 31 juli 2025 een consultatiereactie op het wetsvoorstel gestuurd.

Invoering Publieksbijdrage evenementen (vermakelijkhedenretributie)

Omdat er veel komt kijken om een evenement soepel en veilig te laten verlopen, onderzoekt het college de mogelijkheid om vermakelijkhedenretributie in te voeren.

Vermakelijkhedenretributie is een fiscaal instrument om een deel van de kosten die een gemeente maakt voor het mogelijk maken van evenementen te verhalen op de organisator daarvan. Het onderzoek richt zich op grote evenementen met ticketverkoop. Belangrijke aandachtspunten zijn de uitvoerbaarheid en het gelijkheidsbeginsel.

Rioolheffing

De rioolheffing is een gebonden belasting (bestemmingsheffing). Daaruit vloeit voort dat de kostendekkendheid maximaal 100% mag zijn. De opbrengst van de rioolheffing mag dus structureel niet hoger zijn dan de begrote kosten. De kostendekkendheid van de rioolheffing in de gemeente Enschede is 100%. De basis voor de ontwikkeling van het rioolheffing tarief ligt in het door de Raad vastgestelde Water- en Klimaatadaptatieplan Gemeente Enschede 2022-2026, "Verder bouwen aan een groen-blauw Enschede". In dit plan staat dat de stijging van de rioolheffing vanaf 2024 3,2% (2,2% inflatie 2025 en 1% onvoorzien externe factoren) per jaar bedraagt, inclusief loon- en prijscompensatie. Echter momenteel is de rente iets lager en is voor 2026 in de Gemeentebegroting rekening gehouden met 3,1% stijging van het tarief. Het tarief voor 2026 is vastgesteld op 301,44 euro.

Toeristenbelasting

Met vaststelling van de zomernota 2024 en gemeentebegroting 2025 is, in het kader van de financiële opgave, besloten de toeristenbelasting met ingang van 2026 met 10% te verhogen. Bij de behandeling van de zomernota 2025 is het amendement "Extra verhoging toeristenbelasting inzetten voor verlaging bezuiniging Enschede Promotie". Met dit amendement wordt de toeristenbelasting in 2027 met 17% verhoogd.

Afvalstoffenheffing

De grondslag voor de berekening van afvalstoffenheffing is niet wettelijk vastgelegd. De gemeente is in principe vrij deze grondslag zelf te bepalen. De gemeente Enschede werkt met tariefdifferentiatie (Diftar) op basis van een vast tarief en een variabel tarief. Daarbij betaalt elk perceel een vast bedrag met een opslag al naar gelang de grootte van de restcontainer en het aantal aanbiedingen. De definitieve tarieven voor 2026 en verder worden in december 2025 door de gemeenteraad vastgesteld in samenhang met het aantal aanbiedingen.

Kostendekkendheid gebonden belastingen

Met ingang van 2017 moet conform de vereisten van het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) de totale omvang van overhead in een centraal taakveld worden opgenomen. Concreet betekent dit dat er geen rechtstreekse lasten van overhead zijn opgenomen in de kosten voor leges en tarieven. De BBV schrijft wel voor dat een verdeelsleutel moet worden bepaald, hoe overhead wordt toegerekend aan de gebonden belastingen. Dit is ook conform de financiële verordening 2017. In onderstaande tabel is per legescategorie inzichtelijk gemaakt hoe de tarieven voor de gemeente Enschede worden berekend en wat de kostendekkendheid van deze leges is. Voor het berekenen van het aandeel overhead hanteren wij de volgende uitgangspunten:

- Het totaal aan overhead bestaat uit 3 categorieën (voor een verdere uitsplitsing zie paragraaf 5.2):
 - o Facilitaire overhead (de PIOFACH-taken ten behoeve van het ondersteunen van de primaire processen);
 - o Programmaoverhead, met name leidinggevende en ondersteunende functies binnen de verschillende programma's;
 - o Bestuursondersteuning, de ondersteuning ten behoeve van het bestuur van de gemeente.

- De kosten voor bestuursondersteuning kennen geen (indirecte) relatie met de verschillende activiteiten van de gemeente waar leges voor worden geheven en rekenen wij derhalve niet toe aan onderstaande activiteitgroepen.
- Voor de kosten van facilitaire en programmaoverhead geldt de hoofdregel dat wij het totaal van deze kosten toerekenen aan alle activiteiten van de gemeente op basis van de 'apparaatskosten' (alle kosten die noodzakelijk zijn voor het functioneren van de gemeente, met name personele inzet en directe materiële kosten);
- Vervolgens zijn op basis van het aandeel apparaatskosten de overheadkosten toebedeeld aan de verschillende producten.

In onderstaande tabel en bijbehorende toelichting, wordt inzicht gegeven in de toerekening van de overhead, de totale lasten en baten en de daaruit voortvloeiende kostendeckendheid per taakveld.

Activiteitgroep Bedragen in 1.000 euro	Lasten Taakvelden	Overhead	BTW	Totale lasten	Heffingen (Baten)	Overige Baten	Totaal Baten	Kosten- dekkendheid
Afvalstoffenheffing (afvalstoffenverordening)	18.402	229	3.331	21.962	21.912	2.299	24.211	100%
Kwijtscheldingen Afvalstoffenheffing					-2.112		-2.112	
Rioolheffing	19.708	784	649	21.141	23.831	0	23.831	100%
Kwijtschelding rioolheffing					-2.690		-2.690	
Begraafplaatsrechten (exclusief onderhoud gedenkparken)	981	0	150	1.132	627	73	701	62%
Subtotaal Heffingen	39.091	1.013	4.130	44.235	41.568	2.372	43.941	99%

Afvalstoffenheffing

De afvalstoffenheffing valt (gesaldeerd) uiteen in de volgende taakvelden:

- 7.3 Afval: -2.398.000 euro;
- 0.4 Ondersteuning: 229.000 euro;
- 2.1 Verkeer en vervoer: 57.000 euro;
- 6.3 Inkomensregelingen: 2.112.000 euro.

Rioolheffing

De rioolheffing valt (gesaldeerd) uiteen in de volgende taakvelden:

- 7.2 Riolering -3.474.000 euro (betreft zowel de baten als de exploitatielasten, waaronder kapitaallasten, onderhoud, btw, etc.);
- 0.4 Ondersteuning organisatie 784.000 euro (betreft facilitaire overhead en programma overhead);
- 2.1 Verkeer en vervoer 0 euro (machinaal vegen);
- 6.3 Inkomensregelingen 2.690.000 euro (kwijtschelding).

Onderwerp legesverordening Bedragen X 1.000 euro	Directe kosten	Loonkosten	Overhead	Totale kosten	Opbrengsten	kostendekkendheid
Titel 1 - Algemene dienstverlening						
Hoofdstuk 1 - Burgerlijke stand	88	141	84	313	285	91%
Hoofdstuk 2 - Reisdocumenten	1.386	992	577	2.955	3.070	104%
Hoofdstuk 3 - Rijbewijzen	162	211	124	497	653	132%
Hoofdstuk 4 - Verstrekingen uit de Basisadministratie Persoonsgegevens	0	52	32	84	189	225%
Hoofdstuk 5 - Overige publiekszaken	283	72	0	395	388	98%
Paragraaf 1.9, Bijzondere wetten, Leegstandswet	1	3	4	8	8	111%
Paragraaf 1.9, Bijzondere wetten, Wet op de kansspelen	0	4	1	5	4	84%
Paragraaf 1.9, Bijzondere wetten, Telecommunicatiewet	78	419	0	497	497	100%
Paragraaf 1.9, Bijzondere wetten, Wegenverkeerswet	1	4	2	7	15	223%
Hoofdstuk 15- Haven	334	0	0	334	40	12%
Paragraaf 1.10, Bijzondere wetten, Diversen	12	31	25	67	90	134%
Totaal titel 1	2344	1929	849	5162	5239	101%
Titel 2 - Dienstverlening vallend onder fysieke leefomgeving/omgevingsvergunningen						
Paragraaf 2.2, Beoordeling conceptaanvraag	47	400	63	511	95	19%
Paragraaf 2.3 t/m 2.12, Omgevingsvergunning	515	2.406	441	3.362	4.204	125%
Totaal titel 2	563	2.806	504	3.873	4.300	111%
Titel 3 - Europese dienstenrichtlijn						
Paragraaf 3.1, Horeca	10	129	26	166	71	43%
Paragraaf 3.2, Seksbedrijven	1	10	3	15	10	67%
Paragraaf 3.3, Winkeltijdenw.	1	9	3	13	3	25%

Paragraaf 3.4, Evenementen	45	276	93	414	53	13%
Paragraaf 3.5, Standplaatsen	vervallen					
Paragraaf 3.6, Huisvestingsw.	6	40	16	62	24	39%
Totaal titel 3	63	464	142	669	161	24%
Totaal	2.970	5.199	1.495	9.704	9.700	100%

Leges algemene Dienstverlening

De leges algemene dienstverlening bestaat voor het grootste deel uit het taakveld 0.2 Burgerzaken. Circa 81% van de inkomsten uit leges komen voort uit het verstrekken van paspoorten, ID kaarten en rijbewijzen. Ten opzichte van vorig jaar zijn we qua kostendekkendheid gestegen. Dit komt deels door efficiënter werken door lean-trajecten, maar voornamelijk door nieuw inzicht in de actuele bewerkingstijden. We hebben een groot project uitgevoerd op onze bedrijfsvoering, waardoor we exact de kosten en opbrengsten in beeld hebben.

Leges vallend onder de fysieke leefomgeving/omgevingsvergunning (product Vergunnen
Vanaf 1-1-2024 zijn de Omgevingswet (Ow) en Wet kwaliteitsborging voor het bouwen (Wkb) van kracht.

De verwachting is dat het aantal (kleine) bouwaanvragen de komende jaren op het niveau van 2024/2025 zullen blijven, maar wel met een aantal onzekere factoren:

- de onzekere economische vooruitzichten en de aangescherpte regelgeving a.g.v. de stikstofproblematiek;
- de krapte en prijsstijgingen in de bouw;
- de verschuiving van de bouwtechnische toets van de gemeente naar de markt (kwaliteitsborger) voor bouwaanvragen, waardoor naar verwachting de totale kosten voor de aanvrager significant hoger zullen gaan worden.

De legesopbrengst voor 2026 is licht hoger dan 2025. De begrote legesinkomsten 2026 zijn 4.578.000 euro (was 4.395.000 euro in 2025). Dit is verdeeld in (titel 1 = 117.000 euro; titel 2 = 4.300.000 euro; titel 3 = 161.000 euro). Titel 3 bevat onder meer de leges voor evenementenvergunningen.

De kostendekkendheid voor 2026 komt uit op nagenoeg 100%.

Woonlastenontwikkeling

De hoogte van de gemeentelijke woonlasten krijgt regelmatig aandacht in de media. Onder woonlasten verstaan we: onroerende-zaakbelastingen, afvalstoffen- en rioolheffing. Het zijn belastingen en tarieven waarmee ieder huishouden in een gemeente jaarlijks te maken krijgt. Het Centrum voor Onderzoek van de Economie van de Lagere Overheden (COELO) publiceert jaarlijks de Atlas van lokale lasten. Men vergelijkt daarin per gemeente de woonlasten van een woning met een voor die gemeente gemiddelde waarde. De tariefsaanpassingen voor de OZB, afval- en rioolheffing leiden voor een gemiddeld gezin (met eigen woning) tot de volgende woonlastenontwikkeling voor 2025 en verder:

Woonlastenontwikkeling	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029
OZB Eigenaar woning	401,00 ¹⁾	417,48	455,40	473,24	492,24	511,86	532,33
Afvalstoffenheffing (meerpersoons)	297,84	320,76	314,98	322,76 ²⁾	322,76 ²⁾	322,76 ²⁾	322,76 ²⁾
Rioolheffing	281,50	292,44	292,44	301,44	310,85	320,48	330,42
Totaal	980,34	1.030,68	1.062,82	1.097,44	1.125,85	1.155,10	1.185,51
Ontwikkeling woonlasten (%)		5,1%	3,1	3,3	2,6	2,7	2,5
Inflatiecorrectie (gemeentebegroting) / OZB		3,9% / 4,3 ³⁾	2,2 / 10	2,1 / 4,0	2,1 / 4,0	2,1 / 4,0	2,1 / 4,0

1) Met ingang van 2023 hanteert het Coelo voor deze gegevens alleen de woningen van particuliere eigenaren. Omdat de sociale woningvoorraad niet meer meetelt, ligt het bedrag van de gemiddelde OZB-beschikking hoger. In verband met deze 'definitie' wijziging is er geen indexatie van woonlasten aangegeven in 2023.

2) Dit zijn voorlopige tarieven. Definitieve tarieven worden in de verordening op de heffing en invordering van reinigingsheffing in december, voorafgaand aan het nieuwe begrotingsjaar, door de gemeenteraad vastgesteld.

3) De OZB wordt geïndexeerd op basis van een vier jarig gemiddelde. Vanaf 2027 wordt de indexatie van 2026 doorgetrokken. Definitieve inflatiecorrectie wordt meegenomen in de kaderstelling van de gemeentebegroting.

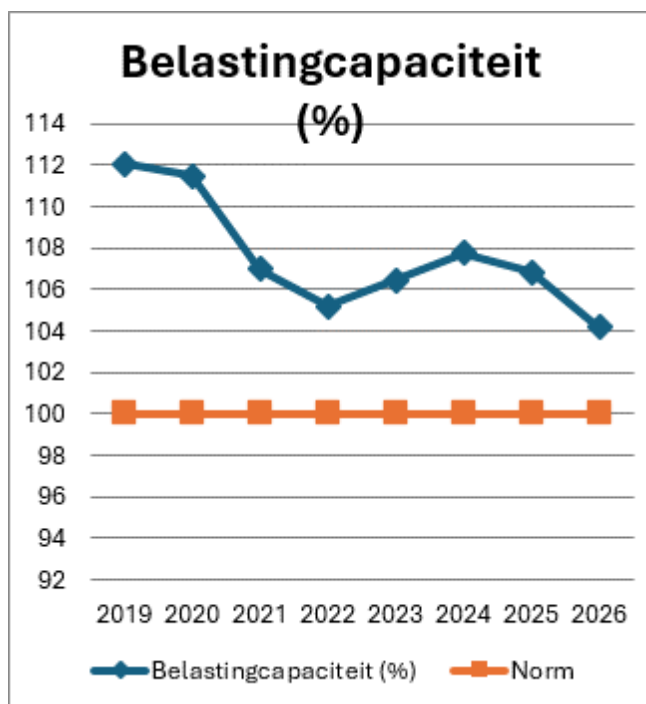
Lokale lasten Twentse gemeenten (bedragen in euro's)	Eén persoons huishouden 2024	Eén persoons huishouden 2025	Meer persoons huishouden 2024	Meer persoons huishouden 2025	% stijging één persoons huishouden t.o.v. 2024	% stijging meer persoons huishouden t.o.v. 2024
Almelo	996	1.022	1.041	1.069	2,6	2,6
Borne	1.021	1.034	1.050	1.070	1,3	2,0
Dinkelland	929	942	957	972	1,3	1,5
Enschede	986	1.030	1.030	1.062	4,5	3,1
Haaksbergen	1.095	1.125	1.091	1.125	2,7	3,1
Hellendoorn	989	1.007	989	1.007	1,8	1,8
Hengelo	935	960	972	996	2,7	2,5
Hof van Twente	1.024	1.067	1.055	1.096	4,2	3,8
Losser	1.083	1.052	1.114	1.084	-2,9	-2,8
Oldenzaal	908	975	945	1.009	7,3	6,8
Rijssen-Holten	645	719	675	767	11,5	13,7
Tubbergen	929	969	954	992	4,3	4,0
Twenterand	936	951	977	990	1,5	1,3

Wierden	940	1.010	968	1.037	7,4	7,1
Overijssel	903	945	934	979	4,7	4,8
Nederland	911	964	994	1.053	5,8	5,9

Belastingcapaciteit

De belastingcapaciteit geeft inzicht in de mate waarin financiële tegenvallers in het volgende begrotingsjaar kunnen worden opgevangen cq er ruimte is voor nieuw beleid. Om deze ruimte weer te kunnen geven wordt gebruik gemaakt van de gemiddelde woonlasten (OZB, rioolheffing en reinigingsheffing). Voor de berekening van de belastingcapaciteit worden de woonlasten (meerpersoons huishouden) van de gemeente Enschede afgezet tegen de gemiddelde woonlasten (meerpersoons huishouden) in Nederland.

Een belastingcapaciteit hoger dan 100% betekent dat de woonlasten boven het landelijk gemiddelde liggen. In onderstaande tabel is de ontwikkeling van de belastingcapaciteit weergegeven. In 2019 zitten we fors boven het landelijk gemiddelde, mede als gevolg van de extra OZB verhoging uit het coalitieakkoord. Daarna vlakt de ontwikkeling van de belastingcapaciteit weer af. Dat wordt deels veroorzaakt door een wijziging in definitie bij het Coelo. Met ingang van 2022 gaat het Coelo bij de bepaling van de gemiddelde WOZ-waarde en daarmee gemiddelde woonlast OZB uit van woningen in private eigendom. Dit heeft een iets opdrijvend effect voor Enschede, omdat sociale huurwoningen niet meer worden meegenomen in de berekening. Ondanks de indexatie van 10% van de OZB in de zomernota 2024 vlakt de belastingcapaciteit nu verder af. Dit wordt veroorzaakt door de landelijke ontwikkeling vanaf 2024. Afgelopen jaren zijn, als gevolg van de financiële opgaven, bij meerdere gemeenten de OZB-inkomsten stevig geïndexeerd.

4.2. Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Inleiding

Deze paragraaf gaat nader in op de financiële conditie van de gemeente. Eerst wordt ingegaan op de weerstandsratio. Dit is een kengetal welke wordt gebruikt om te bepalen of de gemeente voldoende in staat is om financiële tegenvallers op te vangen. Daarna wordt op basis van een bredere analyse van financiële kengetallen een oordeel gevormd over hoe de gemeente Enschede er financieel voorstaat.

Weerstandsratio

De weerstandsratio is een verhoudingsgetal tussen de financiële risico's die de gemeente loopt en de financiële buffers die beschikbaar zijn om die op te vangen als ze zich voordoen. In de nota risicomanagement en weerbaarheid zijn de uitgangspunten voor onze risicobeheersingsaanpak vastgesteld. Het gaat daarbij onder andere om:

- De gewenste weerstandsratio zit tussen minimaal 1,0 en maximaal 1,4.
- Stille reserves worden niet meegeteld
- De reserve grondbedrijf telt mee tot het niveau van de ratio grondbedrijf van 1,0. Het surplus daarboven telt niet mee, omdat die middelen niet bedoeld zijn voor het afdekken van risico's buiten het grondbedrijf. Deze middelen zijn bedoeld voor investeringen in het grondbedrijf en de strategische investeringsagenda.
- Het grondbedrijf houdt afdoende reserves aan om zijn eigen risico's op te vangen. Daarom is een spelregel opgenomen dat de reserve grondbedrijf een minimale omvang heeft van 30% van het onderhanden werk en de strategische grondvoorraad in het grondbedrijf. Daarmee is altijd een stevige buffer beschikbaar om afboekingen zelf op te kunnen vangen.

Onderstaande tabel toont het verloop van de weerstandsratio en de verschillende componenten daarbinnen. Hierbij is rekening gehouden met het saldo middelenkader uit deze begroting.

Verloop	2024	2025	2026	2027	2028	2029
Ratio weerstandsvermogen	1,83	1,61	1,45	1,38	1,22	1,19
Beschikbare weerstandscapaciteit (mln. euro)	91,0	86,3	77,3	74,0	76,8	86,3
- Reserve weerstandsvermogen	73,9	69,0	60,0	56,7	59,5	69,0
- Reserve grondbedrijf (exclusief surplus)	17,1	17,3	17,3	17,3	17,3	17,3
Benodigde weerstandscapaciteit (mln. euro)	49,7	53,5	53,5	53,5	62,9	72,4
- Risico's grondbedrijf	17,1	17,3	17,3	17,3	17,3	17,3
- Risico's overig	32,6	36,2	36,2	36,2	45,6	55,0

De ratio weerstandsvermogen eind 2025 is 1,61. De ratio daalt de eerste jaren door uitnamen uit de algemene reserve vanwege tekorten in het middelenkader. Vanaf de jaren 2028 neemt de algemene reserve weer toe door overschotten. Daar staat echter tegenover dat vanaf 2028 een risico Jeugdzorg in de berekening is meegenomen, omdat we in deze begroting ervan uitgaan dat voor 9,4 miljoen euro aan rijksbezuinigingen op jeugdzorg voor Enschede budgetneutraal uitpakt. Uiteindelijk bevindt de ratio zich over de gehele periode boven de ondergrens van de door de raad vastgestelde norm (1,0 - 1,4). Dit komt overeen met het beeld dat bij de zomernota 2025 is geschetst.

De beschikbare weerstandscapaciteit bedraagt eind 2025 86,3 miljoen euro en bestaat uit de reserve weerstandsvermogen van 69 miljoen euro en de reserve grondbedrijf van 17,3

miljoen euro. De beschikbare weerstandscapaciteit is ten opzichte van 2024 met 4,7 miljoen euro afgenomen. Deze afname betreft eerder door de raad vastgestelde mutaties. De reserve grondbedrijf bedraagt ultimo 2025 overigens 34,1 miljoen euro. Hiervan tellen we 17,3 miljoen euro mee, zijnde het totaal van de risico's van het grondbedrijf. De overige 16,8 miljoen euro surplus in de reserve grondbedrijf is bedoeld voor investeringen in het grondbedrijf, de investeringsagenda en een bijdrage Oekraïne.

De benodigde weerstandscapaciteit is eind 2025 toegenomen met 3,8 miljoen euro naar 53,5 miljoen euro. Het betreffen de risico's in het grondbedrijf en de overige risico's. De risico's in het grondbedrijf worden eenmaal per jaar geactualiseerd als onderdeel van het jaarlijks op te stellen MPG. Daarbij worden alle grondexploitaties grondig geanalyseerd en doorgerekend. De toename van de benodigde weerstandscapaciteit met 3,8 miljoen euro betreft vooral een toename van de overige risico's. Hieronder volgt de tabel met de 10 belangrijkste overige risico's en een korte toelichting.

Onderwerp (bedragen x 1 miljoen euro)	Kans begroting 2026	Financieel gevolg begroting 2026	Kans jaarrekening 2024	Financieel gevolg jaarrekening 2024
Als gevolg van schommelingen in de conjunctuur, kunnen zowel aan de kosten- als de opbrengstenkant onvoorziene nadelige incidentele effecten optreden. *)	90%	26,8	90%	26,8
Risico's van Jeugdhulp, Wmo en sport	gediff. (30%)	20,1	gediff. (16%)	12,3
Onvoorziene bijdragen aan de risico's van gemeenschappelijke regelingen (TecBT, RBT) en overige verbonden partijen	90%	3,1	90%	3,1
Calamiteiten binnen de gemeente	10%	17,0	10%	17,0
FC Twente	10%	15,5	10%	16,4
Overige onvoorziene risico's, waaronder de projectrisico's op het gebied van aanbesteding, planning, bezwaarprocedures, prijsstijgingen en rente-effecten	50%	2,5	50%	2,5
Participatiewet (oa BUIG) / schuldhelpverlening)	gediff. (38%)	1,6	gediff. (61%)	2,5
AVG	50%	0,7	50%	0,7
Wegvallen werken voor derden	30%	1,0	30%	1,0
Onrechtmatige inkoop en aanbesteding	30%	1,0	30%	1,0

- Het conjunctuurrisico is gelijk gebleven. De actuele inschatting van het conjunctuurrisico is gemaakt aan de hand van de 'Houdbaarheidstest gemeentefinanciën' 2025 en CPB gegevens van maart 2025. Deze test van de VNG is een stresstest waarmee de ombuigingsopgave voor een gemeente in kaart kan worden gebracht, die nodig is bij een gestandaardiseerd slechtweerscenario. In onze weerstandsratio houden wij er nu rekening mee dat het eerste jaar van een recessie opgevangen kan worden vanuit de financiële positie, waarbij na dit eerste jaar moet worden bijgestuurd;
- De risico's omtrent jeugdhulp, Wmo en sport zijn van 12,3 naar 20,1 miljoen euro gestegen. Deze stijging is vooral te verklaren door niet begrote tariefaanpassingen

Ondersteuning Huishoudelijke hulp als gevolg van een onjuiste grondslag voor indexatie. Ook is het nog steeds een groot risico dat inspanningen ten aanzien van de strategieën duurzame Jeugd en Wmo, niet leiden tot de beoogde besparingen. Verder is het risico toegevoegd voor het mogelijk afboeken van de voorbereidingskosten voor de clustering sportparken. Daarnaast is het positieve risico van een voordeel op Beschermd wonen komen te vervallen;

- Het risico verbonden partijen betreft de risico's van de gemeenschappelijke regeling TecBT. Dit risico is gelijk gebleven en is bepaald op basis van de actualisatie van de exploitatie TecBT bij de jaarrekening 2024;
- Het risico en de kans op calamiteiten is gelijk gebleven. Dit op basis van een geactualiseerde berekening bij de jaarrekening 2024 van de financiële gevolgen van cybercrime en hacks;
- Het risico van de verstrekte en gewaarborgde leningen FC Twente is met 0,9 miljoen euro gedaald ten opzichte van de jaarrekening 2024 door aflossing op de verstrekte en gegarandeerde geldleningen. De kans is gelijk gehouden op 10%. Voor de beoordeling van de kansinschatting wordt gebruik gemaakt van objectieve criteria gebaseerd op het financiële beoordelingssysteem van de KNVB (FRS) en het wel of niet voldoen aan de afgesproken financiële verplichtingen van de geldlening. De FRS-score wordt door de KNVB uitgevoerd op basis van door een accountant beoordeelde jaar- en prognosecijfers;
- Het risico op het product Arbeidsmarkt (Participatiewet) is zowel in bedrag als kans van optreden gedaald. Dit wordt met name verklaard doordat het risico in het kader van het realistisch/offensiever begroten bij de zomernota 2024 en het risico bewindvoering is vervallen.

Scenario's

Ondanks een grondige aanpak blijft het inschatten van risico's deels subjectief. Om een goed beeld te krijgen van de financiële weerbaarheid van de gemeente is het relevant te laten zien hoe de weerstandsratio zich ontwikkelt indien zich onverwachte grote tegenvallers zouden voordoen. Denk daarbij aan mogelijke tegenvallers in de algemene uitkering of bij de transformatie in het sociale domein. Of aan nadelige ontwikkelingen bij verbonden partijen, een onverhoopt faillissement bij FC Twente waardoor de gemeente haar vordering geheel af moet schrijven of dalende prijzen van het vastgoed- en grondbezit. Dit soort tegenvallers hebben invloed op de eerder gepresenteerde doorkijk. De gevolgen voor de algemene reserve en de ratio weerstandsvermogen zijn in onderstaande tabellen opgenomen om een beeld te geven hoe volatiel de weerstandsratio is. Daarbij zijn een viertal scenario's doorgerekend:

1. Een incidentele tegenvaller van 10 miljoen euro in 2026
2. Een incidentele tegenvaller van 20 miljoen euro in 2026
3. Een structurele tegenvaller van 5 miljoen euro vanaf 2026
4. Een structurele tegenvaller van 10 miljoen euro vanaf 2026

Ratio weerstandsvermogen	2025	2026	2027	2028	2029
Incidentele tegenvaller van 10 miljoen euro in 2026	1,61	1,26	1,20	1,06	1,05
Incidentele tegenvaller van 20 miljoen euro in 2026	1,61	1,07	1,01	0,90	0,92
Structurele tegenvaller van 5 miljoen euro vanaf 2026	1,61	1,35	1,20	0,98	0,92
Structurele tegenvaller van 10 miljoen euro vanaf 2026	1,61	1,26	1,01	0,74	0,64

Algemene reserve	2025	2026	2027	2028	2029
Incidentele tegenvaller van 10 miljoen euro in 2026	86	67	64	67	76
Incidentele tegenvaller van 20 miljoen euro in 2026	86	57	54	57	66
Structurele tegenvaller van 5 miljoen euro vanaf 2026	86	72	64	62	66
Structurele tegenvaller van 10 miljoen euro vanaf 2026	86	67	54	47	46

In bovenstaande tabellen is te zien dat incidentele tegenvallers tot een bepaalde hoogte nog op te vangen zijn. Een tegenvaller van 20 miljoen euro zorgt er echter wel voor dat de ratio uiteindelijk (vanaf 2028) onder de ondergrens uitkomt van de door de raad vastgestelde norm. Bij structurele tegenvallers, zoals bijvoorbeeld een daling van de algemene uitkering of het niet volledig realiseren van voorgenomen bezuinigingen, komt de weerstandsratio nog dieper in een dalende trend. In beide gevallen is bijsturing noodzakelijk om de dalende trend te keren.

Financiële kengetallen

In lijn met de nota risicomanagement en weerbaarheid beoordelen we de financiële positie van de gemeente door naar een bredere set kengetallen te kijken dan alleen de weerstandsratio. Deze staan in de tabel hieronder. Daarbij zijn ook de normen opgenomen die we in de nota risicomanagement en weerbaarheid kwalificeren met een oordeel goed. Samen geven ze een volledig beeld van hoe de gemeente er financieel voorstaat.

	Financieel kengetal	Signalering	rek 2024	beg 2025	beg 2026	beg 2027	beg 2028	beg 2029
1	Weerstandsratio	< 0,8	1,83	1,61	1,45	1,38	1,22	1,19
2A	Netto schuldquote	> 130%	21%	30%	37%	46%	51%	46%
2B	Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen		19%	29%	35%	45%	50%	46%
3	Solvabiliteitsratio	< 20%	34%	29%	27%	24%	23%	24%
4	Grondexploitatie	> 35%	1%	1%	1%	1%	1%	0%
5	Netto investeringsquote	<0% of >5 %	0,5%	1,6%	4,1%	5,9%	6,5%	4,5%
6	Structurele exploitatieruimte	< 0%	2,5%	0,0%	0,1%	0,2%	0,5%	1,2%
7	Belastingcapaciteit	> 105 %	109%	107%	104%	105%	106%	107%

Op basis van deze financiële kengetallen staat Enschede er op dit moment financieel gezien solide voor. Er zijn voldoende buffers om tegenvallers op te vangen. De schulden zijn laag. De solvabiliteitsratio is voldoende op niveau. Er zijn nauwelijks risico's op grondposities. Het investeringsniveau is weer op peil gebracht. En de structurele baten en lasten zijn met elkaar in balans. Wel ligt de belastingdruk nog boven gemiddeld, waarbij wordt opgemerkt dat deze de afgelopen jaren is afgenomen door terughoudend om te gaan met lastenverzwaring.

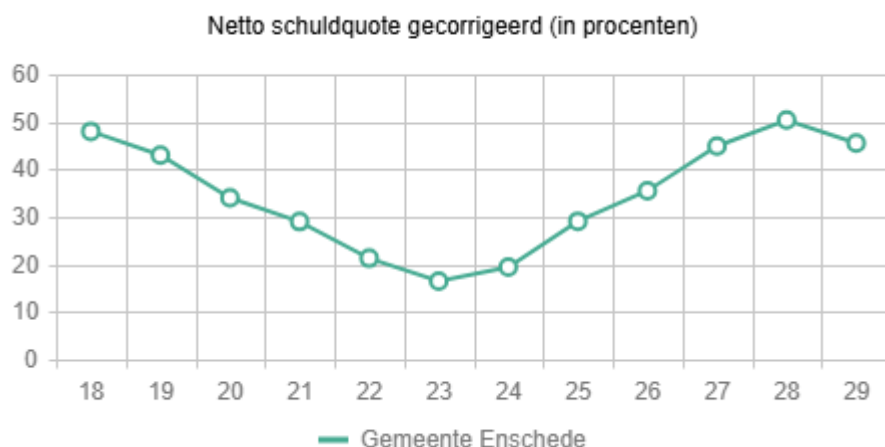
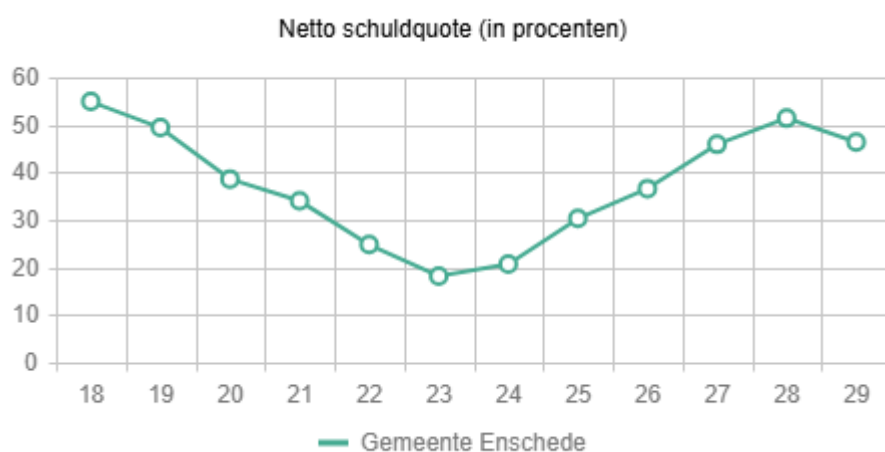
Door de korting op het gemeentefonds dreigde vanaf 2026 een duidelijke verslechtering in de financiële positie. Met de scherpe keuzes uit de zomernota en de aannames rondom

Jeugdzorg die in deze begroting zijn verwerkt, blijft de financiële positie op orde. Het is daarbij wel van belang dat deze ombuigingen ook daadwerkelijk worden gerealiseerd. Daarop ligt de komende periode de focus.

Hierna worden de individuele financiële kengetallen van nadere toelichting voorzien. Daarbij beoordelen we vooral de trendmatige ontwikkeling.

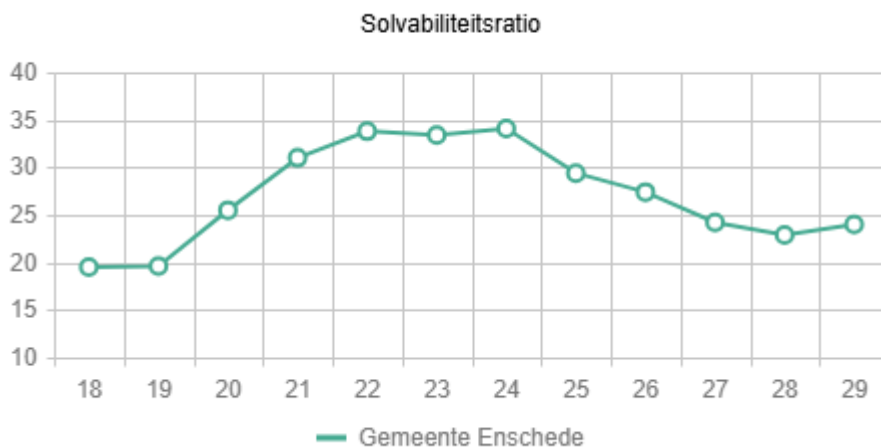
Netto schuldquote

De netto schuldquote laat het niveau van de schuldenlast zien, ten opzichte van de eigen middelen (baten). Het geeft een indicatie van de mate waarin de rentelasten op de exploitatie drukken. Omdat het onzeker is of alle doorverstrekte leningen terug worden betaald, berekenen we de netto schuldquote zowel in- als exclusief de doorgeleende gelden. Zo wordt duidelijk welk aandeel de door de gemeente verstrekte leningen in de exploitatie hebben en wat dat betekent voor de schuldenlast. Over de voorbije periode tot 2023 is een dalende trend van de netto schuldquote zichtbaar. Dit houdt vooral verband met de aflossingen van langlopende geldleningen en de toename van de eigen middelen (baten). Als gevolg van de voorgenomen investeringen loopt het kengetal de komende jaren weer enigszins op. De netto schuldquote in- en exclusief doorgeleende gelden bevindt zich echter alle jaren duidelijk beneden de door de VNG gehanteerde kritische waarde van 130%. Het beleid van de afgelopen jaren om schulden af te bouwen maakt dat in de begroting meer ruimte beschikbaar is om andere lasten op te vangen.

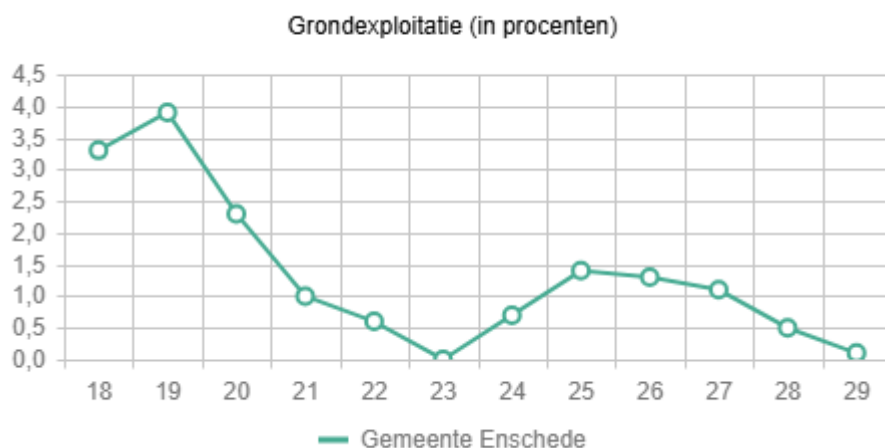
Solvabiliteitsratio

De solvabiliteitsratio is de verhouding eigen vermogen ten opzichte van het balanstotaal en geeft inzicht in de mate waarin onze gemeente in staat is op de langere termijn aan haar financiële verplichtingen te voldoen. Bij een hoge solvabiliteit staat er veel eigen vermogen tegenover de schulden en is de kans groot dat de schulden worden afbetaald. Dit betekent tegelijkertijd dat veel eigen vermogen (reserves) wordt aangehouden dat niet wordt besteed. Wordt het eigen vermogen te klein, dan verslechtert de solvabiliteit. Na de forse afboekingen op grondposities in 2012 is jarenlang een strak financieel beleid gevoerd om de solvabiliteitsratio weer op orde te brengen. Dat is gelukt en momenteel ligt dit kengetal daarmee ook boven de signaleringswaarde. Door tekorten in het middelenkader daalt de solvabiliteitsratio de komende jaren wel weer. Vanaf 2028 is voorzien dat ombuigingen leiden tot een positief begrotingssaldo waardoor het kengetal weer stabiel wordt.

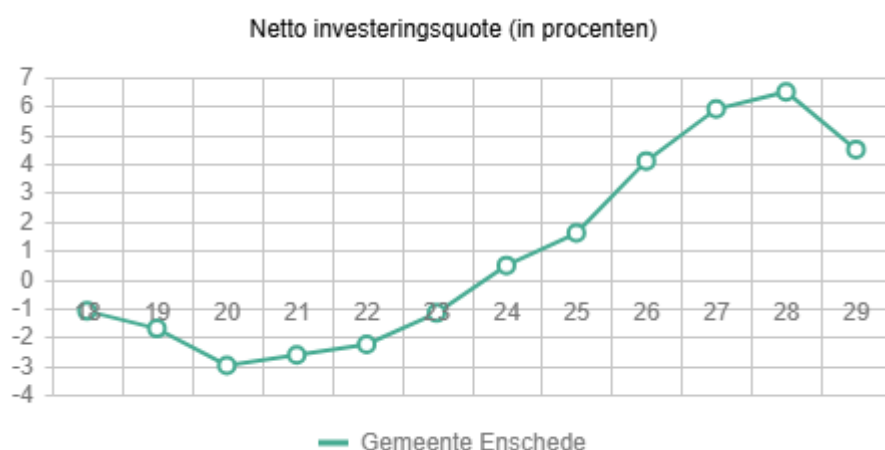
Kengetal grondexploitatie

Dit kengetal geeft aan hoe de waarde van de grond zich verhoudt tot de totale (geraamde) baten. De boekwaarde van de voorraden grond (bouwgrond in exploitatie) is van belang, omdat deze waarde nog moet worden terugverdiend door verkopen. Voor de komende jaren moeten er bovendien nog kosten en opbrengsten gerealiseerd worden. Dat betekent dat de gemeente in de toekomst nog inspanningen moet verrichten en daaraan zijn risico's verbonden. De grafiek laat zien dat Enschede over een zeer beperkte grondpositie beschikt. Vanaf 2016 bevindt het kengetal zich nog slechts tussen 1 en 5%. Dit komt vooral doordat er jarenlang sterk is ingezet op het verkleinen van de risico's op grondposities en het verbeteren van de financiële positie. De raadsbesluiten Richting aan ruimte (heroverweging van projecten) en de Visie werklocaties (uitname van bedrijventerreinen) zijn hiervan het gevolg. De beperkte grondpositie beïnvloedt wel de mogelijkheden om als stad naar de toekomst groei te realiseren. Dit kengetal kan de komende jaren gaan stijgen als gevolg van nieuwe grondexploitaties, Centrumkwadraat en Leuriks Oost in 2021, Versnelling Cromhoff en Velve Kleine Bouwplannen in 2022, de woonwagenlocatie Tweekelerbeekweg in 2023, Eschmarkerveld in 2024 en in de toekomst nieuw te openen grondexploitaties uit de strategische investeringsagenda.

Netto investeringsquote

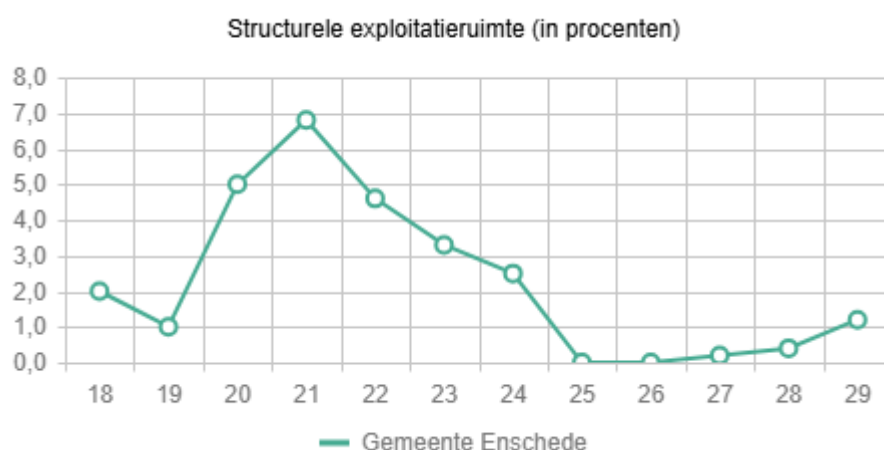
De netto investeringsquote geeft een indicatie van de mate waarin de gemeente investeert in activa. Activa zijn objecten die een bepaalde waarde vertegenwoordigen. Denk aan gebouwen, sportaccommodaties, wegen, gronden, riolering, parkeergarages, aandelen/deelnemingen. Het kengetal bekijkt of de waarde van de activa die de gemeente bezit stijgt in vergelijking met enkele jaren terug. De uitkomst van de netto investeringsquote hoort normaal gesproken gematigd positief te zijn met een streefwaarde tussen 1% en 4%. Dit omdat de investeringen door inflatie duurder worden, maar ook doordat als gevolg van economische groei en inwonersgroei jaarlijks meer publieke investeringen nodig zijn, zoals wegen en scholen. In onderstaande grafiek is te zien dat Enschede uit een periode van terughoudend investeren komt. Eigenlijk is vanaf 2010 sprake geweest van een zeer laag investeringsniveau. Ter vergelijking, gemeenten in de klasse 150.000 tot 250.000 inwoners hebben een investeringsquote van gemiddeld zo'n 2,5 a 3% per jaar. Om een aanvaardbaar voorzieningenniveau te behouden en om toekomstige groei van de stad mogelijk te maken is de afgelopen jaren ingezet op het op peil brengen van het investeringsniveau. Hiervoor is onder andere een strategische investeringsagenda ingesteld, maar we investeren bijvoorbeeld ook in onderwijshuisvesting en verduurzaming van eigen vastgoed. Daarmee loopt de investeringsquote de komende jaren weer op.

Structurele exploitatieruimte

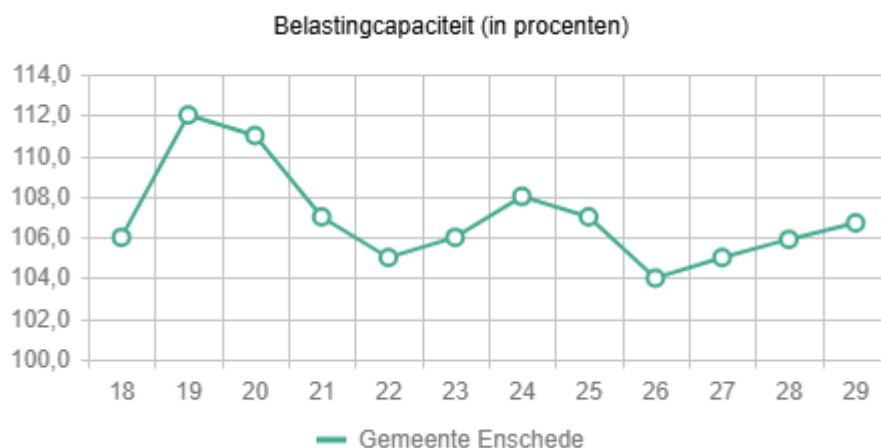
De netto schuldquote, solvabiliteitsratio en grondexploitatie zeggen vooral iets over de financiële conditie van de balans van de gemeente. Het is ook van belang om te kijken naar de financiële ruimte in de exploitatie, oftewel de structurele exploitatieruimte. Wanneer de

structurele inkomsten niet groot genoeg zijn om de structurele lasten te dekken, zal de balans op termijn steeds verder verslechteren. Daarom is dit ook een kengetal waar de provincie in zijn rol als toezichthouder veel waarde aan hecht. Indien de structurele exploitatieruimte meerjarig negatief is kan dit voor de provincie aanleiding zijn om de gemeente onder preventief toezicht te plaatsen. In de grafiek is te zien dat vanaf 2025 sprake is van een licht positieve structurele exploitatieruimte. Vanaf 2026 zou er sprake zijn geweest van een negatieve structurele exploitatieruimte als in deze begroting niet was bijgestuurd. De belangrijkste oorzaak hiervoor is de sterke daling in de rijksmiddelen. Door de scherpe keuzes waartoe de raad bij zomernota heeft besloten, is echter tijdig bijgestuurd en blijft de structurele exploitatieruimte de komende jaren positief. Het is wel essentieel dat de voorgenomen ombuigingen ook daadwerkelijk worden gerealiseerd.

Belastingcapaciteit

De belastingcapaciteit geeft inzicht in de belastingdruk in onze gemeente ten opzichte van het landelijke gemiddelde (=100%). Dit is een belangrijk kengetal, omdat het ook een indicatie geeft voor de financiële positie van de gemeente. Een gemeente met een hoge belastingdruk heeft die belastingen waarschijnlijk hard nodig om de exploitatie sluitend te krijgen. Het is voor zo'n gemeente vervolgens minder goed mogelijk de belastingen verder te verhogen in het geval zich financiële tegenvallers voordoen. Onder de woonlasten verstaan we de OZB, de rioolheffing en reinigingsheffing voor een woning met gemiddelde waarde in die gemeente. Enschede kent een lange historie waarbij de belastingcapaciteit boven het landelijk gemiddelde ligt. De laatste jaren is er echter sprake van een daling. Dat komt doordat Enschede terughoudend omgaat met lastenverhogingen, dit terwijl dat in andere gemeenten wel het geval is.

4.3. Onderhoud kapitaalgoederen

Wegen en infrastructurele kunstwerken

Kerncijfers 2026

Wegen, verhardingssoorten	M2
Asfalt	3.412.125
Elementen	4.506.604
Cementbeton	110.312
Overig	295.252
Totaal	8.324.293

Infrastructurele kunstwerken	Stuks
Bruggen, viaducten, Stuwen, geluidswallen e.a.	223
Wegbermsloten buitengebied	78

Het beleidskader

Het huidige beleidskader wordt gevormd door het in 2023 vastgestelde Wegenbeleidsplan 2024-2027. We zetten de kwaliteitsafspraken van het vorige wegenbeleidsplan 2020-2023 voort. Dit doen we uit afweging van het gewenste beeld buiten, de strategische opgaven, veiligheid en financiële middelen. Vertaald in een overzicht betekent dit dat we de wegen op de volgende kwaliteitsniveaus (blijven) onderhouden:

ONDERDEEL	KWALITEITSNIVEAU
Stadserf	HOOG
Fiets- en voetpaden	BASIS PLUS
Rest van de stad	BASIS
Uitzondering: Elementenverhardingen woonstraten (klinkers)	LAAG

Uit het beleidskader voortvloeiende consequenties

Het goed onderhouden van onze wegen, bruggen en tunnels (vanaf nu “wegen”): we moeten het én we willen het. In de wet staat dat we goed voor onze wegen moeten zorgen. Dat betekent dat ze regelmatig gekeurd, gerepareerd en vervangen moeten worden als dat nodig is. Daarnaast willen we graag een veilig, leefbaar en bereikbaar Enschede. Goede wegen horen daarbij. We houden hiervoor de wegen schoon, heel en veilig en op het met de gemeenteraad afgesproken kwaliteitsniveau.

Het huidige wegenbeleidsplan 2024-2027 is een vervolg op het beleid in de periode 2020-2023. We keken wat goed werkte en wat minder goed werkte in die periode. De dingen die goed gingen hebben we opgenomen in het nieuwe wegenbeleidsplan. Met dit plan zorgen we ervoor dat het onderhoud aan onze wegen, bruggen en tunnels bijdraagt aan de doelen van de stad. Dat betekent dat ze bijdragen aan een groene, bereikbare stad waarin iedereen kan meedoen. Vergeleken met het vorige wegenbeleidsplan hebben we de komende jaren extra aandacht voor de volgende onderwerpen:

- We gebruiken graag grondstoffen en materialen die lang meegaan (duurzaam). Ook proberen we ze zo vaak mogelijk te gebruiken (circulair).
- We sluiten zoveel mogelijk aan bij werkzaamheden van bijvoorbeeld energiebedrijven. Zo voorkomen we dubbel werk in een straat.
- We gaan nog beter kijken hoe we onze tijd, geld en mensen zo goed mogelijk kunnen inzetten.
- We laten onze borden en lijnen op de weg aansluiten bij de techniek van slimme auto's.

Ook blijven we de omgeving betrekken bij wat we doen. Als het kan kunnen mensen meedenken.

We zetten dit jaar weer extra in op duurzaamheid circulariteit en innovatie. Dit bijvoorbeeld via het groot onderhoud van asfalt via het unieke bouwteam onder de naam ‘Wegverleggers’. Dit is een initiatief van de gemeente Losser, gemeente Enschede, Universiteit Twente, NTP en Roelofs om samen innovatieve en duurzame oplossingen te ontwikkelen voor wegonderhoud. Samen streven we naar veilige, klimaatneutrale en circulaire wegen die bijdragen aan een gezonde leefomgeving en het behalen van onze klimaatdoelstellingen.

Naast het dagelijks repareren van onveilige plekken in voetpaden, fietspaden en trottoirs voeren we ook groot onderhoud uit aan diverse wegen en fietspaden, zoals de Tubantiasingel, Schukkinkweg, Landweerweg, straten in het havengebied en diverse fietspaden.

De vertaling van de financiële consequenties in de begroting

Het lastenbudget voor wegonderhoud (inclusief weginrichting zoals belijning en verkeersborden) is circa 10,4 miljoen euro. Dit bedrag bestaat voor circa 0,2 miljoen euro uit apparaatskosten, 2,7 miljoen euro uit kapitaallasten, circa 6,3 miljoen euro uit kosten voor (groot)onderhoud en voor circa 0,9 miljoen euro uit overige kosten. Voor de infrastructurele kunstwerken is het lastenbudget circa 0,3 miljoen euro voor onderhoudskosten. Het jaarlijkse vervangingsbedrag voor reconstructiewerkzaamheden aan wegen is circa 2,4 miljoen euro met een afschrijvingstermijn van tien jaar. Voor de meerjaren doorkijk zie ook Hoofdstuk 6.4 Wat mag het kosten.

Havens

Kerncijfers 2026

Havens	
Havenonderhoud (inclusief rijkswateren)	2 stuks
Damwanden, oevers en kades	6.300 m

Het beleidskader

Sinds 2015 werken de gemeenten Hengelo, Enschede, Almelo, Hof van Twente en Lochem samen in het Havenbedrijf Twente op basis van de (inmiddels geactualiseerde) samenwerkingsovereenkomst Gemeenschappelijk Havenbeheer Twentekanalen 2020. Onderliggende beleidsvisie is de "[Binnenhavensvisie Twentekanalen 2017-2030](#)" met bijbehorend uitvoeringsprogramma.

Uit het beleidskader voortvloeiende consequenties

Vanuit de beleidsvisie en samenhangende afspraken zetten we in Enschede de komende tijd in op doorontwikkeling van het gemeenschappelijk beheer van de binnenhavens van de gemeenten Hengelo, Almelo, Enschede, Hof van Twente en Lochem aan de Twentekanalen. Het op 14 december 2020 vastgestelde [Meerjarenplan Onderhoud en Vervanging Haveninfrastructuur 2021-2024](#) (MJOV) is op 9 december 2024 met 2 jaar verlengd. In dit plan zijn de onderhoudsmaatregelen aan de damwanden en taludverdediging van de haven in Enschede beschreven. Een goed onderhouden haven is belangrijk voor de bereikbaarheid van Enschede voor het vervoer over water. In 2026 voeren we naast dagelijks beheer en onderhoud ook groot onderhoud uit aan verschillende damwanden in de haven.

De vertaling van de financiële consequenties in de begroting

Het lastenbudget voor de havens is ongeveer 334.000 euro, bestaande uit 146.000 euro aan materiële kosten voor het dagelijks onderhoud van de havens en 188.000 euro voor groot onderhoud. Hieraan gekoppeld is er een voorziening groot onderhoud Havens. Het meerjarenplan Havens 2021-2024 is met 2 jaar verlengd, zie ook Hoofdstuk 6.4 Wat mag het kosten.

Riolering

Kerncijfers 2026

Riolering	Km
Vrij-verval riolering	888
Drukriolering	205

Voorzieningen	Stuks
Kolken	52.017
Putten	21.413
Randvoorzieningen (Bergbezinkbassins en bufferkelders)	22
Pompunits	1.042
Gemalen	79

Het beleidskader

Het huidige beleidskader wordt gevormd door het in 2021 vastgestelde Water- en Klimaatadaptatieplan (WeK) 2022-2026, "Verder bouwen aan een groen blauw Enschede".

Uit het beleidskader voortvloeiende consequenties

De opwarming van de aarde leidt tot extremer weer, met vaker en meer wateroverlast, droogte en hitte-stress tot gevolg. In het WeK hebben we beschreven hoe we ons hierop willen voorbereiden en hoe we willen werken aan een veilige, gezonde en aantrekkelijke leefomgeving. Het WeK geeft inzicht in hoe de gemeente omgaat met de zorgtaken voor afvalwater, regenwater en grondwater. Zowel in het beheer, denk bijvoorbeeld aan rioolvervanging, als in de aanpak van (grond)wateroverlast. En ook hoe wij droogte en hitte-stress willen bestrijden om zo de gemeente klimaatbestendiger te maken.

Voor het klimaatbestendig maken van Enschede kijken we naar openbaar en particulier terrein. Dit laatste door bijvoorbeeld communicatie, participatie, bewustwording en door onze subsidieregeling "groenblauw Enschede" voor o.a. regentonnen en de aanleg van groene daken. Om onze werkzaamheden beter af te kunnen stemmen op andere ontwikkelingen werken we gebiedsgericht. Dat doen we in onze "GroenBlauw" projecten zoals "GroenBlauw Glanerbrug", "GroenBlauw 't Getfert" en "GroenBlauw Pathmos-Stadsveld".

Ook gaan we verder met het voorbereiden en uitvoeren van middellange termijn maatregelen in Pathmos en Stadsveld. Dit om het risico op wateroverlast in deze wijken te verminderen. In de komende acht jaar willen we diverse maatregelen uitvoeren, waaronder het realiseren van twee tot drie nieuwe hoofdafvoeren in en nabij Pathmos-Stadsveld. In 2026 starten we met de uitvoering van de afvoer in de Thomas de Keyserstraat.

Naast het versnellen van maatregelen tegen wateroverlast in Pathmos en Stadsveld gaan we de komende jaren ook maatregelen treffen op andere locaties waar water in woningen is gelopen, zoals de Marathonstraat/Sportlaan en Theresastraat.

Met klimaatadaptatie zetten we in op vergroten van de waterafvoer, vergroten van de waterberging, ontharden, vergroenen en het versterken van de biodiversiteit. Zo maken we alle gebieden waar we aan de slag gaan klimaatbestendiger en leefbaarder. Naast onze

eigen gemeentelijke inzet vraagt klimaatadaptatie om een gemeentegrens overstijgende aanpak. Daarom werken we in het Twents waternet samen met Waterschap Vechtstromen (o.a. door uitvoering van de gemeenschappelijke wateragenda), Provincie Overijssel en de Twentse gemeenten aan het klimaatbestendiger maken van onze regio. Onze kennis, ervaring en behoeften de aanpak van wateroverlast bespreken we ook met het ministerie van IenW en met onze samenwerkingspartners in Europa (onder andere via de Urban Agenda).

De vertaling van de financiële consequenties in de begroting

De instandhoudingskosten voor het rioleringssysteem worden gedekt door de inkomsten van de rioolheffing. Het tarief van de heffing nemen we op in deze gemeentebegroting 2025-2028. Daarna wordt de heffing verwerkt in de Belastingverordening 2026. Voor de meerjaren doorkijk zie ook Hoofdstuk 6.4 Wat mag het kosten.

De gemeente wil voorzichtig zijn met het maken van nieuw beleid en het doen van investeringen hiervoor. Daarom is gekeken of beleidsplannen voor de openbare ruimte kunnen worden verlengd of uitgesteld. Voor Riolering is door de raad vastgesteld dat de voorgenomen actualisatie voor 2026 met 1 jaar is uitgesteld.

Groen

Kerncijfers 2026

Groen	Ha
Openbaar groen	752
Wegbermen buitengebied	133

Het beleidskader

GROEN: Het Groenambitieplan Enschede “Enschede één groot groen park” (GAP) vormt het beleidskader voor groen en biodiversiteit. De gemeenteraad stelde dit plan op 13 december 2021 vast. De mate van realisatie van de ambities uit dit plan is afhankelijk van de investeringsmiddelen die de gemeenteraad beschikbaar stelt. Als uitwerking van dit plan zijn op 7 juli 2025 ook geoptimaliseerde regels bomenbescherming vastgesteld door de gemeenteraad, waarbij de motie 'Enschede vergroenen met eigen bomen' is aangenomen. In 2026 maken we een beleidsplan “Kaders voor het beheer, onderhoud en de biodiversiteit openbaar groen” (2027-2030) als uitwerking van het Groenambitieplan, conform de Financiële verordening Enschede.

SPELEN: De beleidsnota Bewegen, Spelen en Sporten “Samen spelen, samen sporten” vormt het beleidskader voor (informeel) bewegen, spelen, sporten en ontmoeten in de openbare ruimte. De gemeenteraad stelde het beleid vast op 27 januari 2025. Bij de behandeling van de nota in de gemeenteraad werd de Motie ‘Realisatie van outdoor fitness zones heeft prioriteit’ aangenomen, die door het College op 26 juni 2025 per brief is beantwoord.

Uit het beleidskader voortvloeiende consequenties

GROEN: Aan de hand van het groenambitieplan vergroenen we Enschede kwalitatief via drie (hoofd)principes:

1. **BESCHERMEN:** het bestaande groen en de natuur beschermen. Door bijvoorbeeld het groen goed te onderhouden en verzorgen.

2. **BENUTTEN:** het groen beter gebruiken (benutten) als bijvoorbeeld regenwater opvang, om de stad koel te houden in hete zomers of voor sporten, bewegen of als rust en stilteplek
3. **BOUWEN:** groener bouwen door bijvoorbeeld groene daken en groene gevels en meer groen aanleggen bij nieuwbouw, natuurinclusief bouwen en verlaten terreinen (tijdelijk) vergroenen.

Inzet op en middelen voor vijf prioritaire groene investeringen vanuit zomernota 2023: Bij de vaststelling van het plan is door de gemeenteraad de prioriteit gelegd op de uitwerking van in elk geval vijf groene investeringen voor Enschede. Vervolgens zijn hier bij de Zomernota 2023 ook concrete middelen voor beschikbaar gesteld om de nodige planvorming en voorbereiding vorm te geven. Concreet gaat het dan om:

- Het optimaliseren van de boomverzorging en éénmalige investering voor de optimalisatie van de regels bomenbescherming (inmiddels afgerond).
- Het vergroenen van de singels: betreft eenmalige middelen voor het vergroenen van de singels (plan gemaakt, uitvoering stapsgewijs).
- Planvormingsmiddelen voor het vergroenen van de binnenstad (groenblauwere binnenstad). Voor het uitvoeren van concrete projecten rond het vergroenen van de binnenstad zijn aanvullende middelen nodig, die we meenemen in het raadsbesluit rond dit traject (loopt mee in Actieprogramma Binnenstad).
- Middelen om een visie op de stadsparken op te stellen en middelen voor kleinschalige investeringen in de parken. De middelen voor een eventueel grootschalige aanpak zijn hierin niet meegenomen (dit jaar).
- Opzetten meerjarenprogramma voor groen: dit betreft reguliere investeringsmiddelen om structureel te investeren in het vergroenen vanuit het groenambitieplan (opgestart).

SPELEN: We geven gebiedsgericht uitvoering aan het Beweeg-, speel- en sportbeleid. Waarbij we vanuit de stedelijke kaders van dit beleid de komende jaren met onze partners, wijkraden/dorpsraden en inwoners per buurt kijken wat nodig is rond de sport- en speelplekken. Dit kan gaan over vernieuwing, verplaatsing of clustering van plekken, of het omvormen van speelplekken die nog maar weinig worden gebruikt. Dit vertalen we in buurtplannen. Daarnaast zetten we in op realisatie van vrij toegankelijke sport-/fitnessplekken conform de motie fitnesszones. Dit kan zowel in de openbare ruimte als op terreinen van andere partijen.

Uitvoering:

GROEN: Dit jaar zetten we vanuit het Groenambitieplan (GAP) Enschede onder andere in op:

- Opstellen beleidsplan “Kaders voor het beheer, onderhoud en de biodiversiteit openbaar groen” (2027-2030) als uitwerking van het Groenambitieplan. Dit vooral gericht op de uitvoering van het beheer en onderhoud, (vervangings-)investeringen en het versterken van het openbaar groen en de biodiversiteit in Enschede, conform de Financiële Verordening gemeente Enschede.
- Verdere verkenning en uitwerking van de motie ‘Enschede vergroenen met eigen bomen’. De uitkomsten nemen we mee in het beleidsplan.
- Opstellen van een visie op de stadsparken.
- (Planvorming voor) het verder vergroenen van de binnenstad via het Actieprogramma Binnenstad, zoals het vergroenen van het van Heekplein.
- Het verder vergroenen van de singels.

- Het vergroten van de biodiversiteit via aanpassingen in (het beheer van) de openbare ruimte.
- Het vergroenen van Enschede door acties met inwoners, ondernemers en instellingen, zoals via:
 - Zo Groen Enschede als onderdeel van Groenblauw Enschede;
 - Gerichte groenacties met partners en stichtingen, zoals met de Groene Loper Enschede, de IVN of de Stichting Natuur- en Milieuraad Enschede.
- Beëindiging van de preventieve bestrijding van de eikenprocessierups cf. de besluitvorming over de Zomernota 2025 door de raad.
- Het onderhouden van het gemeentelijk groen op de met de gemeenteraad afgesproken kwaliteitsniveaus. Bewoners, ondernemers en instellingen kunnen via participatie of eigen inzet zorgen voor een plus. Schoon, heel en veilig blijft daarbij altijd gelden als ondergrens voor het beheer en onderhoud van het openbare groen.

SPELEN: We gaan verder met van buurtplannen voor spelen en een uitdagende openbare ruimte als uitwerking van de beleidsnota Bewegen, Spelen en Sporten “Samen spelen, samen sporten”. Waarna we stapsgewijs uitvoering geven aan deze buurtplannen door inzet van de middelen voor reguliere technische vervanging die bij de Zomernota 2025 beschikbaar zijn gesteld.

De vertaling van de financiële consequenties in de begroting

Voor Spelen is in de Zomernota 2025 een jaarlijks investeringsbedrag beschikbaar gesteld van 1.123.000 euro om de beleidsnota Bewegen, Spelen en Sporten “Samen spelen, samen sporten” uit te voeren.

De gemeente wil voorzichtig zijn met het maken van nieuw beleid en het doen van investeringen hiervoor. Daarom is gekeken of beleidsplannen voor de openbare ruimte kunnen worden verlengd of uitgesteld. Voor Groen is door de raad vastgesteld dat de voorgenomen actualisatie voor 2025 met 1 jaar is uitgesteld.

Openbare verlichting

Kerncijfers 2026

Openbare verlichting	Stuks
Lichtmasten	30.838
Armaturen	32.447

Openbare verlichting	GWh/jaar
Energieverbruik	3,9 GWh

Het beleidskader

De gemeente wil voorzichtig zijn met het maken van nieuw beleid en het doen van investeringen hiervoor. Daarom is gekeken of beleidsplannen voor de openbare ruimte kunnen worden verlengd of uitgesteld. Voor Openbare Verlichting is door de raad vastgesteld dat de voorgenomen actualisatie van het [beleidsplan Openbare Verlichting 2022–2025](#), voor 2026 met 1 jaar is uitgesteld. In het nieuwe beleidsplan zetten we ook in op slimme en dynamische verlichting om aanvullend energie te besparen.

Uit het beleidskader voortvloeiende consequenties

In het beleidsplan staat het zorgvuldig en duurzaam toepassen van verlichting centraal. Daarbij hanteren we het uitgangspunt "niet verlichten, tenzij..." we verlichten alleen als dat aantoonbaar bijdraagt aan verkeersveiligheid, sociale veiligheid of leefbaarheid. Als wegbeheerder heeft de gemeente een wettelijke zorgplicht om de verlichting goed en veilig te onderhouden. Tegelijkertijd draagt openbare verlichting bij aan bredere ambities zoals energiebesparing, duurzaamheid en het beperken van lichtvervuiling. Concreet betekent dit:

- Lichtmasten worden vervangen als ze defect of onveilig zijn. Masten hoger dan 6 meter worden vanaf hun 40^e levensjaar elke zes jaar getest op stabiliteit. Na afkeur worden ze vervangen.
- Armaturen worden na 20 jaar vervangen door ledarmaturen, die afhankelijk van hun locatie op een bepaald tijdstip dimmen. Sinds 2024 worden de nieuwe ledarmaturen ook voorbereid om in de toekomst aan te kunnen sturen met slimme systemen.
- In 2024/2025 hebben we op enkele locaties nieuwe armaturen op masten van 6 meter en hoger aangesloten op slimme systemen, waarmee we het lichtniveau automatisch kunnen aanpassen op basis van verkeersdrukke en weersomstandigheden. Deze inzet op slimme en dynamische verlichting is veilig en zorgt voor een efficiënter energieverbruik, minder lichthinder en een toekomstbestendig lichtnet. Het slim verlichten is een technische doorontwikkeling van het dimmen.

In de binnenstad hanteren we kwaliteitsniveau hoog. Voor de overige delen van de stad geldt kwaliteitsniveau basis.

Uitvoering 2026

In 2026 ligt de focus op:

- Verdere uitrol van slimme en dynamische verlichting binnen de vervangingsplannen.
- Vervangen van architecturale verlichting binnenstad rondom de kerken en het stadhuis.
- Vervangen van armaturen en masten conform het meerjarenplan.
- Koppeling creëren met hulpdiensten voor calamiteitenverlichting binnenstad, zodat zij vanuit de meldkamer bepaalde lichtpunten of lichtlijnen kunnen activeren bij incidenten of onveilige situaties. Hiermee wordt een snellere oriëntatie en afhandeling mogelijk gemaakt, bijvoorbeeld bij ontruiming, verkeersgeleiding of hulpverlening.
- Opstellen beleidsplan Openbare Verlichting 2027-2030.

De vertaling van de financiële consequenties in de begroting

Het budget voor openbare verlichting, voor beheer en onderhoud bedraagt 2,78 miljoen euro per jaar. Dit is als volgt opgebouwd:

Het lastenbudget voor kapitaallasten is 703.000 euro, voor personeel 200.000 euro en voor materieel budget (regulier onderhoudsbudget, energie et cetera) 1,88 miljoen euro.

Parkeervoorzieningen

Kerncijfers 2026

Parkeervoorzieningen	Stuks
Parkeergarages	4

Het beleidskader

We continueren de lijn die is vastgesteld in de Programmabegroting 2015-2018. Jaarlijks wordt bij het vaststellen van de gemeentebegroting de bijlage meerjarenprognose parkeren (mpp) vastgesteld.

Als onderdeel van deze bijlage worden jaarlijks de kernpunten van beleid, van technisch beheer en financieel beheer vastgesteld.

Uit het beleidskader voortvloeiende consequenties

De kosten van groot onderhoud van de parkeergarages worden ten laste van de voorziening onderhoud parkeergarages gebracht. Dit op basis van de meerjarenprognose parkeren (MJOP). Het MJOP wordt minimaal 1x per jaar geactualiseerd. Meest recente actualisatie die door de Raad is vastgesteld is van 12 november 2024 als onderdeel van de gemeentebegroting 2025.

Correctief en preventief onderhoud wordt rechtstreeks ten laste van de parkeerexploitatie gebracht, (vervangings-) investeringen worden geactiveerd.

Het onderhoud is als basisniveau gekwalificeerd op het uitgangspunt schoon, heel (functioneel) en veilig voor de gehele stad.

De vertaling van de financiële consequenties in de begroting

De onderhoudsvoorziening heeft een begroot saldo van 3,4 miljoen euro per 1-1-2026. In 2026 wordt er voor een bedrag van 1,1 miljoen euro ten laste van de onderhoudsvoorziening gebracht en voor een bedrag van 0,73 miljoen euro toegevoegd aan de onderhoudsvoorziening.

In 2026 is er een totaalbedrag voor onderhoud (correctief en preventief) in de begroting opgenomen van 1,3 miljoen euro. Voor vervangingsinvesteringen is in 2026 een bedrag van 45.000 euro begroot.

Vanaf 2026 maken fietsstallingen geen onderdeel meer uit van de onderhoudsvoorziening in verband met o.a. het verschil in fiscaal regime tussen garage- en straatparkeren.

Vastgoed

Onderhoudsplan en begrotingsjaar 2026

Het onderhoud van het gemeentelijk vastgoed dat behoort tot het Vastgoed & Facilitair Bedrijf Enschede (VFBE) wordt door VFBE uitgevoerd. Voor het uitvoeren van de onderhoudsactiviteiten wordt gewerkt met een onderhoudsvoorziening. In deze voorziening wordt jaarlijks vanuit de gebouwexploitaties een vaste bijdrage gestort. De onttrekking (uitgaven) uit deze voorziening geschiedt op basis van de daadwerkelijke uitgaven. Deze uitgaven zijn voorzien in de meerjarenonderhoudsplanung (MJOP). Voor 2026 is in totaal circa 12 miljoen aan onderhoud begroot voor panden waar VFBE de onderhoudsverplichting heeft. De locaties waar in 2026 groot onderhoud wordt uitgevoerd in combinatie met verduurzamingsmaatregelen zijn de Deppenbroekhal, de sportzalen Helmerhoek en Stroinkslanden en de kleedkamers aan de Geessinkweg 248A. Tevens zal er grootschalig onderhoud uitgevoerd worden aan de theaterinstallaties van het Muziekkwartier.

Het beleidskader/onderhoudssystematiek

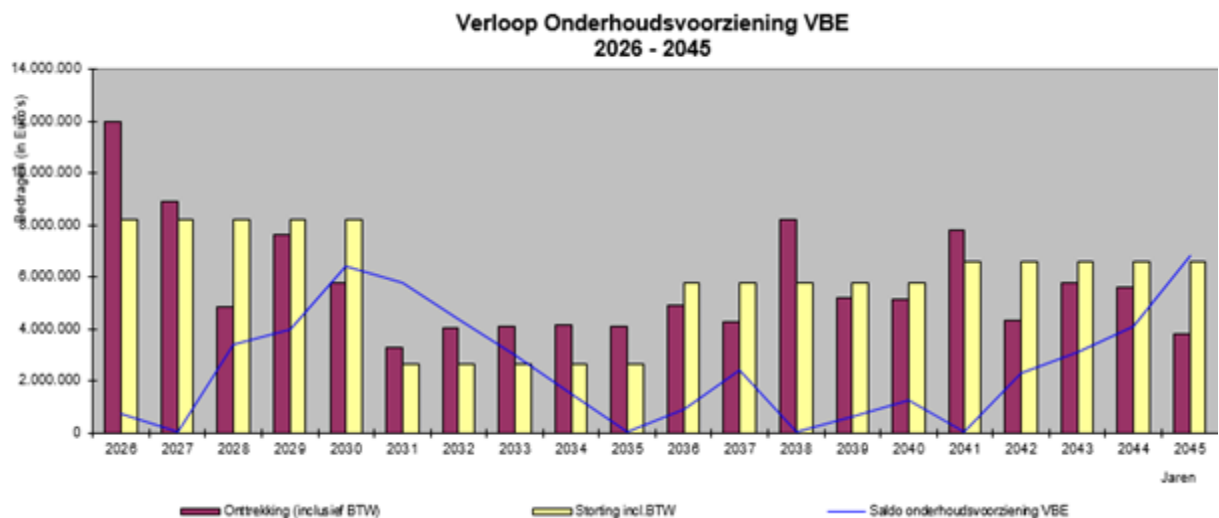
In Enschede wordt het onderhoud aan de gemeentelijke gebouwen al enige jaren gepland en gepleegd volgens de zogenaamde NEN 2767-methode. Deze methode geeft de staat van de gebouwdelen weer op basis waarvan vastgesteld wordt welke onderhoudsactiviteiten gepland en begroot worden. Naast technische aspecten, worden bijvoorbeeld ook gebruikersaspecten en duurzaamheidsaspecten meegenomen. Het onderhoud is onder te verdelen in de volgende onderdelen:

- Planmatig onderhoud aan ambtelijk/beleidsondersteunend vastgoed. Deze panden, die doorgaans langere tijd (meer dan 10 jaar) in eigendom van de gemeente blijven, worden conform de hierboven beschreven NEN 2767 onderhouden. Met het oog op de verduurzaming worden onderhoudswerkzaamheden zoveel mogelijk geclusterd en in lijn gebracht met het verduurzamingsprogramma. Dit kan betekenen dat gepland onderhoud soms naar voren wordt gehaald of naar achteren wordt geschoven in de tijd.
- Onderhoud aan het segment verkoop en nader uit te werken. Gezien het tijdelijke karakter onderhouden wij deze gebouwen niet volledig conform de NEN2767. Op basis van de NEN2767 wordt een inschatting gemaakt van het noodzakelijke onderhoud op basis van de beoogde toekomst van het pand (sloop, dan wel verkoop op korte termijn).

Zoals vastgesteld in het Beleidskader Vastgoed wordt de onderhoudsvoorziening gevoed door een jaarlijkse storting uit de exploitatie van de totale vastgoedportefeuille. De hoogte van de storting bedraagt het gemiddelde van de verwachte uitgave over een periode van 20 jaar met vier keer een 5-jaarlijkse storting.

De vertaling van de financiële consequenties in de begroting

De geplande onderhoudsuitgaven zijn hieronder grafisch weergegeven. Op basis van deze planning is de storting in de onderhoudsvoorziening bepaald. De lijn geeft de stand van de onderhoudsvoorziening weer

4.4. Financiering

In deze paragraaf staan de onderdelen die zijn vastgelegd in de financiële verordening van onze gemeente. Daarnaast rapporteren we, zoals voorgeschreven in de Wet Financiering decentrale overheden ([Fido](#)), over de kasgeldlimiet en de renterisiconorm.

Omslagrente

In de onderstaande tabel is de berekening van de omslagrente terug te vinden (conform de BBV-voorschriften):

Omschrijving (in euro)	Begroting 2026
Externe rentelasten korte en lange financiering	9.675.750
Externe rentebaten	-155.800
<i>Totaal door te rekenen externe rente</i>	<i>9.519.950</i>
Rente aan grondexploitaties	0
Rente projectfinanciering (Van Heek parkeergarage)	-1.201.936
<i>Saldo toe te rekenen externe rente</i>	<i>8.318.014</i>
Rente over eigen vermogen	0
Rente over voorzieningen grondbedrijf	655.102
<i>Toe te rekenen rente</i>	<i>8.973.116</i>
Toegerekende rente aan boekwaarden	-8.373.604
Resultaat omslagrente	599.512
<i>Omslagrente - onafgerond</i>	<i>1,625%</i>
<i>Omslagrente - afgerond</i>	<i>1,5%</i>

Op basis van de bovenstaande berekening komt de omslagrente onafgerond uit op 1,625% voor de begroting 2026. Toegestaan is af te ronden naar dichtstbijzijnde 0,5%. De omslagrente blijft voor 2026 daarmee 1,5%, gelijk aan 2025.

Resultaat rente en treasury

Het totale verwachte resultaat op rente en treasury bedraagt 1,490 miljoen euro in 2026. Hierin zijn diverse maatregelen uit het BOB-traject verwerkt. Ook is de verhoging van de dividendbaten verwerkt vanuit de koop van aandelen Twente.

Rentevisie

De korte (3-maands) rente is gedaald in de afgelopen tijd in navolging van de renteverlagingen van de ECB. De verlagingen waren mogelijk omdat . De voorspelling van de bankanalisten dat de 3-maands rente tussen 2,5% en 3,5% zou liggen per eind 2025, lijkt niet uit te komen nu de rente momenteel al is gedaald naar rond 2%. Er worden geen grote wijzigingen verwacht dus zal de 3-maands rente naar verwachting per eind 2026 uitkomen rond 2%.

De lange (10-jarige) rente zit al langere tijd op een niveau tussen 3,0% en 3,5% (momenteel rond 3,3%). Tot eind 2026 wordt een verhoging verwacht naar een niveau tussen 3,5% en 3,8%.

Kasgeldlimiet

In de Wet financiering decentrale overheden (Fido) is bepaald dat de gemeente maximaal 8,5% van het begrotingstotaal aan kortlopende schulden mag hebben. De gemeente is verplicht te rapporteren over deze limiet in de begroting. De gemeente mag niet onbeperkt haar kortlopende schulden aanhouden, maar wordt gedwongen een goede verdeling aan te houden tussen de korte en lange schulden. Onderstaande tabel laat de kasgeldlimiet voor de jaren 2025 tot en met 2028 zien.

Berekening kasgeldlimiet (x 1.000 euro)	2026	2027	2028	2029
1. Begrotingstotaal	956.428	930.199	916.973	923.222
2. Vastgesteld percentage	8,5%	8,5%	8,5%	8,5%
3. Kasgeldlimiet (1. x 2.)	81.296	79.067	77.943	78.474

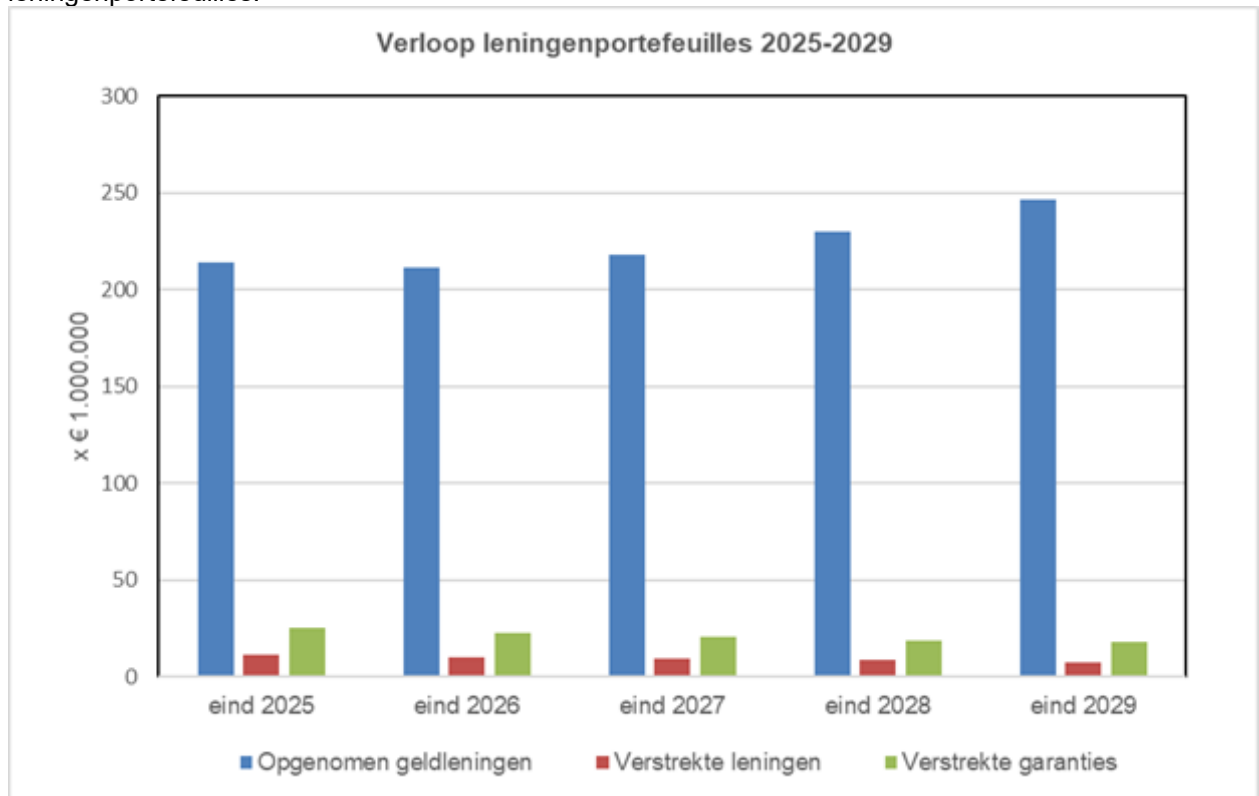
Het streven is om de kasgeldlimiet niet te overschrijden. Gezien het beschikbare saldo bij de schatkist zal naar verwachting pas in 2026 weer sprake zijn kortlopende schulden die echter niet dusdanig in omvang zullen zijn dat niet binnen de limiet wordt gebleven.

Financiering en schuldpositie

Nu de korte rente niet meer negatief is, en zelfs op een hoger niveau ligt dan de rente voor langlopende leningen is de financieringsstrategie van de gemeente Enschede hierop aangepast. Er is namelijk voldoende saldo bij de schatkist beschikbaar zodat voorlopig geen nieuwe leningen nodig zullen zijn. Over het saldo bij de schatkist ontvangt de gemeente ook nog een rentevergoeding nu de korte rente niet meer negatief is. Daarmee worden de rentelasten van de gemeente geminimaliseerd.

Over het saldo bij de schatkist ontvangt de gemeente de zogenaamde dagrente. Conform de bepaling hierover in het Treasurystatuut 2023 kunnen de overtollige liquide middelen bij de schatkist op een deposito worden gezet met een looptijd tussen 1 week of 12 maanden, om zo een hoger rendement te genereren. Als de rente-ontwikkeling hiertoe aanleiding geeft, zullen overtollige middelen langer worden uitgezet om hogere rentebaten te ontvangen over het saldo.

Op basis van de meerjarige liquiditeitsplanning moet jaarlijks van 2027 tot en met 2029 zo'n 15 a 20 miljoen euro per jaar worden geleend. In 2026 hoeft naar verwachting geen nieuwe financiering aangetrokken te worden omdat er voldoende saldo beschikbaar is bij de schatkist waardoor de gemeente beschikt over voldoende liquide middelen. Deze financieringsbehoefte is verwerkt in het renteresultaat en in de onderstaande ontwikkeling van de leningenportefeuilles:

De gemeente streeft naar minimale schulden waardoor de druk van rentelasten in de begroting zo klein mogelijk zijn. In de afgelopen jaren zijn de leningenportefeuilles gestaag gedaald, doordat minder is geïnvesteerd en diverse bezittingen (o.a. vastgoed en aandelen)

zijn verkocht. De portefeuille met opgenomen geldleningen zal echter in de komende jaren weer licht stijgen als gevolg van de voorgenomen hogere investeringsuitgaven. De portefeuille met de verstrekte leningen daalt al enkele jaren gestaag door het beleid vanaf 2018 om in te zetten op het verstrekken van garanties/borgstellingen in plaats van leningen aan derden. Dit beleid is bestendigd in het Treasurystatuut 2023. Het vervroegd aflossen van leningen door derden wordt gestimuleerd. Er worden slechts nog sporadisch duurzaamheidsleningen verstrekt aan sportverenigingen waarvoor het Waarborgfonds Sport voor 100% garant staat. De portefeuille met uitstaande garanties is in afgelopen jaren gestegen vanuit het beleid om geen lening maar gemeentegaranties te verstrekken. Er wordt slechts ingestemd met nieuwe garantstellingen als duidelijk is dat deze geen risico vormen (bijvoorbeeld door afdoende onderpand) en geheel voldoen aan de beleidsregels voor leningen en garanties. Op deze wijze is geen weerstandsvermogen benodigd voor deze garantstellingen en hebben deze verstrekte garantstellingen geen invloed op de weerstandsratio. Op dit moment zijn geen nieuwe borgstellingen voorzien behalve mogelijk voor een beperkt aantal sportverenigingen.

Renterisiconorm

Vanuit de Wet Fido moeten we in deze begroting rapporteren over de renterisiconorm. Deze norm geeft een kader voor de spreiding van de looptijden in de leningenportefeuille. Volgens de renterisiconorm mag in elk enig jaar maximaal 20% van het begrotingstotaal geherfinancierd worden. Op die manier worden de renterisico's op de vaste schulden over de jaren gespreid. Uit onderstaande tabel blijkt dat de norm in de jaren 2026 tot en met 2029 niet zal worden overschreden

Berekening renterisiconorm (x 1.000 euro)	2026	2027	2028	2029
1. Begrotingstotaal	956.428	930.199	916.973	923.222
2. Vastgesteld percentage	20%	20%	20%	20%
3. Renterisiconorm (1. x 2.)	191.286	186.040	183.395	184.644
4. Aflossingen	2.951	18.111	3.159	3.218
5. Ruimte onder renterisiconorm (3. - 4.)	188.334	167.929	180.235	181.427

Beleidsvoornemens treasuryfunctie

In 2026 gaat de treasuryfunctie zich bezig houden met o.a.:

- Actualisatie van het Treasurystatuut dat in 2023 voor een laatste keer is herzien.
- Voor de komende jaren zijn forse investeringsuitgaven voorzien (zie paragraaf investeringen). Gemonitord moet worden hoe de uitgaven verlopen ten opzicht van de planning. Hierop moet de financieringsstrategie worden afgestemd ter minimalisatie van de rentelasten van de gemeente.
- Continueren van het meer actief beheer van de liquide middelen en beheer van het saldo bij de schatkist. De rentevergoeding op het saldo bij de schatkist is op basis van de dagrente. Mogelijk dat het gunstig is om delen van het saldo langer vast te zetten op deposito's bij de schatkist als de rente hierop hoger wordt.

Limieten 2026

In de financieringsparagraaf moeten jaarlijks de limieten worden vastgesteld voor het opnemen van kredieten in rekening-courant, het uitzetten van tijdelijk overtoollige geldmiddelen en het aantrekken van langlopende geldleningen. De raad stelt hiermee de grenzen vast waarbinnen het college kan opereren.

Naam limiet	Toelichting omvang limiet	Omvang limiet 2026
Krediet in rekening-courant	110% van de kasgeldlimiet *)	89 miljoen euro
Uitzetten tijdelijk overtollige middelen	Drempelbedrag schatkistbankieren	10,9 miljoen euro
Aantrekken langlopende leningen	Drempelbedrag schatkistbankieren	15 miljoen euro

*) Deze limiet mag tijdelijk worden overschreden. In de Wet Fido staat dat de kasgeldlimiet twee kwartalen achtereenvolgens overschreden mag worden. Omdat de rentestanden voor kortlopende leningen zeer laag zijn, maken we daar maximaal gebruik van.

**) Naar verwachting zijn geen nieuwe leningen nodig in 2026 maar hiermee is er toch ruimte mochten deze toch aangetrokken moeten worden. Het kan ook zijn dat een mogelijkheid wordt geboden tot het aangaan van een aantrekkelijke lening gedurende het jaar. Hiermee kan daarvan gebruik worden gemaakt.

4.5. Bedrijfsvoering

Inleiding

Een wendbare organisatie voor de toekomst

De gemeente Enschede wil flexibel kunnen inspelen op veranderingen in de samenleving. Daarom werken we aan een sterke en eenvoudige bedrijfsvoering. Zo kunnen we onze maatschappelijke doelen bereiken. Onze bedrijfsvoering ondersteunt het werk van de organisatie en creëert meerwaarde.

Hoe we dat doen beschrijven we in onze bedrijfsvoering visie. We werken langs leidende principes:

- Vereenvoudigen; we maken processen en procedures minder complex. Onnodige stappen worden geëlimineerd;
- We nemen regie; We stellen kaders en delen deze. Deze zijn breed gedragen in de lijn met behoeften en doelstellingen.
- Integraal werken; We werken als één gemeente. Dit zorgt ervoor dat we als gemeente een eenduidige boodschap uitdragen en onze diensten elkaar aanvullen.
- Flexibel en wendbaar; We kijken vooral wat mogelijk is. Hierbij hebben we oog voor risico's maar durven die soms ook te nemen.

Ruimte om te innoveren; Innovatie is noodzaak. We creëren een cultuur waarin innovatie wordt aangemoedigd.

In deze paragraaf lees je aan welke onderwerpen we werken, volgens de uitgangspunten van deze bedrijfsvoeringsvisie. En zoals is afgestemd met de domeinen.

We vernieuwen onze systemen

Er is begonnen met het vernieuwen van onze bedrijfsvoeringssystemen. Dit doen we stap voor stap, in drie onderdelen: Financiën, Personeel & Organisatie (P&O) en Inkoop.

Het gaat niet alleen om oude systemen, maar we verbeteren ook de werkprocessen. Zo zorgen we voor een toekomstbestendige bedrijfsvoering. Ons doel is betere ondersteuning van het werk, uniform werken en meer samenhang tussen systemen en processen.

Informatiebeheer: van proces naar gebruiker

Informatiebeheer vraagt onze aandacht. We gaan we deze verder verbeteren. We werken aan de inrichting van ons informatiebeheer. Daarmee gaan we voldoen aan de eisen van de

Archiefwet.

We gaan van procesgericht naar klantgericht informatiebeheer. Dat betekent dat we eerst onze interne informatie goed moeten organiseren. Bijvoorbeeld:

- Enkelvoudige opslag en meervoudig gebruik,
- aandacht voor archivering,
- correct Corsagegebruik.

Daarna kunnen we onze dienstverlening aan inwoners, ondernemers en organisaties verbeteren. Denk bijvoorbeeld aan een digitaal systeem waarmee inwoners kunnen volgen wat er met hun aanvraag gebeurt.

Organisatieontwikkeling: klaar voor de toekomst

Onze organisatie verandert mee met de samenleving, technologische ontwikkelingen en de arbeidsmarkt. We werken aan: meer uitvoeringskracht, betere interne processen en duurzaam personeelsbeleid. Het sluit aan bij bredere ontwikkelingen in het opbaar bestuur. Deze koers komt mede voort uit het BOB-traject (Begroting en Organisatie in Balans). Dit project is overgegaan in de Zomernota 2025 en daarmee afgesloten.

De uitvoering van de daaruit voortkomende veranderingen gebeurt gefaseerd tussen 2025 en 2029. We voeren dus niet alles tegelijk door, maar spreiden dit over meerdere jaren. Dat is nodig om de veranderingen zorgvuldig, beheersbaar en sociaal verantwoord te laten verlopen.

We houden daarbij nadrukkelijk rekening met:

- natuurlijk verloop, zoals pensionering;
- tijd voor interne herplaatsing en ontwikkeling;
- en het op tijd meenemen van medewerkers in veranderingen.

Deze stapsgewijze aanpak geeft ruimte om te leren, bij te sturen en de uitvoering goed te begeleiden. Zo bouwen we stap voor stap aan een toekomstbestendige organisatie, zonder dat dit ten koste gaat van mensen of kwaliteit.

Inkoop: slimmer en centraler

We willen beter en nog meer rechtmatig inkopen. Inkopen vanuit een gemeentelijke organisatie moet aan allerlei wetgeving voldoen. Enkele voorbeelden daarvan zijn de Algemene Verordening Gegevensbescherming, aanbestedingswet en Data Protection Impact Assessment. Het is daarom niet verwonderlijk dat medewerkers in onze organisatie steeds vaker hulp vragen aan de afdeling inkoop bij meervoudige onderhandse trajecten. Deze zijn complex en vragen om specifieke inkoop kennis. Daarom centraliseren we bepaalde inkooptaken, zoals bijvoorbeeld het meervoudig onderhands aanbesteden. Ook richten we de inkoopafdeling in rond onze drie domeinen. Hiermee creëren we duidelijkheid in rollen en verantwoordelijkheden zoals we die hebben opgenomen in de bedrijfsvoering visie (zie inleiding van deze paragraaf). Deze wijze van inkopen draagt bij aan een optimale informatievoorziening en dus sturingsinformatie.

Wat levert dit op?

- Minder risico op fouten bij inkopen.
- Betere administratie en minder juridische risico's.
- Lagere kosten door efficiënter werken.
- Meer centrale ondersteuning voor collega's.

Zo zorgen we voor een professionele en betrouwbare inkooporganisatie.

4.6. Verbonden partijen

Beleid verbonden partijen

In het beleid verbonden partijen is sinds de vaststelling op 31 januari 2022 niks gewijzigd. Het beleidskader verbonden partijen moet in 2025 nog worden geactualiseerd en daarna worden vastgesteld door de raad.

Wijzigingen en relevante ontwikkelingen verbonden partijen

Zienswijzen bij begrotingen 2026 gemeenschappelijke regelingen

Bij het vaststellen van de concept-begrotingen 2026 van de gemeenschappelijke regelingen (GR-en) zijn 4 zienswijzen ingediend. Een tweetal, over aanpassing van de loon- en prijsindexatie (LPO) en zelf opvang van 10% korting op rijksuitkeringen, zijn het gevolg van de beperkte bijdrage van de GR-en aan het ravijn in de gemeentebegroting vanaf 2026. Bij het vaststellen van de begrotingen voor 2025 hebben de GR-en de opdracht gekregen om te komen tot een verlaging van de gemeentelijke bijdragen. (Overigens hebben GBTwente en de Veiligheidsregio wel een serieuze bijdrage hieraan gedaan.) Daarnaast zijn door de gemeenteraad zienswijzen ingediend ten aanzien van het voldoen aan de wettelijke verplichting om te voldoen om alle inlichtingen te geven die de raden nodig hebben voor de uitoefening van hun taken en over de regie op AI.

De uitkomst van de bespreking van de zienswijzen in de AB-vergadering is:

- Aanpassing methodiek LPO: bij deze zienswijzen hebben de betrokken GR-en aangegeven de methodiek te zullen volgen die vastgesteld wordt door de ambtelijke werkgroep. Deze werkgroep, bestaande uit aantal financieel medewerkers uit gemeenten en GR-en, stelt jaarlijks de percentages voor de indexatie vast voor de GR-en. Deze werkgroep gaat zich op korte termijn richten op het uitwerken van voorstel zoals opgenomen in de zienswijzen (die overigens ook door Almelo en Haaksbergen is ingediend). De nieuwe methodiek zal dan naar verwachting ingaan vanaf de begroting 2027.
- 10% korting rijksuitkeringen zelf opvangen: lang niet alle GR-en ontvangen rijksuitkeringen. De GR-en die hier wel mee te maken hebben, gaan zich inzetten om de 10% korting van het rijk op de specifieke uitkeringen, zelf op te vangen.
- Wettelijke informatieplicht: ten aanzien van deze zienswijze is aangegeven dat de GR-en op korte termijn hun internetsites zullen aanvullen waar nodig.
- Regionaal beleid AI: opgeroepen wordt om te onderzoeken hoe een algemeen kader voor de inzet van AI en algoritmen binnen GR-en in regionaal verband kan worden ontwikkeld zodat niet alle partijen hun eigen beleid gaan ontwikkelen met de nodige dubbeling van inzet en kosten tot gevolg. De zienswijze is omarmd door de GR-en. Zij sluiten zich graag aan bij een regionaal (te ontwikkelen) beleid in deze.

In de kaderbrieven die de GR-en in het voorjaar 2026 opstellen waarin de kaders voor de begrotingen 2027 zullen zijn opgenomen, zullen de GR-en over de voortgang berichten.

In de beleidsprogramma's staat in hoeverre de verbonden partijen gaan bijgedragen in 2026 aan de doelen van de gemeente. Onderstaand delen wij relevante wijzigingen en actualiteiten rondom de verbonden partijen zelf.

Oprichting PPS Cromhoff: In mei 2025 heeft de raad ingestemd met de oprichting en deelname in de PPS Cromhoff B.V. Medio september 2025 volgt nog besluitvorming door het college waarmee een aantal onderdelen uit het raadsvoorstel anders worden ingevuld en geduid. Naar verwachting wordt in najaar 2025 de B.V. opgericht. In de Gemeenterekening 2025 zal in de paragraaf verbonden partijen meer uitgebreide financiële informatie worden opgenomen van de B.V. omdat dit nu nog niet mogelijk is.

SamenTwente: In 2025 is de kerntakendiscussie binnen SamenTwente afgerond. Met de kerntakendiscussie werd invulling gegeven aan de Kaderbrief Twentse zienswijze waarbij alle gemeenschappelijke regelingen zijn opgeroepen om te anticiperen op de gemeentelijke bezuinigingsopgaven in verband met het zogeheten 'ravijnjaar'. Met de kerntakendiscussie is inzicht verkregen in de (kern)taken van SamenTwente (wettelijke en niet-wettelijke taken, ambitieniveau en de bijbehorende middelen). Conclusie van de kerntakendiscussie is dat SamenTwente haar takenpakket efficiënt uitvoert in vergelijking met andere regio's en een nulsce­nario niet uitvoerbaar is op basis van de inhoudelijke analyses en afwegingen. Daarom is besloten om op alle thema's de huidige inzet te handhaven. Tegelijkertijd zijn er autonome ontwikkelingen die leiden tot een structurele financiële uitzetting. Deze zijn meegenomen in de begroting voor 2026.

Stadsbank Oost Nederland: In 2023 heeft de Stadsbank het profiel van een klant- en resultaatgerichte expertise organisatie in optimale verbinding met en faciliterend naar gemeenten en hun regie op het sociaal domein verder geïmplementeerd. In 2025 werken de consultants van de Stadsbank samen met consultants van Werk en Inkomen in de zogenoemde wijkgerichte "keten aanpak". Eerst is een pilot gestart in 1 wijk. Uit de evaluatie van deze pilot bleek de gezamenlijke aanpak succesvol te zijn. Vervolgens is wijkgerichte aanpak geïmplementeerd in alle wijken. Daarmee wordt de impact van de dienstverlening van de Stadsbank in het gemeentelijk sociaal domein verder vergroot. Vormgeving van de dienstverlening: meer in verbinding met klant (meer aandacht) en gemeente (beter in aansluiting) is 2025 verder uitgerold.

Regionaal Bedrijventerrein: Het jaar 2026 staat in het teken van de afwikkeling van de liquidatie van de GR RBT. Een liquidatiecommissie, bestaande uit de leden van het DB van de GR, gaat daarmee per 1 januari a.s. aan de slag. In 2026 wordt duidelijk of overdracht van de parkmanagementvoorzieningen mogelijk is. Indien dit niet mogelijk is dienen de huidige deelnemers Borne, Hengelo, Enschede, Almelo en de provincie Overijssel daar een nieuwe entiteit voor op te richten. Daar gaan uiteindelijk de raden en Staten over.

Technology Base: Het bedrijventerrein van Technology Base heeft nog ruim 21 hectare aan gronden beschikbaar voor uitgifte. Als gevolg van stikstof en netcongestie vertraagt de gronduitgifte. In de jaarrekening 2024 hebben de beide deelnemers, de provincie Overijssel en wij, daarom een aanvullende verliesvoorziening opgenomen van ieder € 3 miljoen. Daarbij gaan we ervan uit dat de gronduitgifte na 2030 weer op gang komt. Of dit daadwerkelijk zo is hangt af van de snelheid waarmee de netbeheerder de netcongestie aanpakt. Ook beziet de GR samen met private partijen of met alternatieve energievoorzieningen toch beperkte kaveluitgifte mogelijk is.

Voor Twente Airport wordt 2026 een belangrijk jaar. Er komt dan duidelijkheid over vijf voorwaarden om met Twente Airport door te kunnen gaan, in de vorm van publiek-private samenwerking. Het gaat om de volgende voorwaarden: 1) de bereidheid van Defensie om mee te werken aan versnelling van het opstellen van procedures voor satellietnavigatie, 2) de

hoogte van de structurele kosten die luchtverkeersleiding met zich mee brengt na implementatie van satellietnavigatie, 3) besluitvorming over blijvende betrokkenheid van de provincie Overijssel bij Twente Airport, 4) de kosten van het groot baanonderhoud en 5) de mate waarin Defensie bereid is om aan deze kosten van groot onderhoud bij te dragen. We informeren de raad over de voortgang.

Veiligheidsregio Twente staat voor diverse ontwikkelingen en we krijgen te maken met steeds complexere vraagstukken. Niet alleen de klassieke 'flitscrises', maar grootschalige crises die ons niet alleen regionaal, maar zelfs nationaal of internationaal kunnen raken. Ook de duur van crises neemt toe. Daarnaast ervaren we nieuwe dreigingen, zoals hybride aanvallen of oorlogsdreiging. Een situatie van grootschalige en/of langdurige maatschappelijke ontwrichting wordt steeds realistischer. Het is niet de vraag of die crisis komt, maar wanneer en hoelang ze duurt. De focus ligt daarom ook op de voorbereidingen hierop en het weerbaar maken van de samenleving.

Het huidige beleidsplan ("Stabiele factor in tijden van verandering") is opgesteld voor de jaren 2021 t/m 2024. In 2024 heeft het AB akkoord gegeven om dit plan een jaar langer te laten lopen t/m 2025. Aan het beleidsplan is ook het regionaal risicoprofiel en het dekkingsplan Brandweer gekoppeld. De komende periode wordt er gewerkt aan het opstellen en actualiseren van deze plannen. De Twentse gemeenteraden zullen in dit proces worden betrokken en aan het einde van 2025 om een zienswijze worden gevraagd.

Omgevingsdienst Twente: Aan de hand van een plan van aanpak wordt door de Omgevingsdienst Twente gewerkt aan het voldoen aan de landelijke robuustheidscriteria die voor omgevingsdiensten zijn opgesteld. Hierover wordt halfjaarlijks gerapporteerd aan het ministerie. Inmiddels heeft het ministerie schriftelijk aangegeven dat de verwachting is dat de Omgevingsdienst Twente tijdig aan de criteria zal voldoen en daarmee een zelfstandige omgevingsdienst kan blijven. Met het vaststellen van de Toekomstvisie Omgevingsdienst Twente 2030+ zijn richtinggevende keuzes gemaakt die in 2026 en verder nader uitgewerkt gaan worden. Dit zal gebeuren aan de hand van een implementatieagenda en verschillende uitgangspunten uit de visie. Onderwerpen die bestuurlijke impact hebben, zoals de herijking van het takenpakket en de mandatering zullen expliciet worden benoemd in beslisnota's en worden besproken in het Algemeen Bestuur van de Omgevingsdienst Twente.

Recreatieschap Twente: In 2026 komt een voorstel in het bestuur aan de orde voor een aangepaste financieringssystematiek. Deze moet meer recht doen aan de 'lusten en de lasten' van de verschillende (14) deelnemers binnen deze samenwerking. Mogelijk leidt dit tot een voorstel aan de raad de bijdrage vanuit Enschede te wijzigen (via de P&C-cyclus). Ook komt er in 2026 een voorstel in het bestuur van deze GR aan de orde over de positie van Twente Marketing.

Schouwburg: Vanaf 2025 ontvangt Twentse Schouwburg een meerjarensubsidie voor vier jaar. De verwachting is dat de Schouwburg 2025 afsluit met een tekort. In 2024 heeft de Twentse Schouwburg een bijdrage gekregen voor Transitiekosten. Deze bijdrage is ingezet om de organisatie duurzaam vorm te geven. Denk aan maatregelen op het gebied van optimalisatie van horeca en personeel, vrijwilligersinzet en het opbouwen van businessclubs. De maatregelen moeten vanaf 2026 effect sorteren. Ook staat 2026 in het teken van periodiek onderhoud en de voorbereiding van verbouwing van het muziekwartier.

Sportaal: In najaar 2025 wordt een evaluatie uitgevoerd van de opdrachtvervulling door Sportaal als opdrachtnemer van de gemeente Enschede. De evaluatie dient inzicht te geven

in de prestaties, de effectiviteit en de efficiëntie van Sportaal bij het uitvoeren van de overeengekomen taken en verantwoordelijkheden. Daarnaast dient de evaluatie inzicht te geven in de effectiviteit van de samenwerking tussen de gemeente Enschede en Sportaal inzake opdracht en overeenkomst. De resultaten zullen als input dienen voor de nieuwe opdrachtverlening vanaf 2027.

Onderhoud Enschede: De evaluatie van de samenwerking met Onderhoud Enschede is afgerond. De uitwerking en implementatie van de adviezen en aanbevelingen pakken gemeente en Onderhoud Enschede BV gezamenlijk op. In verband met het vertrek van de huidige directeur/bestuurder is de werving voor een nieuwe directeur/bestuurder opgestart. Na installatie wordt het proces van implementatie opgestart.

Twence: Aan de raad is toegezegd dat in overleg met hen gewerkt gaat worden aan de beheersing van de risico's nu op de gemeentebalans een aanzienlijke boekwaarde is opgenomen na de aanschaf van extra aandelen in december 2024. Deze actie moet nog worden opgepakt. Overigens is deze actie ook nodig ten bate van de accountant bij de controle van de Gemeenterekening 2025. Verder wordt in 2026 gewerkt aan een herzien tarieven- en dividendbeleid dat per 1 juli 2027 (einde van de huidige afspraken) moet ingaan.

Twente Milieu heeft een traject samen met de gemeentelijke aandeelhouders doorlopen om te bezien hoe en of een bijdrage geleverd kan worden aan het ravijn vanaf 2026 in de gemeentebegroting. Er lagen verschillende opties voor waarbij de individuele gemeenten konden kiezen hiervan gebruik te maken. Enschede heeft gekozen hier geen gebruik van te maken.

De gemeenteraad is onlangs gevraagd om in te stemmen met de aankoop van een beperkt aantal extra aandelen in Twente Milieu. Deze aankoop was noodzakelijk om de aandelenverhoudingen te laten aansluiten bij de statutaire bepalingen zodat er geen risico bestaat dat Twente Milieu belastingplichtig voor de vennootschapsbelasting zou worden.

Dimpact is een (groeierende) vereniging van, voor en door gemeenten, met momenteel 43 lidgemeenten. Grote en kleine gemeenten werken samen en wisselen kennis uit om toekomstbestendige dienstverlening te realiseren. Dimpact doet dit o.a. door open source software-oplossingen (door) te ontwikkelen in een dienstverleningsplatform met de naam PodiumD wat de lidgemeenten vanaf 2026 kunnen afnemen.

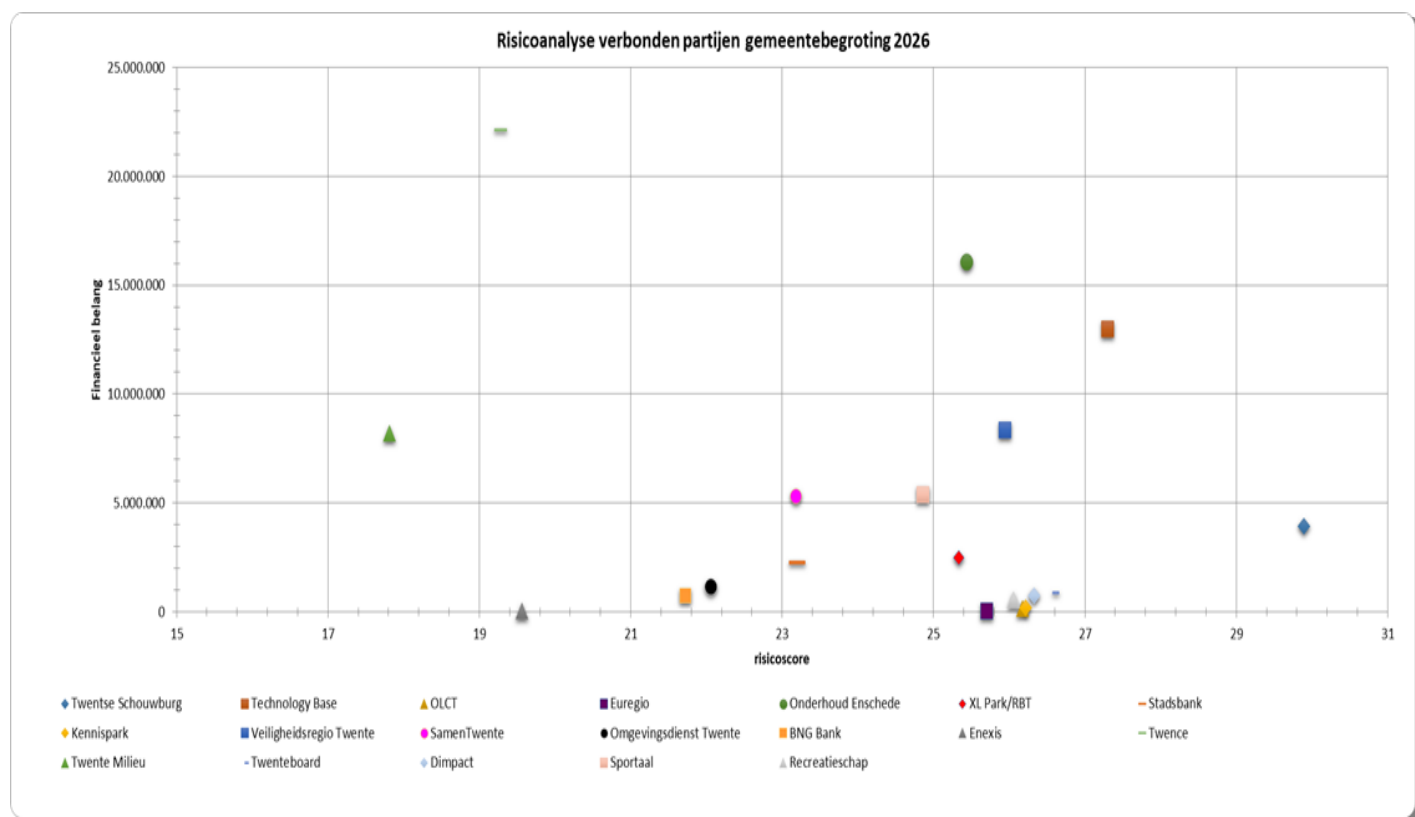
Dimpact is volop bezig in zijn rol als landelijk koploper in het gebruik en toepassen van Common Ground architectuur principes. Dit is een noodzakelijke en gewenste ontwikkeling, omdat software-componenten landelijk beperkt schaalbaar en integreerbaar zijn. Dimpact draagt de investeringen voor deze open source toepassingen. Dit brengt ontwikkelkosten, tijdelijk extra integratiekosten en beheerkosten met zich mee. De ALV heeft besloten dat deze kosten tijdelijk uit de reserve van Dimpact gefinancierd mogen worden. Daardoor is het weerstandsvermogen van Dimpact in de jaren 2025 en 2026 tijdelijk lager. In 2027 is de verwachting dat deze weer op een ratio boven de 1,0 uitkomt. Enschede neemt, als koploper-gemeente, integraal alle PodiumD producten in zijn IT landschap op. In 2024 zijn de eerste e-formulieren middels PodiumD Formulier gerealiseerd, daarna PodiumD Portaal met hierop dienstverlening van Werk en Inkomen. Podium D Contact en Zaak volgen in 2025.

We zien landelijk meer aandacht voor Dimpact, ook vanuit andere partijen en organisaties die willen aansluiten voor de manier waarop Dimpact en Enschede samenwerken om met andere lidgemeenten een nieuw dienstverleningsplatform beschikbaar te stellen. Landelijk is door de ALV VNG besloten tot landelijke collectieve digitalisering. Dimpact is één van de voorbeelden hierin.

Beheer verbonden partijen

De risicoanalyse van de verbonden partijen is wederom uitgevoerd met behulp van het pakket Naris Self Assessment. Hierbij werken we samen met de gemeente Almelo, Dinkelland, Hengelo, Losser en Tubbergen. De risico's voor de verbonden partijen worden geïnterpreteerd met behulp van een gestandaardiseerde vragenlijst. De vragen worden samengevat in acht indicatoren, die gezamenlijk een beeld geven van het risicoprofiel. De indicatoren zijn: directie/bestuur, eigenaarsbelang, marktomgeving, flexibiliteit, contracten, opdrachtgeversrelatie, governance, control en kwaliteit. Er is nog steeds aandacht voor de mogelijk extra risico's en/of nadelen hebben vanwege de aanhoudende hoge inflatie en gestegen lonen.

Het financieel belang is gebaseerd op een brede definitie. Dat betekent dat er onder meer rekening wordt gehouden met de exploitatiebijdrage, de boekwaarde van aandelen, dividenden, subsidies en verstrekte leningen en garanties. Zie hiervoor ook de informatie in de lijst met verbonden partijen verderop in deze paragraaf. Bij de berekening van het financieel belang in Naris Self Assessment worden niet de benoemde bijdragen in geheel bij elkaar opgeteld. In geval van het meest negatieve scenario, een faillissement van de verbonden partij, moet de waarde van het aandelenkapitaal en de verstrekte leningen en garanties als verloren worden beschouwd (als niet sprake is van voldoende onderpand). Ook het begrote dividend zal niet worden gerealiseerd. De bijdrage aan de exploitatie (zijnde de inkoop van goederen en diensten door de gemeente) en de subsidie wordt echter in termijnen betaald door de gemeente. Daarvoor geldt dat het nog beschikbare resterende budget kan worden ingezet voor de inkoop van de benodigde goederen en diensten bij een andere organisatie. Als rekenregel wordt toegepast dat het verlies 50% van de begrote bijdrage is. In de onderstaande grafiek zijn de uit de vragenlijsten gekomen risicoscores opgenomen:

In de onderstaande tabel is het totale risico aangegeven met stoplichtkleuren. De kleuren in de onderstaande tabel geven aan of het risico van de desbetreffende verbonden partij laag, middel of hoog is. De uitkomst is de totale weging van het financieel belang en de risicoscore vanuit de vragenlijsten. Deze risico-inschatting correspondeert vervolgens met het toezichtsregime (zie ook de link met achtergronddocument die bij de lijst met verbonden partijen is opgenomen).

Naam verbonden partij	Risicoscore	Financieel belang	Totaal risico
Technology Base	Hoog	Hoog	Hoog
Twentse Schouwburg	Hoog	Hoog	Hoog
Veiligheidsregio Twente	Midden	Hoog	Hoog
SamenTwente	Midden	Hoog	Hoog
Sportaal	Midden	Hoog	Hoog
Onderhoud Enschede	Midden	Hoog	Hoog
Recreatieschap	Midden	Laag	Midden
Omgevingsdienst Twente	Midden	Gemiddeld	Midden
Twence	Laag	Hoog	Midden
Twente Milieu	Laag	Hoog	Midden
Stadsbank	Midden	Gemiddeld	Midden
GBTwente	Laag	Gemiddeld	Midden
Regionaal Bedrijventerrein	Midden	Laag	Midden
Twenteboard	Midden	Laag	Midden
Dimpact	Midden	Laag	Midden
Kennispark	Midden	Laag	Midden
OLCT	Midden	Laag	Midden
Euregio	Midden	Laag	Laag
Enexis	Laag	Laag	Laag
Bank Nederlandse Gemeenten	Laag	Laag	Laag

De verbonden partijen met totaal risico hoog kwalificeren zich voor een meer indringend toezicht. Aan deze partijen wordt dan ook meer aandacht besteed in het komende jaar dan de partijen die een lagere score hebben. De partijen met een totaalscore laag behoeven maar weinig toezicht aangezien hierbij sprake is van relatief kleine financiële belangen. De gemeente bezit doorgaans ook maar een gering aandeel in deze partijen en heeft dus weinig zeggenschap. Ten opzichte van de vorige risicobepaling zijn er geen grote afwijkingen te melden.

Lijst verbonden partijen

In de onderstaande lijst staan de verbonden partijen van de Gemeente Enschede met de conform de BBV verplichte informatie. Verdere algemene informatie per verbonden partij is te vinden [onder deze link](#)

Type *)	Naam en vestigingsplaats	Financieel belang gemeente 2026	Omvang eigen vermogen begin 2026	Omvang eigen vermogen eind 2026	Omvang vreemd vermogen begin 2026	Omvang vreemd vermogen eind 2026	Resultaat 2026
GR	SamenTwente <i>Enschede</i>	Bijdrage 10,597 miljoen euro	5,074 miljoen euro De weerstandsratio bedraagt 0,7 en zit daarmee onder de bandbreedte van 0,8 tot 1,0.	4,669 miljoen euro	17,272 miljoen euro	19,294 miljoen euro	0 euro
GR	Stadsbank Oost-Nederland <i>Enschede</i>	Bijdrage 3,892 miljoen euro, kapitaalinbreng 285.000 euro	2,272 miljoen euro De weerstandratio bedraagt 2,12 en is daarmee zeer ruim voldoende.	2,347 miljoen euro	7,083 miljoen euro	9,388 miljoen euro	75.300 euro
GR	Openbaar Lichaam Crematoria Twente <i>Enschede</i>	Begroot dividend 130.000 euro	2,188 miljoen euro Het weerstandsvermogen is voldoende.	2,573 miljoen euro	-	-	210.650 euro
GR	Gemeentelijk Belastingkantoor Twente <i>Hengelo</i>	Bijdrage 5,506 miljoen euro	754.000 euro Deelnemers hebben gekozen om zelf reserves aan te houden. GBTwente beschikt daarom niet over voldoende weerstandsvermogen om alle risico's mee op te vangen.	826.000 euro	7,477 miljoen euro	9,601 miljoen euro	59.000 euro
GR	Regionaal Bedrijventerrein <i>Almelo</i>	Bijdrage nihil nu gemeente geen verliesvoorziening meer hoeft aan te houden. 2,5 miljoen euro bate begroot als aandeel saldo liquidatie GR	19,585 miljoen euro	17,555 miljoen euro	54,509 miljoen euro	54,509 miljoen euro	1,469 miljoen euro negatief
GR	Technology Base <i>Enschede</i>	Verliesvoorziening van 12,999 miljoen euro.	Beschikt niet over eigen vermogen. Deelnemers houden voldoende verliesvoorziening aan.		41,624 miljoen euro	44,436 miljoen euro	208.130 euro negatief
GR	Veiligheidsregio Twente <i>Enschede</i>	Bijdrage 16,656 miljoen euro	2,847 miljoen euro De weerstandsratio bedraagt 0,82 en voldoet daarmee aan minimale vereiste van 0,7.	3,183 miljoen euro	81,536 miljoen euro	79,486 miljoen euro	0 euro

GR	Omgevingsdienst Twente <i>Almelo</i>	Bijdrage 2,290 miljoen euro	902.000 euro Weerstandratio bedraagt 1,36 en is voldoende.	902.000 euro	1,741 miljoen euro	1,461 miljoen euro	0 euro
GR	Recreatieschap Twente <i>Enschede</i>	Bijdrage 1,083 miljoen euro	2,361 miljoen euro De weerstandratio bedraagt 1,0 en is voldoende.	2,286 miljoen euro	4,039 miljoen euro	4,241 miljoen euro	0 euro
NV	Twentse Schouwburg <i>Enschede</i>	1 euro aandelenkapitaal, 250.286 euro verstrekte lening, subsidie 7,387 miljoen	918.838 euro (vanuit meerjarenbegroting 2025-2028).	950.469 euro	3,359 miljoen euro	3,303 miljoen euro	31,631 euro
BV	Sportaal <i>Enschede</i>	1 euro aandelenkapitaal, 800.000 euro gemeentegarantie, exploitatiebijdrage 9,133 miljoen euro	3,766 miljoen euro (vanuit begroting 2025)	n.n.b.	7,147 miljoen euro	n.n.b.	56.000 euro
BV	Onderhoud Enschede <i>Enschede</i>	1 euro aandelenkapitaal, 5,310 miljoen euro gemeentegarantie, inkoop 21,5 miljoen euro	n.n.b.	n.n.b.	n.n.b.	n.n.b.	n.n.b.
NV	Twente Milieu <i>Enschede</i>	345.294 euro aandelenkapitaal, 15,698 miljoen inkoop	13,776 miljoen euro (uit meerjarenperspectief 2025-2028)	13,972 miljoen euro	38,344 miljoen euro	42,123 miljoen euro	195.308 euro
BV	Twence <i>Hengelo</i>	2,332 miljoen euro begroot dividend, 15,211 miljoen euro aandelenkapitaal, inkoop 9,135 miljoen euro inkoop (inclusief de communale samenwerking met Munster)	n.n.b.	n.n.b.	n.n.b.	n.n.b.	n.n.b.
NV	Bank Nederlandse Gemeenten <i>Den Haag</i>	275.000 euro begroot dividend, 454.558 euro aandelenkapitaal, ongeveer 40.000 euro inkoop bancaire dienstverlening	n.n.b.	n.n.b.	n.n.b.	n.n.b.	n.n.b.
NV	Enexis, <i>Den Bosch</i>	27.000 euro aandelenkapitaal	n.n.b.	n.n.b.	n.n.b.	n.n.b.	n.n.b.
	Voormalig Essent <i>Den</i>						

	<i>Bosch:</i>						
BV	CSV Amsterdam	43 euro aandelenkapitaal	n.n.b.	n.n.b.	n.n.b.	n.n.b.	n.n.b.
BV	PPS Cromhoff B.V.	1 euro aandelenkapitaal, 50% van de financiering van maximaal 5 miljoen euro, subsidie van 7,25 miljoen euro (ontvangen van rijk en provincie)	n.n.b.	n.n.b.	n.n.b.	n.n.b.	n.n.b.
CO	Dimpact <i>Enschede</i>	Bijdrage 1,509 miljoen euro	753.000 euro (uit bedrijfsplan 2026)	1,403 miljoen euro	n.n.b.	n.n.b.	650.536 euro
OV	Euregio <i>Gronau</i>	Bijdrage 48.000 euro	n.n.b.	n.n.b.	n.n.b.	n.n.b.	n.n.b.
ST	Stichting Twente Board/ Bestuursovereenkomst Twentse samenwerking <i>Enschede</i>	Bijdrage 1,676 miljoen euro	n.n.b.	n.n.b.	n.n.b.	n.n.b.	n.n.b.
ST	Stichting Gebiedsorganisatie Kennispark <i>Enschede</i>	Bijdrage 169.050 euro	n.n.b.	n.n.b.	n.n.b.	n.n.b.	n.n.b.
VVE	VVE Hermandad	Bijdrage 11.208 euro	n.n.b.	n.n.b.	n.n.b.	n.n.b.	n.n.b.
VVE	VVE Winkelcentrum Irenepromenade	Bijdrage 22.434 euro	n.n.b.	n.n.b.	n.n.b.	n.n.b.	n.n.b.

*) GR = gemeenschappelijke regeling, NV = Naamloze Vennootschap, BV- Besloten Vennootschap, CO = coöperatieve vereniging, OV = overige, ST = stichting, VVE = Vereniging van Eigenaren

4.7. Grondbeleid

In deze gemeentebegroting in hoofdstuk 3.2 Duurzaam wonen, leven, werken worden o.a. de door het grondbedrijf te bereiken doelen en de uit te voeren acties beschreven. Voor recente gedetailleerde informatie over het grondbeleid verwijzen we naar de paragraaf grondbeleid in de gemeenterekening 2024.

4.8. Doelmatigheids- en doeltreffendheidsonderzoeken

Uw raad heeft de nieuwe nota doelmatig- en doeltreffendheid onderzoek vastgesteld in het voorjaar van 2025. In de verordening die daaruit voortvloeit is opgenomen dat we bij nieuw beleid standaard een evaluatie uitvoeren. Hier geven we uitvoering aan. Daarmee stappen we af van de traditionele 213 a onderzoeken.

4.9. Investerings

Conform de financiële verordening nemen we sinds enkele jaren een paragraaf 'investerings' op. De gemeente zet haar middelen niet alleen in voor de uitvoering van beleidsprogramma's maar ook voor het doen van investeringen. Jaarlijks investeert de

gemeente voor miljoenen euro's in onder meer infrastructurele projecten, onderwijshuisvesting, welzijns- en sportaccommodaties, herinrichting van de openbare ruimte en gemeentelijke huisvesting. Met deze investeringen werkt de gemeente eraan dat Enschede een inclusieve, aantrekkelijke, groene en duurzame stad is. Kenmerkend voor investeringen is dat ze leiden tot bezit en hun nut over meerdere jaren bewijzen. Daarom verdelen we de uitgaven die we doen voor een investering over de jaren dat we er profijt van hebben. Deze jaarlijkse lasten van een investering noemen we kapitaallasten en zijn onderdeel van de lasten in de beleidsprogramma's. De bezittingen die voortvloeien uit de investeringen maken we zichtbaar op de balans (onder de materiele vaste activa).

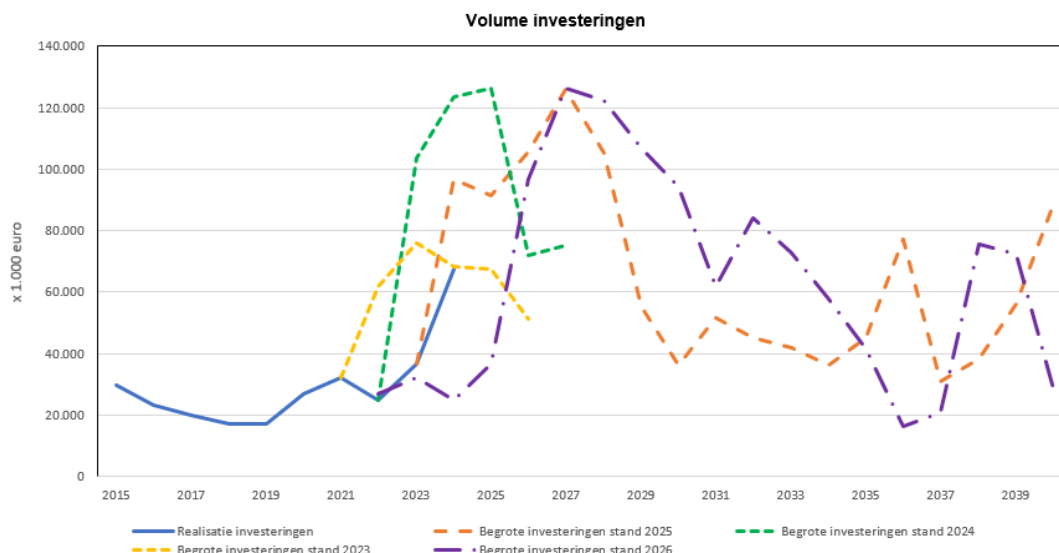
Meerjarig inzicht investeringen

In de tabel hieronder is te zien dat Enschede tot en met 2029 verwacht bijna 386 miljoen euro aan investeringen te doen. Daarbij dragen derden voor ruim 74 miljoen euro bij.

Totaal investeringen (Bedragen in 1.000 euro)	Verwachte uitgaven en bijdragen derden			
	2026	2027	2028	2029
Investeringen	2.808	300	300	300
Investeringen gefinancierd door bijdragen derden	-	-	-	-
Totaal Vitaal en Sociaal	2.808	300	300	300
Investeringen	59.031	64.707	69.279	44.753
Investeringen gefinancierd door bijdragen derden	20.654	20.232	20.083	13.338
Totaal Duurzaam wonen, leven, werken	38.377	44.475	49.196	31.415
Investeringen	-	-	-	-
Investeringen gefinancierd door bijdragen derden	-	-	-	-
Totaal Samenleving en bestuur	0	0	0	0
Investeringen	60.617	41.701	24.828	16.901
Investeringen gefinancierd door bijdragen derden	-	-	-	-
Totaal Financien en organisatie	60.617	41.701	24.828	16.901
Totaal investeringen	122.456	106.708	94.406	61.954
Totaal bijdragen derden	20.654	20.232	20.083	13.338

Het totaal aan investeringen is gedaald ten opzichte van de raming uit de vorige begroting. In 2026 stijgen de verwachte investeringsuitgaven vanwege het doorschuiven van investeringen vanuit vorige jaren. De totale verwachting voor 2027 e.v. dalen ten opzichte van de vorige begroting door het verschuiven van o.a. de investeringen voor onderwijshuisvesting. Hierbij moet wel worden aangetekend dat een deel van de strategische investeringsagenda niet in bovenstaande is opgenomen. De onderdelen van deze agenda waarover al is besloten en krediet is verstrekt, zijn wel opgenomen. Ook is nog geen rekening gehouden met investeringen vanuit de aanvraag voor grootschalige woningbouw.

Onderstaande grafiek toont het gerealiseerde investeringsvolume van de gemeente in de afgelopen jaren en het verwachte volume voor de komende jaren tot en met 2040:

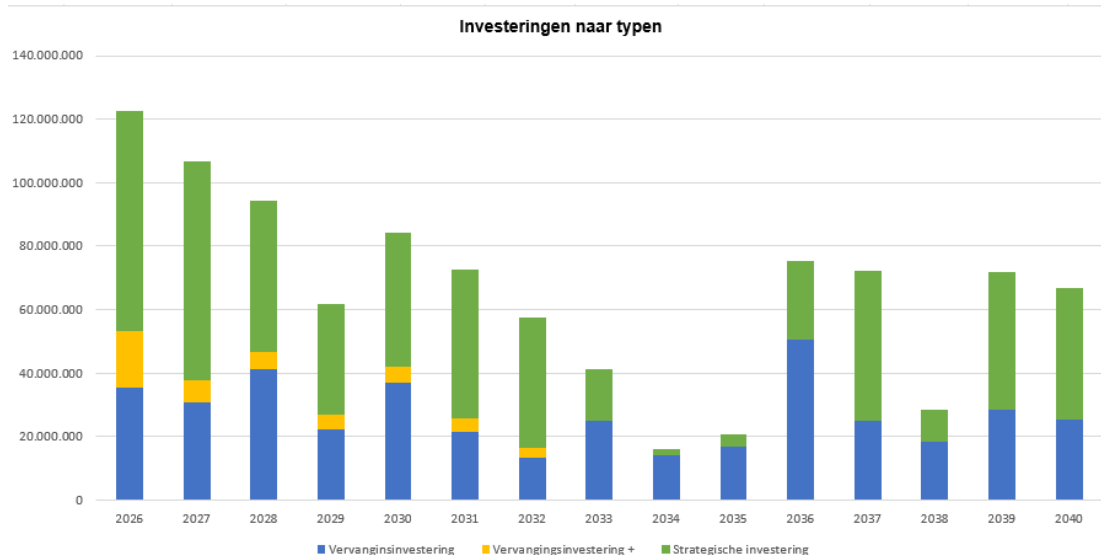
In de grafiek is een vergelijking gemaakt met de planningen uit de Gemeentebegrotingen 2023, 2024 en 2025 (zie groene en gele lijn). Te zien is dat in deze jaren het gerealiseerde investeringsvolume is achtergebleven bij de ramingen. De realisatie van diverse plannen is enigszins vertraagd op gang gekomen. Toch zien we het totale investeringsvolume van zo'n 30 miljoen euro per jaar in de jaren tot en met 2022 inmiddels oplopen naar bijna 70 miljoen euro afgelopen jaar. Dit komt doordat investeringsprojecten inmiddels wel in de fase van realisatie zijn gekomen. We verwachten dat dit hogere realisatieniveau zich de komende jaren doorzet.

Vanaf 2030 is het verwachte investeringsvolume lager dan in de jaren daarvoor. De belangrijkste oorzaak hiervoor is dat er minder inzicht is in de investeringen voor die jaren. Vele beleidsplannen worden voor termijnen van 4 tot 5 jaren uitgewerkt. Naar verwachting zijn in de voorliggende perioden de strategische investeringen afgerond.

Investeringen zijn in te delen in verschillende categorieën:

- **Strategisch:** investeringen veelal ter realiseren van de (groei)ambities van de stad. Hieronder vallen bijvoorbeeld de onderdelen van de strategische investeringsagenda.
- **Vervanging +:** Investeringen ter verbetering van bestaande activa zoals herinrichting openbare ruimte of upgradering van gemeentelijke gebouwen.
- **Vervanging:** Investeringen gericht op het in stand houden van de bestaande activa zoals reguliere investeringen in de openbare ruimte of het vastgoed.
- **Organisatie:** Investeringen die zorgen voor ondersteuning van de (groei)ambities van de stad, het implementeren van nieuwe wet- en regelgeving of voor verbeteren van de going concern zaken.

In onderstaande grafiek is de verdeling naar type investering inzichtelijk gemaakt. Te zien is dat een aanzienlijk deel van het investeringsvolume voor de komende jaren bestaat uit strategische investeringen. Dat zijn investeringen gerelateerd aan de (groei)ambities van de stad. Opgemerkt wordt dat hierin ook de verwachte investeringen voor onderwijshuisvesting zijn meegenomen. Uit toelichting op de investeringen, verderop in deze paragraaf, blijkt dat de meeste investeringen een combinatie zijn van strategisch en vervanging+. Het is echter niet mogelijk deze op voorhand op te splitsen naar type.

Investerings 2026-2029

In het vervolg van deze paragraaf wordt inzicht gegeven in de concrete investeringsprojecten waaruit deze investeringsplanning is opgebouwd. Daarbij maken we een onderscheid tussen lopende en nieuwe investeringen. Dit zodat voor de Raad inzichtelijk wordt welke investeringskredieten reeds zijn geautoriseerd en welke nieuwe investeringskredieten zijn beoogd. Voordat een investering door een programma wordt uitgevoerd moet de raad instemming hebben verleend. Dat gebeurt door middel van het verstrekken van een krediet. Dat krediet kan slechts worden verleend als er dekking is voor de kapitaallasten en/of de investering (deels) wordt betaald via bijdragen van derden of via bijvoorbeeld de rioolheffing.

Lopende investeringen

Onderstaande tabel toont de lopende investeringen. De kredieten voor deze investeringen zijn eerder al verleend door de Raad. In sommige gevallen is echter een bijstelling van het krediet nodig. Dit kan gaan om zowel een verhoging als een verlaging van het benodigde krediet of een aanpassing in de termijnen waarvoor het krediet is verstrekt. Onder deze tabel wordt een toelichting gegeven op de investeringen waarvoor dit geldt.

Lopende kredieten (Bedragen in 1.000 euro)	Categorie investering	Totaal krediet	Verwachte uitgaven per eind 2025	Verwachte uitgaven			
				2026	2026	2027	2028
<u>Economisch nut</u>							
Investeringsfondsen DCW	Vervanging	300	300	-	-	-	-
Multifunctionele Sportaccommodaties Scheurserve en Zuid	Vervanging +	2.197	439	1.758	-	-	-
Totaal Vitaal en Sociaal		2.497	739	1.758	0	0	0
<u>Economisch nut</u>							
Kennispark/regiodeal:							
- Parkeergebouw/Institutenweg	Strategisch	9.778	1.467	105	8.453	-	-
- Slimme verbinding	Vervanging +	898	750		50	-	-
Kop Boulevard	Strategisch	15.737	6.526	500	1.750	3.500	3.461
Project Varvik-Diekman	Vervanging +	3.049	937	704	704	704	
Centrumkwadraat	Strategisch	8.105	3.496	753	706	2.230	525
Projecten locatieontwikkeling	Vervanging	1.850	1.800	50	-	-	-
Parkeerbeheer	Vervanging	4.743	1.834	2.403	505	-	-
Water- en klimaatadaptatie	Vervanging	77.649	24.070	21.022	20.893	30.563	13.620
<u>Maatschappelijk nut</u>							
Mobiliteitsplan/visie	Strategisch	102.721	33.900	18.035	18.322	16.720	10.126
Beheer wegen	Vervanging	9.900	5.200				
Openbare verlichting	Vervanging +	5.200	4.950	2.475	2.475	2.475	2.475
Stadsdeelbeheer	Vervanging	1.000	1.000	1.000	1.000	1.200	1.250
Groenamibitieplan	Vervanging +	2.800	1.300	750	750	-	-
Totaal Duurzaam wonen, leven, werken		243.429	87.229	47.797	55.608	57.392	31.457
<u>Economisch nut</u>							
Publieksdienstverlening	Vervanging+	-	-	-	-	-	-
Totaal Samenleving en bestuur		0	0	0	0	0	0
<u>Economisch nut</u>							
Landmeetinstrumenten	Vervanging +	135	131	-	-	-	-
ICT-meerjarenplan	Vervanging	1.090	620	-	-	-	-
Huisvesting & services werkplekinrichting	Vervanging	2.094	1.784	-	-	-	-
Huisvesting & services raamkrediet	Vervanging	200	131	-	-	-	-
Nieuwbouw zwembad	Vervanging +	32.650	27.450	5.200	-	-	-
Verbouwing Kompas	Vervanging +	3.268	3.268	-	-	-	-
Vastgoedbedrijf raamkrediet	Vervanging	1.650	1.375	275	-	-	-
Vastgoedbedrijf wettelijk en duurzaam	Vervanging	1.800	1.205	595	-	-	-
Vastgoedbedrijf duurzaamheid	Vervanging +	17.374	12.444	4.800	-	-	-
Onderwijshuisvesting	Verv+/Strat.	52.630	32.777	7.355	11.860	638	-
Onderwijshuisvesting vervanging	Vervanging	1.200	1.200	-	-	-	-
Totaal Financien en organisatie		114.091	82.386	18.225	11.860	638	0
Totaal investeringen - economisch nut		238.397	124.005	45.519	44.921	37.635	17.606
Totaal investeringen - maatschappelijk nut		121.621	46.350	22.260	22.547	20.395	13.851

In de tabel wordt onderscheid gemaakt tussen investeringen met economisch en maatschappelijk nu:.

- Investerings in activa hebben een economisch nut wanneer deze verhandelbaar zijn (er is een markt voor) en/of als ze kunnen bijdragen aan het genereren van middelen. Het gaat bijvoorbeeld om scholen of welzijnsaccommodaties maar ook om gemeentelijke riolering omdat daarvoor een heffing in rekening kan worden gebracht.
- Investerings in activa met een maatschappelijk nut genereren geen inkomsten en vervullen wel duidelijk een publieke taak. Het betreft investeringen in bijvoorbeeld wegen, fietspaden, water en groenvoorzieningen.

Voor de volgende investering wordt om autorisatie door de raad gevraagd op aanpassing aan het oorspronkelijke verleende krediet:

- Kennispark regiodeal Slimme verbinding: voor het realiseren van een verbinding tussen de UT en het B&S park op het Kennispark. Het oorspronkelijke krediet is verstrekt voor de periode 2022-2025. De afronding van het project is nu gepland in 2026/2027, daarom wordt verlening van dit krediet tot en met 2027 aangevraagd.

Toelichting op de overige investeringen:

- Investeringsfonds DCW: Dit betreft het jaarlijkse budget voor benodigde vervangingen binnen het productiebedrijf Beschut werken.
- Multifunctionele Sportaccommodaties Scheurserve en Zuid: Dit voorbereidingskrediet voor de ontwerpfasen van de realisatie van de MFSA's, ten behoeve van de sportclustering, is verleend door een raadsbesluit van 15 mei 2025.
- Kennispark regiodeal: Dit krediet bestaat uit meerdere onderdelen:
 - Parkeergebouw: Krediet is voor realisatie van een parkeergebouw op het Kennispark. Project vertraagd in afwachting van ontwikkeling Next Twente.
 - Institutenweg: voor aanpassingen die de Institutenweg groener maken en passen binnen het verblijfs- en ontmoetingsconcept op het Kennispark.
- Kop Boulevard: Het college van B&W heeft eind 2022 besloten tot het stopzetten van de onderhandelingen voor de deelplannen 2/3/4 en het ontbinden van de samenwerkingsovereenkomst met de ontwikkelaar. Vanwege deze ontwikkelingen zijn de gerealiseerde uitgaven van het investeringsproject Kop Boulevard nihil in het boekjaar 2025. Op dit moment wordt er gewerkt aan een nieuwe gebiedsvisie voor het gebied rondom de Kop Boulevard.
- Project Varvik-Diekman: Woningcorporatie Domijn en de gemeente Enschede vernieuwen de wijk Varvik-Diekman. De woningen die er nu staan worden gesloopt en daar komen nieuwe, duurzame woningen voor terug. Tevens wordt het riool vervangen en de openbare ruimte opnieuw ingericht. In november 2023 is de bijdrage van Domijn aan de werken in de openbare ruimte vastgelegd in een addendum op de exploitatieovereenkomst. Het overeengekomen bedrag van 3,049 miljoen euro zal in de komende jaren worden ontvangen en uitgegeven door de gemeente Enschede. We voorzien een jaar vertraging door uitloop in de aanleg van kabels en leidingen door de nutspartijen.
- Centrumkwadraat: In de zomernota 2021 heeft de raad voor de openbare ruimte Centrumkwadraat het krediet beschikbaar gesteld waarbij 1,2 miljoen euro wordt afgedekt uit een rijkssubsidie voor de woningbouwpuls en 1 miljoen euro uit de provinciale subsidie voor de stadsarrangementen. Daarnaast is aanvullend krediet verleend middels raadsvoorstel Herontwikkeling Stationsplein 1a-5 dat wordt ingezet voor de openbare ruimte Centrumkwadraat fase 1.

- Projecten locatieontwikkeling: De investering is bedoeld als bijdrage aan de opnieuw aan te leggen openbare ruimte in Oost Boswinkel. Oost Boswinkel wordt herontwikkeld door Ons Huis.
- Parkeerbeheer: Het betreft vervanging van sprinklerinstallatie, verlichtingsarmaturen, betaalautomaten, brandmeldcentrale en verlichtingsarmaturen/vloerspots.
- Water- en klimaatadaptie: De kosten voor deze investeringen worden afgedekt door de te innen rioolheffing.
- Mobiliteitsplan/visie: Betreft projecten op gebied van auto, fiets, verkeersveiligheid, openbaar vervoer, duurzame en innovatieve mobiliteit, wijkverkeersplannen, verkeerslichten, lobby en onderzoek.
- Beheer wegen: Deze investeringen komen uit het Wegenbeheersplan 2024-2027.
- Openbare verlichting: Dit zijn de investeringen vanuit het vastgestelde beleidsplan openbare verlichting 2022-2025.
- Stadsdeelbeheer: Betreft vervangingsinvesteringen van jaarlijks 1 miljoen euro voor groen, speltoestellen en hekwerken.
- Groenambitieplan: Budget voor kapitaallasten voor het plan zijn opgenomen in de Zomernota 2023. Het gaat om reguliere investeringsmiddelen om structureel te investeren in het vergroenen vanuit het groenambitieplan.
- Landmeetinstrumenten: Dit gaat om de aanschaf van vervangende landmeetinstrumenten van het team GEO-informatie om de wettelijke taken inzake basisregistraties te kunnen blijven uitvoeren. Het krediet is verstrekt vanuit de 1e Tussenrapportage 2024.
- ICT-meerjarenplan: De uitgaven zijn voor vervangingsinvesteringen voor het rekencentrum, werkplekmiddelen voor medewerkers, scanners, telefooncentrale etc. Daarnaast worden de upgrades van software en implementatie van de nieuwe Dimpactomgeving hieruit bekostigd.
- Huisvesting & services: Deze uitgaven zijn voor vervangingsinvesteringen voor werkplekken ambtelijk personeel, werkplekken vergaderzalen, communicatieapparatuur in vergaderzalen, thuiswerkplekken, vervoersmiddelen, keukeninventaris, etc. Het raamkrediet is bestemd voor vervangingsinvesteringen die niet van tevoren waren gepland maar toch noodzakelijk zijn.
- Nieuwbouw Zwembad: Op 5 juni 2023 heeft de raad ingestemd met de bouw van een nieuw zwembad ter vervanging van het huidige Aquadrome. Volgens de laatste prognose blijven de opbrengsten fors achter op de projectbegroting. Dit wordt met name veroorzaakt door achterblijvende inkomsten uit de Specifieke Uitkering Sport BTW. Het saldo van de werkelijke projectkosten en projectopbrengsten zal uiteindelijk via de huurprijs verrekend worden met afnemer Sportaal. Het rentepercentage ten tijde van oplevering speelt eveneens een voorname rol in de uiteindelijke huurprijs. De monitoring van de huurprijsberekening is inmiddels benoemd als actiepoint in de stuurgroep en zal elk kwartaal terugkomen op de agenda.
- Verbouwing Kompas: Op 26 juni 2023 heeft de raad ingestemd met deze verbouwing.
- Vastgoedbedrijf raamkrediet: Dit jaarlijkse krediet wordt gebruikt voor het verwezenlijken van huurderswensen. De kosten hebben doorwerking in de huurprijs in het kader van de kostprijsdekkende huursystematiek.
- Vastgoedbedrijf wettelijk en duurzaam: Deze krediet worden ingezet voor het uitvoeren van werkzaamheden aan panden om te voldoen aan wettelijke normen en verduurzaming. Denk hierbij bijvoorbeeld aan het verwijderen van asbest.
- Vastgoedbedrijf duurzaamheid: Hiertoe behoren ook het verduurzamen van de IJsbaan en Het Kompas.
- Onderwijshuisvesting: De vermelde investeringen zijn onderdeel van het Integraal Huisvestingsplan (IHP). Deels gaat het om reguliere vervangingen. Maar het kan ook

gaan om verbetering van gebouwen dan wel samenvoegen van meerdere gebouwen tot 1 nieuw schoolgebouw.

Nieuwe investeringen

Onderstaande tabel bevat de welke nieuwe investeringen die de gemeente wil gaan doen.

Aangegeven is voor welke investeringen autorisatie in deze begroting wordt gevraagd. Bij goedkeuring van de begroting kan het college voor deze investeringen uitgaven doen.

Nieuwe kredieten (Bedragen in 1.000 euro)	Categorie investering	Totaal krediet	Autorisatie krediet voor 2026	Verwachte uitgaven			
				2026	2027	2028	2029
<i><u>Economisch nut</u></i>							
Investeringsfondsen DCW	Vervanging	300 jaarlijks	ja	300	300	300	300
Spaakmachine Beschut werken	Vervanging	200	ja	200			
Noordmolen: keukenvoorziening Oekraïne-opvang	Vervanging +	550	nee	550			
Totaal Vitaal en Sociaal				1.050	300	300	300
<i><u>Economisch nut</u></i>							
Parkeerbeheer	Vervanging	45	ja	45			
Afval	Vervanging	150 jaarlijks	ja	150	150	150	150
<i><u>Maatschappelijk nut</u></i>							
Mobiliteitsplan/visie	Strategisch	53.842	nee	3.416	5.576	9.264	10.472
Reguliere vervanging openbare verlichting 2026	Vervanging +	1.300	ja	1.300	2.250	1.350	1.550
Stadsdeelbeheer: Spelen, spelen	Vervanging	1.123	ja	1.123	1.123	1.123	1.123
Totaal Duurzaam wonen, leven, werken				6.034	9.099	11.887	13.295
<i><u>Economisch nut</u></i>							
-		-		-	-	-	-
Totaal Samenleving en bestuur				0	0	0	0
<i><u>Economisch nut</u></i>							
ICT-meerjarenplan	Vervanging	14.314	ja	3.700	2.416	3.150	1.945
Huisvesting & services werkplekinrichting	Vervanging	100	ja	492	425	925	66
Huisvesting & services raamkrediet	Vervanging	100 jaarlijks	ja	100	100	100	100
Vastgoedbedrijf raamkrediet	Vervanging	550 jaarlijks	ja	550	550	550	550
Vastgoedbedrijf wettelijk en duurzaam	Vervanging	450 jaarlijks	ja	450	450	450	450
Vastgoedbedrijf duurzaamheid	Vervanging +	3.000	ja	3.000	3.050	3.050	3.050
Onderwijshuisvesting	Verv+ / Strat.	87.255	ja	38.900	22.450	15.565	10.340
Onderwijshuisvesting vervanging	Vervanging	400 jaarlijks	ja	400	400	400	400
Totaal Financien en organisatie				47.592	29.841	24.190	16.901
Totaal investeringen - economisch nut				48.837	30.291	24.640	17.351
Totaal investeringen - maatschappelijk nut				5.839	8.949	11.737	13.145

In deze Gemeentebegroting 2026-2029 wordt expliciet instemming gevraagd op een aantal, voornamelijk jaarlijks terugkerende, kredieten voor vervangingsinvesteringen voor de jaarschijf 2026. Er is dekking beschikbaar voor de kapitaallasten in de begroting. Het gaat om:

- Investeringsfonds DCW: Dit betreft het jaarlijkse budget voor benodigde vervangingen binnen het productiebedrijf Beschut werken.
- Spaakmachine beschut werken: eenmalige investering ten bate van een spaakmachine voor de beschut werken locatie in Almelo. Spaakmachine DCW wordt gedekt uit de omzet (opslag in rekening bij de klant) binnen het product Sociale Werkvoorziening.
- Noordmolen keukenvoorziening Oekraïne opvang: Investering voor de bouw van keukenvoorzieningen in de Noordmolen voor Oekraïne opvang. De kosten worden gedekt binnen het product (SPUK-middelen Rijk). Op korte termijn wordt een voorstel aan de raad voorgelegd voor deze investering.
- Parkeerbeheer: De investering is voor de vervanging intercom installatie.
- Afval: Dit betreft de vervangingsinvesteringen van de afvalcontainers. van 150.000 euro jaarlijks
- Stadsdeelbeheer Spelen, spelen: Er wordt verder gewerkt aan het maken van buurtplannen voor spelen en een uitdagende openbare ruimte als uitwerking van de beleidsnota Bewegen, Spelen en Sporten "Samen spelen, samen sporten". Daarna wordt stapsgewijs uitvoering gegeven aan deze buurtplannen door inzet van de middelen voor reguliere technische vervanging die bij de Zomernota 2025 beschikbaar zijn gesteld.
- ICT-meerjarenplan: De uitgaven zijn voor vervangingsinvesteringen voor het rekencentrum, werkplekmiddelen voor medewerkers, scanners, telefooncentrale. Daarnaast worden de upgrades van gemeentebrede Software en incidentele uitgaven gekoppeld aan de vervanging van Softwareapplicaties hieruit bekostigd.
- Huisvesting & services: Deze uitgaven zijn voor vervangingsinvesteringen voor werkplekken ambtelijk personeel, werkplekken vergaderzalen, communicatieapparatuur in vergaderzalen, thuiswerkplekken, vervoersmiddelen, keukeninventaris, etc. Het raamkrediet is bestemd voor vervangingsinvesteringen die niet tevoren waren gepland maar toch noodzakelijk zijn.
- Vastgoedbedrijf raamkrediet: Dit krediet wordt in 2025 gebruikt voor het verwezenlijken van huurderwensen. De huurprijs stijgt hierdoor vanwege de kostprijsdekkende huursystematiek.
- Vastgoedbedrijf wettelijk en duurzaam: Dit krediet wordt gebruikt voor het uitvoeren van werkzaamheden aan panden om te voldoen aan wettelijke normen en verduurzaming. Denk hier bijvoorbeeld aan het verwijderen van asbest.
- Duurzaamheidsinvesteringen vastgoedbedrijf: Sinds de begroting van 2022 zijn we bezig met de verduurzaming van 20 gebouwen. Voor 2026 is 3 miljoen euro kredietruimte beschikbaar voor de afronding van een deel van deze projecten die eerder al zijn gestart. Daarnaast is er voorbereidingskrediet nodig is om aanstaande grote verduurzamingswerkzaamheden, zoals het stadhuis en Ripperdastraat 8, goed voor te kunnen bereiden.
- Onderwijshuisvesting: Betreft de investeringen in het kader van het IHP Onderwijshuisvesting. Het IHP wordt in 2025 geactualiseerd en ligt binnenkort bij raad voor.

Toelichting op de overige investeringen waarvoor geen autorisatie voor krediet wordt gevraagd in deze begroting:

- **Mobiliteitsvisie/plan:** Voor mobiliteit wordt jaarlijks separaat een voorstel aan de raad voorgelegd met een toelichting op de projecten voor het eerstkomende jaar. Voor actualisatie beleidsplan is uitstel aangevraagd. Dit wordt voorafgaand aan de vaststelling van de begroting 2026 aan de raad ter goedkeuring aangeboden. Dit krediet betreft vervangingsinvesteringen conform het vervangingsplan 2022-2031. Daarnaast is hier opgenomen het in de zomernota 2025 vastgestelde deel voor 2026 inzake de investering benodigd voor dekkingsmaatregel 17. Slimme dynamische verlichting.

4.10. Openbaarheid

De openbaarheidsparaagraaf wordt voorgeschreven door de Wet open overheid (Woo: artikel 3.5). De Woo regelt het recht van burgers op informatie van de overheid. De Woo geeft een impuls aan een transparanter opererende gemeente en sluit aan op de strategische opgave Open Enschede.

Visie en streven

Enschede streeft naar een gelijkwaardige en gedeelde informatiepositie. De informatie-relatie tussen inwoners en overheid is de basis om bij te dragen aan herstel van vertrouwen. Het recht op informatie (artikel 1.1) van de Woo staat centraal en (uiteraard) niet ter discussie. Met dit streven als uitgangspunt voor het vastgestelde ambitieniveau en daarmee verweven programmaplan, ligt de nadruk in de uitvoering op de realisatie van producten ten behoeve van actieve publicatie van informatie, evenals het tijdig en volledig voldoen aan binnenkomende Woo-verzoeken conform de Woo. Ook richten we ons op het laten landen van werkzaamheden in de lijnorganisatie. Op basis van die aspecten is het streven om:

- Op te leveren producten te prioriteren op basis van hun nut en noodzaak voor de samenleving en de wensen binnen de samenleving. Evenals temporiseren en maatwerk per organisatie-eenheid op basis van bevindingen uit zowel programma-evaluatie als beschikbare capaciteit binnen de lijnorganisatie;
- Uniformiteit en samenhang als basis te hanteren in de realisatiefase van het programma en randvoorwaarden in beeld brengen voor het overbrengen van werkzaamheden naar de lijnorganisatie;
- Het perspectief op de leefwereld als uitgangspunt te blijven houden voor de benodigde kwaliteitsslag op de informatiehuishouding.

Passief openbaar maken op verzoek

De afgelopen jaren zien we een toename van complexere Woo-verzoeken. We verwachten dat deze trend zich ook de komende jaren voortzet. De procesgang die achter de afhandeling van Woo-verzoeken zit, wordt verder integraal doorontwikkeld en geoptimaliseerd om op deze trend in te spelen. Aandachtspunten daarbij zijn rolverdeling, -samenhang, versterking van instructies en ondersteunend advies en toezicht, het versterken van overgangsmomenten in het proces en leren van het proces (PDCA).

Actief openbaar maken uit eigen beweging

We gaan door met zorgdragen voor de realisatie van actieve openbaarmaking op verplichte categorieën. Dit vergt de nodige aanpassingen in tooling, processen en governance. Ook doen we ervaring op met vrijwillige openbaarmaking (op actuele thema's).

Informatiehuishouding

Samen met Informatiebeheer monitoren en vertalen we informatiebeheerplannen naar Woo-implementatieplannen per afdeling. We optimaliseren samen instructies voor onder andere correcte archivering, omgang binnen beleidsontwikkeling, chat en email aanpak en voorbeeldgedrag in dossiervorming

Financiën

De implementatielasten zijn grotendeels gedekt vanuit de meerjarige middelen die het Rijk heeft toebedeeld. Ingewikkelder is de totale structurele impact. Het is bijvoorbeeld nog niet te overzien wat de uitvoeringsconsequenties zijn van een eerste handmatige versie van het generieke publicatieplatform. Ook bestaat er een enorme afhankelijkheid van de opvolging van de informatiebeheerplannen. Er is al een behoorlijk instrumentarium in huis om het proces te versimpelen, maar we moeten dit leren gebruiken, in combinatie met een correcte opvolging van de informatiebeheerplannen.

5. Financiële begroting

Conform het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten ([BBV](#)) bestaat de financiële begroting uit een overzicht van baten en lasten (per programma en per taakveld) en een uiteenzetting van de financiële positie van de gemeente, aangevuld met een toelichting. We starten met de grondslagen waarop de financiële begroting is gebaseerd.

5.1. Grondslagen

Voor de begroting 2025 hebben we de volgende grondslagen en uitgangspunten gehanteerd:

Omschrijving	Grondslag
Lonen en sociale lasten	2,0%
Prijzen	2,1%
Algemene uitkering	Meicirculaire 2025
Onroerendzaakbelasting	4,0% (inflatiecorrectie op basis van 4-jarig gemiddelde)
Overige lokale heffingen: - Afvalstoffenheffing - Overige heffingen	Inflatiecorrectie & maximaal kostendekkend
Tarieven	Kostendekkend
Omslagrente	1,5%
Aantal inwoners	164.422
Aantal woningen (exclusief recreatie)	82.195

5.2. Overzicht baten en lasten

Hieronder zijn totaaloverzichten van alle lasten, baten en reservemutaties opgenomen. Deze overzichten kennen een nieuwe indeling conform de vernieuwde wetgeving BBV.

We presenteren de vier programma's naast de algemene dekkingsmiddelen, overhead, heffing vennootschapsbelasting (Vpb) en het bedrag voor onvoorzien. Hierdoor wijken de programmatotalen in hoofdstuk 3 (incl. overhead, etc.) af van de hieronder gepresenteerde totalen (exclusief overhead, etc.).

Bedragen in 1.000 euro's									
Programma	Realisatie 2024			Begroting 2025			Begroting 2026		
	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo
Vitaal en sociaal	517.499	176.899	340.600	558.969	177.323	381.646	562.147	174.003	388.144
Duurzaam wonen, leven en werken	201.243	112.651	88.592	220.014	131.077	88.936	209.658	114.299	95.360
Samenleving en bestuur	52.691	13.006	39.685	49.712	8.678	41.034	47.905	8.322	39.583
Financien en organisatie	35.133	19.749	15.384	39.263	21.211	18.053	38.486	21.483	17.002
Subtotaal	806.566	322.304	484.262	867.958	338.289	529.669	858.197	318.107	540.090
Algemene dekkingsmiddelen	9.810	571.395	-561.585	10.446	597.396	-586.950	11.466	606.559	-595.093
Overhead	91.574	19.447	72.127	94.494	17.711	76.783	94.405	16.388	78.016
Heffing VPB	181	0	181	242	0	242	247	0	247
Onvoorzien	-5.939	437	-6.376	-9.617	0	-9.617	-7.886	0	-7.886
Subtotaal	95.625	591.279	-495.654	95.566	615.107	-519.541	98.231	622.948	-524.717
Saldo baten en lasten	902.191	913.583	-11.392	963.524	953.396	10.128	956.428	941.054	15.373
Vitaal en sociaal	40.011	35.478	4.533	1.831	12.729	-10.898	1.193	8.056	-6.863
Duurzaam wonen, leven en werken	20.463	10.317	10.146	10.871	6.362	4.509	9.741	10.066	-324
Samenleving en bestuur	455	536	-81	0	468	-468	0	214	-213
Financien en organisatie	36.346	39.552	-3.206	24.302	27.574	-3.271	18.501	26.473	-7.972
Saldo van mutaties reserves	97.275	85.883	11.392	37.005	47.132	-10.128	29.435	44.808	-15.373
Resultaat	999.466	999.466	0	1.000.529	1.000.529	0	985.863	985.863	0

Meerjaren begroting

Bedragen in 1.000 euro's									
Programma	Begroting 2027			Raming 2028			Raming 2029		
	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo
Vitaal en sociaal	538.412	162.749	375.664	524.497	160.460	364.036	521.279	159.452	361.827
Duurzaam wonen, leven en werken	193.888	100.997	92.891	182.198	90.602	91.596	179.595	88.983	90.612
Samenleving en bestuur	46.408	7.521	38.887	45.920	7.481	38.438	44.672	6.234	38.438
Financien en organisatie	41.524	23.805	17.720	42.262	22.555	19.708	43.519	22.882	20.637
Subtotaal	820.232	295.071	525.162	794.876	281.098	513.779	789.065	277.551	511.514
Algemene dekkingsmiddelen	11.425	616.554	-605.128	11.425	623.936	-612.510	11.425	641.108	-629.682
Overhead	91.919	16.283	75.636	90.512	16.017	74.495	88.827	15.769	73.058
Heffing VPB	247	0	247	247	0	247	247	0	247
Onvoorzien	6.376	0	6.376	19.912	0	19.912	33.658	0	33.658
Subtotaal	109.967	632.837	-522.870	122.096	639.953	-517.856	134.157	656.877	-522.720
Saldo baten en lasten	930.199	927.908	2.292	916.973	921.050	-4.078	923.222	934.428	-11.206
Vitaal en sociaal	1.217	3.164	-1.947	1.242	442	800	1.266	102	1.164
Duurzaam wonen, leven en werken	9.527	7.925	1.601	8.411	7.179	1.232	7.855	5.978	1.876
Samenleving en bestuur	0	82	-82	0	0	0	0	0	0
Financien en organisatie	17.765	19.630	-1.865	18.989	16.944	2.045	24.091	15.926	8.165
Saldo van mutaties reserves	28.509	30.801	-2.292	28.642	24.564	4.078	33.212	22.006	11.206
Resultaat	958.709	958.709	0	945.615	945.615	0	956.434	956.434	0

Voor uitgebreide financiële informatie zie de bijlage in hoofdstuk 6.4, Wat mag het kosten?

Algemene dekkingsmiddelen

Onderstaand geven we een beeld van de algemene dekkingsmiddelen (gesaldeerd: lasten en baten).

Bedragen x 1.000 Euro's	Begroting 2026
OZB	64.354
Hondenbelasting	910
Precariorechten	450
Reclamebelasting	152
Belastingopbrengsten	65.866
Algemene uitkeringen	527.465
Dividend	2.737
Saldo financieringsfunctie	-974
Overige dekkingsmiddelen	529.228
Saldo	595.093

Overhead

Om de Raad op eenvoudige wijze meer inzicht te geven in de totale kosten van de overhead voor de gehele organisatie en ook meer zeggenschap over die kosten te geven, is wettelijk voorgeschreven om vanaf 2017 de kosten van de overhead apart te presenteren. In de programma's zijn alleen de kosten opgenomen die betrekking hebben op het primaire proces.

Overhead bevat alle kosten die samenhangen met de sturing en ondersteuning van de medewerkers in het primaire proces.

In onderstaande tabellen geven we een beeld van de overhead (saldo: lasten en baten).

Bedragen in 1.000 euro's	Begroting 2026
Duurzaam wonen, leven en werken	2.235
Financiën en organisatie	872.332
Samenleving en bestuur	3.449
Totaal	878.016

Binnen de begroting is sprake van gesloten systemen (rioleringen, afval, etc.). In deze gevallen blijft een deel van de overhead conform ons verdelingsprincipe toegerekend aan deze programma's. Daardoor is naast het programma Financiën en organisatie ook binnen Duurzaam werken leven en wonen overhead aanwezig voor 2,3 miljoen euro en binnen het programma Samenleving en bestuur voor de bestuursondersteuning. Zie ook taakveld 0.4 Overhead in het taakvelden overzicht hierna.

De totale lasten voor het taakveld overhead vormen de basis voor de toerekening van de overhead aan leges en heffingen. Dit is opgenomen in paragraaf 4.1 lokale heffingen.

Incidentele baten en lasten

Voor de periode 2025 t/m 2028 zijn de volgende incidentele baten en lasten begroot. Dit is inclusief de incidentele reservemutaties.

Programma Bedragen in 1.000 euro's	2026		2027		2028		2029	
	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten
Vitaal en sociaal	10.500	12.761	3.068	3.960	426	1.826	56	892
Duurzaam wonen, leven, werken	23.571	30.682	19.901	24.711	12.365	14.690	8.932	12.093
Samenleving en bestuur	992	1.072	82	0	0	0	0	0
Financiën en organisatie	12.034	12.674	11.232	11.125	12.094	10.102	11.201	9.091
Totaal	47.097	57.189	34.283	39.898	24.885	26.618	20.189	22.076
	10.092		5.595		1.733		1.887	

Structurele reserveringen

Voor de periode 2026 t/m 2029 zijn de volgende structurele reservemutaties begroot:

Programma	2026		2027		2028		2029	
	Onttrekkingen	Stortingen	Onttrekkingen	Stortingen	Onttrekkingen	Stortingen	Onttrekkingen	Stortingen
Vitaal en sociaal	97	1	97	1	97	1	47	1
Duurzaam wonen, leven en werken	30	0	30	0	30	0	30	0
Samenleving en bestuur	0	0	0	0	0	0	0	0
Financiën en organisatie	4.979	7.667	4.807	7.641	4.848	6.789	4.725	5.806
Totaal	5.106	7.668	4.934	7.642	4.974	6.790	4.801	5.807
Mutatie structureel	2.562		2.708		1.816		1.006	

Structureel evenwicht

Structureel saldo (x 1.000 euro)	2026	2027	2028	2029
Saldo baten en lasten	-15.373	-2.292	4.078	11.206
Toevoegingen en onttrekkingen aan reserves	5.914	-1.298	-1.480	-2.011
Begrotingssaldo na bestemming	-9.459	-3.590	2.598	9.195
Waarvan incidentele baten en lasten (saldo)	10.092	5.595	1.733	1.887
Structureel begrotingssaldo	633	2.005	4.331	11.082

Voor een nadere specificatie en toelichting op dit overzicht en het overzicht met beoogde structurele toevoegingen en onttrekkingen aan de reserves, verwijzen we naar de bijlage in hoofdstuk 6.1.

Taakvelden

Het volgende overzicht geeft inzicht in de geraamde baten en lasten per taakveld en het verdelingsprincipe van de taakvelden naar de programma's voor het begrotingsjaar 2026.

Bedragen in 1.000 euro's	V&S Lasten	V&S Baten	DWLW Lasten	DWLW Baten	S&B Lasten	S&B Baten	F&O Lasten	F&O Baten	Begroting 2026
0.1 Bestuur	0	0	0	0	8.367	92	0	0	8.275
0.2 Burgerzaken	0	0	0	0	8.907	4.582	891	18	5.198
0.3 Beheer overige gebouwen en gronden	0	0	0	0	0	0	15.575	12.863	2.712
0.4 Overhead	0	0	2.235	0	3.449	0	88.720	16.388	78.016
0.5 Treasury	0	0	0	0	0	0	11.466	13.229	-1.763
0.61 OZB woningen	0	0	0	0	0	0	1.947	28.678	-26.731
0.62 OZB- niet woningen	0	0	0	0	0	0	0	35.676	-35.676
0.63 Parkeerbelasting	0	0	0	4.999	0	0	0	0	-4.999
0.64 Belastingen Overig	0	0	0	0	0	0	165	1.512	-1.347
0.7 Algemene uitkering en overige uitkeringen Gemeentefonds	0	0	0	0	0	0	0	527.465	-527.465
0.8 Overige baten en lasten	-611	0	0	0	0	0	-7.276	0	-7.886
0.9 Vennootschapsbelasting [VpB]	0	0	222	0	0	0	25	0	247
0.10 - Mutaties reserves	1.193	8.056	9.741	10.066	0	214	18.501	26.473	-15.373
0.11 - Resultaat	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Totaal - 0. Bestuur en ondersteuning	582	8.056	12.198	15.065	20.723	4.887	130.014	662.302	-526.792
1.1 Crisisbeheersing en Brandweer	0	0	0	0	16.708	0	0	0	16.708
1.2 Openbare orde en Veiligheid	339	0	1.772	100	6.432	3.598	0	0	4.845
Totaal - 1. Veiligheid	339	0	1.772	100	23.140	3.598	0	0	21.553

2.1 Verkeer en vervoer	0	0	27.979	1.814	0	0	0	0	26.166
2.2 Parkeren	0	0	12.998	11.318	0	0	0	0	1.680
2.4 Economische Havens en waterwegen	0	0	327	40	0	0	0	0	287
Totaal - 2. Verkeer, vervoer en waterstaat	0	0	41.304	13.172	0	0	0	0	28.132
3.1 Economische ontwikkeling	0	0	3.608	0	0	0	203	0	3.811
3.2 Fysieke bedrijfsinfrastructuur	0	0	818	0	0	0	0	0	818
3.3 Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	0	0	2.793	481	0	0	0	0	2.312
3.4 Economische promotie	0	0	1.889	0	0	0	13	900	1.001
Totaal - 3. Economische zaken	0	0	9.108	481	0	0	216	900	7.943
4.2 Onderwijshuisvesting	0	0	0	0	0	0	10.234	930	9.305
4.3 Onderwijsbeleid en leerlingzaken	22.386	13.198	0	0	0	0	337	0	9.524
Totaal - 4. Onderwijs	22.386	13.198	0	0	0	0	10.571	930	18.829
5.1 Sportbeleid en activering	3.647	1.035	0	0	0	0	0	0	2.612
5.2 Sportaccommodaties	9.294	0	62	0	0	0	120	0	9.475
5.3 Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticip	0	0	18.755	121	0	0	3.613	4.256	17.991
5.4 Musea	0	0	2.075	0	0	0	810	0	2.885
5.6 Media	0	0	3.324	0	0	0	417	0	3.741
5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie	1.409	0	17.701	630	671	0	0	0	19.150
Totaal - 5. Sport, cultuur en recreatie	14.350	1.035	41.916	751	671	0	4.961	4.256	55.854
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	37.700	20.289	0	0	4.535	50	0	0	21.896
6.2 Toegang en eerstelijnsvoorzieningen	20.155	0	0	0	204	0	0	0	20.359
6.21 Toegang en eerstelijnsvrz WMO	3.425	0	0	0	0	0	0	0	3.425
6.22 Toegang en eerstelijnsvrz Jeugd	710	0	0	0	0	0	0	0	710

6.3 Inkomensregelingen	143.608	117.022	0	-4.803	530	0	0	0	31.919
6.4 WSW en beschut werk	37.272	9.511	0	0	0	0	0	0	27.761
6.5 Arbeidsparticipatie	25.402	3.326	0	0	466	0	0	0	22.541
6.6 Maatwerkvoorzieningen (WMO)	11.905	2.113	0	0	463	0	0	0	10.255
6.71 Maatwerkdienstverlening 18+	0	0	0	0	0	0	0	0	0
6.712 Begeleiding (WMO)	19.322	0	0	0	0	0	0	0	19.322
6.713 Dagebesteding (WMO)	4.479	0	0	0	0	0	0	0	4.479
6.71a Huishuishoudelijke hulp (WMO)	25.711	0	0	0	0	0	0	0	25.711
6.71b Begeleiding (WMO)	8.153	0	0	0	0	0	0	0	8.153
6.71c Dagbesteding (WMO)	4.091	0	0	0	0	0	0	0	4.091
6.71d Overige maatwerkarrangementen (WMO)	-1.179	0	0	0	0	0	0	0	-1.179
6.72 Maatwerkdienstverlening 18-	1.090	610	0	0	0	0	0	0	480
6.72a Jeugdzorg begeleiding	2.383	0	0	0	0	0	0	0	2.383
6.72b Jeugdzorg behandeling	0	0	0	0	0	0	0	0	0
6.72c Jeugdhulp dagbesteding	1.046	0	0	0	0	0	0	0	1.046
6.72d Jeugdhulp zonder verblijf overig	17.057	2.095	0	0	0	0	0	0	14.962
6.73a Pleegzorg	0	0	0	0	0	0	0	0	0
6.73b Gezinsgericht	0	0	0	0	0	0	0	0	0
6.73c Jeugdhulp met verblijf overig	377	0	0	0	0	0	0	0	377
6.74a Jeugd behandeling GGZ zonder verblijf	77	0	0	0	0	0	0	0	77
6.74b Jeugdhulp crisis/LTA/GGZ-verblijf	0	0	0	0	0	0	0	0	0
6.74c Gesloten plaatsing	0	0	0	0	0	0	0	0	0
6.752 Jeugdhulp ambulant regionaal	36.441	0	0	0	0	0	0	0	36.441

6.762 Jeugdhulp met verblijf regionaal	36.864	0	0	0	0	0	0	0	36.864
6.763 Jeugdhulp met verblijf landelijk	1.784	0	0	0	0	0	0	0	1.784
6.81 Geëscaleerde zorg 18+	0	0	0	0	0	0	0	0	0
6.81a Beschermd wonen (WMO)	34.716	0	0	0	0	0	0	0	34.716
6.81b Maatschappelijke- en vrouwenopvang (WMO)	27.141	3.927	0	0	0	0	0	0	23.214
6.82 Geëscaleerde zorg 18-	0	0	0	0	0	0	0	0	0
6.82a Jeugdbescherming	5.477	0	0	0	0	0	0	0	5.477
6.82b Jeugdreclassering	1.087	0	0	0	0	0	0	0	1.087
6.91 Coördinatie en Beleid WMO	3.293	0	0	0	0	0	0	0	3.293
6.92 Coördinatie en beleid Jeugd	2.513	0	0	0	0	0	0	0	2.513
Totaal - 6. Sociaal domein	512.098	158.892	0	-4.803	6.198	50	0	0	364.157
7.1 Volksgezondheid	12.561	804	0	0	0	0	0	0	11.757
7.2 Riolering	0	0	20.357	23.831	0	0	0	0	-3.475
7.3 Afval	0	0	28.770	30.495	0	0	0	0	-1.725
7.4 Milieubeheer	0	0	7.505	5.464	0	0	0	0	2.041
7.5 Begraafplaatsen en crematoria	414	73	718	627	0	0	0	0	431
Totaal - 7. Volksgezondheid en milieu	12.975	877	57.349	60.417	0	0	0	0	9.030
8.1 Ruimte en leefomgeving	0	0	13.277	7.882	312	0	3.702	2.517	6.891
8.2 Grondexploitatie (niet bedrijventerreinen)	0	0	27.224	26.468	0	0	0	0	756
8.3 Wonen en bouwen	0	0	17.708	4.830	311	0	459	0	13.647
Totaal - 8. Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vern	0	0	58.209	39.180	623	0	4.160	2.517	21.294
Totaal	562.730	182.059	221.857	124.364	51.354	8.536	149.922	670.904	0

In het totaaloverzicht baten en lasten aan het begin van deze paragraaf zijn de algemene dekkingsmiddelen, overhead, heffing Vpb en onvoorzien afzonderlijk gepresenteerd. De algemene dekkingsmiddelen betreffen de lasten en baten uit de taakvelden 0.5 treasury (saldo financieringsfunctie), en de baten voor de taakvelden 0.61 OZB woningen, 0.62 OZB niet-woningen, 0.64 Belastingen overig en 0.7 Algemene uitkering en overige uitkeringen Gemeentefonds. Overhead betreft het taakveld 0.4 Ondersteuning organisatie. Heffing Vpb betreft taakveld 0.9 Vennootschapsbelasting.

5.3. Uiteenzetting financiële positie

Deze paragraaf bevat een prognose van de balans en het EMU-saldo. Daarnaast zal aandacht worden besteed aan de jaarlijks terugkerende arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume, de investeringen, de financiering, het verloop van de reserves en het verloop van de voorzieningen (art. 20 BBV).

Geprognosticeerde balans

De prognose van de balans betreft het begrotingsjaar, het voorliggende jaar en de 3 jaren volgend op het begrotingsjaar.

Activa bedragen in 1.000 euro's						Passiva					
	Eind 2025	Eind 2026	Eind 2027	Eind 2028	Eind 2029		Eind 2025	Eind 2026	Eind 2027	Eind 2028	Eind 2029
(Im)materiële vaste activa	498.424	577.679	641.862	691.760	665.123	Eigen vermogen	244.234	228.861	226.569	230.647	241.853
Financiële vaste activa	28.840	27.960	27.100	26.160	25.413	Voorzieningen	43.052	38.756	37.315	41.735	42.077
Totaal Vaste activa	527.264	605.639	668.962	717.920	690.536	Vaste schulden	214.240	211.290	218.170	230.010	246.797
						Totaal Vaste passiva	501.527	478.907	482.054	502.392	530.727
Voorraden	21.486	21.252	19.347	13.947	9.762						
Vorderingen (uitzettingen)	182.946	204.927	194.703	194.192	197.941	Viottende Schulden	169.960	278.609	329.257	354.930	295.932
Liquide middelen	0	0	0	0	0	Overlopende passiva	117.975	129.940	129.624	125.846	128.470
Overlopende activa	57.766	55.638	57.922	57.109	56.890						
Totaal Viottende activa	262.198	281.817	271.972	265.248	264.593	Totaal Viottende passiva	287.935	408.549	458.880	480.776	424.402
Totaal Activa	789.462	887.456	940.934	983.168	955.129	Totaal Passiva	789.462	887.456	940.934	983.168	955.128

Toelichting

(Im)materiële vaste activa

Deze balanspost is geprognosticeerd door de gemeenterekening 2025 als uitgangspunt te nemen. Hier zijn de toekomstig geplande investeringen, die ook staan opgenomen in de investeringsparagraaf in Hoofdstuk 4.9, aan toegevoegd.

En de begrote afschrijvingen over de reeds geactiveerde activa en de afschrijvingen over de investeringen in de jaren 2025 tot en met 2029 zijn hierop in mindering gebracht.

Financiële vaste activa

De prognose voor de financiële vaste activa is opgesteld op basis van de gegevens uit de [leningenadministratie](#).

Voorraden

De balanspost voorraden bestaat uit twee categorieën, te weten bouwgrond in exploitatie en grond- en hulpstoffen. De prognose voor de balanspost voorraden is opgesteld op basis van het [MPG](#) 2026.

Vorderingen

De prognose voor de vorderingen is gebaseerd op het gemiddelde van de drie voorliggende jaren.

Liquide middelen

De liquide middelen bevat normaal gesproken het positieve netto effect van alle overige

geprognosticeerde activa- en passivaposten (voor deze balans is deze [sluitpost](#) opgenomen onder de vlottende schulden).

Overlopende activa

De prognose voor de vorderingen is gebaseerd op het gemiddelde van de drie voorliggende jaren.

Eigen vermogen

De balanspost reserves is meerjarig begroot op basis van de gegevens uit de begrotingsadministratie (conform besluitvorming van de raad). Een specificatie van deze post is terug te vinden in hoofdstuk 6.2 van deze gemeentebegroting.

Voorzieningen

De balanspost voorzieningen is begroot op basis van de gegevens uit de begrotingsadministratie (conform verwachte dotatie/besteding). Een specificatie van de voorzieningen is terug te vinden in hoofdstuk 6.3 van deze gemeentebegroting.

Vaste schulden

De prognose voor de financiële vaste passiva is opgesteld op basis van de gegevens uit de [leningenadministratie](#).

Vlottende schulden

De prognose voor de vlottende schulden is gebaseerd op het gemiddelde van de drie voorliggende jaren. Daarnaast bevatten de Vlottende schulden het negatieve netto-effect van alle overige geprognosticeerde activa- en passivaposten ([sluitpost](#) voor de jaren 2025 tot en met 2029).

Overlopende passiva

De prognose voor de overlopende passiva is gebaseerd op het gemiddelde van de drie voorliggende jaren.

Berekening EMU-saldo

In het Verdrag van Maastricht is afgesproken dat het EMU-tekort van een bij de euro aangesloten land maximaal 3% van het Bruto Binnenlands Product (BBP) mag bedragen. Het EMU-saldo wordt bepaald door een gezamenlijk saldo van het Rijk, lokale overheden en sociale fondsen. Gemeenten dienen in de begroting een raming van het eigen EMU-saldo op te nemen. De Nederlandse gemeenten mogen gezamenlijk maximaal 0,38% van het tekort veroorzaken. Dit is vastgelegd in de [Wet Houdbare Overheidsfinanciën](#).

In de onderstaande tabel is het [EMU-saldo](#) van Enschede berekend. In de septembercirculaire 2025 zijn de individuele referentiewaarden per gemeente opgenomen. Het EMU-saldo voor 2026 blijft ruimschoots onder de referentiewaarde voor Enschede dat 47.405 miljoen euro bedraagt. Dit betreft de referentiewaarde van 2025. Op het moment van opstellen van de Gemeentebegroting 2026-2029 was de referentiewaarde voor 2026 nog niet bekend.

EMU-berekening	2025	2026	2027	2028	2029
Exploitatiesaldo voor toevoegingen c.q. onttrekkingen aan reserves	10.128	15.373	2.292	-4.078	-11.206
-/- Mutaties (im)materiële vaste activa	44.935	79.255	64.183	49.898	-26.637
+/+ Mutaties voorzieningen	-15.916	-4.296	-1.441	4.420	342
-/- Mutatie voorraden (incl. bouwgronden in exploitatie)	1.104	-234	-1.905	-5.400	-4.185
-/- Verwacht boekwinst/verlies bij verkoop financiële vaste activa en (im)materiële vaste activa, alsmede afwaardering van financiële vaste activa	0	0	0	0	0
Berekend EMU-saldo	-51.827	-67.944	-61.427	-44.156	19.958

Verloopoverzicht reserves

We hebben in hoofdstuk 6.2 een specificatie opgenomen van de individuele reserves. Daarnaast lichten we het doel van de reserves met een mouse-over toe. In dit verloopoverzicht staat een kolom waarin het onderscheid naar soort reserve is opgenomen (Alg: algemene reserve, BR: bestemmingsreserve met een nadere onderverdeling van reserves kapitaallasten, reserves egalisatie tarieven en overige bestemmingsreserves (BR Kap, BR Egal en BR Ov). Hieronder treft u hiervan een totaaloverzicht aan.

Subcode Reserve	Stand 31-12-2025	Dotaties 2026	Onttrekkingen 2026	Eindstand 2026	Eindstand 2027	Eindstand 2028	Eindstand 2029
Algemene reserve							
Algemene Reserves	103.131	7.810	15.961	94.980	91.537	93.249	101.170
Subtotaal	103.131	7.810	15.961	94.980	91.537	93.249	101.170
Bestemmingsreserve							
- Egalisatie	9.529	0	1.000	8.529	8.014	7.512	7.053
- Kapitaallasten	29.373	10.982	10.122	30.233	31.644	30.776	29.426
- Overige	102.202	10.643	17.726	95.119	95.375	99.110	104.203
Subtotaal	141.104	21.625	28.847	133.881	135.032	137.398	140.683
Gerealiseerd resultaat							
- Overige	0	0	0	0	0	0	0
Subtotaal	0	0	0	0	0	0	0
Totaal - Generaal	244.234	29.435	44.808	228.861	226.569	230.647	241.853

Bestemmingsreserves met egalisatiemotief zijn ingesteld om ongewenste schommelingen op te vangen in de tarieven die aan derden in rekening worden gebracht. De bestemmingsreserves kapitaallasten dienen ter dekking van kapitaallasten van investeringen. De overige bestemmingsreserves betreffen middelen waaraan de gemeenteraad uiteenlopende bestemmingen heeft gegeven. Aan bestemmingsreserves kan een andere bestemming gegeven worden, maar niet zonder gevolgen voor het uit te voeren beleid.

Verloopoverzicht voorzieningen

Soort Voorziening Bedragen * 1000 Euro	Stand 31-12- 2025	Bestedingen 2026	Stortingen 2026	Eindstand 2026	Eindstand 2027	Eindstand 2028	Eindstand 2029
Voorziening voor verplichtingen, verliezen en risico's	36.569	431	720	36.859	37.148	37.438	37.727
Voorziening ter egalisatie van de kosten	14.524	13.942	9.683	10.266	10.685	15.466	16.168
Voorziening voor bijdragen aan toekomstige vervangingsinvesteringen	5.177	9.728	9.400	4.850	2.700	2.050	1.400
Totaal	56.271	24.100	19.803	51.974	50.533	54.953	55.295

Voor een specificatie per voorziening verwijzen we naar hoofdstuk 6.3 Staat van Voorzieningen.

Arbeidskostengerelateerde verplichtingen

Voor [arbeidskostengerelateerde verplichtingen](#) van een jaarlijks vergelijkbaar volume wordt geen voorziening getroffen of op andere wijze een verplichting opgenomen in de balans. Dekking hiervan is in de meerjarenraming voorzien. Deze personele lasten worden via de exploitatie verantwoord in het jaar waarin de uitbetaling plaatsvindt. Daarbij moet worden gedacht aan overlopende (spaar)verlofaanspraken. Vakantiedagen en verlofsaldi leiden in principe niet tot een uitbetaling, tenzij medewerkers uit dienst gaan. De waarde van de verlof saldi bedraagt circa 6,2 miljoen euro (gemiddeld over de afgelopen 4 jaar). Voor arbeidskostengerelateerde verplichtingen waarvan het jaarlijkse bedrag geen gelijk volume heeft, is een voorziening gevormd c.q. een verplichting opgenomen in de balans. Voorbeeld hiervan is de pensioenvoorziening.

Financiering

Voor het onderdeel financiering verwijzen wij naar hoofdstuk 4.4 Financiering.

5.4. Subsidies

Gesubsidieerde instellingen

De invulling van de maatschappelijke doelstellingen van de Gemeente Enschede wordt mede vormgegeven door het verstrekken van subsidies. Instellingen kunnen op basis van een verordening of de begroting een subsidie aanvragen. De procedure hiervoor is vastgelegd in de (Algemene) Subsidieverordening. Tijdens de looptijd van de subsidie worden de instellingen bevoorschot. De definitieve vaststelling vindt in het algemeen achteraf plaats. De vaststelling kan om uiteenlopende redenen lager uitvallen dan de verlening. In dat geval vordert Gemeente Enschede teveel uitbetaalde voorschotten terug. Bij de aanvraag vindt een inhoudelijke en financiële toets plaats. Voor de materiële subsidies volgt de gemeente tijdens de looptijd van de subsidie de instelling, zowel inhoudelijk als financieel.

Subsidieplafond 2026

Onder subsidieplafond wordt verstaan: "het bedrag dat gedurende een bepaald tijdvak ten hoogste beschikbaar is voor de verstrekking van subsidies krachtens een bepaald wettelijk voorschrift" (artikel 4:22 Awb). Door het instellen van een subsidieplafond wordt voorkomen dat een subsidieregeling een open einde karakter heeft.

Voorgaande jaren werden de subsidieplafonds voor subsidieverordeningen vastgesteld door ze op te nemen in deze programmabegroting. Bij nadere beschouwing van de geldende delegatie- en mandaatregels bleek echter dat dat niet de juridisch correcte weg is. Subsidieplafonds worden door het college vastgesteld (uiteraard binnen de financiële kaders

die door de raad zijn bepaald) en zullen voortaan dan ook in een verzamelvoorstel aan B&W worden voorgelegd. Door de gekozen formulering in de Subsidieverordening Sport is dat de enige verordening waarvoor de gemeenteraad het subsidieplafond vaststelt.

Het subsidieplafond 2026 voor de Subsidieverordening Sport bedraagt 782.027 euro. Dit bedrag wordt onder de aanvragers verdeeld aan de hand van een verdeelsleutel op basis van het aantal actieve leden en voorrangscores per wijk.

Hieronder geven we per programma een overzicht van de te verstrekken subsidies. Een specificatie van deze subsidies is opgenomen in hoofdstuk 6.7.

Programma	Bedragen * 1000 euro	Begroting 2025	Begroting 2026
Vitaal en sociaal		102.787	97.672
Duurzaam wonen, leven en werken		23.854	24.096
Samenleving en bestuur		413	329
Financien en organisatie		409	417
Totaal		127.463	122.515

Vpb

Als gevolg van de invoering van de Wet modernisering Vpb-plicht voor overheidsondernemingen (2016) is de gemeente belastingplichtig indien en voor zover zij met de activiteiten fiscaal een onderneming drijft. Bij Enschede geldt een vennootschapsbelastingplicht voor de volgende activiteiten:

- ICT-activiteiten;
- Stroomlevering bij georganiseerde evenementen in het Volkspark;
- Verkoop van reststromen afval;
- Reclame.

ICT-activiteiten

De gemeente Enschede verzorgt ICT-diensten aan medewerkers van de gemeente en aan derde partijen waaronder andere gemeenten en gemeenschappelijke regelingen. De gemeente is ter zake de aan derde partijen verleende diensten belastingplichtig voor de vennootschapsbelasting.

Evenementen Volkspark

Met de Belastingdienst heeft afstemming plaatsgevonden over de Vpb-positie van het Volkspark. Op het resultaat behaald met de activiteit Volkspark is de objectvrijstelling van toepassing, dit met uitzondering van de electriciteitslevering. Enschede is op basis van de gemaakte afspraken vennootschapsbelastingplichtig over het met de stroomlevering behaalde resultaat.

Verkoop reststromen afval

De verkoopopbrengsten van reststromen afval zijn onderworpen aan vennootschapsbelasting. De gemeente sluit hierbij aan op het landelijk beleid waarbij een winstopslag van 1% als fiscaal resultaat in de Vpb-aangifte wordt meegenomen.

Reclame

Ter zake de reclameopbrengsten is landelijk een fiscale discussie gaande over de vraag of hierbij sprake is van een activiteit die meer omvat dan normaal vermogensbeheer. Deze

vraag ligt inmiddels voor bij de rechtbank. Indien deze vraag bevestigend wordt beantwoord dan is Enschede vennootschapsbelasting verschuldigd over de gemeentelijke reclame-opbrengsten. Gelet op het financieel belang dat met deze discussie gemoeid is en de doorlopende belastingrente heeft Enschede gekozen om de opbrengsten vooralsnog wel op te nemen in de aangifte. Tegen de opgelegde aanslagen vennootschapsbelasting loopt heden een beroepsprocedure.

De overige activiteiten binnen de gemeente zijn niet onderworpen aan de Vpb-plicht en/of kunnen steunen op een vrijstelling.

6. Bijlagen

6.1. Incidentele baten en lasten

A. Incidentele baten en lasten

Programma Toelichting/omschrijving (bedragen in 1.000 euro)	2026		2027		2028		2029	
	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten
Vitaal en sociaal								
SPUK GALA	2.460	2.460						
Uitkering regiogemeenten Beschermd wonen		400						
Motie behoud stichting 55+		30		30				
Vroegsignalering in de wijk	80	80			80	80		
Tijdelijke uitbreiding personeel		260						
Toeslagenaffaire		160		160				
Uitstel afschaffing abonnementstarief Wmo		210						
Verhuisvergoeding EVV Phenix		15						
Individuele studietoelage		500						
Vroegsignalering		302		215		215		
Project Arbeidsmarktregio		2.368		2.339		290		-400
Project Buddy-to-buddy		50						
Samen Twente: Forensische dienstverlening		114						
Toename volume vervoer taalonderwijs		480						
Aanpassing wetgeving van school naar duurzaam werk		793						
Projectinvesteringen Onze Jeugd Onze Zorg 2025- 2028		637						
Incidentele uitgaven vrouwenopvang		1.490						
Investeringsreserve sociaal domein		582						
Drugsbestrijding		113						
Incidentele uitgaven maatschappelijke opvang		525						
<i>Subtotaal Vitaal en sociaal</i>	<i>2.540</i>	<i>11.569</i>	<i>0</i>	<i>2.744</i>	<i>80</i>	<i>585</i>	<i>0</i>	<i>-400</i>
Duurzaam wonen, leven								

en werken								
Cultuurnota		1.260		1.260		560		
Onderhoud Enschede/ vandalisme openbare verlichting		123						
Inpassen evenementenkalender		80		80				
Onderzoek Joodse cultuur historie		100		80				
Partnerschap Novel-T		275						
SPUK Bodem	5.096	5.096	300	300				
SPUK Energiearmoede	726	726	726	726				
SPUK Lokale aanpak isolatie	4.146	4.146	3.969	3.969				
Subsidie VHF Hanenberglanden	1.757	1.757	3.566	3.566	1.901	1.901	1.185	1.185
Subsidie VHF Twekkelveld	828	828	3.011	3.147	3.011	3.148	1.555	2.696
Subsidie Versnelling sociale woningbouw		2.409						
Binnenstad investeringszone	243	243	243	243	243	243	243	243
Flex-woningen Rigelstraat	182	182						
Next Tech Twente	190	190	190	190	60	60		
SEH Marssteden	368	368						
Actieplan Binnenstad		555						
Cultuur inzetten middelen 2e Tranche (Corona)		38						
Wijkgerichte aanpak tegen bijplaatsingen en illegale afvaldump		221		221				
Afboeking strategische grondaankopen Grondbedrijf		2.344		1.402		367		141
<i>Subtotaal Duurzaam wonen, leven en werken</i>	<i>13.536</i>	<i>20.941</i>	<i>12.005</i>	<i>15.184</i>	<i>5.215</i>	<i>6.279</i>	<i>2.983</i>	<i>4.265</i>
Samenleving en bestuur								
Buurtbemiddeling		81						
Preventie met gezag	778	778						
Amendement woonoverlast		164		82				
Enschede Akkoord		50						
<i>Subtotaal Samenleving en bestuur</i>	<i>778</i>	<i>1.072</i>	<i>0</i>	<i>82</i>				
Financiën en organisatie								
Jongerenparticipatie		150						

Zaakgericht werken op orde		1.000		1.000		500		
Wet open overheid		132						
Informatie investeringsplan		293						
Onderwijshuisvesting		265						
<i>Subtotaal Financiën en organisatie</i>	<i>0</i>	<i>1.840</i>		<i>1.000</i>		<i>500</i>		
Totaal	16.854	35.423	12.005	19.010	5.295	7.364	2.983	3.865

Incidentele reservemutaties

Programma	2026		2027		2028		2029	
	Onttrekkingen	Stortingen	Onttrekkingen	Stortingen	Onttrekkingen	Stortingen	Onttrekkingen	Stortingen
Vitaal en sociaal	7.960	1.192	3.068	1.216	346	1.241	56	1.265
Duurzaam wonen, leven en werken	10.035	9.741	7.896	9.527	7.150	8.411	5.949	7.855
Samenleving en bestuur	214	0	82	0	0	0	0	0
Financiën en organisatie	12.034	10.834	11.232	10.125	12.094	9.602	11.201	9.091
Totaal	30.243	21.767	22.278	20.868	19.590	19.254	17.206	18.211

Toelichting

Vitaal en sociaal

Brede SPUK GALA

Dit betreft de regeling Specifieke uitkering versterking voor sport en bewegen, gezondheidsbevordering, cultuurparticipatie en de sociale basis 2023-2026 (SPUK BREED). De Brede SPUK-regeling is voor alle gemeenten beschikbaar gesteld. De stip op de horizon is een gezonde generatie in 2040. Deze afspraken zijn vastgelegd in het Hoofdlijnen Sportakkoord II, het Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA). Deze middelen eindigen in 2027.

Uitkering regiogemeenten Beschermd wonen

Het betreft een eenmalige afroaming van de bestemmingsreserve beschermd wonen van 1.000.000 euro (dekkingsmaatregel 11 Zomernota 2025) over 2026. Hiervan komt 600.000 euro ten gunste van het middelenkader van de gemeente Enschede. Een bedrag van 400.000 euro komt, conform de bestaande verdeelsleutel, toe aan de andere 7 aangesloten regiogemeenten van het verzorgingsgebied en ontvangen dit bedrag.

Motie behoud Stichting 55+

Betreft een tijdelijke subsidie ter behoud van de Stichting 55+ van 30.000 euro per jaar voor de jaren 2025, 2026 en 2027.

Vroegsignalering in de wijk

Dit betreft de door ZonMW toegekende subsidie voor het project vroegsignalering in de wijk in Enschede.

Individuele studietoeslag

In de Zomernota 2025 zijn tijdelijke eigen middelen beschikbaar gesteld vooruitlopend op taakoverheveling naar DUO.

Tijdelijke uitbreiding personeel

Tijdelijke uitbreiding personeel: In de financiële foto van 2022 is extra budget beschikbaar gekomen voor tijdelijke uitbreiding van activiteiten binnen het cluster Strategie en Beleid voor de periode van 2023 t/m 2026.

Toeslagenaffaire

Betreft de tijdelijke inzet van medewerkers voor het begeleiden van ouders die slachtoffer zijn geworden van de Toeslagenaffaire via dekking vanuit de reserve Toeslagenaffaire.

Uitstel afschaffing abonnementstarief Wmo

Door uitstel van de invoering van de eigen bijdrage Wmo ontstaan er eenmalig extra lasten door de oplopende groei van Wmo-inzet voor hogere inkomens.

Verhuisvergoeding E.V.V. Phenix

Dit betreft een incidentele compensatie van de verhuiskosten in verband met de clustering van sportparken. Dit wordt gedekt uit de reserve Investeringsagenda.

Vroegsignalering

Betreft de tijdelijke extra personele inzet bij het team Schuldenvrij tot en met 2030 in het kader van Vroegsignalering. Deze worden gefinancierd vanuit de verkregen impuls gelden via een onttrekking aan de reserve vroegsignalering.

Projecten Arbeidsmarktregio

Betreft de uitvoering van projecten in het kader van de regionale arbeidsmarkt. De gemeente Enschede beheert deze middelen vanuit de rol van centrumgemeente via dekking vanuit de reserve regionale arbeidsmarkt.

Project Buddy to buddy

Betreft een incidentele subsidie gericht op de participatie en arbeidstoeleiding van asielzoekers en en statushouders in Enschede via dekking reserve Integratie AZC in de wijk.

Samen Twente: forensische dienstverlening

Er is een tekort aan specialistische krachten bij de GGD voor de beschikbaarheidsgarantie om code zwart (geen inzet bij bv. dodelijk ongeval/misdrijf) te voorkomen. In de zomernota 2024 zijn hiervoor incidenteel middelen beschikbaar gesteld voor 2025 en 2026.

Toename volume vervoer taalonderwijs

In 2026 ramen we eenmalig hogere uitgaven voor het oplopende volume van vervoer naar taalonderwijs, mede door de toename voortkomend uit demografische ontwikkeling (o.a. Oekraïners en statushouders). Deze kosten worden gedekt vanuit een eenmalige bijdrage.

Aanpassing wetgeving van school naar duurzaam werk

Door de invoering van nieuwe wetgeving rondom "van school naar duurzaam werk" ontstaat er in 2026 een herinrichting van het activiteitenpakket. Voor 2026 ontstaan er eenmalig frictiekosten door deze overgang.

Projectinvesteringen Onze Jeugd Onze Zorg 2025-2028

Ten behoeve van de maatregelen voor Onze Jeugd Onze Zorg worden er zowel incidentele als structurele investeringen gepleegd. De incidentele investeringen bedragen in 2026 637.000 euro en worden gedekt vanuit een onttrekking aan de reserve hervormingsagenda en exploitatieontwikkeling Jeugd.

Incidentele uitgaven vrouwenopvang

Voor de volgende tijdelijke initiatieven bij de vrouwenopvang worden in 2026 incidentele middelen beschikbaar gesteld: voor de toekomstscenario kind -en gezinsbescherming (600.000 euro), het project ambulante ondersteuning (340.000 euro), voor lokale initiatieven, voor de aanpak huiselijk geweld en kindermishandeling (300.000 euro) en voor lokale initiatieven (250.000 euro).

Investeringsreserve sociaal domein

We onttrekken eenmalig een bedrag aan de Investeringsreserve sociaal domein ten behoeve van de financiering van tijdelijke initiatieven die bijdragen aan innovatie en versterking van het sociaal domein.

Drugbestrijding

De Gemeenteraad heeft via een amendement bij de Gemeentebegroting 2024 een eenmalig bedrag beschikbaar gesteld van 500.000 euro. Hiervoor is een bestemmingsreserve ingesteld. Voor 2026 wordt er een incidenteel bedrag uitgegeven voor drugbestrijding gedekt uit deze reserve.

Incidentele uitgaven maatschappelijke opvang

In 2026 ramen we incidenteel hogere uitgaven voor maatschappelijke opvang vanwege de toegenomen druk op de opvangvoorzieningen en is de capaciteit daarom tijdelijk verruimd. Dekking vindt plaats via de bestemmingsreserve.

Duurzaam wonen, leven, werken

Cultuurnota

Dit betreft een tijdelijke extra middelen impuls vanuit de vastgestelde cultuurnota met name bedoeld voor het culturele middenkader in Enschede.

Onderhoud en schade/vandalisme openbare verlichting

Het gaat om kosten die voortvloeien uit het onderhoudscontract. De vorige aannemer kreeg een vaste prijs voor het verhelpen van storingen. De nieuwe aannemer krijgt een vergoeding per opgeloste storing. Dit levert een beter resultaat, betere kwaliteit op in de openbare ruimte. Dit geldt ook voor schade en vandalisme. Er is vanuit gegaan dat we bij het afsluiten van een

toekomstige contract weer naar een lagere kosten structuur kunnen, een onderzoek loopt hoe dat te bereiken is. Het is dus sprake van een tijdelijke verhoging van de lasten.

Inpassen evenementenkalender

Er worden incidentele middelen ingezet om de vergunningverlening van activiteiten uit de evenementenkalender te waarborgen. In verband met de implementatie van het nieuwe evenementenbeleid dienen bestaande evenementen hierop te worden afgestemd. Voor deze overgangperiode zijn tijdelijk extra middelen benodigd.

Onderzoek Joodse Cultuur Historie

Dit betreft incidentele middelen die worden ingezet voor het onderzoek van het NIOD naar de gemeente Enschede in de context van bezetting, bevrijding en nasleep.

Intensivering Economie - Foundersbijdrage Novel-T

Dit betreft de voorzetting van de samenwerking. Hiervoor is in het gemeentelijk middelenkader de reeks verlengd tot en met 2026. Budget is exclusief indexering.

SPUK Bodem

Voor taken op het gebied van bodemsanering zijn er incidentele middelen ontvangen van het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat.

SPUK Aanpak Energiearmoede

Het Rijk heeft de gemeente Enschede een Specifieke Uitkering toegekend voor de aanpak van energiearmoede. De uitkering is verstrekt onder de voorwaarde dat deze middelen worden besteed aan ondersteuning van huishoudens (huurders en eigenaar bewoners) met een laag besteedbaar inkomen die te maken hebben met hoge energielasten. Dit als gevolg van gestegen energieprijzen in combinatie met de lagere energetische kwaliteit van de woningen.

SPUK Lokale aanpak isolatie

In het kader van het Nationaal isolatieprogramma hebben we vanuit het Rijk een specifieke uitkering ontvangen voor het opzetten van een lokale aanpak isolatie, gericht op woningeigenaren die ondersteuning nodig hebben bij het verduurzamen van hun slecht geïsoleerde woning

Subsidie VHF Hanenberglanden

Dit betreft het project Volkshuisvestingsfonds Hanenberglanden. De middelen van het Volkshuisvestingsfonds zijn primair bestemd voor de verbetering van de woningen van de particuliere eigenaar die onvoldoende in staat is om zelf te investeren. Daarnaast komt een deel van de middelen ten goede aan het proces voor de kwaliteitsverbetering van de openbare ruimte en extra inzet op participatie en communicatie. De activiteiten opgenomen in het Volkshuisvestingsfonds maken onderdeel uit van de integrale wijkaanpak Hanenberglanden.

Subsidie VHF Tweekelerveld

Dit betreft het project Volkshuisvestingsfonds Tweekelerveld. De middelen van het Volkshuisvestingsfonds zijn primair bestemd voor de verbetering van de woningen van de particuliere eigenaar die onvoldoende in staat is om zelf te investeren. De activiteiten opgenomen in het Volkshuisvestingsfonds maken onderdeel uit van de integrale wijkaanpak Tweekelerveld.

Subsidie versnelling sociale woningbouw

Dit betreft incidentele verstrekte subsidie om de sociale woningbouw in de stad te versnellen en zijn eenmalig verstrekt aan woningcorporaties.

Binnenstad investeringszone

Dit betreft een tijdelijke regeling die afloopt in 2029 waarbij een extra heffing voor ondernemers in de binnenstad wordt ingezet voor extra ontwikkelingen in de binnenstad via de stichting Vastgoedeigenaren Binnenstad Enschede.

Next Tech Twente

Dit betreft een tijdelijk project voor de ontwikkeling van Topwerklocaties in Twente waarin Enschede participeert samen met Twenteboard, Almelo, Hengelo en partijen uit onderwijs en bedrijfsleven.

SEH Marsteden

Smart Energy Hub Marsteden betreft een project waarin Enschede participeert samen met provincie Overijssel en partijen uit het bedrijfsleven om te onderzoeken hoe de elektrische voorziening op het bedrijventerrein beter kan worden ontwikkeld.

Actieplan Binnenstad

Dit betreft een tijdelijke uitbreiding van middelen ter stimulering van de ontwikkelingen in de Enschedese binnenstad.

Cultuur inzetten middelen 2e tranche (Corona)

Dit betreft een tijdelijke uitbreiding van subsidies voor amateur verenigingen gefinancierd uit Coronamiddelen van het Rijk.

Wijkgerichte aanpak tegen bijplaatsingen en illegale afvaldump

Om verrommeling te voorkomen leveren we tijdelijk extra inspanningen om dumping te verlagen. Dit is onder andere door bijplaatsingen bij verzamelcontainers. Hiervoor is in de jaren 2025, 2026 en 2027 incidenteel 221.000 euro beschikbaar gesteld.

Afboeking strategische grondaankopen Grondbedrijf

Bij de aankoop van strategische grond wordt de aankoopprijs en dus boekwaarde afgewaardeerd tot de lagere marktwaarde. Dat aankopen en afboeken vindt incidenteel plaats als zich een kans voordoet. De afboeking tot lagere marktwaarde betreffen dan incidentele lasten.

Samenleving en bestuur

Gemeentelijke bijdrage buurtbemiddeling

Op 17 juli 2017 heeft de Gemeenteraad een motie aangenomen waarin zij het College onder ander opdraagt om buurtbemiddeling actief te ondersteunen om haar activiteiten in heel Enschede op te starten. Buurtbemiddeling ondersteunt buurtbewoners met een gezamenlijk conflict.

Preventie met gezag

Via het ministerie van Veiligheid zijn er incidentele middelen (tot en met juni 2026) toegekend voor preventie met gezag met als doel kansen bieden en grenzen stellen voor de jeugd in binnen de gemeente Enschede.

Amendement Woonoverlast (incidentele last en incidentele reservemutatie)

De Raad heeft in het amendement Aanpak Woonoverlast bij de Gemeentebegroting 2024-

2027 een bedrag van 500.000 euro voor de duur van 3 jaar beschikbaar gesteld voor de aanpak woonoverlast. Hiermee wordt de aanpak woonoverlast versterkt met extra personele inzet bij het team veiligheid.

Enschede akkoord

In de tussenrapportage 2025 is besloten om voor de jaren 2025 en 2026 conform de verdeling van de commissie Enschede Akkoord het restant van de reserve in te zetten voor onder ander het verbeteren van de vergaderfaciliteiten voor de raad.

Financiën en organisatie

Jongerenparticipatie

Afgelopen jaar is geëxperimenteerd met jongerenparticipatie. In het coalitieakkoord was het doel van een impuls op jongerenparticipatie ook opgenomen. Dat doel is om in 2026 een brede(re) afspiegeling van jongeren te bereiken en betrekken bij onderwerpen die voor hen relevant zijn. Deze jongeren hebben een stem binnen onze organisatie in de plannen die wij maken voor nu en de toekomst van onze stad. Ze worden gezien, gehoord en meegenomen in de afweging die we maken bij beleids- en besluitvorming. Het afgelopen jaar is een netwerk van jongeren opgebouwd en hebben eerste 'experimenten' met participatie van jongeren plaatsgevonden.

Informatie Investerings Plan

Incidenteel zijn middelen beschikbaar gesteld als cofinanciering voor informatie-investeringsprojecten.

Wet open overheid

Door het rijk zijn meerjarig middelen ter beschikking gesteld waarvan een deel incidenteel ten behoeve van de implementatie van de wet.

Informatiebeheer/zaakgewijs werken op orde 1 miljoen (1 miljoen en 500K)

Voor informatiebeheer en zaakgewijs werken op orde zijn tot en met 2028 incidentele middelen beschikbaar gesteld. De structurele werkzaamheden zijn belegd bij de afdeling Informatiebeheer.

Onderwijshuisvesting

Dit betreft kosten ten aanzien van de huur van noodlokalen en de verwijderingskosten van deze noodlokalen bij onder andere het Bonhoeffer College aan de Van der Waalslaan.

B. Structurele toevoegingen en onttrekkingen aan reserves

Programma	Reserve	Onttrek- kingen 2026	Stort- ingen 2026	Onttrek- kingen 2027	Stort- ingen 2027	Onttrek- kingen 2028	Stort- ingen 2028	Onttrek- kingen 2029	Stort- ingen 2029
Vitaal en sociaal	Reserve kapitaalslasten	0	1	0	1	0	1	0	1
Vitaal en sociaal	Reserve DCW	67	0	67	0	67	0	17	0
Vitaal en sociaal	Reserve Gemeentelijke sociale huisvesting	30	0	30	0	30	0	30	0

Duurzaam wonen leven en werken	Reserve kapitaalslasten SDB	30	0	30	0	29	0	29	0
Financiën en organisatie	Reserve IT gemeentebrede software	922	236	332	236	315	236	315	236
Financiën en organisatie	Reserve kapitaalslasten OHV	3.325	6.838	3.661	6.812	3.661	5.960	3.661	4.977
Financiën en organisatie	Reserve Werkplekinrichting	732	593	814	593	872	593	749	593
		5.106	7.668	4.934	7.642	4.974	6.790	4.801	5.807
Saldo mutatie structureel		2.562		2.708		1.816		1.006	

6.2. Staat van reserves

Soort reserves	Bedragen x 1.000 Euro	Stand 31-12-2025	Dotaties 2026	Onttrekkingen 2026	Eindstand 2026	Eindstand 2027	Eindstand 2028	Eindstand 2029
Alg	Reserve grondbedrijf	34.159	2.344	1.501	35.001	34.887	33.738	32.202
Alg	Weerstandvermogen	68.972	5.467	14.460	59.978	56.650	59.511	68.968
Totaal - Algemene Reserves		103.131	7.810	15.961	94.980	91.537	93.249	101.170
BR Egal	Egalisatiereserve Beschermde Wonen	6.802	0	1.000	5.802	5.802	5.802	5.802
BR Egal	Reserve parkeren	2.728	0	0	2.728	2.212	1.710	1.252
Totaal - Bestemmingsreserve - Egalisatie		9.529	0	1.000	8.529	8.014	7.512	7.053
BR Kap	FB - Werkplekinrichting	2.829	593	732	2.689	2.468	2.189	2.033
BR Kap	IT - Gem.brede software	2.063	236	922	1.377	1.280	1.200	1.121
BR Kap	Onderwijshuisvesting	9.690	6.838	3.325	13.204	16.354	18.653	19.969
BR Kap	Reserve kapitaallasten	2.809	1	0	2.810	2.811	2.787	2.763
BR Kap	Reserve kapitaallasten havens	24	7	0	30	36	42	42
BR Kap	Reserve kapitaallasten SDB	414	0	30	384	354	325	296
BR Kap	Vastgoed	5.992	1.392	3.740	3.644	2.087	-236	-2.255
BR Kap	Vervanging ICT	5.552	1.915	1.373	6.095	6.253	5.817	5.459

Totaal - Bestemmingsreserve - Kapitaallasten		29.373	10.982	10.122	30.233	31.644	30.776	29.426
BR Ov	BR Versterking gem dienstverlening	2.791	0	0	2.791	2.791	2.791	2.791
BR Ov	Dienstreserve DCW	216	0	66	150	83	17	0
BR Ov	Flankerend beleid	2.144	0	947	1.197	1.197	1.197	1.197
BR Ov	Gebiedsontwikkeling	2.309	0	0	2.309	2.309	2.309	2.309
BR Ov	Gezond Meedoen convenant Menzis	1	0	0	1	1	1	1
BR Ov	Herstel opgebroken bestrating	256	0	0	256	256	256	256
BR Ov	Implementatie wetgeving informatie	1.001	1.429	1.529	901	931	961	991
BR Ov	Integratie AZC in de wijk	50	0	50	0	0	0	0
BR Ov	Investeringsreserve Sociaal Domein	582	0	582	0	0	0	0
BR Ov	IT Transitiefonds	2.306	0	0	2.306	2.306	2.306	2.306
BR Ov	Nog uit te voeren werkzaamheden	8.482	250	2.802	5.930	5.795	4.985	4.735
BR Ov	Raadsimpulsen	100	0	0	100	100	100	100
BR Ov	Re-Integratie en Inburgering	200	0	100	100	0	0	0
BR Ov	Rekeningresultaat lopend jaar	0	0	0	0	0	0	0
BR Ov	Res exploitatieresult bouwvergunning	0	0	0	0	0	0	0
BR Ov	Res Gemeentelijkesociale huisvesting	151	0	30	121	92	62	33
BR Ov	Res Maat. opvang en verslavingzorg	3.536	0	525	3.011	3.011	3.011	3.011
BR Ov	RES Strategische investeringsagenda	36.583	4.413	15	40.982	46.329	52.874	58.689
BR Ov	Reserve Drugsbestrijding	275	0	112	162	162	162	162
BR Ov	Reserve duurzaamheid	1.343	0	0	1.343	1.343	1.343	1.343
BR Ov	Reserve entree Muziekkwartier	553	83	0	636	719	802	802
BR Ov	Reserve herv.agenda expl.ontw.jeugd	3.989	0	637	3.352	3.229	3.229	3.229
BR Ov	Reserve Impl Wet kwaliteitsborging	429	0	0	429	429	429	429
BR Ov	Reserve Implementatie Omgevingswet	132	0	0	132	132	132	132

BR Ov	Reserve infrastructuur WSW	1.700	792	0	2.492	3.308	4.149	5.014
BR Ov	Reserve Loon- en prijscompensatie	2.083	631	0	2.714	2.714	2.714	2.714
BR Ov	Reserve mobiliteit	16.511	2.644	5.228	13.927	10.886	7.975	6.310
BR Ov	Reserve Monumentenbeleid	67	0	0	67	67	67	67
BR Ov	Reserve Muziekfonds	21	0	0	21	21	21	21
BR Ov	Reserve Noodfonds	269	0	0	269	269	269	269
BR Ov	Reserve regionaal onderwijsbeleid	2.003	0	0	2.003	2.003	2.003	2.003
BR Ov	Reserve regionale arbeidsmarkt	4.460	400	2.790	2.070	0	269	828
BR Ov	Reserve stadsverfraaiing	265	0	0	265	265	265	265
BR Ov	Reserve Stim.fonds Binnenstad E'de	220	0	0	220	220	220	220
BR Ov	Reserve TOZO	338	0	0	338	338	338	338
BR Ov	Reserve versterken welzijnswerk	197	0	197	0	0	0	0
BR Ov	Reserve Vroegsignalering	1.162	0	302	861	646	431	216
BR Ov	Reserve Vrouwenopvang	4.292	0	1.490	2.802	2.802	2.802	2.802
BR Ov	Reserve Wederopbloei	21	0	0	21	21	21	21
BR Ov	Reserve wijkbudgetten	326	0	0	326	326	326	326
BR Ov	Reserve Woonoverlast	318	0	164	154	73	73	73
BR Ov	Res Hersteloperatie Toeslagenaffaire	520	0	160	360	200	200	200
Totaal - Bestemmingsreserve - Overige		102.202	10.643	17.726	95.119	95.375	99.110	104.203
Eigen vermogen		244.234	29.435	44.808	228.861	226.569	230.647	241.853

Toelichting op de reserves

De doelstellingen van de reserves zijn toegelicht met behulp van zogenaamde mouse-overs op de [website](#). De mutaties van de verschillende reserves komen in hoofdstuk 3 en 6.4 aan de orde, bij de toelichting op het onderdeel "Wat mag het kosten?"

6.3. Staat van voorzieningen

Soort Voorziening Bedragen x 1.000 Euro's	Voorziening	Stand 31-12- 2025	Besteding en 2026	Storting en 2026	Eindsta nd 2026	Eindsta nd 2027	Eindsta nd 2028	Eindsta nd 2029
Voorziening voor verplichtingen, verliezen en risico s	Verliesvoorziening Particulier GREX	854	0	0	854	854	854	854
	Verliesvrz GREX negatieve balanswrd	13.218	0	0	13.218	13.218	13.218	13.218
	Voorz DCW	400	0	0	400	400	400	400
	Voorz Grondwatermonitring	509	0	0	509	509	509	509
	Voorziening ADT	12.999	0	0	12.999	12.999	12.999	12.999
	Voorziening Claims	800	0	0	800	800	800	800
	Vrz. oud wethouders (pensioen)	6.081	300	450	6.231	6.381	6.531	6.681
	Vrz. personeel	1.709	131	270	1.848	1.988	2.127	2.266
Totaal - Voorziening voor verplichtingen, verliezen en risico s		36.569	431	720	36.859	37.148	37.438	37.727
Voorziening ter egalisatie van de kosten	FB VRZ. Onderhoud	2.345	506	257	2.096	1.847	1.598	1.349
	Onderhoud havens	1.886	3	176	2.059	2.232	2.472	2.736
	Onderhoud parkeergarages	3.426	1.447	869	2.847	3.064	3.292	2.864
	Voorziening VBE	4.492	11.986	8.214	724	23	3.405	3.982
	Voorziening Riolering	2.031	0	99	2.130	3.042	4.222	4.760
	Vz gr onderh infrastruct kunstwerken	343	0	67	410	477	477	477
Totaal - Voorziening ter egalisatie van de kosten		14.524	13.942	9.683	10.266	10.685	15.466	16.168
Voorziening voor bijdragen aan toekomstige vervangingsinvestering en	Voorziening Afvalstoffen	5.027	328	0	4.700	2.550	1.900	1.250
	Voorziening duurzame mobiliteit	150	0	0	150	150	150	150
	Voorziening vervanging Riolering	0	9.400	9.400	0	0	0	0
Totaal - Voorziening voor bijdragen aan toekomstige vervangingsinvesteringen		5.177	9.728	9.400	4.850	2.700	2.050	1.400
Totaal		56.271	24.100	19.803	51.974	50.533	54.953	55.295

Toelichting voorzieningen

De doelstellingen van de belangrijkste voorzieningen zijn toegelicht met behulp van zogenaamde mouse-overs op de [website](#).

6.4. Wat mag het kosten?

Onderstaande tabellen geven per programma inzicht in de verdeling van de baten en de lasten van de producten voor de jaren 2024 t/m 2029. De toevoegingen en onttrekkingen aan de reserves spelen hierbij een belangrijke rol en zijn daarom ook opgenomen. Waar de baten en de lasten binnen één product niet aan elkaar gelijk zijn, ontstaat een resultaat. Dit resultaat kan positief of negatief zijn en komt, rekening houdend met reservemutaties op dit product, uiteindelijk ten gunste of ten laste van de algemene middelen van de gemeente Enschede.

Vitaal en sociaal

Bedragen x 1.000 euro	Realisatie 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Raming 2027	Raming 2028	Raming 2029
Sport en Gezondheid	20.283	24.614	23.385	22.570	22.483	22.475
Jeugdhulp	107.811	111.638	112.888	109.816	100.965	100.355
Onderwijs	18.365	23.143	21.686	12.963	12.957	13.087
Ondersteuning lokaal (WMO)	73.147	74.982	77.829	75.294	75.526	76.302
Ondersteuning centrumtaken (WMO)	56.095	63.039	61.856	59.446	59.446	59.446
Algemene bijstand levensonderhoud	120.876	124.369	124.535	124.535	124.538	124.538
Inkomensondersteuning	13.703	14.379	14.053	14.074	13.909	13.902
Schuldhulpverlening	4.642	5.299	5.125	5.038	5.038	5.038
Arbeidsmarktparticipatie	27.858	34.398	34.255	33.060	30.624	29.092
Sociale Werkvoorziening en Nieuw Beschut	37.539	38.814	37.272	35.267	33.654	31.773
Algemene Maatschappelijke Voorzieningen	12.056	12.888	12.948	10.934	10.671	10.664
Ondersteuning wijkteams	17.152	19.355	20.265	19.417	18.685	18.605
Stelpost onderuitputting Vitaal & Sociaal	0	0	-611	-716	-1.056	-1.161
Opvang Ontheemden	7.972	12.052	16.050	16.000	16.000	16.000
Totaal Lasten	517.499	558.969	561.537	537.697	523.441	520.118
Sport en Gezondheid	2.801	1.694	626	102	102	102
Jeugdhulp	3.648	2.705	2.705	2.705	610	0
Onderwijs	11.331	12.732	11.233	2.553	2.553	2.518
Ondersteuning lokaal (WMO)	2.001	1.965	1.965	1.965	1.965	1.965
Ondersteuning centrumtaken (WMO)	3.420	4.012	4.275	4.275	4.275	4.275
Algemene bijstand levensonderhoud	114.957	116.672	116.672	116.672	116.672	116.672
Inkomensondersteuning	1.710	350	350	350	350	350
Arbeidsmarktparticipatie	11.697	10.274	9.554	9.342	9.342	9.342
Sociale Werkvoorziening en	9.967	9.493	9.511	8.786	8.512	8.229

Nieuw Beschut						
Algemene Maatschappelijke Voorzieningen	1.315	1.186	1.033	0	0	0
Ondersteuning wijkteams	255	240	80	0	80	0
Opvang Ontheemden	13.797	16.000	16.000	16.000	16.000	16.000
Totaal Baten	176.899	177.323	174.003	162.749	160.460	159.452
Saldo van baten en lasten	340.600	381.646	387.534	374.948	362.980	360.666
Storting reserves	40.011	1.831	1.193	1.217	1.242	1.266
Onttrekking reserves	35.478	12.729	8.056	3.164	442	102
Resultaat	345.133	370.747	380.670	373.001	363.780	361.830

Toelichting

Sport en gezondheid

Dit product bestaat uit de onderdelen Sport (subsidies aan sportverenigingen en de exploitatiebijdrage aan Sportaal BV) en Preventie GGZ/JGZ (waaronder de bijdrage aan Gemeenschappelijke Regeling SamenTwente) en hangt samen met het subdoel 2.01 van de strategische opgave 'Inclusief Enschede'.

De lasten van het product Sport en gezondheid dalen in 2026 t.o.v. 2025 met 1,2 miljoen euro. Deze daling wordt veroorzaakt door de volgende ontwikkelingen:

- hogere lasten als gevolg van het toekennen van loon-en prijscompensatie (624.000 euro);
- hogere lasten als gevolg van een eenmalige overheveling van budget in 2025 ten gunste van stadsdeelbeheer voor projecten Gezond Enschede (preventiemiddelen), te weten Buitenruimte de Magneet, 't Ni-je Terphoes, Het Kompas en de Gezonde buurt alsmede ten behoeve van het vergroenen van winkelcentrum Tweekelerveld (654.000 euro);
- lagere lasten als gevolg van het gedeeltelijk terugdraaien van de intensivering preventiemiddelen (dekkingsmaatregel 14 van de Zomernota 2025 ad 500.000 euro);
- lagere lasten als gevolg van de wegvallende eenmalige bijdrage voor de nieuwbouw van het clubhuis van de rugbyvereniging ERC'69 in 2025 (505.000 euro). Zie ook toelichting bij de reserves;
- lagere lasten als gevolg van het wegvallen van de begrotingssubsidie 2025 aan Sportaal voor de SPUK BTW sport. Voor 2026 volgt hiervoor een aanvullende begrotingswijziging (608.000 euro). Zie ook bij de baten;
- lagere lasten in verband met de verlaging van de Brede SPUK GALA uitkering (460.000 euro). Zie ook bij baten.
- lagere lasten als gevolg van een lagere onttrekking aan de reserve aanpak drugsbestrijding. Voor 2026 bedraagt het bestedingsprogramma drugsbestrijding 113.000 euro. Zie ook toelichting bij reserves;
- lagere lasten als gevolg van een lager benodigde bijdrage voor de exploitatie van de ijsbaan (199.000 euro);
- lagere lasten als gevolg van wegvallende eenmalige uitgaven voor de tijdelijke huisvesting van voetbalvereniging SVV'91 (166.000 euro);
- hogere lasten als gevolg van een hogere gemeentelijke bijdrage aan SamenTwente (31.000 euro);

- hogere lasten van de Wet op de lijkbezorging in verband met de wettelijke uitbreiding van taken gemeentelijke lijkschouwer (30.000 euro);
- lagere lasten als gevolg van overige kleine verschillen (12.000 euro).

De baten dalen in 2026 t.o.v. 2025 met 1,1 miljoen euro. Deze daling wordt veroorzaakt door:

- lagere baten door verlaging Brede SPUK GALA uitkering (460.000 euro). Zie ook bij de lasten;
- lagere baten als gevolg van het wegvallen van de begrotingssubsidie 2025 aan Sportaal voor de SPUK BTW sport (608.000 euro). Voor 2026 volgt hiervoor een aanvullende begrotingswijziging. Zie ook bij de lasten;
- Lagere baten in verband met afrondingsverschillen (32.000 euro).

'Opvallende' meerjarige trendbreuken zijn:

- Vanaf 2027 een daling van ruim 524.000 euro aan lasten en baten als gevolg van een neerwaartse bijstelling van de Brede SPUK GALA;
- Vanaf 2027 lagere lasten als gevolg van prioritering binnen Sportaal (dekkingsmaatregel 15 uit de Zomernota 2025 ad 500.000 euro);
- Vanaf 2027 hogere lasten vanwege het toekennen van een prioriteit uit de Zomernota 2024 ten behoeve van de clusteringsopgave sportparken (393.000 euro).

Jeugdhulp

Dit product bestaat uit de onderdelen Ambulant, Advies&Expertise, Crisis, Maatregelenhulp, Wonen, Verblijf en Overig. Het product hangt samen met het subdoel 3.01 van de strategische opgave 'Inclusief Enschede'.

De lasten van het product Jeugdhulp stijgen in 2026 t.o.v. 2025 met 1,2 miljoen euro. Deze stijging wordt veroorzaakt door de volgende ontwikkelingen:

- hogere lasten voor de groei op uitgaven voor Jeugdhulp als gevolg van volumegroei en stijging van de gemiddelde kosten per cliënt (8,8 miljoen euro), zie Zomernota 2024 en 2025;
- lagere lasten vanuit de verrekening van de verkregen middelen van het Rijk voor de hervormingsagenda met de reeds opgenomen stelpost in de algemene middelen (6,0 miljoen euro). Vanuit het rapport "Groeipijn" van de commissie van Ark is enerzijds een deel van de landelijke taakstelling terug gedraaid en anderzijds de volume- en prijsgroei bijgesteld. Dat heeft geleid tot extra middelen voor Jeugdhulp in het gemeentefonds en die worden nu verrekend met de algemene middelen. Voor Jeugdhulp zijn reeds vanuit de algemene middelen knelpunten gecompenseerd voor volume- autonome groei;
- hogere lasten als gevolg van het toekennen van loon- en prijsindexatie voor 2026 (1,4 miljoen euro) en het compenseren van de hogere contractuele indexatie uit het jaar 2025 (950.000 euro);
- lagere lasten als gevolg van de maatregelen uit de strategie duurzame Jeugd (nota Onze jeugd, onze zorg, 3,2 miljoen euro), zie Zomernota 2024 en 2025. Het gaat hier om een inschatting van het "inverdieneffect" van per saldo lagere lasten voor Jeugd op basis van de maximum variant uit de nota;

- lagere lasten voor de incidentele investeringen die benodigd zijn voor de implementatie van de strategie Onze jeugd onze zorg (510.000 euro). Voor de implementatie van de strategie is uitvoeringsbudget begroot waarbij het zwaartepunt in het jaar 2025 ligt, de investeringen nemen af in de jaren 2026 en 2027;
- lagere lasten door per saldo een aantal kleine mutaties voor personele inzet (herverdeling personele budgetten) en een aantal kleine rijksmutaties uit circulaire (200.000 euro).

'Opvallende' meerjarige trendbreuken zijn:

- de lasten nemen af door de rijkskorting op Jeugd (4,3 miljoen euro). Uitgangspunt is dat deze korting tot een evenredige afname van de uitgaven leidt;
- de lasten nemen af door de oplopende (taakstellende) opbrengst als gevolg van de maatregelen van de strategie duurzame Jeugd (nota Onze jeugd, onze zorg) (4,4 miljoen euro);
- de lasten nemen af door het aflopen van de specifieke uitkering voor het Regionaal Expertise Team in 2028 (2,1 miljoen euro).

Onderwijs

Dit product bestaat uit de onderdelen Onderwijsachterstandenbeleid, Lokaal Educatieve Agenda, Leerlingenvervoer, Leerplicht RMC, Voortijdig schoolverlaten (VSV) en Handhaving Kinderopvang. Het product hangt samen met de subdoelen 3.01 en 3.03 van de strategische opgave 'Inclusief Enschede'.

De lasten van het product Onderwijs dalen in 2026 t.o.v. 2025 met 1,5 miljoen euro. Deze daling wordt veroorzaakt door de volgende ontwikkelingen:

- hogere lasten als gevolg van het toekennen van loon- en prijsindexatie (144.000 euro);
- lagere lasten door het herschikken van gemeentelijke middelen van de Combinatiefunctionarissen, Zomernota 2025 (160.000 euro);
- lagere lasten door minder middelen vanuit de Brede SPUK, onderdeel Combifunctionarissen (32.000 euro), zie ook bij de baten;
- lagere lasten als gevolg van het wegvallen van jaarschijf 2025 Vroegtijdig School Verlaten [VSV] (1,4 miljoen euro), zie ook bij baten.

De baten van het product Onderwijs dalen in 2026 t.o.v. 2025 met 1,5 miljoen euro. Deze daling wordt veroorzaakt door de volgende ontwikkelingen:

- lagere baten als gevolg van het wegvallen van jaarschijf 2025 Vroegtijdig School Verlaten [VSV] (1,4 miljoen euro), zie ook bij lasten;
- lagere baten door minder middelen vanuit de Brede SPUK, onderdeel Combifunctionarissen (32.000 euro), zie ook bij de lasten;
- lagere baten als gevolg van minder detachingsvergoedingen (59.000 euro).

'Opvallende' meerjarige trendbreuken zijn:

- de lasten en baten nemen af door het aflopen van de periode van het Onderwijsachterstandenbeleid voor 2023-2026 (7,8 miljoen euro). In 2027 start een nieuwe periode, op dit moment is het bijbehorende budget nog niet bekend;
- de lasten en baten nemen af door het vervallen van de subsidieregeling voor de combinatiefunctionarissen per 2027 (900.000 euro).

Ondersteuning lokaal ([Wmo](#))

Dit product bestaat uit de onderdelen Wmo Begeleiding; Dagbesteding, Ondersteuning huishouden en Hulpmiddelen; Diensten. Dit product hangt samen met het subdoel 3.02 van de strategische opgave 'Inclusief Enschede'.

De lasten van het product Ondersteuning Lokaal (Wmo) stijgen in 2026 t.o.v. 2025 met 2,8 miljoen euro. Deze stijging wordt veroorzaakt door de volgende ontwikkelingen:

- hogere lasten als gevolg van het toekennen van loon- en prijscompensatie (1,4 miljoen euro);
- hogere lasten als gevolg van niet gedekte loon- en prijsstijgingen van tarieven voor Wmo-Begeleiding & Dagbesteding, Huishoudelijke Ondersteuning en Hulpmiddelen. De feitelijke indexatie is hoger dan de gemeentelijke indexatie (495.000 euro), Zomernota 2025;
- hogere lasten voor kostenontwikkeling en demografie/vergrijzing Wmo (789.000 euro), Septembercirculaire 2024;
- hogere lasten in verband met de overheveling van de kosten voor begeleiding voor de voorzieningen vanuit Maatschappelijke Opvang (Kameraad-Surplus-Nazorg) naar Ondersteuning lokaal Wmo (750.000 euro), Zomernota 2025;
- lagere lasten in verband met de dekkingsmaatregelen vanuit de strategienota Samen Leven Samen Zorgen (374.000 euro), Zomernota 2025;
- lagere lasten als gevolg van het vervallen van het (incidentele) projectbudget voor herindicaties Huishoudelijke Ondersteuning, deze middelen waren toegekend tot en met 2025 (500.000 euro), Zomernota 2023;
- lagere lasten binnen de hulpmiddelen voor OMD vervoer en CVV vervoer als gevolg van lagere feitelijke indexatie dan de gemeentelijke indexatie (42.000 euro), Zomernota 2025;
- hogere lasten als gevolg van mutaties in het rijksbudget (diverse circulaire's) (102.000 euro);
- hogere lasten als gevolg van herverdeling personele budgetten (200.000 euro).

'Opvallende' meerjarige trendbreuken zijn:

- hogere lasten in verband met een oplopende reeks voor kostenontwikkeling en demografie/vergrijzing Wmo, Septembercirculaire 2024 (0,8 miljoen euro);
- lagere lasten in verband met een oplopende reeks voor de dekkingsmaatregelen vanuit de strategienota Samen Leven Samen Zorgen, Zomernota 2025 (0,5 miljoen euro);
- lagere lasten als gevolg van de inkomensafhankelijke eigen bijdrage Wmo (2,4 miljoen euro).

Ondersteuning centrumtaken (Wmo)

Dit product bestaat uit de onderdelen Beschermd wonen, Maatschappelijke opvang en Vrouwenopvang en hangt samen met de subdoelen 1.02 en 3.01 van de strategische opgave 'Inclusief Enschede'.

De lasten dalen in 2026 t.o.v. 2025 met 1,2 miljoen euro. Deze daling wordt veroorzaakt door de volgende ontwikkelingen:

- lagere lasten als gevolg van de dekkingsmaatregel uit de Zomernota 2025 met betrekking tot Beschermd Wonen (1,4 miljoen euro);

- hogere lasten als gevolg van een hogere uitkering aan de regio gemeenten (400.000 euro). Dit vloeit voort uit de afroaming van de bestemmingsreserve Beschermd Wonen van 1 miljoen euro. Het aandeel voor Enschede (600.000 euro) is als dekkingsmaatregel bij de Zomernota 2025 ingezet. Het overige deel (400.000 euro) wordt uitgekeerd aan de regiogemeenten;
- hogere lasten als gevolg van loon en prijscompensatie op de budgetten voor Maatschappelijke Opvang en Vrouwenopvang (457.000 euro);
- lagere lasten als gevolg van een lagere onttrekking uit de bestemmingsreserve Maatschappelijk Opvang (654.000 euro). De onttrekking is lager dan vorig jaar omdat een lager tekort wordt verwacht;
- lagere lasten door overige kleine verschillen (3.000 euro).

De baten stijgen in 2026 t.o.v. 2025 met 263.000 euro. Deze stijging wordt veroorzaakt door de volgende ontwikkelingen:

- hogere baten als gevolg van de doorbelasting van loon-en prijsindexatie aan de regiogemeenten ten behoeve van Maatschappelijke Opvang en Vrouwenopvang (327.000 euro);
- lagere baten als gevolg van minder opbrengsten uit detacheringen van personeel en overige kleine verschillen (64.000 euro).

'Opvallende' meerjarige trendbreuken zijn:

- lagere geraamde lasten bij Vrouwenopvang voor Toekomstscenario jeugd en gezin, Regiovisie, lokale initiatieven en project ambulantisering (1,5 miljoen euro);
- lagere geraamde lasten bij Maatschappelijke Opvang als gevolg van een lagere onttrekking aan de reserve (525.000 euro);
- lagere lasten bij Beschermd Wonen door het wegvallen van de incidentele uitkering aan de regiogemeenten in 2026 (400.000 euro).

Algemene bijstand levensonderhoud

Dit product bestaat uit de onderdelen Algemene Bijstand levensonderhoud, Loonkostensubsidie en Besluit Bijstand voor Zelfstandigen en hangt samen met de subdoelen 1.01 en 3.02 van de strategische opgave 'Inclusief Enschede'.

De lasten van het product Algemene bijstand levensonderhoud stijgen in 2026 t.o.v. 2025 met 166.000 euro. Deze stijging wordt veroorzaakt door de volgende ontwikkeling:

- hogere lasten als gevolg van loon- en prijscompensatie (166.000 euro).

Inkomensondersteuning

Dit product bestaat uit de onderdelen Bijzondere inkomensvoorzieningen, Individuele bijzondere bijstand en uit middelen voor de collectieve ziektekostenverzekering. Dit product hangt samen met de subdoelen 1.01 en 3.01 van de strategische opgave 'Inclusief Enschede'.

De lasten van het product Inkomensondersteuning dalen in 2026 t.o.v. 2025 met 326.000 euro. Deze daling wordt veroorzaakt door de volgende ontwikkelingen:

- lagere lasten door een verlaging van het budget voor Aanvullende Bijstand <21 jaar (100.000 euro), Zomernota 2025;
- lagere lasten door een verlaging van het budget voor de Bijstand Jongeren norm (131.000 euro), Septembercirculaire 2024;
- lagere lasten door een besloten verlaging voor Sociaal Maatschappelijke Participatie middelen (67.000 euro), Zomernota 2025;
- lagere lasten doordat voor 2025 incidenteel middelen Alleenverdienersproblematiek zijn toegekend (597.000 euro);
- hogere lasten door het toekennen van het knelpunt 'Offensief begroten Bijzondere Bijstand niet volledig realiseerbaar' (250.000 euro), Zomernota 2025;
- hogere lasten als gevolg van het toekennen van loon- en prijscompensatie (219.000 euro);
- hogere lasten door het toekennen van aanvullende middelen 'Rondkomen met je inkomen' ter vergroting van het bereik van het aantal kinderen bij Stichting Leergeld Enschede (100.000 euro).

Schuldhelpverlening

Dit product bestaat uit het onderdeel Schuldhelpverlening. Dit product hangt samen met het subdoel 1.01 van de strategische opgave 'Inclusief Enschede'.

De lasten van het product Schuldhelpverlening dalen in 2026 t.o.v. 2025 met 174.000 euro. Deze daling wordt veroorzaakt door de volgende ontwikkelingen:

- hogere lasten als gevolg van loon- en prijscompensatie (94.000 euro)
- lagere lasten door het wegvallen van landelijke middelen voor Problematische Schulden (268.000 euro). Vanuit een Interdepartementaal Beleid Onderzoek is incidenteel geld ter beschikking gesteld. Deze middelen komen in 2026 te vervallen.

Arbeidsmarktparticipatie

Dit product bestaat uit Lokale arbeidsmarktparticipatie, Regionale arbeidsmarktparticipatie en Inburgering en hangt samen met de subdoelen 1.01, 3.02 en 3.03 van de strategische opgave 'Inclusief Enschede'.

De lasten van het product Arbeidsmarktparticipatie dalen in 2026 t.o.v. 2025 met 143.000 euro. Deze daling wordt veroorzaakt door de volgende ontwikkelingen:

- hogere lasten door de toekenning van loon- en prijscompensatie (363.000 euro);
- hogere lasten door de toekenning van het knelpunt 'Offensief begroten niet realiseerbaar' bij de Zomernota 2025 (1,0 miljoen euro);
- hogere lasten door de toekenning van het knelpunt 'Verruiming regeling individuele studietoelage' bij de Zomernota 2025 (500.000 euro);
- hogere lasten door de toekenning van het knelpunt 'Rijksbudget voor inburgering onvoldoende' bij de Zomernota 2025 (550.000 euro);
- hogere lasten voor begeleiding van inwoners met een indicatie van Nieuw Beschut (120.000 euro);
- hogere lasten als gevolg van een hogere subsidie van het Rijk voor het product Verduurzaming samenwerking GGZ (117.000 euro) zie ook bij baten;
- lagere lasten door een verlaging van de SPUK Onderwijsroute (132.000 euro). De beschikking voor 2026 moet nog worden verstrekt door het Rijk, zie ook bij baten;
- lagere lasten door een verlaging van de SPUK Educatie (481.000 euro) gericht op taal- en rekenlessen voor de inwoners. De beschikking voor 2026 moet nog worden verstrekt door het rijk, zie ook bij baten;

- lagere lasten door een verlaging van de Rijksbijdrage voor beleid gericht op laaggeletterdheid en taalhuizen (46.000 euro);
- lagere lasten door het wegvallen van de Rijksbijdrage voor beleid gericht op Begeleiding jongeren naar werk (568.000 euro). Vanaf 2026 wordt deze activiteit op een andere wijze bekostigd door het Rijk (de wet van school naar duurzaam werk). In het najaar van 2025 komt hier meer duidelijkheid over;
- lagere lasten door een verlaging van de door het Rijk verstrekte decentralisatie uitkering Impulsbudget arbeidsmarktregio's (179.000 euro). Vanaf 2027 gaat deze uitkering weer toenemen;
- lagere lasten door dekkingsmaatregel 'Regionale dienstverlening, Zomernota 2025 (210.000 euro);
- lagere lasten door een lager budget voor diverse projecten binnen de Regionale arbeidsmarkt (1,1 miljoen euro). In 2025 zit het Regionaal werkcentrum (RWC) in een overgangsjaar. Vanaf 2026 moet het nieuwe RWC organisatorisch klaar zijn. Dan volgt er ook een aangepaste begroting. Dekking voor nieuwe en bestaande projecten is aanwezig in de reserve Arbeidsmarktfonds Regio Twente.
- lagere lasten als gevolg van overige verschillen (77.000 euro).

De baten van het product Arbeidsmarktparticipatie dalen in 2026 t.o.v. 2025 met 720.000 euro. Deze daling wordt veroorzaakt door de volgende ontwikkelingen:

- lagere baten door een verlaging van de SPUK Onderwijsroute (132.000 euro). De beschikking voor 2026 moet nog worden verstrekt door het Rijk;
- lagere baten door een verlaging van de SPUK Educatie (481.000 euro). De beschikking voor 2026 moet nog worden verstrekt door het Rijk;
- lagere baten doordat in 2025 een eenmalige ESF, Sociale inclusie, is ontvangen (190.000 euro);
- lagere baten door de beëindiging van een detachering van het project Preventie met gezag (34.000 euro);
- hogere baten door een hogere Rijkssubsidie voor het project Verduurzaming samenwerking GGZ (117.000 euro).

'Opvallende' meerjarige trendbreuken zijn:

- In 2027 verlopen 2 incidentele toekenningen voor knelpunten vanuit de Zomernota 2025 van 1,1 miljoen euro. Daarnaast zijn de meerjarige budgetten voor de regionale arbeidsmarkt niet allemaal bekend, omdat deze voor een deel afhankelijk zijn van toekomstige subsidies. Dit leidt tot lagere lasten in de begroting voor komende jaren.

Sociale werkvoorziening en Nieuw Beschut

Dit product bestaat uit de onderdelen SW Beschut werk, SW Detachering, SW Begeleid werken en Nieuw beschut en hangt samen met de subdoelen 1.01 en 3.02 van de strategische opgave 'Inclusief Enschede'.

De lasten van het product Sociale werkvoorziening en Nieuw Beschut dalen in 2026 t.o.v. 2025 met 1,5 miljoen euro. Deze daling wordt veroorzaakt door de volgende ontwikkelingen:

- hogere lasten als gevolg van het toekennen van loon- en prijscompensatie (399.000 euro);
- hogere lasten als gevolg van diverse verschillen (110.000 euro);

- lagere lasten als gevolg van verloop van SW-medewerkers (192.000 euro);
- lagere lasten door een krimpend personeelsbestand. De krimp van de SW-medewerkers is groter dan de groei van de Nieuw Beschut-medewerkers. Per saldo leidt dit tot lagere loonkosten (1,7 miljoen euro);
- lagere lasten door een hogere interne bijdrage vanuit het Participatiebudget voor begeleidingsvergoeding van Nieuw beschut medewerkers (159.000 euro);

De baten van het product Sociale Werkvoorziening en Nieuw beschut stijgen in 2026 t.o.v. 2025 met 18.000 euro. Dit wordt veroorzaakt door de volgende ontwikkelingen:

- lagere baten door de afschaffing van de regeling lage inkomensvoorziening (LIV) door de Belastingdienst en de compensatie van Transitievergoedingen door het UWV (578.000 euro);
- hogere baten door een stijging van de loonkostensubsidie als gevolg van een toename van het aantal Beschut werk medewerkers die met een loonkostensubsidie aan het werk zijn (596.000 euro).

'Opvallende' meerjarige trendbreuken zijn:

- Een hoger SW-verloop dan de groei van Beschut werk leidt per saldo tot lagere lasten (resp. 2,3 miljoen, 1,5 miljoen en 1,8 miljoen euro voor de periode 2027-2029);
- Een hoger SW-verloop dan de groei van Beschut werk leidt per saldo tot lagere baten (resp. 1,0 miljoen, 231.000 en 226.000 euro voor de periode 2027-2029).

Algemene maatschappelijke voorzieningen

Dit product bestaat uit de onderdelen Welzijn, Mantelzorg, Transformatie, Vrijwilligerswerk, Integratie, Jongerenwerk, Opvoedondersteuning, Speeltuinwerk en Overige voorliggende voorzieningen. Dit product hangt samen met de subdoelen 2.01, 2.02, 3.01 en 3.02 van de strategische opgave 'Inclusief Enschede'.

De lasten van het product Algemene maatschappelijke voorzieningen stijgen in 2026 t.o.v. 2025 met 60.000 euro. Deze stijging wordt veroorzaakt door de volgende ontwikkelingen:

- hogere lasten als gevolg van het toekennen van loon -en prijscompensatie (248.000 euro);
- lagere lasten als gevolg van incidentele middelen met betrekking tot het bestemmingsvoorstel uit de jaarrekening 2024 voor Inclusief Beleid (77.000 euro);
- lagere lasten als gevolg van een daling van de Brede SPUK GALA (153.000 euro). Zie ook bij de baten.
- lagere lasten als gevolg van de incidentele uitgaven voor transformatieprojecten 2025 uit de investeringsreserve sociaal domein (540.000 euro).
- hogere lasten als gevolg van een begrote onttrekking uit de Investeringsreserve Sociaal Domein voor uit te voeren projecten in 2026 (582.000 euro).

De baten dalen in 2026 t.o.v. 2025 met 153.000 euro als gevolg van een daling van de Brede SPUK GALA.

'Opvallende' meerjarige trendbreuken zijn:

- een daling van de lasten en baten als het gevolg een daling van de Brede SPUK GALA van 1,0 miljoen euro;
- een daling van de lasten bij het speeltuinwerk als gevolg van de dekkingsmaatregelen uit de Zomernota 2025 (250.000 euro in 2026 oplopend naar 500.000 euro vanaf 2027);
- een daling van de lasten als gevolg van dekkingsmaatregelen uit de Zomernota 2025 met betrekking tot juridische ondersteuning aan statushouders en de subsidies aan Vizier en Slachtofferhulp NL (115.000 euro).

Ondersteuning wijkteams

Dit product bestaat uit de taken van de Wijkteams, de werkbudgetten voor beleid en uitvoering, de regionale taken/bijdrage voor Jeugd en Gezin en hangt samen met de subdoelen 2.02, 3.01 en 3.02 van de strategische opgave 'Inclusief Enschede'.

De lasten van het product Ondersteuning Wijkteams stijgen in 2026 t.o.v. 2025 met 910.000 euro. Deze stijging wordt veroorzaakt door de volgende ontwikkelingen:

- hogere lasten als gevolg van het toekennen van loon- en prijscompensatie voor 2025 (403.000 euro);
- hogere lasten in verband met de oplopende reeks in de middelen voor de autonome groei Jeugd en Wmo op uitvoeringscapaciteit wijkteams (50.000 euro), Zomernota 2023;
- hogere lasten door de compensatie van de uitname uit het gemeentefonds als gevolg van de wet School naar Duurzaam Werk (DU Jeugd) SPUK (793.000 euro), Zomernota 2025;
- lagere lasten door het aflopen van de middelen voor het verminderen van gevolgen bij kinderen bij echtscheidingen (50.000 euro), Coalitieakkoord 2022;
- lagere lasten in verband met de aanpassing van de subsidie voor het project Vroegsignalering (160.000 euro);
- lagere lasten door de herverdeling van personele budgetten voor de volumegroei van de wijkteams (27.000 euro);
- lagere lasten door de herverdeling van de begroting van SamenTwente (99.000 euro), Zomernota 2025.

De baten dalen in 2026 t.o.v. 2025 met 160.000 euro. Deze afname wordt veroorzaakt door een afname van de subsidie voor het project Vroegsignalering (160.000 euro).

De opvallende meerjarige trendbreuken zijn:

- de POK middelen worden door het Rijk uitgekeerd tot en met 2027, vanaf 2028 leidt dit tot lagere lasten (812.000 euro).

Stelpost onderuitputting Vitaal en sociaal

De lasten van het product Stelpost onderuitputting Vitaal & Sociaal dalen in 2026 t.o.v. 2025 met 611.000 euro. Dit wordt veroorzaakt door lagere lasten als gevolg van het 'toekomstgericht organiseren' (centraliseren inkoop, slimmer organiseren beleid) (611.000 euro), Zomernota 2025.

Opvang ontheemden

Dit product bestaat uit het onderdeel Opvang ontheemden. Dit product hangt samen met de subdoelen 1.02 en 3.02 van de strategische opgave 'Inclusief Enschede'.

De lasten van het product Opvang ontheemden stijgen in 2026 t.o.v. 2025 met 4 miljoen euro. Deze toename wordt veroorzaakt door het wegvallen van een incidentele bezuiniging vanuit de Zomernota 2024 (4,0 miljoen euro nadeel).

Reserves

Hieronder wordt een toelichting gegeven op de verschillen die optreden tussen de begrotingsjaren in de mutatie(s) van de reserves. Per saldo nemen de reserves toe met 4,0 miljoen euro.

De stortingen in de reserves dalen in 2026 t.o.v. 2025 met 638.000 euro. Deze daling wordt veroorzaakt door de volgende ontwikkelingen:

- Reserve Infrastructuur WSW (28.000 euro daling): in 2026 worden minder middelen ontvangen voor de doorontwikkeling van de (sociale) infrastructuur binnen de arbeidsmarkt van Enschede. Dit leidt derhalve tot een lagere storting in de reserve;
- Reserve Arbeidsmarktfonds Regio Twente (210.000 euro stijging): het betreft een te verwachten hoger voordeel bij de uitgaven in het kader van de regionale arbeidsmarkt. Omdat het om regionale middelen gaat wordt dit voordeel gestort in de reserve;
- Reserve Hervormingsagenda ontwikkeling jeugd (820.000 euro daling): het betreft het vervallen van de begrote reeks uit de extra toegekende middelen van het Rijk vanuit de begroting 2022.

De onttrekkingen aan de reserves dalen in 2026 t.o.v. 2025 met 4,7 miljoen euro. Deze daling veroorzaakt door de volgende ontwikkelingen:

- Reserve Arbeidsmarktfonds Regio Twente (727.000 euro daling): Er worden minder middelen vanuit de reserve beschikbaar gesteld voor werkzaamheden/projecten voor de Regio Twente. De organisatie van het RWC is nog in ontwikkeling. In 2026 moet de organisatie staan. Dit zal te zijner tijd leiden tot een aanpassing van de begroting;
- Dienstreserve DCW (12.000 euro stijging): hogere onttrekking voor de dekking van de verhuiskosten van de DCW naar de Spoordijkstraat in 2017;
- Reserve Energietoeslag (3,4 miljoen euro daling): het resterende saldo van de Reserve Energietoeslag zou eind 2024 vrijvallen. Bij de Zomernota 2024 is voorgesteld om dit bedrag mee te nemen naar 2025 en in te zetten als dekking voor het middenkader;
- Reserve Alleenverdieners (315.000 euro daling): Voor de alleenverdienersproblematiek heeft de gemeente bij de septembercirculaire 2024 middelen gekregen. Deze middelen zijn overgeheveld naar 2025 om de problematiek aan te pakken;
- Reserve drugsbestrijding 113.000 euro daling): Het betreft een daling van de uitgaven uit de reserve voor drugsbestrijding. Voor 2026 bedragen de uitgaven 113.000 euro;
- Reserve Nog uit te voeren Werkzaamheden (130.000 daling): Het betreft een eenmalige onttrekking in 2025 gericht op de nieuwbouw van het clubhuis van ERC'69;

- Reserve strategische investeringsagenda (375.000 euro daling): Het betreft een eenmalige onttrekking in 2025 gericht op de nieuwbouw van het clubhuis van ERC'69;
- Egalisatiereserve kapitaallasten vervangingsinvesteringen sport (54.000 euro daling): Het gaat om vervangingsinvesteringen sport in 2025 die betrekking hebben op het raadsvoorstel plan van aanpak kunstgrasvelden;
- Egalisatiereserve Beschermd Wonen (1,0 miljoen euro stijging): Hogere onttrekking; als gevolg van dekkingsmaatregel Zomernota 2025;
- Reserve Vrouwenopvang (600.000 euro stijging): Hogere onttrekking ten behoeve van het Toekomstscenario kind- en gezinsbescherming;
- Reserve Maatschappelijke opvang (654.000 euro daling): Het betreft een lagere onttrekking als gevolg van een lager verwacht begroot tekort in 2026 voor Maatschappelijke opvang;
- Investeringsreserve Sociaal Domein (42.000 euro stijging): het betreft hogere onttrekking voor verbeteringsprojecten uit de Investeringsreserve Sociaal Domein.
- Reserve hervormingsagenda exploitatieontwikkeling jeugd (510.000 euro daling): er worden minder middelen beschikbaar gesteld voor de benodigde investeringen voor de uitvoering van de nota Onze Jeugd Onze Zorg.
- Reserve versterken welzijnswerk (197.000 euro stijging): het betreft de afboeken van het saldo uit deze reserve als dekkingsmaatregel van de Zomernota 2025;
- Reserve Weerstandsvermogen (243.000 euro daling): een eenmalige onttrekking van; resp.166.000 euro in 2025 als dekking voor tijdelijke huisvestingskosten van SVV'91 en 77.000 euro in 2025 voor Inclusief beleid;
- Diverse overige verschillen (30.000 euro daling).

Duurzaam wonen, leven, werken

Bedragen x 1.000 euro	Realisatie 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Raming 2027	Raming 2028	Raming 2029
Cultuur, Evenementen en Citymarketing	25.721	25.734	25.782	25.600	25.220	24.634
Duurzaamheid	3.005	5.563	662	295	220	220
Bestemmen, Vergunnen, Toezicht en Handhaving	16.298	14.743	14.331	13.722	13.706	13.672
Stedelijke ontwikkeling	7.212	10.457	11.103	15.034	8.654	7.416
Grondbedrijf	26.079	40.531	27.949	14.907	10.272	10.027
Locatieontwikkeling	6.407	4.490	7.030	4.556	4.556	4.556
Parkeerbeheer	12.515	12.746	13.376	14.358	14.770	15.191
Begraafplaatsen	1.224	1.298	1.323	1.323	1.323	1.323
Verkeersinfrastructuur en beleid	4.452	5.814	9.413	9.870	9.241	7.995
Beheer en Onderhoud Openbare Ruimte	38.240	43.572	42.705	37.959	37.543	37.619
Riolering	20.360	20.543	21.141	21.861	22.606	23.377
Afvalstoffen	29.243	28.478	29.055	29.055	28.834	28.834
Dienstverlening aan ondernemers	956	1.188	1.209	1.209	1.209	1.209
Versterken economische structuur	11.980	7.382	7.035	6.610	6.533	6.027

Totaal Lasten	203.690	222.541	212.115	196.360	184.685	182.099
Cultuur, Evenementen en Citymarketing	1.389	454	121	88	88	0
Duurzaamheid	2.894	5.305	442	75	0	0
Bestemmen, Vergunnen, Toezicht en Handhaving	5.039	4.670	4.878	4.878	4.878	4.878
Stedelijke ontwikkeling	3.900	6.826	7.677	11.492	5.131	2.960
Grondbedrijf	27.320	38.150	26.468	13.411	8.775	8.277
Locatieontwikkeling	1.648	0	182	0	0	0
Parkeerbeheer	15.330	15.313	16.318	16.739	17.150	17.571
Begraafplaatsen	540	614	627	627	627	627
Verkeersinfrastructuur en beleid	542	50	50	50	50	50
Beheer en Onderhoud Openbare Ruimte	4.478	8.256	7.530	2.909	2.609	2.617
Riolering	20.360	20.543	21.141	21.861	22.606	23.377
Afvalstoffen	27.738	27.815	28.383	28.383	28.383	28.383
Dienstverlening aan ondernemers	4	0	0	0	0	0
Versterken economische structuur	1.906	3.080	481	482	303	243
Totaal Baten	113.088	131.077	114.299	100.997	90.602	88.983
Saldo van baten en lasten	90.602	91.463	97.817	95.364	94.084	93.115
Storting reserves	20.463	10.871	9.741	9.527	8.411	7.855
Onttrekking reserves	10.317	6.362	10.066	7.925	7.179	5.978
Resultaat	100.748	95.973	97.492	96.965	95.316	94.992

Toelichting

Cultuur, Evenementen en Citymarketing

Baten

De baten in 2026 zijn in totaal 333.000 euro lager ten opzichte van 2025. De oorzaken hiervoor zijn:

- lagere baten Rijksmiddelen voor broedplaatsen (380.000 euro);
- hogere baten vanuit de provincie voor cultuureducatie (47.000 euro).

Reserve

De vrijval uit reserves ligt in 2026 per saldo 340.000 euro lager ten opzichte van 2025. De oorzaken hiervoor zijn:

- in 2026 is er een lagere onttrekking begroot uit reserve uitvoering culturele activiteiten / coronamiddelen. Een verschil van 310.000 euro;
- in 2026 is er geen onttrekking begroot uit reserve Grondbedrijf. Een verschil van 30.000 euro.

Ontwikkeling meerjarig

In de zomernota van 2023 zijn extra tijdelijke middelen voor de Cultuurnota beschikbaar gekomen. Deze extra incidentele middelen vallen na 2028 weg waardoor het budget circa 1 miljoen lager wordt.

Duurzaamheid

Lasten

De lasten in 2026 zijn in totaal 4,9 miljoen euro lager ten opzichte van 2025 door:

- lagere lasten, doordat er voor de dekking van de kosten in het kader van het klimaatakkoord tot en met 2025 middelen beschikbaar waren gesteld door het Rijk (5 miljoen euro);
- lagere lasten, doordat er in 2025 een subsidie beschikbaar was voor het project Richting energieneutraal Kennispark Twente - haalbaarheidsfase (50.000 euro);
- lagere lasten door het verminderen van inzet op het project Zon op dak als onderdeel van de dekkingsmaatregelen uit de zomernota 2025 (50.000 euro);
- hogere lasten, doordat de lasten gemoeid met de subsidie Smart Energyhub Marssteden in 2026 hoger uitvallen dan in 2025 (210.000 euro).

Baten

De baten in 2026 zijn in totaal bijna 4,9 miljoen euro lager ten opzichte van 2025 door:

- lagere baten, doordat er voor de dekking van de kosten in het kader van het klimaatakkoord tot en met 2025 middelen beschikbaar waren gesteld door het Rijk (5 miljoen euro);
- lagere baten, doordat er in 2025 een subsidie beschikbaar was voor het project Richting energieneutraal Kennispark Twente - haalbaarheidsfase (50.000 euro);
- hogere baten, doordat de subsidie Smart Energyhub Marssteden in 2026 hoger uitvalt dan in 2025 (210.000 euro).

Ontwikkeling meerjarenbegroting

Het Rijk heeft een beschikking afgegeven voor de dekking van de kosten in het kader van het klimaatakkoord tot en met 2025. Er is al een toezegging gedaan dat ook voor de periode tot en met 2030 geld beschikbaar gesteld wordt. Dit verklaart het grote verschil tussen 2025 en verder.

Bestemmen, Vergunnen, Toezicht en Handhaving

Lasten

De lasten in 2026 zijn in totaal 412.000 euro lager ten opzichte van 2025 door:

- lagere bijdrage vanuit het rijk voor de Controle op Handhaving van energielabel C kantoren (17.000 euro);
- lagere structurele lasten correctie op prijscompensatie aan de verbonden partij Omgevingsdienst Twente (14.000 euro);
- hogere structurele lasten verbonden partij Omgevingsdienst Twente (250.000 euro). Met de inwerkingtreding van Omgevingswet diende de productendienstencatalogus (PDC) van de Omgevingsdienst Twente te worden aangepast. Onder andere het begrip inrichting bestaat niet meer. In de Omgevingswet wordt gewerkt met het begrip milieu belastende activiteit (mba). Ook de kengetallen van de productendienstencatalogus zijn geactualiseerd en leiden tot stijging van de kosten. Daarnaast is de jaarlijkse gemeentelijke bijdrage aan het sociaal plan (ca 70.000 euro) niet opgenomen in onze eigen begroting. gemeenten (zomernota 2025 knelpunt nr. 28);
- hogere lasten voor loon- en prijscompensatie (254.000 euro);
- lagere incidentele lasten door het wegvallen van dekking voor de omgevingswet vanuit het Rijk (556.000 euro, meicirculaire 2025);

- hogere structurele lasten voor het Digitaal Stelsel Omgevingswet (168.000 euro). Het Stelsel is een toepassing die landelijk opgelegd wordt voor alle gemeenten (zomernota 2025 knelpunt nr. 30);
- hogere lasten voor 1 planjurist om te voorkomen dat een lagere productie leidt tot vermindering van dienstverlening aan onze inwoners. Dit is nodig omdat juridische regels uit het Omgevingsplan moeten worden vertaald naar toepasbare regels voor het omgevingsloket (120.000 euro);
- lagere lasten voor het onderdeel meldpunt Slecht Verhuurderschap dat valt onder de Wet goed verhuurderschap en de Wet betaalbare huur dat structureel is maar jaarlijks daalt (24.000 euro);
- lagere lasten door geen onttrekking in 2026 uit de reserve Implementatie WKB en de reserve Implementatie Omgevingswet (400.000 euro);
- lagere lasten door incidentele kosten voor de BOPA Rutbeek en Military (zie ook de bate) (75.000 euro);
- lagere lasten door het inzetten planschadebudget als van dekkingmaatregel 40 inleveren planschadebudget uit de zomernota 2025 (50.000 euro);
- lagere lasten door het anders inrichten en deels outsourcen van Bestuurlijke Boetes conform zomernota 2025 onderdeel organisatie ontwikkeling (100.000 euro);
- hogere lasten door nieuwe kostendekkendheid berekening (32.000 euro).

Baten

De baten in 2026 zijn in totaal 208.000 euro hoger ten opzichte van 2025 door:

- het toekennen van loon- en prijscompensatie bij Vergunnen (71.000 euro hoger);
- de "bestuurlijke boete" voor overlast in in de openbare ruimte vanaf 2026 te begroten die officieel is ingevoerd op 1 januari 2021 conform zomernota 2025 onderdeel organisatie ontwikkeling (100.000 hoger);
- extra (leges)opbrengsten op milieutaken (Milieuleges dekkingmaatregel lokale belastingen zomernota 2025) van de Omgevingsdienst Twente (ODT) (80.000 euro hoger);
- verlaging incidenteel bijdrage 2025 voor kosten BOPA voor het rutbeek en de military (75.000 euro lager);
- verhoging van nieuwe kostendekkendheid berekening (32.000 euro hoger).

Onttrekking reserves

In 2026 is de onttrekking aan de reserve implementatie WKB en reserve implementatie Omgevingswet nog niet begroot omdat nu dat nog niet in te schatten is. In 2025 is het totaal begroot in de Tussenrapportage 2025 voor 400.000 euro.

Ontwikkelingen meerjarig

Dekkingmaatregel 6. Verhogen leges tot maximaal 100% kostendekkend uit de zomernota 2025 gaat in vanaf 2027. De huidige afspraak is dat binnen Vergunnen (dus excl. dienstverlening) een kostendekkendheid wordt nagestreefd van 100%. Dit is ook het geval voor de begroting 2025 en 2026. Kijken we echter naar de totale legesverordening, dan zien we nog ruimte (550.000 euro).

Stedelijke ontwikkeling

Lasten

De lasten in 2026 zijn in totaal 644.000 euro hoger ten opzichte van 2025 door:

- lagere lasten doordat er in 2025 incidenteel middelen beschikbaar waren gesteld voor de kosten van het uitvoeren van de urgentieverordening (100.000 euro);
- lagere lasten doordat de kosten met betrekking tot de specifieke uitkering Aanpak Energiearmoede in 2026 lager zijn dan in 2025 (227.000 euro);
- lagere lasten doordat de kosten voor de rechtmatigheidsverantwoording eenmalig waren voor 2025 (50.000 euro);
- lagere lasten, doordat de kosten met betrekking tot de specifieke uitkering Lokale aanpak isolatie in 2026 lager uitvallen (1,32 miljoen euro);
- lagere lasten, doordat het Rijk in 2025 incidenteel middelen beschikbaar had gesteld voor de landelijke beëindigingsregeling veehouderijlocaties (20.000 euro);
- lagere lasten door het verminderen van het uitvoeringsbudget Gebiedsgerichte aanpak landelijk gebied als onderdeel van de dekkingsmaatregelen uit de zomernota 2025 (200.000 euro);
- hogere lasten voor het project Volkshuisvestingsfonds Tweekelerveld (728.000 euro);
- hogere lasten voor het project Volkshuisvestingsfonds Hanenberglanden (1,67 miljoen euro);
- hogere lasten, doordat er bij de Zomernota 2025 middelen beschikbaar zijn gesteld voor de kosten die gemoeid zijn met de applicatie Totallink (115.000 euro);
- hogere lasten voor loon- en prijscompensatie (48.000 euro).

Baten

De baten in 2026 zijn in totaal 851.000 euro hoger ten opzichte van 2025 door:

- lagere baten, doordat de baten met betrekking tot de specifieke uitkering Aanpak Energiearmoede in 2026 lager zijn dan in 2025 (227.000 euro);
- lagere baten, doordat de baten met betrekking tot de specifieke uitkering Lokale aanpak isolatie in 2026 lager zijn dan in 2025 (1,32 miljoen euro);
- hogere baten voor het project Volkshuisvestingsfonds Hanenberglanden (1,67 miljoen euro);
- hogere baten voor het project Volkshuisvestingsfonds Tweekelerveld (728.000 euro);
- hogere baten voor het project Volkshuisvestingsfonds Hanenberglanden (1,67 miljoen euro).

Reserve

De kosten met betrekking tot de urgentieverordening (100.000 euro) en de rechtmatigheidsverantwoording (50.000 euro) zijn bij de jaarrekening 2024 als bestemmingsvoorstel beschikbaar gekomen voor het jaar 2025. Dit verklaart waarom er in 2025 een bedrag van 150.000 euro is onttrokken aan de reserve.

Ontwikkelingen meerjarig

De verschillen in zowel de lasten als de baten vanaf 2027 worden veroorzaakt door de specifieke uitkeringen Aanpak energiearmoede, Lokale aanpak isolatie, Volkshuisvestingsfonds Tweekelerveld en Hanenberglanden. Dit zijn lopende regelingen waarvan de lasten en baten per jaar verschillend zijn.

Grondbedrijf

Lasten

De lasten zijn in 2026 12,6 miljoen euro lager dan in 2025. Dit wordt veroorzaakt doordat in 2026 minder kosten in het MPG worden verwacht dan in 2025. Dit betreffen bijna alle projecten, maar vooral de grondexploitatie van Centrumkwadraat Molenstraat-Zuid. In de

grondexploitaties van Eschmarkerveld en Kennispark worden juist meer kosten verwacht in 2026 dan in 2025.

Baten

De baten zijn in 2026 11,7 miljoen euro lager dan in 2025 en dat wordt bijna volledig veroorzaakt door de mutatie in de boekwaarde van de voorraad grondpositie. Op projectniveau is sprake van verschillende mutaties. Zo zijn de baten in de grondexploitatieprojecten Eschmarkeveld, Centrumkwadraat Molenstraat Zuid, Versnelling Cromhoff, Oostkrans-Usseler Mors en Topsportcampus Diekman hoger in 2026, en zijn de begrote baten van de grondexploitaties Brunink, Leuriks-Oost, Velve-kleine bouwplannen en Kennispark en de verkoop van overige gronden en de baten van de particulieren grondexploitaties in 2026 lager dan in 2025.

Reserve

De dotaties aan de reserves zijn in 2026 439.000 euro lager dan in 2025 door 237.000 euro lagere dotatie aan de reserve grondbedrijf door lagere erfpacht en lagere bijdrage vanuit mobiliteit en 202.000 euro lagere dotatie aan de reserve gebiedsontwikkeling. De onttrekkingen uit de reserves zijn in 2026 1,3 miljoen euro lager dan in 2025 door minder begrote dekking uit de reserve grondbedrijf voor het afboeken van strategische aankopen.

Ontwikkelingen meerjarig

Tot en met 2029 nemen zowel de lasten als de baten verder af als gevolg van minder begrote projectactiviteiten in de grondexploitaties.

Locatieontwikkeling

Lasten

De lasten zijn in 2026 2,5 miljoen euro hoger dan in 2025 en dat wordt grotendeels veroorzaakt door de subsidieverstrekking ten behoeve van de versnelling van de sociale woningbouw.

Baten

De baten zijn in 2026 182.000 euro hoger dan in 2025 en dat wordt veroorzaakt door een ontvangen subsidie ten behoeve van sociale woningbouw.

Reserve

De onttrekkingen zijn in 2026 2,3 miljoen euro hoger dan in 2025 en dat wordt veroorzaakt door een hogere onttrekking in 2026 ten behoeve van de subsidie voor versnelling sociale woningbouw.

De stortingen zijn in 2026 155.000 euro hoger dan in 2025 en dat wordt veroorzaakt door hogere dekking voor de reserve grondbedrijf vanuit de strategische investering agenda voor strategische aankopen.

Ontwikkelingen meerjarig

In 2027 vervallen de eenmalige mutaties met betrekking tot de versnelling van de sociale woningbouw en daarna blijven de saldi vrij constant.

Parkeerbeheer

Zie bijlage 6.6

Verkeersinfrastructuur en beleid

De cijfers zijn gebaseerd op de projecten waarvoor de gemeenteraad tot begrotingsjaar 2026 middelen beschikbaar heeft gesteld op basis van de raadsvoorstellen "aanvraag budget mobiliteitsprojecten en meerjarige doorkijk".

De toekenning van budget voor nieuwe projecten voor 2026 e.v. vindt plaats via een separaat raadsvoorstel in de loop van het jaar, niet bij vaststelling van de Gemeentebegroting.

Lasten

Het verschil (3,6 miljoen euro) in de lasten tussen de begrotingsjaren 2026 en 2025 wordt veroorzaakt door:

- ophoging budget doorbelaste loonkosten (15.000 euro);
- ophoging budget kapitaallasten (176.000 euro);
- ophoging budget interne verrekeningen (3.375.000 euro);
- ophoging budget voor materiële uitgaven (32.000 euro).

Reserve

In 2026 wordt een bedrag van 2,6 miljoen euro gedoteerd aan de reserve mobiliteit (0,1 miljoen euro lager dan in 2025). Daarnaast wordt een bedrag van 5,2 miljoen euro onttrokken aan de reserve mobiliteit (3,375 miljoen euro hoger dan in 2025).

Ontwikkeling meerjarenbegroting

Door de gemeenteraad is in de zomernota 2021 besloten structureel budget toe te voegen aan het product verkeersinfrastructuur en beleid op basis van de vastgestelde mobiliteitsvisie en fietsvisie. Dit is een oplopende reeks van 1.180.000 euro in 2022 tot 1.795.000 euro in 2025 en verdere jaren. In de zomernota 2023 is 500.000 euro budget toegevoegd voor verkeersveiligheid voor de jaren 2024 tot en met 2027.

Beheer en Onderhoud Openbare ruimte

Dit product is opgebouwd uit meerdere deelproducten. Hieronder per deelproduct de toelichting op de afwijkingen indien het verschil per deelproduct groter is dan 100.000 euro of 5%.

Beheer Wegen

Lasten

De lasten in 2026 zijn in totaal 617.000 euro lager ten opzichte van 2025 door:

- hogere lasten voor loon- en prijscompensatie (174.000 euro);
- hogere lasten door loon- en prijsstijgingen. Op basis van de CBS grond-, weg en waterbouw (GWW) is berekend wat de werkelijke prijsstijgingen zijn in de markt van 1 januari 2020 t/m 2025 (1.130.000 euro), het effect in 2026 is 100.000 euro;
- hogere lasten voor digitale verkeersborden (50.000 euro);
- lagere lasten door kabels en leidingen (380.000 euro) abusievelijk incidenteel begroot in 2025;
- lagere lasten door besparingen op inkoop vanaf 2026 (365.000 euro);
- lagere lasten voor onderhoud sloten en duikers door verplaatsing naar het product riolering vanaf 2026 (185.000 euro);
- lagere lasten voor areaaluitbreiding vanaf 2026 (26.000 euro).

Baten

De baten in 2026 zijn in totaal 368.000 euro hoger ten opzichte van 2025 door:

- hogere baten door kabels en leidingen (380.000 euro) abusievelijk incidenteel begroot in 2025;
- lagere baten voor loon- en prijscompensatie (12.000 euro).

Stadsdeelbeheer

Lasten

De lasten in 2026 zijn in totaal 373.000 euro hoger ten opzichte van 2025 door:

- hogere lasten door loon- en prijscompensatie (408.000 euro);
- hogere lasten voor areaaluitbreiding (359.000 euro);
- hogere lasten door loon- en prijscompensatie voor Onderhoud Enschede (171.000 euro);
- hogere lasten om te voldoen aan het warenbesluit attractie- en speeltoestellen (75.000 euro);
- lagere lasten voor de aanpak van de eikenprocessierups (300.000 euro);
- lagere lasten voor het project gezonde buurten in 2026 omdat het eenmalige kosten waren in 2025 (210.000 euro);
- lagere lasten m.b.t. het Groenambitieplan (106.000 euro);
- lagere lasten door overige kleine aanpassingen (24.000 euro).

Reserves

Beleid en uitvoering milieu bodem

Lasten

De lasten zijn in 2026 in totaal 795.000 euro lager ten opzichte van 2025 door:

- lagere lasten 554.000 euro voor bodemsanering in 2026;
- lagere lasten 330.000 euro in te zetten voor de lopende zaken vanuit het werkprogramma aan de bodem- en ondergrondtaken gerelateerde uitvoering voor 2025;
- hogere lasten 50.000 euro knelpunt 23 zomernota 2025 vanwege extra werklust vanuit Omgevingswet/ CROW 400;
- hogere lasten overig 35.000 euro.

Baten

De baten zijn in 2026 in totaal 554.000 euro lager ten opzichte van 2025 door:

- lagere benodigde bijdrage in lasten vanuit middelen specifieke uitkering bodemsanering voor 2026 ten opzichte van 2025.

Onttrekking reserves

De onttrekkingen in 2026 zijn in totaal 330.000 euro lager ten opzichte van 2025 door:

- incidenteel 330.000 euro in te zetten voor de lopende zaken vanuit het werkprogramma aan de bodem- en ondergrondtaken gerelateerde uitvoering voor 2025.

Openbare verlichting

De lasten zijn in 2026 in totaal 193.000 euro hoger ten opzichte van 2025 door:

- lagere lasten (46.000 euro) door energiesparing van conventionele naar ledlamp;
- hogere lasten, doordat er in 2025 een storting heeft plaats gevonden in de reserve kapitaallasten (200.000 euro);
- hogere overige lasten (39.000 euro).

Reserve

De storting in de reserve kapitaallasten in 2025 van 200.000 euro verklaart het verschil ten opzichte van het jaar 2026. Ook de komende jaren zullen er nog stortingen in de reserve plaats vinden, maar die zijn nu nog niet begroot. De hoogte van de stortingen moet nog bepaald worden.

Reclame openbare terreinen

Baten

De baten zijn in 2026 in totaal 170.000 euro hoger ten opzichte van 2025 door:

- hogere baten 150.000 euro dekkingsmaatregel zomernota 2025 digitale reclame toestaan in abri's die daarvoor geschikt zijn;
- hogere baten 20.000 euro indexering.

Riolering

De budgetten zijn gebaseerd op het door de Raad vastgestelde Water- en Klimaatadaptatieplan Gemeente Enschede 2022-2026 en door College vastgestelde Actualisatie Water- en Klimaatadaptatieplan 2022-2026. De belangrijkste wijzigingen in 2026 ten opzichte van 2025 is het verhogen van de rioolheffing met 3,1% in plaats van 0% in 2025.

Afvalstoffen

In de vergadering van 18 april 2016 heeft de raad besloten om per 2017 over te gaan tot de invoering van tariefdifferentiatie. Als vervolgstap is in de vergadering van 5 november 2019 door de raad besloten tot de invoering van het keuzemodel bij laagbouw en invoering van inzameling GFE bij hoogbouw per 2021.

Lasten

De lasten zijn in totaal 577.000 euro hoger ten opzicht van 2025 door:

- hogere lasten voor interne gemeentelijke doorrekeningen (109.000 euro);
- hogere materiele uitgaven door LPC en indexaties (468.000 euro).

Baten

De baten zijn 568.000 euro hoger ten opzichte van 2025 door:

- lagere baten door diverse hogere en lagere vergoedingen afvalstromen (per saldo 79.000 euro);
- hogere afvalstoffenheffing (511.000 euro);
- hogere baten overig (136.000 euro).

Versterken Economische Structuur

Lasten

De lasten in 2026 zijn in totaal 347.000 euro lager ten opzichte van 2025. De oorzaken hiervoor zijn :

- hogere lasten door prijscompensatie samenwerkingspartners en VES budgetten (196.000 euro)
- lagere lasten door verlaging budget Actieplan binnenstad (393.000 euro)
- lagere lasten door verlaging subsidie Museumbuurtspoorweg (76.000 euro)
- hogere lasten verhoging exploitatiebijdrage Twente Airport (41.000 euro)
- lagere lasten door verlaging bijdragen aan Next Tech Twente (115.000 euro)

Baten

De baten in 2026 zijn in totaal 2,599 miljoen euro lager ten opzichte van 2025. De oorzaak hiervoor is:

- lagere baten in 2026 bij liquidatie belang in RBT XL bedrijvenpark. De boekwinst is verschoven van 2025 naar 2026 en wordt in 2026 direct rechtstreeks toegevoegd aan de algemene reserve. (2,5 miljoen euro)
- lagere baten door verlaging bijdragen van Next Tech Twente (99.000 euro)

Reserve

De vrijval uit reserves ligt in 2026 per saldo 555.000 euro hoger ten opzichte van 2025. De oorzaak hiervoor is:

- In 2026 is er een onttrekking begroot uit de reserve flankerend beleid ten behoeve van het Actieplan Binnenstad. Een verschil van 555.000 euro.

Ontwikkeling meerjarig

In de zomernota van 2022 zijn extra tijdelijke middelen voor Actieplan Binnenstad beschikbaar tot en met 2025. In 2026 wordt dit deels opgevangen uit de reserve flankerend beleid. Vanaf 2027 vallen deze extra incidentele middelen volledig weg waardoor het budget circa 1 miljoen lager wordt.

Samenleving en bestuur

Bedragen x 1.000 euro	Realisatie 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Raming 2027	Raming 2028	Raming 2029
Publieksdienstverlening	8.069	7.648	8.169	8.105	8.065	6.818
Verkiezingen	814	374	738	288	288	288
College van B&W	2.949	2.372	2.401	2.401	2.401	2.401
Ondersteuning College van B&W en directie	5.084	6.256	5.346	5.342	5.340	5.340
Raad en commissies	2.912	3.143	3.200	3.150	3.150	3.150
Bezwaar en beroep	2.415	2.548	2.543	2.543	2.543	2.543
Klachtencommissariaat	395	356	362	362	362	362
Stadsdeelsgewijs werken	6.327	5.475	5.101	5.020	5.020	5.020
Regionale samenwerking	314	500	354	404	404	404
Openbare orde en veiligheid	26.751	24.434	23.140	22.239	21.792	21.792
Totaal Lasten	56.029	53.106	51.354	49.855	49.366	48.119
Publieksdienstverlening	4.604	4.160	4.582	4.558	4.519	3.271
Verkiezingen	19	0	0	0	0	0
College van B&W	7	0	0	0	0	0

Raad en commissies	82	0	0	0	0	0
Stadsdeelsgewijs werken	47	50	50	50	50	50
Regionale samenwerking	92	92	92	92	92	92
Openbare orde en veiligheid	8.154	4.376	3.598	2.821	2.821	2.821
Totaal Baten	13.006	8.678	8.322	7.521	7.481	6.234
Saldo van baten en lasten	43.023	44.428	43.032	42.334	41.885	41.885
Storting reserves	455	0	0	0	0	0
Onttrekking reserves	536	468	214	82	0	0
Resultaat	42.942	43.960	42.819	42.253	41.885	41.885

Toelichting

Publieksdienstverlening

De lasten van het product publieksdienstverlening stijgen in 2026 ten opzichte van 2025 met 521.000 euro.

Deze stijging wordt veroorzaakt door de volgende ontwikkelingen:

- vervallen van incidenteel budget voor implementatiekosten voor het voorkomen van identiteit- en documentfraude (15.000 euro);
- hogere lasten voor loon- en prijscompensatie (114.000 euro);
- hogere lasten vanwege verhoogde vraag naar de legesproducten (422.000 euro).
Hier staan hogere legesopbrengsten tegenover (zie baten), per saldo is dit neutraal.

De baten van het product publieksdienstverlening stijgen in 2026 t.o.v. 2025 met 422.000 euro.

Deze stijging wordt veroorzaakt door de volgende ontwikkeling:

- hogere baten vanwege verhoogde omzet op legesproducten (422.000 euro).

Verkiezingen

De lasten van het product verkiezingen stijgen in 2026 ten opzichte van 2025 met 364.000 euro.

Deze stijging wordt veroorzaakt door de volgende ontwikkelingen:

- hogere lasten voor prijs- en looncompensatie (8.162 euro)
- hogere lasten vanwege het toekennen van een incidenteel knelpunt 34 in de zomernota 2025 (450.000 euro)
- lagere lasten vanwege de dekkingsmaatregel 32 in de zomernota 2025 (14.000 euro);
- lagere lasten vanwege de dekkingsmaatregel 37 in de zomernota 2025 (80.000 euro);

College van B&W

De lasten van het product college van B&W stijgen in 2026 ten opzichte van 2025 met 29.000 euro door het toekennen van loon- en prijscompensatie.

Ondersteuning College van B&W en directie

De lasten van het product college van B&W en directie dalen in 2026 ten opzichte van 2025 met 910.000 euro

Deze daling wordt veroorzaakt door de volgende ontwikkelingen:

- Lagere lasten van 1.000.000 euro als gevolg van een incidenteel budget in 2025 voor de viering van 700 jaar Enschede.
- Hogere lasten van 90.000 euro als gevolg van loon- en prijscompensatie.

Raad en commissies

De lasten van het product raad en commissies stijgen in 2026 ten opzichte van 2025 met 57.000 euro.

Deze stijging wordt veroorzaakt door de volgende ontwikkelingen:

- Hogere lasten van 50.000 euro als gevolg van loon- en prijscompensatie.
- Hogere lasten van 7.000 euro als gevolg van de inzet van de reserve nog uit te voeren werkzaamheden. In de tussenrapportage 2025 is besloten om voor de jaren 2025 (43.000 euro) en 2026 (50.000 euro) conform de verdeling van de commissie Enschede Akkoord het restant van de reserve in te zetten voor onder ander het verbeteren van de vergaderfaciliteiten voor de raad.

Bezwaar en Beroep

Er zijn geen afwijkingen op het product Bezwaar en Beroep.

Klachtencommissariaat

De lasten van het product klachtencommissariaat stijgen in 2026 ten opzichte van 2025 met 6.000 euro door het toekennen van loon- en prijscompensatie.

Stadsdeelsgewijs werken

De lasten van het product Stadsdeelsgewijs werken dalen in 2026 ten opzichte van 2025 met 374.000 euro.

De oorzaken hiervoor zijn:

- Lagere lasten als gevolg van het BOB-traject (zomernota 2025): de maatregel 'Participatieteam financieren uit projectbudgetten i.p.v. AD budget' is doorgevoerd. Hierdoor vallen de lasten vanaf 2026 250.000 euro lager uit ten opzichte van 2025
- Lagere lasten voor de wijkbudgetten: als gevolg van het amendement 'wijkbudgetten ook vanaf 2018 op peil houden' is 246.000 euro van de onderbesteding in 2024 aangewend voor de wijkbudgetten van 2025. Hierdoor vallen de lasten in 2026 lager uit ten opzichte van 2025.
- Hogere lasten door toekenning van loon- en prijscompensatie (86.000 euro);
- Hogere lasten bij het product Stadsdeelsgewijs werken (36.000 euro) doordat de incidentele interne bijdrage, zijn vervallen, inzake het Makelpunt;

Regionale samenwerking

De lasten van het product regionale samenwerking dalen in 2026 ten opzichte van 2025 met 146.000 euro.

- Door een herverdeling van de gelden voor de verbonden partij Samen Twente dalen de lasten bij het product regionale samenwerking met 155.000 euro.

- Hogere lasten van 9.000 euro als gevolg van de toekenning van loon- en prijscompensatie.

Openbare Orde en Veiligheid

De lasten van het product Openbare Orde en Veiligheid dalen in 2026 ten opzichte van 2025 met 1.294.000 euro.

De oorzaken hiervoor zijn:

- Lagere lasten van 115.000 euro als gevolg van het BOB-traject (zomernota 2025) betreffende de maatregel adviseur veiligheid.
- Lagere lasten van 778.000 euro als gevolg van het vervallen van de rijksbijdrage van het ministerie voor het project Preventie en gezag. Op dit moment is er een nieuwe aanvraag gedaan voor de komende 4 jaar (2026-20230)
- Lagere lasten van 385.000 euro voor de bijdrage aan de verbonden partij Veiligheidsregio
- Hogere lasten als gevolg van toekenning van loon- en prijscompensatie

De baten van het product Openbare Orde en Veiligheid dalen in 2026 ten opzichte van 2025 met 778.000 euro als gevolg van het vervallen van de rijksbijdrage voor de uitvoering van preventie met Gezag. Dit rijksbijdrage eindigt per in juni 2026.

Reserves

Reserve wijkbudgetten

In 2025 is ten behoeve van het product Stadsdeelsgewijs werken 246.000 euro onttrokken aan de reserve 'Reserve wijkbudgetten', dit betreft de onderbesteding van de afgelopen jaren dat aangewend werd voor de wijkbudgetten van 2025. Voor 2026 is dit niet voorzien en onder andere afhankelijk van de realisatie in 2025.

Reserve Woonoverlast

Reserve nog uit te voeren werkzaamheden

In de tussenrapportage is besloten om voor de jaren 2025 en 2026 conform de verdeling van de commissie Enschede Akkoord het restant van de reserve in te zetten voor onder ander het verbeteren van de vergaderfaciliteiten voor de raad.

Financiën en organisatie

Bedragen x 1.000 euro	Realisatie 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Raming 2027	Raming 2028	Raming 2029
Sport- en wijkaccommodaties	80	120	120	120	120	120
Vastgoedbedrijf	16.393	18.589	19.188	21.614	21.130	21.154
Onderwijsvoorzieningen: onderwijshuisvesting	10.777	12.136	10.571	11.184	12.486	13.719
Regionale dienstverlening	15.686	14.415	14.508	14.043	13.733	13.423
Bedrijfsvoering	11.226	12.403	11.361	11.251	11.176	11.065
Gemeentearchief	557	879	810	810	810	810
Basisregistratie	2.133	2.403	2.486	2.486	2.406	2.406
Interne dienstverlening	61.064	64.556	65.860	63.935	62.899	61.618
Algemene inkomsten	-5.646	-9.417	-7.072	7.295	21.171	35.022
Algemene belastingen	2.893	2.379	2.125	2.125	2.125	2.125

Rente & treasury	9.810	10.446	11.466	11.425	11.425	11.425
Totaal Lasten	124.973	128.909	131.421	146.287	159.480	172.887
Vastgoedbedrijf	16.329	16.939	17.119	19.335	18.085	18.413
Onderwijsvoorzieningen: onderwijshuisvesting	1.044	917	930	930	930	930
Regionale dienstverlening	16.813	15.738	15.952	15.487	15.177	14.867
Bedrijfsvoering	1.108	1.230	0	0	0	0
Gemeentearchief	26	0	0	0	0	0
Basisregistratie	55	35	35	35	35	35
Interne dienstverlening	3.067	3.243	2.936	3.296	3.340	3.402
Algemene inkomsten	-159	0	0	0	0	0
Algemene uitkering	499.974	522.658	527.465	537.645	544.897	562.069
Algemene belastingen	58.728	63.640	66.766	67.230	67.360	67.360
Rente & treasury	13.607	11.917	13.229	12.684	12.684	12.684
Totaal Baten	610.591	636.318	644.431	656.641	662.507	679.759
Saldo van baten en lasten	-485.617	-507.409	-513.010	-510.354	-503.027	-506.872
Storting reserves	36.346	24.302	18.501	17.765	18.989	24.091
Onttrekking reserves	39.552	27.574	26.473	19.630	16.944	15.926
Resultaat	-488.823	-510.681	-520.982	-512.219	-500.982	-498.707

Toelichting

Sport- en wijkaccommodaties

Er zijn geen afwijkingen op het product sport- en wijkaccommodaties.

Vastgoedbedrijf

Dit product bestaat uit de budgetten en resultaten van het Vastgoedbedrijf, het onderdeel Enschedees Maatschappelijk Vastgoed (EMV) en het Makelpunt. Het Vastgoedbedrijf is een gesloten systeem waarbij het saldo van baten en lasten conform het vastgoedbeleid wordt verrekend met de egalisatiereserve vastgoed. Hierdoor is doorgaans per saldo het resultaat van het vastgoedbedrijf 0. Uitzonderingen kunnen hierop van toepassing zijn wanneer andere afspraken worden gemaakt (in 2023 bijvoorbeeld ten aanzien van de ijsbaan). De resultaten van EMV en het Makelpunt worden niet verrekend met de egalisatiereserve.

De lasten voor het product 'Vastgoedbedrijf' nemen in 2026 toe met 600.000 euro ten opzichte van 2025 vanwege met name:

- lagere lasten vanwege het vervallen van incidentele bijdragen voor de pilotfase van het Makelpunt (280.000 euro);
- lagere lasten vanwege verschillende kleine mutaties (95.000 euro);
- hogere lasten vanwege hogere storting in de onderhoudsvoorziening (930.000 euro).
- hogere lasten vanwege het toekennen van loon- en prijscompensatie op de budgetten van EMV (20.000 euro).

De baten nemen in 2026 toe met 180.000 euro ten opzichte van 2025 vanwege

- verhoging van de huren (90.000 euro);
- verhoging van overige verrekeningen (90.000 euro).

Onderwijsvoorzieningen

De kosten voor onderwijshuisvesting bestaan voor het grootste gedeelte uit kapitaallasten. Ieder jaar worden de feitelijke kapitaallasten begroot en deels gedekt uit de exploitatie en deels uit een onttrekking aan de egaliseringsreserve. Vanaf 2021 wordt er uitvoering gegeven aan het door de raad vastgestelde Integraal Huisvestingsplan Onderwijshuisvesting 2021-2055, waarvan komend jaar een herziene versie aan de raad wordt voorgelegd.

De lasten dalen in 2026 met 1.565.000 euro ten opzichte van 2025. Dit komt voornamelijk door:

- lagere kapitaallasten vanwege aanpassen afschrijvingstermijn (1.000.000 euro);
- lagere lasten vanwege dekkingsmaatregel 36 in de zomernota (800.000 euro);
- lagere lasten vanwege uitgestelde activeringen (200.000 euro);
- lagere lasten vanwege correcties op verschillende kleine posten zoals huur en verzekering (63.000 euro);
- hogere lasten vanwege bijdragen aan de uitvoering van het IHP (400.000 euro);
- hogere lasten vanwege loon- en prijscompensatie (98.000 euro).

De baten stijgen in 2026 met 13.000 euro ten opzichte van 2025.

- hogere baten vanwege loon- en prijscompensatie (23.000 euro);
- lagere baten vanwege minder huuropbrengsten (10.000 euro).

Regionale dienstverlening

De lasten stijgen in 2026 met 93.000 euro ten opzichte van 2025. Dit komt voornamelijk door:

- hogere lasten vanwege loon- en prijscompensatie (93.000 euro).

Baten stijgen in 2026 met 214.000 euro ten opzichte van 2025.

- hogere baten vanwege loon- en prijscompensatie (380.000 euro);
- lagere baten vanwege vervallen incidentele baten in 2025 (166.000 euro).

Bedrijfsvoering

De lasten van het product bedrijfsvoering dalen in 2026 ten opzichte van 2025 met 1.042.000 euro. Dit komt met name door de volgende ontwikkelingen:

- hogere lasten door loon- en prijscompensatie (187.000 euro);
- lagere lasten als gevolg van lagere opbrengsten in 2026 (1.230.000 euro).

De baten van het product bedrijfsvoering dalen in 2026 ten opzichte van 2025 met 1.230.000 euro. Dit komt als gevolg dat de begroting van de G40 incidenteel is verwerkt, omdat de begroting 2026 van de G40 nog niet formeel is vastgesteld. De gemeente Enschede voert de administratie uit voor de G40 sinds de burgemeester van Enschede de rol als vice-voorzitter van het bestuur op zich heeft genomen.

Gemeentearchief

De lasten van het product gemeentearchief dalen in 2026 ten opzichte van 2025 met 68.000 euro door de volgende ontwikkelingen:

- hogere lasten vanwege het toekennen van loon- en prijscompensatie (16.000 euro);
- lagere lasten vanwege het vervallen van de eenmalige onttrekking aan de reserve ten behoeve van archiefachterstanden (50.000 euro);
- lagere lasten vanwege dekkingsmaatregel 37 in de zomernota (34.000 euro).

Basisregistratie

Dit product bestaat uit de deelproducten Gemeentelijke Basis Administratie en Basisregistratie vastgoed. De lasten van het product basisregistraties stijgen in 2026 ten opzichte van 2025 met 83.000 euro door de volgende ontwikkelingen:

- hogere lasten voor loon- en prijscompensatie (50.000 euro);
- hogere lasten vanwegeerschikking personele en materiele budgetten naar de juiste producten binnen het cluster Dienstverlening (148.000 euro);
- lagere lasten door vervallen eenmalige middelen voor de Landelijke Aanpak Adreskwaliteit (50.000 euro);
- lagere lasten door vervallen van implementatiebudget voor grootschalige topografische software (65.000 euro).

Algemene inkomsten

De lasten van het product algemene inkomsten dalen in 2026 met 2.345.000 euro ten opzichte van 2025. Dit komt voornamelijk door:

- Lagere lasten van 500.000 euro omdat er in 2026 een lagere onderuitputting uit het BTW Compensatiefonds (BCF) is geraamd.
- Lagere lasten in 2025 van 1,8 miljoen door de afdracht van de CAO effecten zoals opgenomen in de tussenrapportage 2025. Deze staan vooralsnog op de concernstelpost voor loon- en prijscompensatie. In 2026 is het saldo van de stelpost nul aangezien deze volledig is ingezet op de verdeling van loon- en prijscompensatie voor dat jaar.

Interne Dienstverlening

Interne dienstverlening omvat alle gemeentelijke gecentraliseerde taken voor bedrijfsvoering (onder meer IT, personeelszaken, financiële administratie, huisvesting, facilitaire diensten en inkoop) en het Klanten Contact Centrum. De lasten stijgen in 2026 met 1.304.000 euro ten opzichte van 2025. Dit komt voornamelijk door:

- hogere lasten vanwege het toekennen van loon- en prijscompensatie (1.139.000 euro);
- hogere lasten vanwege het toekennen van verschillende knelpunten in de zomernota, zoals het areaalmodel bedrijfsvoering en lijninrichting zaakgewijswerken voortvloeiend uit project BRIDGE (1.600.000 euro, waarvan 1.000.000 euro incidenteel);
- lagere lasten vanwege verschillende kleinere verschuivingen en aframingen (160.000 euro);
- lagere lasten vanwege verschillende bezuinigingsbijdragen (1.275.000 euro).

Baten dalen in 2026 met 307.000 euro ten opzichte van 2025.

- lagere baten vanwege minder onttrekking aan de onderhoudsvoorziening facilitairbedrijf (100.000 euro);
- lagere baten vanwege vervallen opbrengsten op communicatie (110.000 euro);
- lagere baten vanwege vervallen van bijdrage Losser aan project BRIDGE (55.000 euro);
- lagere baten vanwege verschillende kleinere verschuivingen en aframingen (42.000 euro).

Algemene uitkering

De baten stijgen met 4,8 miljoen euro in 2026 ten opzichte van 2025 vanwege toevoegingen vanuit de recente circulaires (meicirculaire 2025), zoals ook opgenomen in de Zomernota 2025.

Algemene belastingen

De lasten van het product algemene belastingen dalen in 2026 ten opzichte van 2025 met 254.000 euro

- Lagere lasten van 310.000 euro vanwege het toekennen van de taakstelling op de verbonden partij Gemeentelijk belasting kantoor
- Hogere lasten van 56.000 euro als gevolg van het toekennen van loon en prijscompensatie

De baten zijn in 2026 met 3.126.000 euro gestegen als gevolg van actualisatie van de lokale belastingen conform het besluit in de zomernota 2025:

- Hogere baten van 2.500.000 euro als gevolg van inflatiecorrectie Lokale belastingen
- Hogere baten van 545.000 euro als gevolg van hogere realisatie OZB en volumeontwikkeling
- Hogere baten van 80.000 euro door extra opbrengsten op de toeristenbelasting
- Hogere baten vanaf 2027 van 100.000 euro als gevolg van gemakkelijkheden retributie

Rente en treasury

Zowel de lasten als de baten stijgen in 2026 ten opzichte van 2025. Er is sprake van een positief saldo omdat er meer baten zijn dan lasten. De lasten stijgen door de hogere verwachte rente. De baten stijgen vanwege de toevoeging van het hogere dividend vanuit de aankoop van aandelen Twence. Voor verdere informatie wordt verwezen naar hoofdstuk 4.4 paragraaf financiering.

Reserves

Hieronder wordt een toelichting gegeven op de verschillen die optreden tussen de begrotingsjaren in de mutatie(s) van de reserves. Per saldo nemen de onttrekkingen en stortingen op de reserves af met 6,9 miljoen euro.

De stortingen in de reserves dalen in 2026 t.o.v. 2025 met 5,8 miljoen euro. Deze daling wordt veroorzaakt door de volgende ontwikkelingen:

- 6.300.000 euro minder stortingen in de reserve weerstandsvermogen als gevolg van de mutaties van de diverse circulaires. In de zomernota 2025 is er besloten om de mutaties van het lopende jaar gelijk te verrekenen met de algemene reserve en de meerjarige mutaties zijn een onderdeel van het middenkader;

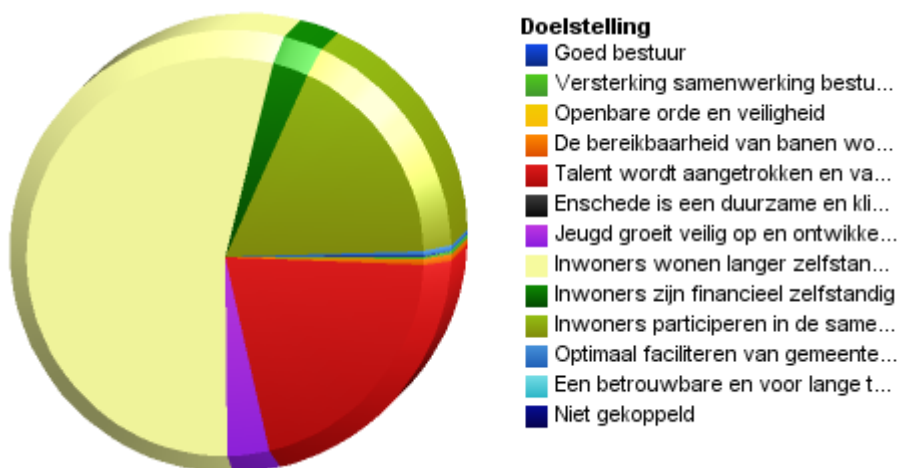
- 1.088.000 euro meer stortingen in de reserve implementatie wetgeving informatie in verband met de middelen die ter beschikking zijn gesteld voor informatiebeheer/ zaaksgewijs werken op orde;
- 631.000 euro meer aan stortingen in de reserve loon- en prijscompensatie ter dekking voor de toekomstige loon en prijs ontwikkelingen;
- 943.000 euro minder aan stortingen in de reserve ICT als o.a. het gevolg van versaaing van applicaties (corsa) en vervallen eigenaarschap van licenties (horizon) (143.000 euro) en het wegvallen van incidentele storting in de reserve in 2025 (800.000 euro)
- 262.000 euro minder aan stortingen in de reserve werkplekmiddelen vanwege de aanpassing van de vervangingstermijnen voor werkplekapparatuur. Deze middelen zijn nu structureel benodigd voor opvangen van aanpassingen van contracten voor licenties en de invulling van de taakstelling.
- 1.460.000 euro minder stortingen ten behoeve van het cloudprogramma. In 2025 wordt er incidenteel gestort in de reserve ICT/Investerings Externe activiteiten en vanaf 2026 vindt hier geen storting meer plaats;
- 1.437.000 euro meer stortingen ter dekking van toekomstige kapitaallasten voortvloeiend uit het Integraal Huisvestingsplan Onderwijshuisvesting;
- 11.000 euro aan minder stortingen ter egalisatie van het gesloten product Vastgoedbedrijf;
- 12.000 euro meer aan stortingen ter egalisatie van kapitaallasten voortvloeiend uit investeringen in werkplekken.

De onttrekkingen aan de reserves dalen in 2026 t.o.v. 2025 met 1,1 miljoen euro. Deze daling veroorzaakt door de volgende ontwikkelingen:

- 50.000 euro minder onttrekking vanwege het vervallen van incidentele middelen ten behoeve van archiefachterstanden;
- 125.000 euro minder onttrekking vanwege het vervallen van de tijdelijke bijdragen voor de pilotfase van het Makelpunt;
- 380.000 euro meer onttrekking ter egalisatie van de kapitaallasten Onderwijshuisvesting en kosten voor incidentele huisvesting;
- 1.000.000 euro meer onttrekking vanwege dekkingsmaatregel 47 in de zomernota;
- 880.000 euro meer onttrekking ter egalisatie van het gesloten product Vastgoedbedrijf;
- 36.000 euro meer onttrekking ter egalisatie van kapitaallasten voortvloeiend uit investeringen in werkplekken;
- 1.088.000 euro meer onttrekking uit de reserve Implementatie wetgeving informatie. Dit betreffen de beschikbaar gestelde middelen van 1 miljoen ten behoeve van informatiebeheer/ zaaksgewijs werken worden naar verwachting in 2026 ingezet en dus onttrokken aan de reserve;
- 70.000 euro hogere onttrekking uit de reserve Flankerend beleid in verband met uitgaven ten behoeve van informatie-investeringsprojecten;
- 1.460.000 euro lagere onttrekking uit de reserve ICT/Investerings Externe activiteit. In 2025 wordt er incidenteel 1,46 miljoen euro onttrokken uit de reserve ten behoeve van het cloudprogramma. In 2026 zijn nog geen onttrekkingen aan de reserve transitiefonds begroot dit is in afwachting van het verdere migratieplan;
- 100.000 euro lagere onttrekking aan de reserve ICT als gevolg van actualisatie van de vervangingsinvesteringen voor werkplekmiddelen en het rekencentrum;
- 65.000 euro hogere onttrekking uit de reserve softwareapplicaties voor o.a. de implementatie voor het financiële pakket waarvoor in 2025 reeds incidenteel geld beschikbaar is gesteld;

- 110.000 euro lagere onttrekking uit de reserve lopend jaar. Dit betreffen de bestemmingsvoorstellen uit de jaarrekening 2024;
- 1.731.000 euro lagere onttrekking uit de algemene reserve als gevolg van het vastgestelde middelenkader;
- 836.000 euro lagere onttrekking uit de reserve loon- en prijscompensatie als gevolg van een volledig benutte reserve en in 2026 een storting plaatsvind
- 207.000 euro lagere onttrekking uit de reserve investeringsagenda als gevolg van een incidenteel beschikbaar bedrag voor clustering sport.

6.5. Subsidies

Bedragen in 1.000 euro's

Doelstelling	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2026 Percentage
Programma: Samenleving en bestuur	413	329	0%
Versterking samenwerking bestuur/samenleving	232	237	0%
Openbare orde en veiligheid	181	92	0%
Programma: Duurzaam wonen, leven en werken	23.854	24.096	20%
De bereikbaarheid van banen wordt vergroot	570	526	0%
Talent wordt aangetrokken en vastgehouden	23.284	23.571	19%
Programma: Vitaal en sociaal	102.787	97.673	80%
Jeugd groeit veilig op en ontwikkelt talenten	15.936	11.629	9%
Inwoners wonen langer zelfstandig	62.896	62.310	51%
Inwoners zijn financieel zelfstandig	3.078	3.135	3%
Inwoners participeren in de samenleving	20.823	20.544	17%
Niet gekoppeld	54	54	0%
Programma: Financien en organisatie	409	417	0%
Optimaal faciliteren van gemeentelijke taken passend bij primaire proces	409	417	0%
Totaal	127.463	122.516	100%

Een subsidie kan alleen worden verstrekt als er een juridische grondslag voor is. De meeste subsidies worden verstrekt op grond van een bijzondere subsidieverordening. De algemene wet bestuursrecht staat ook toe dat een subsidie wordt verstrekt op grond van de begroting. Daarvoor moet de (beoogde) subsidieontvanger met naam en het maximaal beschikbare subsidiebedrag in de begroting zijn opgenomen (Awb, artikel 4:23, lid 3 sub c). Vandaar dat hieronder een specifieke subsidiestaat op het niveau van subsidieontvangers is opgenomen. De subsidiepartijen die zijn genoemd hebben niet automatisch recht op dit bedrag want er moet eerst nog worden voldaan aan andere subsidie eisen, zoals het indienen van een aanvraag met begroting en activiteitenplan.

In de subsidiestaat is te zien dat ten tijde van de begroting een aanzienlijk deel van de beschikbaar zijnde subsidiebudgetten nog niet is gelinkt aan individuele ontvangers maar nog op verzamelsubsidies staan. Dat maakt ook dat op het niveau van individuele subsidieontvangers niet altijd een goed vergelijk tussen 2025 en 2026 mogelijk is. Voor 2025 heeft inmiddels verlening vanuit de verzamelsubsidies plaatsgevonden, maar voor 2026 is dat nog niet gebeurd. Vergelijk over meerdere jaren op het niveau van individuele instellingen is pas echt mogelijk als voor al deze jaren de definitieve toekenning is afgerond.

Bedragen in 1.000 euro's

Hoofdproduct	Subsidie	Begroting 2025	Begroting 2026
S&B: Doel - Versterking samenwerking bestuur/samenleving		232	237
Stadsdeelsgewijs werken	Kinderboerderij Noord	127	130
	Erve 't Wooldrik	75	76
	Sportaal	30	30
Totaal product: Stadsdeelsgewijs werken		232	237
S&B: Doel - Openbare orde en veiligheid		181	92
Openbare orde en veiligheid	Stichting Alifa	181	92
Totaal product: Openbare orde en veiligheid		181	92
Totaal programma: Samenleving en bestuur		413	329
DWLW: Doel - De bereikbaarheid van banen wordt vergroot		570	526
Versterken economische structuur	Verzamel-subsidie: VES BIZ SBVE	243	243
	Stichting Ondernemersfonds	153	157
	NovelT	77	78
	BIZ Euregio I	47	48
	Oost NL	50	
Totaal product: Versterken economische structuur		570	526
DWLW: Doel - Talent wordt aangetrokken en vastgehouden		23.284	23.571
Stedelijke ontwikkeling	Verzamel-subsidie: AD RB Onder de Pannen	58	
	Concordia Kunst & Cultuur	20	
	Stichting Boerderij De Viermarken	42	42
	Stichting Stawel	57	58

	Stichting Landschapsfonds Enschede	210	186
Totaal product: Stedelijke ontwikkeling		387	287
Cultuur, Evenementen en Citymarketing	Verzamel-subsidie: Amateurkunst 2 jaar	306	312
	Verzamel-subsidie: Amateurkunst 2023 2024	38	38
	Verzamel-subsidie: Amateurkunst projectsubsidie	51	52
	Verzamel-subsidie: Beleid Cultuur	197	
	Verzamel-subsidie: Broedplaatsen	64	38
	Verzamel-subsidie: Culturele activiteiten	153	157
	Verzamel-subsidie: Culturele platforms	54	55
	Verzamel-subsidie: Cultuur amateur onderst	42	43
	Verzamel-subsidie: Cultuur Handgeldloket	31	31
	Verzamel-subsidie: Cultuur Makelpunt	36	37
	Verzamel-subsidie: Cultuur meerjaren groot	371	420
	Verzamel-subsidie: Cultuur meerjaren klein	300	305
	Verzamel-subsidie: Cultuur Monitoring	10	10
	Verzamel-subsidie: Cultuur Netwerkbijeenkomst	15	16
	Verzamel-subsidie: Cultuur Talentontwikkeling	102	104
	Verzamel-subsidie: Evenem Bruisende Binnenstad	281	313
	Verzamel-subsidie: Evenement beeldbepalend	383	485
	Verzamel-subsidie: Evenement ontw beeldbepalend	102	2
	Verzamel-subsidie: Evenement Sport en vitaliteit	230	287
	Verzamel-subsidie: Evenementen inkoop	68	138
	Verzamel-subsidie: Evenementen Middelgroot	204	250
	Verzamel-subsidie: Evenementen sport klein	46	
	Verzamel-subsidie: Onderhoud evenementen citymarketing	0	
	Verzamel-subsidie: Verordening: Enschede studentenstad	46	35
	AKI ArtEZ Academie voor Art & Design	24	24
	Concordia Kunst & Cultuur	1.352	1.273
	Enschedese Carnavalsraad	5	5
	Koninginnedag Lonneker	1	1
	Kaliber Kunstenschool	2.112	2.155
	Openbare Bibliotheek Enschede	3.257	3.324
	Oranjecomite Boekelo	1	1
	Phion	88	90
	Sint Nicolaas Comité	7	7
	Sonnevanck, Jeugdtheater	44	45
	Twentse Schouwburg nv	7.235	7.387
	Museumfabriek	1.779	1.815
	St. Herdenking gevallen ZO Azie 41	3	3
	Tetem	476	434
	Step Enschede promotie	1.747	1.783

	Cultuurcoach	86	87
	Oranjevereniging	2	2
	Rijks Museum Twente	82	84
	Metropool Poppodia van Twente	1.426	1.455
	4 en 5 mei Enschede	0	
	Saxion Hogeschool	39	
Totaal product: Cultuur, Evenementen en Citymarketing		22.897	23.102
Locatieontwikkeling	Verzamel-subsidie: AD LOC Ontwikkeling	0	182
Totaal product: Locatieontwikkeling		0	182
Totaal programma: Duurzaam wonen, leven en werken		23.854	24.096
<i>V&S: Doel - Jeugd groeit veilig op en ontwikkelt talenten</i>		15.936	11.629
Jeugdhulp	Avanti Wilskracht afd. voetbal	0	81
	Victoria 28, voetbalvereniging	0	198
	V.V. Rigtersbleek Comb.Traj.	0	198
Totaal product: Jeugdhulp		0	476
Sport en Gezondheid	Verzamel-subsidie: Sport-algemeen:subs. sportvereniging	766	782
	GGD Twente	17	17
	Stichting Maatschappelijke Dienstver	58	59
	Tactus Verslavingszorg	160	163
	Stichting Alifa	32	
	Mediant	209	213
	Sportaal	688	80
Totaal product: Sport en Gezondheid		1.929	1.315
Onderwijs	Verzamel-subsidie: Brede regeling combinatiefunctionari	161	1
	Verzamel-subsidie: Kansengelijkheid	50	
	Verzamel-subsidie: Niet Doelgroeppeuters	76	710
	Verzamel-subsidie: Onderwijsachterstandenbeleid	250	7.712
	Verzamel-subsidie: Onderwijsbegeleiding OAB	107	109
	Concordia Kunst & Cultuur	131	
	Stichting Consent	696	
	Gemeente Almelo	803	607
	Gemeente Haaksbergen	71	58
	Gemeente Hengelo	359	247
	Gemeente Losser	57	57
	Gemeente Oldenzaal	190	135
	Judosport Oost	20	

	KOE Katholiek Onderwijs Enschede st	1.203	
	Vereniging Christelijk Onderwijs	257	
	Kaliber Kunstenschool	16	
	Openbare Bibliotheek Enschede	16	
	Humankind	4.704	
	Stichting Maatschappelijke Dienstver	437	2
	Sonnevanck, Jeugdtheater	20	
	Stichting Alifa	678	
	Tetem	31	
	Gemeente Hof van Twente	78	78
	Partou	1.277	
	Sportaal	358	
	Kosmo	1.717	
	Metropool Poppodia van Twente	40	
	FC Twente Comb.Traj	20	
	Avanti Comb.Traj.	20	
	V.V. Rigtersbleek Comb.Traj.	24	
	De Tubanters	20	
	Stichting Jeugdeducatiefonds	120	122
Totaal product: Onderwijs		14.006	9.838
V&S: Doel - Inwoners wonen langer zelfstandig		62.896	62.310
Ondersteuning lokaal (WMO)	Verzamel-subsidie: Verz subs AV; ondersteun huishouden	-19	-19
Totaal product: Ondersteuning lokaal (WMO)		-19	-19
Ondersteuning centrumtaken (WMO)	Verzamel-subsidie: BW wonen subsidie	12.912	36.987
	Verzamel-subsidie: Inloop en gebruikersruimte	751	
	Verzamel-subsidie: Nationaal actieplan Dakloosheid	-7	-7
	Verzamel-subsidie: Opvang en woonbegeleiding Primair	3.961	15.590
	Verzamel-subsidie: Toekomstscenario kind en gezin	636	600
	Verzamel-subsidie: VO Aanpak Huiselijk geweld & kinderm	21	
	Verzamel-subsidie: VO Uitstapprogramma prostituees	232	
	Verzamel-subsidie: VO vrouwenopvang algemeen	-39	8.601
	Stichting Humanitas Onder Dak Twente	6.067	
	Jarabee	418	
	Stg Leger des Heils Welz en Gezondh	6.275	219
	Tactus Verslavingszorg	4.742	
	Kadera aanpak huiselijk geweld	4.364	340
	Mediant	83	

	Stichting Surplus	1.064	
	Zorggroep Manna	870	
	RIBW Groep Overijssel	8.139	
	Reclassering Nederland, Regio Oost	132	
	Stichting JP van den Bent	1.514	
	Stg Woonbegeleiding Jong Volwassenen	2.450	
	Stichting Zekere Basis	2.829	
	Ixta Noa	281	
	Stichting Jados	602	
	Wijkkracht	274	
	Stichting Stap 1	237	
	Regio Twente	3.276	
	Stichting De Weerde	348	
	Veiligheidsregio Twente	482	
Totaal product: Ondersteuning centrumtaken (WMO)		62.915	62.329
V&S: Doel - Inwoners zijn financieel zelfstandig		3.078	3.135
Inkomensondersteuning	Verzamel-subsidie: Empowerment	84	87
	Verzamel-subsidie: Sociaal maats. participatie jongeren	67	16
	Stichting Fonds Bijzondere Noden	200	204
	Stichting Maatschappelijke Dienstver	62	63
	Stichting Alifa	55	56
	Stichting Van Harte	33	34
	Stichting Leergeld Enschede	1.872	1.956
	Stichting Present Enschede	50	51
	Stichting Voedselbank Enschede	81	83
	Stg Weekendschool Toppers op Zondag	43	44
	Stichting Kledingbank Enschede	168	171
	Stichting Vakantiefonds Twente	10	10
	VREDENBERG	9	9
Totaal product: Inkomensondersteuning		2.734	2.784
Schuldhelpverlening	Stichting Maatschappelijke Dienstver	241	245
	Diaconaal Platform Enschede	103	105
Totaal product: Schuldhelpverlening		344	351
V&S: Doel - Inwoners participeren in de samenleving		20.823	20.544
Arbeidsmarktparticipatie	Stichting Alifa	78	80
	M-Pact	91	93
Totaal product: Arbeidsmarktparticipatie		169	173
Algemene Maatschappelijke Voorzieningen	Verzamel-subsidie: Bemoeizorg WMO	-10	639

	Verzamel-subsidie: Brede SPUK één tegen eenzaamheid	84	
	Verzamel-subsidie: Brede SPUK welzijn op recept	25	
	Verzamel-subsidie: Integr uitk lhbt+ emacipatiebeleid	24	
	Verzamel-subsidie: Plaatselijke ouderenorg. was 6500252	0	
	Verzamel-subsidie: Specifiek jongerenwerk was 6500281	128	
	Verzamel-subsidie: Vrijwilligers jeugdwer was 6500268	38	38
	Verzamel-subsidie: Zorg en doelgroepen was 6500169	30	31
	55+, stichting	30	30
	Art. 1 Overijssel	154	157
	IVN Ver natuur en milieueducatie	2	2
	LOGE Lokaal Overleg Gehandicape E'de	4	4
	NIVON Enschede	5	5
	PCOB Protestants Christ. Ouder. Bond	3	3
	Stichting SES Activiteiten	1.149	1.172
	Slachtofferhulp Nederl. Regio Twente	58	59
	Stichting Maatschappelijke Dienstver	332	339
	Tactus Verslavingszorg	370	
	Vluchtelingenwerk Enschede, st.	96	98
	HALT Twente	64	65
	Stichting Dierenopvangcentr Enschede	0	
	Stichting Alifa	3.251	3.216
	MEEReizen	10	10
	Mediant	265	
	Zorgbelang Overijssel	6	6
	Stichting Hospice en Leendert Vriel	13	14
	Vereniging Humanitas, District Oost	409	417
	Rode Kruis Enschede	0	
	Slamat Datang	4	4
	Ned Hindoe Ouderenbond	3	3
	Aveleijn	30	30
	Wijkkracht	92	
	M-Pact	811	827
	Vier het leven	3	3
	Stichting Seniorenplatform Enschede	3	3
	Stichting Open Ouderenwerk Boekelo e	3	3
Totaal product: Algemene Maatschappelijke Voorzieningen		7.489	7.180
Ondersteuning wijkteams	Verzamel-subsidie: CJG onderdeel WMO was 6500842	0	

	Verzamel-subsidie: Vroegsign.in de wijk onbegr.gedrag	240	80
	GGD Twente	199	203
	Slachtofferhulp Nederl. Regio Twente	0	
	Stichting Maatschappelijke Dienstver	11.408	11.564
	Stichting Alifa	811	828
	Vereniging Humanitas, District Oost	507	517
Totaal product: Ondersteuning wijkteams		13.165	13.191
V&S: Doel - Niet gekoppeld		54	54
Opvang Ontheemden	Stichting NUTwente	54	54
Totaal product: Opvang Ontheemden		54	54
Totaal programma: Vitaal en sociaal		102.787	97.673
F&O: Doel - Optimaal faciliteren van gemeentelijke taken passend bij primaire proces		409	417
Interne dienstverlening	1 Twente	409	417
Totaal product: Interne dienstverlening		409	417
Totaal programma: Financien en organisatie		409	417
Totaal		127.463	122.516

Ondersteuning Centrumtaken (Wmo)

De middelen Beschermd wonen, Maatschappelijke Opvang en Vrouwenopvang ontvangt Enschede van het Rijk als zijnde centrumgemeente. Inzet van de middelen vindt plaats in overleg met de regiogemeenten. De middelen worden voor een groot deel ingezet via subsidies.

Deze subsidies voor Beschermd Wonen, Maatschappelijke Opvang en Vrouwenopvang zijn in 2026 onder de diverse "verzamel-subsidies" opgenomen. Na ontvangst van de subsidieaanvragen volgt er een toekenning.

Verzamelsubsidies Beschermd Wonen betreffen onder andere: RIBW, Tactus, Leger des Heils, Humanitas Onder Dak Twente, JP van den Bent, Zekere Basis.

Verzamelsubsidies Maatschappelijke Opvang en Vrouwenopvang betreffen onder andere: Humanitas onder Dak Twente, Jarabee, Leger des Heils, Surplus, Tactus, Veilig Thuis Twente, Coördinatiecentrum Mensenhandel, Avedan, Kadera, Mediant, Wijkkracht, Reclassering Nederland.

De taakstellingen efficiency subsidies Vitaal en Sociaal en niet indexeren van subsidies in programmabegroting 2018, samen 825.000 euro, is ingevuld binnen het Enschedse aandeel Wmo-Beschermd Wonen.

Een aantal subsidies zijn programma overstijgend. Deze zijn opgenomen in onderstaande tabel.

Bedragen * 1000 euro

Omschrijving	Begroting 2025	Begroting 2026
Programmaoverstijgende subsidies		
Aveleijn	30	30
Concordia Kunst & Cultuur	1.504	1.273
GGD Twente	216	220
Gemeente Hengelo	359	247
Ixta Noa	281	0
Jarabee	418	0
M-Pact	902	920
Mediant	557	213
Museumfabriek	1.779	1.815
Phion	88	90
RIBW Groep Overijssel	8.139	0
Sonnevanck, Jeugdtheater	64	45
Stichting Alifa	5.086	4.272
Stichting Maatschappelijke Dienstver	12.538	12.273
Tactus Verslavingszorg	5.272	163
Tetem	508	434
Twentse Schouwburg nv	7.235	7.387
Vereniging Humanitas, District Oost	916	934
Vluchtelingenwerk Enschede, st.	96	98
Totaal	45.986	30.414

6.6. Meerjaren Prognose Parkeerbeheer

Jaarlijks valt de doorkijk van de Meerjaren Prognose Parkeerbeheer (MPP) samen met de totstandkoming van de gemeentebegroting. De totaal begrote omzet in 2026 bedraagt 16,3 miljoen euro (afgerond).

1. Meerjaren Prognose Parkeren 2026

Het product parkeerbeheer laat een positief resultaat zien van 2,9 miljoen euro. Dit resultaat bestaat uit een positief exploitatieresultaat op basis van de Meerjaren Prognose Parkeren (MPP) 2026.

Het positieve resultaat van 2,9 miljoen euro is onderdeel van de algemene middelen.

Het verschil in de lasten van 630.000 euro (hoger) tussen de begrotingsjaren 2026 en 2025 wordt veroorzaakt door:

- lagere kapitaallasten (111.000 euro);
- hogere loonkosten (16.000 euro);
- hogere lasten voor onderhoud (518.000 euro);
- hogere lasten electra (20.000 euro);
- hogere lasten overig (187.000 euro).

Het verschil in de baten van 1.000.000 euro (hoger) tussen de jaren 2026 en 2025 wordt veroorzaakt door:

- hogere opbrengsten voor garage parkeren (592.000 euro);
- hogere opbrengsten voor straat parkeren (412.000 euro).

2. Parkeerinkomsten 2026 ev

In de besluitvorming van de parkeervisie zijn de volgende tariefsuitgangspunten opgenomen:

- de tarieven voor vergunningen op straat de komende jaren te verhogen;
- het kortparkeertarief op straat 50 eurocent hoger dan het garagetarief;
- de abonnementstarieven te bevroren;
- de indexatie van parkeertarieven volgen de inflatieontwikkelingen, met in termen van de Wet Markt en Overheid wordt hierbij de integrale kostprijs doorberekend.

In de zomernota 2025 is besloten extra kortparkeerinkomsten te begroten. Het maximale avond-/nachtterief in de gemeentelijke parkeergarages is vanaf 2026 vastgesteld op 5 euro in plaats van 3 euro. Dit besluit genereert 100.000 euro extra opbrengst vanaf 2026.

Voor 2026 zijn de totale parkeerinkomsten begroot op 16,3 miljoen euro (afgerond).

3. Onderhoudsvoorziening parkeren

In 2026 wordt een bedrag van 703.000 euro toegevoegd aan de voorziening en wordt een bedrag van 1.282.000 euro voor (groot) onderhoudswerkzaamheden aan de voorziening onttrokken.

Op basis van contractuele afspraken wordt een deel van de onderhoudskosten en vervangingsinvesteringen in rekening gebracht bij partners.

4. Reserve

In het raadsbesluit bij de PB2011-2014 zijn diverse deelreserves parkeren samengevoegd tot de reserve parkeren. Elk van de deelreserves hebben een eigen functie. Voor het opvangen van schommelingen in de parkeerexploitatie is 1.000.000 euro opgenomen.

In 2007 is besloten tot het instellen van de parkeerreserve Roombeek voor toekomstige kosten voor invoering, beheer, exploitatie en handhaving in verband met openbare parkeerregulerende voorzieningen in Roombeek, dit voor een termijn van 15 jaar gerekend vanaf 2011.

In 2022 (en aanvullend in 2025) is besloten tot realisatie van een parkeergebouw als onderdeel van de ontwikkelstrategie innovatiedistrict Hengelosestraat. De exploitatie van het parkeergebouw kent in de eerste jaren exploitatietekorten oplopend tot 2,3 miljoen euro. Deze exploitatietekorten in de eerste jaren worden vervolgens weer gecompenseerd met de positieve exploitatieresultaten in de jaren daarna. De exploitatietekorten worden verevend met de reserve parkeren. De start van de exploitatie van het parkeergebouw Hengelosestraat is voorzien vanaf 2027.

5. Parkeren bezoekers MST in de H.J. van Heekgarage.

In het product parkeerbeheer zijn de resultaten (lasten en baten) meegenomen uit de aanpassing van de H.J. van Heekgarage voor het Medisch Spectrum Twente (MST).

6. Fiscaliteit

Vanaf 2016 vallen de activiteiten van het parkeerbedrijf onder de Wet op de vennootschapsbelasting 1969 (vpb) voor zover sprake is van een fiscale onderneming. Over de fiscale winst die het parkeerbedrijf maakt met haar ondernemingsactiviteiten dient vennootschapsbelasting betaald te worden. Binnen het parkeerbedrijf is er sprake van uitoefening van overheidsactiviteiten (straat parkeren) en ondernemingsactiviteiten (garage parkeren). Straat parkeren en garage parkeren worden apart getoetst. Over de

overheidsactiviteiten is weliswaar sprake van een fiscale onderneming, maar is geen vennootschapsbelasting verschuldigd, omdat een vrijstelling kan worden toegepast.

Voor het garage parkeren wordt jaarlijks beoordeeld of sprake is van een fiscale onderneming. Een van de criteria is dat sprake moet zijn van 'winst'. Jaarlijks wordt er zowel op basis van de begroting als op basis van de realisatie een fiscale geactualiseerde winsttoets gedaan voor het garage parkeren.

6.7. Aangenomen moties en amendementen

6.8. Sustainable Development Goals

Sustainable Development Goals: Werelddoelen voor duurzame ontwikkeling

Een einde aan extreme armoede, ongelijkheid, onrecht en klimaatverandering. Dat is de kern van de Duurzame Ontwikkelingsdoelen (SDG's).

De 193 lidstaten van de Verenigde Naties (VN) hebben deze ontwikkelingsagenda voor 2015 - 2030 vastgesteld. De agenda bestaat uit 17 doelen. Deze SDG's heten voluit de Sustainable Development Goals maar worden vaak afgekort naar SDG's. Zij gelden in alle landen en voor alle mensen.

De doelen zijn:

1. Uitbannen van alle vormen van (extreme) armoede
2. Einde aan honger, zorgen voor voedselzekerheid en duurzame landbouw
3. Gezondheidszorg voor iedereen
4. Inclusief, gelijkwaardig en kwalitatief onderwijs voor iedereen
5. Gelijke rechten voor mannen en vrouwen en empowerment van vrouwen en meisjes
6. Schoon water en sanitaire voorzieningen voor iedereen
7. Toegang tot betaalbare en duurzame energie voor iedereen
8. Inclusieve, economische groei, werkgelegenheid en fatsoenlijk werk voor iedereen
9. Infrastructuur voor duurzame industrialisatie
10. Verminderen ongelijkheid binnen en tussen landen
11. Maak steden veilig, veerkrachtig en duurzaam
12. Duurzame consumptie en productie
13. Aanpak klimaatverandering
14. Beschermen en duurzaam gebruik van de oceanen en zeeën
15. Beschermen van ecosystemen, bossen en biodiversiteit
16. Bevorderen van veiligheid, publieke diensten en recht voor iedereen
17. Versterken van het mondiaal partnerschap om doelen te bereiken

Bron: [Sustainable Development Goals: Werelddoelen voor duurzame ontwikkeling | Ontwikkelingssamenwerking | Rijksoverheid.nl](#)

6.9. Afkortingenlijst

Afkorting	Definitie
Accres	Het Rijk heeft de hoogte van het gemeentefonds gekoppeld aan de hoogte van de uitgaven van het Rijk. De jaarlijkse groei of daling die volgt uit deze koppeling, noemen we het accres
AD middelen budget Algemene Bijstand LO	Algemene dienst middelen ingezet voor de algemene bijstand, onderdeel levensonderhoud.
ALV	Algemene Ledenvergadering
AOW	Algemene Ouderdomswet (basispensioen)
AVG	Algemene verordening gegevensbescherming
Belastingdruk	Het percentage dat aangeeft hoeveel van ons inkomen we aan belasting betalen
BNG Bank	Bank Nederlandse Gemeente
BOB	Begroting en organisatie in balans', een traject om de balans te herstellen vanwege toenemen- de werk- en financiële druk op de organisatie.
BOSS	Sociaal Economische Structuurversterking Twente
BRP	Bruto regionaal product
BTW	Belasting over Toegevoegde Waarde, ook wel omzetbelasting genoemd
BTW-compensatiefonds	Wanneer gemeenten taken door anderen laten doen, betalen ze daar BTW over. Daardoor zouden gemeenten ervoor kunnen kiezen taken alleen maar zelf te doen, en niet door anderen. Om dat te voorkomen, kunnen gemeenten die BTW soms terugkrijgen. Dat heeft het Rijk geregeld in het BTW-compensatiefonds
BUIG	Bundeling uitkeringen inkomens gerechtigden
CAO gemeenten	Collectieve Arbeidsovereenkomst voor gemeenten
CBS	Centraal Bureau Statistiek
Centraal Economisch Plan	De jaarlijkse publicatie van het Centraal Planbureau. Daarin staan schattingen en analyses over de economie. De regering gebruikt deze voor het maken van haar economisch beleid.
CEP	Centraal Economisch Plan
CIO	Chief Information Officer
COELO	Centrum voor Onderzoek van de Economie van de Lagere Overheden
CPB	Centraal Planbureau
DCW	Deze Combinatie Werkt (Sociale werkvoorziening Enschede)
Dekkingsmaatregelen	Maatregelen die de gemeente neemt om de uitgaven te kunnen betalen
Dienstverleningsplatform Podium D	Nieuwe/beoogde digitale dienstverleningssoftware
Dimpact	Samenwerkende gemeenten voor softwareontwikkeling
DPIA	Data Protection Impact Assessment

Egalisatiereserve	Een reserve die je maakt om toekomstige kosten uit te kunnen betalen; zo spreid je de kosten over meerdere jaren
Egalisatiereserve loon-prijs	Reserve specifiek om fluctuaties in de kostenontwikkeling van lonen en prijzen op te kunnen vangen
EMU-Saldo	Alle jaarlijkse kosten van kapitaalgoederen die terug te vinden zijn op de begroting. Daarbij gaat het om afschrijvingen, rentekosten, onderhoudskosten, kosten om risico's te dekken en overheadkosten.
E-Suite	Oude digitale dienstverleningssoftware
EU	De Europese Unie
F&O	Programma Financiën en Ondersteuning
fte	Full time equivalent= 1 voltijds formatieplaats (36-urige week)
GALA	Gezond en Aktief Leven Akkoord
GBTwente	Gemeentelijk belastingkantoor Twente
GGD	Gemeentelijke gezondheidsdienst
GFT	Groente-, Fruit- en Tuinafval
GR	Gemeenschappelijke Regeling
Groenambitieplan	Hierin staan de plannen van de gemeente voor natuurbehoud en biodiversiteit
HBO	Hoger beroepsonderwijs
H&S	Huisvesting & Services
I/S	Incidenteel- dan wel Structureel budget
Inclusiviteit	Bij inclusiviteit gaat het om een samenleving waarin alle individuen zich gewaardeerd, gerespecteerd en ondersteund voelen, ongeacht hun achtergrond of persoonlijke kenmerken.
IOAZ	Wet Inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen
IIT	Individuele Inkomenstoeslag
IT Platform Twente	Informatie Technologie Platform Twente
Kapitaallasten	Kosten die je maakt voor gebouwen, terreinen, apparatuur, meubels enz.: rente, afschrijvingskosten, onderhoud
Leges	Kosten die de gemeente rekent voor bijvoorbeeld het verlenen van een vergunning of het afgeven van een paspoort
LISA	Landelijk Informatiesysteem van Arbeidsplaatsen
LKS	Loonkostensubsidie
LPO	Loon- en prijsontwikkeling
LTA	Landelijk Transitiearrangement
Mei- en septembercirculaire	Het Rijk informeert gemeenten met zogenaamde circulaires over de omvang en verdeling van het gemeentefonds. Dat doet zij meestal in mei en september
Middelenkader	Een financieel plan dat de gemeente gebruikt om het beschikbare geld te verdelen en toe te wijzen aan projecten en programma's
MO	Maatschappelijke opvang
MST	Medisch Spectrum Twente

NDW NIS	Nationaal Dataportaal Wegverkeer Netwerk- en informatiesystemen
Novel-T	Samenwerkingsverband bestaande uit vijf oprichters: Twente Board, UT, Saxion, provincie Overijssel en gemeente Enschede.
Onderuitputting	Hiervan is sprake als budget niet geheel besteed is en er budget over is.
Opschalingskorting	De korting op het gemeentefonds, omdat gemeenten door het werken op grotere schaal (bijv. door fusies) goedkoper zou kunnen werken
OV	Openbaar Vervoer
OZJT	Organisatie voor Zorg en Jeugdhulp Twente
OZB	Onroerende Zaak Belastingen
P&C	Planning & Control, aanduiding van de cyclus van begroten tot verantwoorden in de gemeente.
PFAS	Poly- en perfluoralkylstoffen
Precariobelasting	Een precariobelasting kan de gemeente heffen voor het plaatsen van voorwerpen onder, op of boven openbare gemeentegrond; voorbeelden zijn: pijpleidingen (onder), caféterrassen (op) en uithangborden (boven)
Ravijn	Door Rijksbezuinigingen ontstaat een fors gat in de gemeentebegroting vanaf 2026, ook wel ravijnjaar genoemd
RES Twente	Regionale Energiestrategie
Retributies	Een betaling aan de overheid voor een verleende dienst
RIEC	Regionaal Informatie- en expertise centrum
RMC	Retail Management Center
Rutte-IV	Hiermee wordt het vierde kabinet van premier Rutte bedoeld.
S&B	Programma Samenleving en Bestuur
SES	Stichting Enschedese Speeltuinen
SDG	Sustainable Development Goals
SHE	Spoorzone Hengelo – Enschede: Ontwikkelgebied langs het spoor van Hengelo en Enschede
SPUK	Specifieke Uitkering van het Rijk naar gemeenten, veelal voorzien van bestedings- en verantwoordingsvereisten
Stelpost	Een stelpost is een boekhoudkundig begrip. Een stelpost wordt opgenomen in een begroting als de werkelijke kosten nog niet exact bepaald kunnen worden.
SSD	Solid State Disk (registratiesysteem afd. Werk & Inkomen)
SW en Nieuw beschut	Sociale werkvoorziening en nieuw beschut: het gehele stelsel sociale werkvoorzieningsschap van voor (SW) en na (Nieuw beschut) de decentralisaties in 2015 (participatiewet)
t+4	Aanduiding voor het lopende jaar t (2024) en de daaropvolgende jaren 2025 t/m 2028
Tariefparameters	Verschillende elementen die samen de prijs van een product bepalen
Treasury	Het beheren van het geld van een onderneming of organisatie

UT	Universiteit Twente
UWV	Uitvoeringsinstituut Werknemersverzekeringen
VO	Vrouwenopvang (afkorting wordt ook gebruikt voor Voortgezet Onderwijs)
VNG	Vereniging van Nederlandse gemeenten
VRT	Veiligheidsregio Twente
VTT	Veilig Thuis Twente
Warmtetransitie	De overgang van aardgas naar duurzame alternatieven voor koken en het verwarmen van woningen en kraanwater
Weerstandsvermogen	Het vermogen om in te kunnen springen op calamiteiten etc. (via vrije buffers zoals reserves). Bepaald door buffers versus risico's, aangeduid in weerstandsratio (vuistregel: 1 = voldoende)
WeK	Water- en Klimaatadaptatieplan
WGS	Wet Gemeentelijke Schuldhelpverlening
WKB	Wet Kwaliteitsborging
WMO	Wet Maatschappelijke Ondersteuning
WMEBV	Wet modernisering elektronisch bestuurlijk verkeer
WO	Wetenschappelijk Onderwijs
WOO	Wet Open Overheid
WOZ	Waardering Onroerende Zaken
WOZ-waarde	Waarde van een pand volgens de wet Waardering Onroerende Zaken, deze waarde wordt gehanteerd voor de diverse belastingen (OZB, inkomsten-, erfbelasting,...)

6.10. Middelenkader Zomernota 2024

De integrale tekst van de Zomernota 2025 is terug te lezen op [Zomernota 2025](#).
De aangenomen moties van de Zomernota zijn terug te lezen op de website van de gemeente onder [Deel 1](#) en [Deel 2](#).

6.11. UVP Groen en Duurzaamheid Enschede 2026

Uitvoeringsplan groen en duurzaam Enschede 2026

Op 7 november 2022 nam de gemeenteraad de motie 'Duurzaamheid' aan. Deze roept het college op vanaf 2023 meer en betere informatie in de gemeentebegroting op te nemen over de lasten, baten en investeringen in duurzaamheid. Naar aanleiding daarvan stelde het college voor zowel 2023, 2024 als 2025 een 'Uitvoeringsplan Groen en Duurzaam Enschede' vast.

Binnen de strategische opgave Groen en duurzaam Enschede worden de volgende duurzaamheidsthema's onderscheiden:

- I. biodiversiteit;
- II. circulaire economie;
- III. klimaatadaptatie;
- IV. klimaatmitigatie

Deze bijlage beschrijft waar we ons in 2026 op richten, welke maatregelen we daarvoor treffen, welke kosten daarmee gemoeid zijn en waaruit we die kosten betalen. Bij de realisatie van ons duurzaamheidsbeleid maken we echter ook algemene kosten. Het onderstaande overzicht geeft weer waaruit die bestaan en hoe we die dekken.

(Bedragen in euro's)	Benodigd 2026	Klimaatmiddelen	Subsidies	Reguliere begroting
Inzet ondersteunende functies	260.000	260.000	-	-

I Biodiversiteit

Groen en biodiversiteit zijn essentieel voor een gezonde leefomgeving en daarom belangrijk voor de mens. Verlies aan biodiversiteit heeft nadelige gevolgen voor de zekerheid van voedsel en energie, de kwetsbaarheid voor natuurrampen en toegang tot schoon water en grondstoffen.

Doelen uit de begroting:

Enschede wordt in de toekomst nog aantrekkelijker, gezonder en leefbaarder door de stad groener en biodiverser te maken. Hiermee bewaren we de balans met de groeiende stedelijke verdichting door bijvoorbeeld de vraag naar woningen, economische ontwikkeling, mobiliteit en energie.

Het doel voor 2050 is ambitieus: "Enschede als één groot groen en biodivers park, voor mens, plant en dier." Dit betekent dat het groene buitengebied via unieke groene toegangswegen, stadsparken, groene wijken en een vergroende singel naadloos zal overgaan in een sterk vergroende binnenstad. Het streven is een natuurlijk evenwicht waarin plagen zoals de eikenprocessierups en invasieve soorten minder kans krijgen. Dit alles maakt deel uit van het [Groenambitieplan Enschede "Enschede één groot groen park"](#).

- We maken een beleidsplan "Kaders voor het beheer, onderhoud en de biodiversiteit openbaar groen" (2027-2030).
- We maken een visie op de stadsparken.
- We maken een masterplan ontwerp voor het Volkspark.

Actie 1: We maken een beleidsplan "Kaders voor het beheer, onderhoud en de biodiversiteit openbaar groen" (2027-2030)

Eind 2021 is het Groenambitieplan Enschede vastgesteld. Er is nu een behoefte om deze ambitie verder door te vertalen naar concretere uitvoeringskaders. Ook financieel. Waarmee we ook beter invulling geven aan de Financiële verordening gemeente Enschede. Dat doen we door het groenambitieplan te vertalen naar kaders voor de biodiversiteit en het beheer en onderhoud van het groen in Enschede. Dit plan leggen we eind 2026 ter vaststelling voor aan de gemeenteraad.

Actie 2: We maken een visie op de stadsparken

Deze actie was al gepand voor 2025, maar is vanwege het BOB-proces uitgesteld. We maken een groene visie op de parken in Enschede als uitwerking van het Groenambitieplan Enschede. Dit doen we samen met de beheercommissies van de parken en sluiten waar mogelijk aan op bestaande visies en plannen. De visie leggen we eind 2026 voor aan de raad.

Actie 3: We maken een masterplan ontwerp voor het Volkspark

Enschede heeft het eerste en oudste Volkspark van Nederland. Het park is door het vele gebruik versleten, de eenheid is verloren en het park is niet klaar voor nieuwe opgaves zoals het vergroten van de wateropvang en biodiversiteit. We maken een masterplan ontwerp voor de herontwikkeling van het park. Dit zal bestaan uit een voorlopig ontwerp op hoofdlijnen en een bijbehorende investeringsagenda met een logische fasering met de daarbij behorende kostenraming per fase en dekkingsstrategie. Dit masterplan leggen we voor de zomer voor aan de raad.

Financiën

(Bedragen in euro's)	Benodigd 2026	Klimaatmiddelen	Subsidies	Reguliere begroting
Investerings vanuit het Groenambitieplan	1.150.000	-	-	1.150.000
Investeren in biodiversiteit	325.000	-	-	325.000
Beleidsinzet	120.000	-	-	120.000
Totaal	1.595.000	-	-	1.595.000

II Circulaire economie

Een circulaire economie is belangrijk omdat grondstoffen schaars zijn. In onze huidige lineaire economie putten we de aarde uit. We gebruiken grondstoffen, maken producten en gooien deze daarna weg. Dit leidt tot verspilling en milieuschade. Daarom moeten we slimmer en zuiniger omgaan met grondstoffen.

De gemeente Enschede wil actief bijdragen aan deze transitie naar een circulaire economie. Onze ambitie is om het gebruik van primaire grondstoffen, zoals metalen, olie en gas, tegen 2030 met 50% te verminderen, in lijn met de Europese en nationale doelstellingen.

Met de in dit onderdeel beschreven maatregelen beogen we circulair handelen te bevorderen. We willen echter ook voorkomen dat rigide beleid onze woningbouwambities gaat frustreren. Daarom zal voorafgaand aan de implementatie van de onder 2, 3, 4 en 5 beschreven maatregelen de haalbaarheid nader worden getoetst.

Doelen uit de begroting:

- Enschede is in 2050 volledig circulair.
We hergebruiken producten en materialen zodat grondstoffen hun waarde behouden.

Gekoppelde acties:

1. Integreren van een circulaire werkwijze binnen de gemeentelijke organisatie.
2. Opstellen van een Uitvoeringsprogramma Circulaire Economie.
3. Biobased bouwen.
4. Circulaire Deal Enschede (onderdeel van Industrie en Bedrijvigheid).
5. Communicatiecampagne Groen en Duurzaam Enschede (generiek onderdeel bij UVP).
6. Monitor Circulaire Economie.

Actie 1: Integreren van een circulaire werkwijze binnen de gemeentelijke organisatie

Circulariteit moet de standaard worden in onze inkoop, het beheer van de openbare ruimte en in gebiedsontwikkeling. Hetzelfde geldt voor vergunningverlening, beheer en de samenwerking tussen afdelingen. Binnen de organisatie passen we al steeds vaker circulaire

werkwijzen toe; zo houden we rekening met CO2-uitstoot in projecten, nemen we circulariteitseisen op in programma's van eisen en passen we circulaire principes toe in aanbestedingen en ontwerpen. Dat is een goede basis, maar om echt verschil te maken moeten we circulariteit structureel verankeren in onze manier van werken.

Daarom ontwikkelen we duidelijke werkwijzen en toetsingskaders, zodat circulariteit in alle projecten, aanbestedingen, vergunningverlening en handhaving op dezelfde manier wordt toegepast. We investeren in het verder opbouwen van kennis, onder andere via ons Europese Eurocities netwerk en we versterken de samenwerking tussen afdelingen. Daarmee zorgen we er voor dat circulariteit niet iets bijzonders is, maar de norm. Zo dragen we niet alleen bij aan de circulaire economie, maar ondersteunen we ook andere duurzaamheidsdoelen. Daarmee maken we onze organisatie klaar voor een toekomstbestendige stad: met minder afhankelijkheid van primaire grondstoffen en meer grip op grondstoffenschaarste.

1.1 Aanjagen van circulaire inkoop

Circulariteit wordt de norm in al onze aanbestedingen. In stedenbouwkundige plannen, programma's van eisen en contracten leggen we vast welke circulaire toepassingen we eisen en vertalen we die direct naar gunningscriteria voor marktpartijen. Om dit kracht bij te zetten, stellen we in 2026 een circulaire inkoopspecialist aan. Deze specialist ontwikkelt heldere criteria en toetsingskaders, ondersteunt projectteams bij de toepassing en positioneert de gemeente actief als launching customer. Zo maken we circulair inkopen niet optioneel maar vast onderdeel van onze werkwijze en vertalen we de ambities uit het Manifest en Actieplan MVOI concreet naar de praktijk.

1.2 Aanjagen van circulair beheren van de openbare ruimte

De openbare ruimte in Enschede biedt volop kansen om circulariteit zichtbaar en concreet te maken. Elk jaar gebruiken we grote hoeveelheden materialen voor aanleg, onderhoud en vervanging van infrastructuur. Binnen Stadsdeelbeheer en Stadsingenieurs zijn al belangrijke stappen gezet, zoals het hergebruiken van materialen, het doorrekenen van CO2 in calculaties en het opnemen van circulaire criteria in bestekken. Deze initiatieven zijn waardevol, maar nu nog vaak afhankelijk van losse projecten en niet structureel verankerd in onze werkprocessen.

In 2026 zetten we de stap van pilots naar de nieuwe standaard. We stellen een circulaire economie-expert openbare ruimte aan die circulariteit structureel integreert in ontwerp, calculatie, aanbesteding en beheer. Deze expert ondersteunt projectteams, borgt hergebruikscenario's en CO2-reductie in plannen en bestekken en ontwikkelt een gemeentelijk materialenpaspoort om vrijkomende materialen systematisch te registreren en opnieuw in te zetten. Zo maken we circulariteit in de openbare ruimte niet langer een uitzondering, maar de nieuwe norm.

1.3 Aanjagen van circulaire gebiedsontwikkeling

In gebiedsontwikkeling nemen we circulariteit vanaf het begin mee. In stedenbouwkundige plannen, programma's van eisen en gunningscriteria leggen we vast hoe materialen worden hergebruikt en welke circulaire toepassingen we inzetten, zoals biobased bouwmaterialen. Deze uitgangspunten vertalen we direct naar grondexploitaties, businesscases en overeenkomsten met marktpartijen. Zo wordt circulariteit niet achteraf toegevoegd, maar vormt het vanaf de start de standaard.

Om dit te borgen, stellen we in 2026 een CE-coördinator gebiedsontwikkeling aan. Deze coördinator verbindt beleid en uitvoering, ondersteunt projectteams bij circulaire vraagstukken en zorgt er voor dat circulaire ontwerpprincipes daadwerkelijk worden toegepast in

gemeentelijke gebiedsontwikkelingen. We starten met een pilotlocatie en passen de lessen vervolgens breder toe. Zo ontwikkelen we een structurele werkwijze die leidt tot minder gebruik van primaire grondstoffen, meer hergebruik van materialen en een bredere inzet van circulaire en biobased toepassingen.

Actie 2: Opstellen van een Uitvoeringsprogramma Circulaire Economie

In 2026 stellen we het Uitvoeringsprogramma Circulaire Economie op. Dit programma vertaalt de vijf beleidsinvalshoeken uit het Koersdocument Circulaire Economie naar concrete acties. We pakken onze rol als inkoper, beheerder van de openbare ruimte en partner in gebiedsontwikkeling actief op (zie actie 1). Bij de uitwerking van de invalshoeken starten we op drie prioritaire waardeketens: textiel, biobased bouwmaterialen en elektronica/metalen. Via het Europese TEXAD-project zetten we een reparatienetwerk op, sluiten we een convenant met bedrijven en verbeteren we de inzamelstructuur voor textiel. De biobased (land)bouwketen is de afgelopen jaren aangejaagd door de Twentse Bouwboeren ('van land naar pand'). We onderzoeken of de Stadskas Twente (DCW) zo circulair en biobased mogelijk kan worden verbouwd en kijken daarbij naar Europese financiering en kennis.

Actie 3: Biobased bouwen

In 2026 maken we biobased bouwen een speerpunt. Samen met de Twentse Bouwboeren versterken we de keten van teelt, lokale verwerking en toepassing van vezelgewassen in de bouw. Daarmee verminderen we het gebruik van primaire grondstoffen, verlagen we de CO₂-uitstoot en versterken we de regionale economie. We leggen biobased toepassingen vast in programma's van eisen, aanbestedingen en gebiedsontwikkeling en treden als gemeente op als launching customer.

Om dit te realiseren stellen we een projectleider biobased bouwen aan. Deze verbindt en versnelt initiatieven, ontwikkelt toetsingskaders en PvE-criteria voor biobased materialen en zorgt dat deze daadwerkelijk worden toegepast in aanbestedingen en gebiedsontwikkeling.

Actie 4: Circulaire Deal Enschede en ondersteuning bedrijven

In 2026 starten we de Circulaire Deal Enschede: een samenwerking met woningcorporaties, aannemers, onderwijsinstellingen en maatschappelijke organisaties om circulair slopen en hergebruik van materialen de standaard te maken. Voorafgaand aan sloop en renovatie 'oogsten' en registreren we materialen in een materialenregister, zodat deze opnieuw kunnen worden toegepast in lokale bouwprojecten. Zo voorkomen we onnodige afvalproductie, benutten we grondstoffen optimaal en verlagen we de CO₂-uitstoot. De Circulaire Deal wordt niet als losstaand convenant opgezet, maar geïntegreerd in de bestaande prestatieafspraken met woningcorporaties. Daarmee wordt circulair slopen en hergebruik structureel onderdeel van de gezamenlijke opgave in de stad.

In 2026 zetten we capaciteit in voor een ketenaanjager voor bedrijven, die als ondersteuning voor circulair ondernemen fungeert. Deze persoon werkt zowel in de binnenstad als op bedrijventerreinen aan het versnellen van de circulaire transitie bij het MKB. Zie ook hoofdstuk industrie en bedrijvigheid, actie 9.

Actie 5: Communicatiecampagne Groen en Duurzaam Enschede

In 2026 starten we met een integrale communicatiestrategie voor de volledige strategische opgave Groen en Duurzaam Enschede. Nu communiceren de vier duurzaamheidsopgaven (klimaatadaptatie, energietransitie, biodiversiteit en circulaire economie) elk op hun eigen manier. Dat leidt tot versnippering, gebrek aan herkenbaarheid en te weinig zichtbaarheid bij inwoners, ondernemers en binnen de gemeentelijke organisatie. Zonder samenhangende aanpak missen we de kans om onze gezamenlijke koers naar een toekomstbestendige stad uit te dragen.

Actie 6: Monitor Circulaire Economie voor materiaalstromen en kritieke grondstoffen In 2026 ontwikkelen we een monitor circulaire economie die inzicht geeft in de materiaalstromen en het gebruik van kritieke grondstoffen in Enschede. Met deze monitor meten we de effecten van ons beleid in termen van grondstofgebruik en CO²-reductie. De monitor maakt zichtbaar welke materialen in omloop zijn en welke grondstoffen cruciaal zijn voor de lokale economie. Daarmee kunnen we gericht beleid ontwikkelen om het gebruik van CO₂-intensieve materialen, zoals beton en asfalt, terug te dringen en kansen voor hoogwaardig hergebruik te vergroten.

Financiën

(Bedragen in euro's)	Benodigd 2026	Klimaatmiddelen	Subsidies	Reguliere begroting
Aanjagen van circulair beheren van de openbare ruimte	200.000	200.000	-	-
Aanjagen van circulaire gebiedsontwikkeling	200.000	200.000	-	-
Biobased bouwen	150.000	150.000	-	-
Monitor Circulaire Economie	30.000	30.000	-	-
Beleidsinzet	120.000	120.000	-	-
Totaal	900.00	900.00	-	-

III Klimaatadaptatie

Door klimaatverandering krijgen we steeds vaker extreem weer, met wateroverlast, hittestress en droogte tot gevolg. Dit brengt risico's met zich mee voor onze leefbaarheid, economie, gezondheid en veiligheid. Ons [Water- en Klimaatadaptatieplan 2022-2026](#), "Verder bouwen aan een groen-blauw Enschede" (WeK), beschrijft hoe we Enschede weerbaarder willen maken tegen deze risico's. Focus op verantwoord waterbeheer, vergroening en het herstel van het natuurlijke evenwicht. In 2026 gaan we verder met projecten zoals de Zuiderspoorbeek, GroenBlauw Glanerbrug en GroenBlauw Stadsveld. Deze projecten helpen ons om water beter vast te houden, op te slaan en af te voeren en ze verbeteren de leefbaarheid van de stad.

- Enschede is klimaatbestendig en waterrobuust ingericht
- De omgeving is aangepast op de klimaatverandering

Gekoppelde acties:

- Versnellen aanpak wateroverlast Pathmos - Stadsveld.
- Opstellen van regels op gebied van afval-, grond- en regenwater.
- Uitvoering projecten om de hemelwater- en grondwateroverlast aan te pakken.
- Verhogen klimaatlabel bij herinrichtingen van straten en pleinen.
- Onderzoek naar alternatieven voor het opleggen van riool- en waterzorgheffing.
- Opstellen groenblauwe structuurplannen.
- Voorbereiding Water- en Klimaatadaptatieplan 2028-2032.

Actie 1: Versnellen aanpak wateroverlast Pathmos - Stadsveld

In 2025 is besloten om de aanpak van wateroverlast in Pathmos en Stadsveld versneld uit te voeren. Er is geconcludeerd dat ingrijpende maatregelen op veel plekken in de stad noodzakelijk zijn. Eerder hebben we al de stadsbeek aangelegd en in 2025 zijn we gestart

met maatregelen in de Thomas de Keyserstraat. Deze ronden we in 2026 af. Daarnaast starten we met de voorbereiding van maatregelen tegen wateroverlast op verschillende andere plekken in de stad.

Actie 2: Opstellen van regels op gebied van afval-, grond- en regenwater

Om de doelstellingen van het Water- en Klimaatadaptatieplan te realiseren, voegen we extra regels toe aan het Omgevingsplan. Om wateroverlast te beperken bepalen deze regels onder anderen de hoogte van het vloerpeil en de waterberging bij nieuwbouwwoningen. Daarnaast voegen we regels toe voor het beheer van hemelwater, grondwater en afvalwater.

Actie 3: Uitvoering projecten om grond- en hemelwateroverlast aan te pakken

In het WeK is bepaald welke risico's voor wateroverlast, droogte en hittestress acceptabel zijn. De meeste gebieden met 'zeer hoog risico' zijn al aangepakt. Tussen nu en 2050 nemen we elk jaar maatregelen op plekken met 'hoog' risico, uitgevoerd via "groenblauwe" projecten.

Actie 4: Verhogen klimaatlabel bij herinrichtingen van straten en pleinen

Bij alle herstructureringsprojecten in de openbare ruimte wordt onderzocht waar extra waterberging en groen nodig is. Het streven is om zoveel mogelijk aan te sluiten bij het natuurlijke systeem door de sponswerking van de bodem te verbeteren. Bijvoorbeeld door verharding te verminderen en groen toe te voegen.

Actie 5: Onderzoek naar alternatieven voor de riool- en waterzorgheffing

Iedere inwoner van Enschede betaalt riool- en waterzorgheffing. Deze heffing dekt de kosten voor onze zorgtaken voor afvalwater, hemelwater en grondwater. Momenteel is riool- en waterzorgheffing gebaseerd op de hoeveelheid afvalwater die per perceel wordt geloosd. We onderzoeken andere manieren om de riool- en waterzorgheffing op te leggen en gaan daarover in gesprek met de raad.

Actie 6: Opstellen groenblauwe structuurplannen

De komende jaren stellen we groenblauwe structuurplannen op om Enschede in 2050 tot een groene, leefbare en klimaatrobuuste stad te maken. We onderzoeken groene structuren, zoals bomenlanen, blauwe structuren, zoals beken en groen/blauwe structuren, zoals wadistrukturen. Deze plannen laten zien hoe deze structuren er over dertig jaar uit zullen zien. Momenteel werken we aan drie plannen: Varvik/Diekman, Centrum en Noord-West.

Actie 7: Voorbereiding Water- en Klimaatadaptatieplan 2028-2032

In 2025 is besloten om het huidige WeK 2022-2026 met 1 jaar te verlengen. Dat betekent dat we vanaf 2028 een nieuw WeK nodig hebben. Omdat de voorbereiding van dit plan veel tijd vraagt, starten we hiermee al in 2026. Net als in het huidige WeK zetten we in op leefbaarheid, economie, gezondheid en veiligheid, en kijken we samen met de raad welke ambities en doelstellingen we hiervoor hebben. Vervolgens bepalen we welke maatregelen daarvoor nodig zijn en bepalen we het effect op de ontwikkeling van de riool- en waterzorgheffing.

Financiën

(Bedragen in euro's)	Benodigd 2026	Klimaatmiddelen	Subsidies	Reguliere begroting
Uitvoering groenblauwe projecten	17.485.000	-	-	17.485.000

IV Klimaatmitigatie

In het Klimaatakkoord van Parijs uit 2015 is afgesproken dat de opwarming van de aarde wordt beperkt tot minder dan twee graden Celsius ten opzichte van het pre-industriële tijdperk. Het streven is echter om de opwarming beperkt te houden tot anderhalve graad.

De Nederlandse aanpak bij deze opgave is gebaseerd op vijf pijlers, te weten:

- A. Gebouwde omgeving
- B. Industrie en bedrijvigheid
- C. Landbouw en landgebruik
- D. Mobiliteit
- E. Elektriciteit

A. Gebouwde omgeving

In Enschede telt de gebouwde omgeving bijna 75.000 woningen en meer dan 11.000 andere gebouwen, zoals scholen, kantoren, winkels en bedrijven. Onze uitdaging is om deze vaak matig geïsoleerde en aardgasgestookte panden om te vormen tot goed geïsoleerde gebouwen die we verwarmen met duurzame warmte en van schone elektriciteit voorzien of zelfs zelf opwekken.

Doelen uit de begroting:

- CO₂-uitstoot verlagen: vermindering van de CO₂-uitstoot door energiebesparing te bevorderen en hernieuwbare energie op te wekken.
- Aardgasvrij maken: eliminering van aardgasgebruik door woningen en bedrijven om te schakelen naar aardgasvrije oplossingen.
- Veilige en gezonde wijken: creëren van veilige, gezonde en leefbare wijken en buurten voor iedereen.

Gekoppelde acties:

1. Ondersteuning bij energiebesparende maatregelen en verkleinen van energiearmoede vanuit het Energieloket.
2. Opstellen warmteprogramma.
3. Verkenning haalbaarheid regionaal warmtebedrijf.
4. Opstellen businesscase warmtenet voor de wijk Tweekelerveld.
5. Opstellen wijkuitvoeringsplannen voor Wesselerbrink Noord-Oost en twee nog te kiezen wijken.
6. Gebiedsgerichte aanpak woningverbetering en verduurzaming particuliere woningen.
7. Evaluatie en vervolgkoers Renovatiedeel Twente.
8. Kennisontwikkeling Futurebeeing.
9. Monitoring en data-analyse.
10. Verduurzamen eigen vastgoed.

Actie 1: Ondersteuning bij energiebesparende maatregelen en verkleinen van energiearmoede vanuit Energieloket.

We ondersteunen bewoners actief met diverse energiebesparingsmaatregelen en het verkleinen van energiearmoede. Ons Energieloket Enschede staat klaar om inwoners te helpen hun woning te verduurzamen. Daarvoor gebruiken we (onder meer) Rijksmiddelen (Specifieke uitkering (SPUK) Aanpak Energiearmoede en de Specifieke uitkering (SPUK) Lokale Aanpak Isolatie).

Om inwoners nog beter te ondersteunen ontwikkelen we het Energieloket verder, waarbij we ook de samenwerking met Enschede Energie bij bewonersadvisering versterken. Door een optimale benutting van de beschikbare Rijksmiddelen, helpen we zoveel mogelijk inwoners hun huis energiezuiniger en comfortabeler te maken. Ook zullen we in enkele wijken meer gebiedsgericht ondersteuning bieden voor extra woningisolatie.

In 2026 richten we ons bij de ondersteuning van energiebesparende maatregelen meer specifiek ook op Verenigingen van Eigenaren. We actualiseren de aanpak voor de ondersteuning van VVE's bij het verduurzamen van hun wooncomplexen. Deze aanpak omvat het verbeteren van de informatievoorziening voor VvE-besturen, woningeigenaren binnen VVE's en VvE-beheerders. Daarnaast bieden we extra procesbegeleiding voor een bepaald aantal VvE's.

Actie 2: Opstellen warmteprogramma.

In 2024 nam het parlement de Wet gemeentelijke instrumenten warmtetransitie aan. Die verplicht ons tot het opstellen van een warmteprogramma. Daarmee zijn we in 2025 gestart. Het warmteprogramma beschrijft op buurtniveau waaruit het alternatief voor het gebruik van aardgas bestaat, als de levering van aardgas stopt. Ook zal het warmteprogramma een planning bevatten voor de wijkgerichte aanpak. Bij de wijkgerichte aanpak worden de plannen voor het aardgasvrij of aardgasvrijready maken van een buurt verder uitgewerkt en daarna uitgevoerd. Het warmteprogramma beschrijft ook op welke manier inwoners ondersteuning kunnen krijgen bij het nemen van energiebesparende maatregelen om tot een aardgasvrije woning te komen. Het opstellen van het warmteprogramma wordt in 2026 afgerond. Voordat het warmteprogramma ter vaststelling wordt aangeboden, ligt het warmteprogramma voor eenieder ter inzage en is er gelegenheid om daarop te reageren.

Actie 3: Verkenning haalbaarheid regionaal warmtebedrijf.

In 2025 onderzoeken we of de oprichting van een regionaal publiek warmtebedrijf voor Twente haalbaar is. De uitkomsten verwachten we eind 2025. Bij een positief resultaat starten we met de voorbereiding van een samenwerkingsovereenkomst en de eerste projecten.

Actie 4: Opstellen businesscase warmtenet voor de wijk Tweekelerveld

In 2024 stemde het parlement in met de Wet gemeentelijke instrumenten warmtetransitie. Dit najaar besluit de Eerste Kamer over de Wet collectieve warmte. De inwerkingtreding van deze wetten (voorzien op 1 januari 2026) gaat naar verwachting de versnelde uitrol van warmtenetten bevorderen. In 2026 werken we daarom met de hierbij betrokken stakeholders de businesscase voor de aanleg van een warmtenet in Tweekelerveld verder uit en zetten we, bij positieve conclusies, in op de totstandkoming van een intentie- en later ook samenwerkingsovereenkomst. Bewoners van Tweekelerveld worden bij vervolgstappen geïnformeerd en betrokken.

Actie 5: Opstellen wijkuitvoeringsplannen voor de Wesselerbrink Noord-Oost en twee nog te kiezen wijken.

We starten met het ontwikkelen van wijkuitvoeringsplannen in de wijk Wesselerbrink Noord-Oost en twee nog te kiezen wijken. Samen met bewoners en stakeholders zetten we de eerste stappen naar een aardgasvrije toekomst met als doel de gebouwde omgeving aardgasvrij maken of als tussenstap aardgasvrij-ready. Het wijkuitvoeringsplan in Wesselerbrink Noord-Oost wordt opgesteld vanwege de vervangingswerkzaamheden van het warmtenet door Ennatuurlijk. Tegelijkertijd wordt ingezet op omschakeling van de nog op aardgas aangesloten woningen, om zo veel mogelijk mee te gaan met het aansluiten op het warmtenet. We maken daarnaast in 2026 ook wijkuitvoeringsplannen voor twee nog te bepalen all-electric/bespaarwijken.

Actie 6: Gebiedsgerichte aanpak woningverbetering en verduurzaming particuliere woningen
Met middelen uit het Volkshuisvestingsfonds voor zowel Hanenberglanden (ca. 160 woningen) als Tweekelerveld (ca. 300 woningen) bereiden we samen met de wijk maatregelen voor om een deel van de particuliere woningen en de openbare ruimte te verbeteren. Daarnaast stellen we een ontzorgingsaanpak op voor een deel van de particuliere eigenaren in 't Lang in aansluiting op de renovatieplannen van de Woonplaats.

Actie 7: Evaluatie en vervolgkoers Renovatiedeel Twente.

De Renovatiedeel Twente is een kennis samenwerking tussen de gemeenten Almelo, Hengelo en Enschede, zes woningcorporaties en het Ministerie van BZK. Het doel is om te komen tot een aanpak om particuliere woningen te verduurzamen en daarmee een bijdrage te leveren aan het verminderen van energiearmoede. In Enschede wordt samen met Ons Huis gewerkt aan een pilot voor ca. 50 particuliere eigenaren in de buurt Hogeland-noord. Tot eind 2025 lopen de afspraken vanuit de intentieovereenkomst Renovatiedeel. Begin 2026 evalueren we de samenwerking tussen de partijen en de resultaten van de verschillende pilots uit de drie gemeenten. Ook bepalen we hoe de samenwerking in 2026 en verder een vervolg krijgt. De Enschedese pilot Hogeland-Noord wordt in voorjaar 2026 afgerond.

Actie 8: Kennisontwikkeling Futurebeeing.

Future BEEing is een Interreg-project waarbij de provincie, diverse Duitse en Nederlandse gemeenten, kennisinstellingen en externe organisaties samenwerken. Dit vierjarige project (gestart in 2024) richt zich op het ontwikkelen van een innovatieve tool en werkwijze voor de verduurzaming van wijken, toepasbaar in zowel Duitsland als Nederland.

Actie 9: Monitoring en data-analyse.

Onze gemeente zet volop in op datagedreven werken. De gebouwde omgeving biedt een schat aan data en we benutten deze waardevolle informatie om ons beleid te monitoren en te analyseren. Met deze slimme aanpak verbeteren we continu en bouwen we aan een efficiëntere en effectievere toekomst.

Actie 10: Verduurzamen eigen vastgoed.

Sinds de begroting van 2022 zijn we bezig met de verduurzaming van 20 gebouwen. We vragen voor 2026 extra kredietruimte aan voor EUR 3 miljoen voor de afronding van deze projecten, omdat er de afgelopen jaren sprake is van een hogere indexatie dan vooraf gedacht, de aanbesteding van monumentale panden hoger heeft uitgepakt dan op basis van kengetallen werd verwacht en omdat er voorbereidingskrediet nodig is om aanstaande grote verduurzamingswerkzaamheden goed voor te kunnen bereiden.

Financiën

(Bedragen in euro's)	Benodigd 2026	Klimaatmiddelen	Subsidies	Reguliere begroting
Ondersteuning energiebesparende maatregelen a Energieloket	200.000	200.000	-	-
b Uitvoering aanpak Energiearmoede (SPUK Energiearmoede)	725.000	-	725.000	-
c Uitvoering isolatieaanpak (SPUK Lokale aanpak isolatie)	4.145.000	-	4.145.000	-
d VvE-aanpak	100.000	100.000	-	-

Opstellen warmteprogramma	300.000	300.000	-	-
Verkenning regionaal warmtebedrijf	200.000	200.000	-	-
Opstellen businesscase warmtenet voor de wijk Tweekelerveld	220.000	220.000	-	-
Opstellen wijkuitvoeringsplannen Wesselerbrink Noord-oost en twee nog te kiezen wijken	605.000	605.000	-	-
Gebiedsgerichte ondersteuning verduurzaming woningen (Hanenberglanden, Tweekelerveld en 't Lang)	3.330.000	330.000	2.583.000	417.000
Evaluatie en vervolgkoers Renovatiedeal Twente	250.000	250.000	-	-
Kennisontwikkeling Futurebeeing	75.000	37.500	37.500	-
Monitoring en data-analyse	150.000	150.000	-	-
Verduurzaming eigen vastgoed	3.000.000	-	-	3.000.000
Beleidsinzet en ondersteuning	800.000	430.000	-	370.000
Totaal	14.100.000	2.822.500	7.490.500	3.787.000

B. Industrie en bedrijvigheid

In 2050 is de industrie circulair en stoot ze bijna geen broeikasgassen meer uit. De Omgevingsdienst Twente gaat het toezicht op energiebesparing bij bedrijven voortzetten en intensiveren. Enschede ondersteunt ondernemers met het beschikbaar stellen van subsidie voor een energieregisseur en verduurzamingsafspraken in de bedrijventerreinuitvoeringsplannen (BUP). Verder optimaliseren we het gebruik van het elektriciteitsnetwerk op de verschillende bedrijventerreinen. Alles is gericht op het verlagen van de CO2-uitstoot van ondernemers.

Doelen uit de begroting:

De uitstoot aan CO2 verlagen door:

- Energiebesparing en opwek van hernieuwbare energie.
- Het verminderen van aardgasgebruik door bedrijven aardgasvrij te maken.
- In te zetten op herstructurering van bestaande bedrijventerreinen.
- Beter benutten van het elektriciteitsnet om zo elektrificatie mogelijk te maken.
- Dit doen we om meer ruimte te creëren op geclusterde locaties, waardoor afstanden tussen bedrijfsketens beperkt blijven en er minder uitstoot plaatsvindt.
- Hergebruik van producten en materialen te stimuleren zodat grondstoffen hun waarde behouden.
- Bestaande en nieuwe bedrijven te helpen om duurzaam te groeien en te innoveren.

Gekoppelde acties:

1. Bedrijventerreinuitvoeringsplan (BUP's) voor de Reulver en, Euregio Bedrijvenpark.
2. Uitvoering van de Bedrijventerreinuitvoeringsplannen (BUP's) van de Marssteden en Josink Es.
3. Ondersteuning bij de optimalisatie van het elektriciteitsnet op bedrijventerreinen.

4. Inzet ODT t.b.v energiebesparingsplicht
5. Maatwerkaanpak grote bedrijven
6. Ondersteunen verduurzamen MKB
7. Energiestrategie opstellen voor Usseler Mors
8. Stimuleren innovatieve CO2-reducerende producten en/of diensten.
9. Ondersteuning circulair ondernemen en de Circulaire Deal Enschede

Actie 1: Bedrijventerreinuitvoeringsplan (BUP's) voor de Reulver en Euregio Bedrijvenpark
Het afgelopen jaar is er een toekomstvisie vastgesteld voor zowel de Reulver als Euregio Bedrijvenpark. Een toekomstvisie kan worden gezien als stip op de horizon voor het bedrijventerrein. Om naar deze stip toe te werken stellen wij samen met de ondernemersvereniging een uitvoeringsplan op. In het uitvoeringsplan staan de verschillende acties beschreven die wij en de ondernemersvereniging samen oppakken om het bedrijventerrein toekomstbestendiger te maken.

Actie 2: Uitvoering van de Bedrijventerreinuitvoeringsplannen (BUP's) van de Marssteden en Josink Es

Na het vaststellen van een BUP voor zowel de Marssteden als de Josink Es gaan we over op de uitvoering van de beschreven acties. Samen met de ondernemersvereniging zijn de acties geprioriteerd en nu zullen de acties met de hoogste prioriteit uitgevoerd worden. Om dit in goede banen te leiden hebben wij een regisseur aangesteld. De regisseur is de spil tussen de ondernemers en de gemeente en bewaakt de voortgang op de verschillende acties.

Actie 3: Ondersteuning bij de optimalisatie van het elektriciteitsnet op bedrijventerreinen
De afronding van het afnamecongestieonderzoek door TenneT in 2025 heeft (nogmaals) de ernst van de situatie op het Enschedese stroomnet aangetoond. Door congestie op het hoogspanningsnet zal er volgens de prognoses tot minimaal 2035 geen structurele ruimte vrij komen op het elektriciteitsnet. Dit heeft grote gevolgen voor de economische ontwikkeling binnen Enschede en op het behalen van de duurzaamheidsdoelstellingen. Om de gevolgen van netcongestie te reduceren zullen we slimmer om moeten gaan met het elektriciteitsnet. Wij stimuleren het beter benutten van het net door subsidie beschikbaar te stellen voor het inhuren van energieadviseur voor ondernemersverenigingen. De energieadviseur helpt ondernemers en ondernemersverenigingen met het opzetten van een smart energy hub.

Verder werken we door aan de inzet van Smart Energy Hubs op verschillende terreinen om netcongestie tegen te gaan. Zo zorgen we voor een verduurzaming en efficiënter gebruik van het elektriciteitsnet en ondersteunen we terreinen bij het collectief sluiten van aansluit- en transportovereenkomsten met de netbeheerder.

Actie 4: Inzet Omgevingsdienst Twente (ODT) t.b.v. energiebesparingsplicht.

We stellen extra middelen beschikbaar voor ODT ten behoeve van de handhaving op de energiebesparingsplicht. ODT controleert grootverbruikers van energie op de naleving van de energiebesparingsplicht. Door extra middelen beschikbaar te stellen, kan ODT meer energiecontroles uitvoeren. Hierdoor wordt er meer energiebesparing gerealiseerd bij bedrijven. Ook treden wij in gesprek met ODT over hoe we energiecontroles zo efficiënt mogelijk in kunnen zetten.

Actie 5: Ontwikkelen maatwerkaanpak grote bedrijven

We treden in gesprek met grote bedrijven in Enschede over het ontwikkelen van een maatwerkaanpak rondom energiebesparing en uitstootreductie.

Actie 6: Ondersteunen verduurzamen MKB

We zorgen voor een betere ontsluiting van de ondernemersvraag, om een fundament voor gerichte ondersteuning te realiseren. Daarnaast willen we het brede aanbod wat er al is beter laten aansluiten bij de daadwerkelijke behoeften van het MKB. Zo activeren we het MKB om beter in te kunnen spelen op toekomstige eisen en ontsluiting.

Actie 7: Energiestrategie opstellen voor Usseler Mors

Op korte termijn starten we met de kaveluitgifte op Usseler Mors. Dat doen we op basis van het in 2024 vastgestelde Uitgiftebeleid Werklocaties Enschede. De toekomstige ondernemers hier en elders in de stad gaan hinder ondervinden van netcongestie. Daarnaast stimuleren duurzaam energieopwekking en slimme collectieve energetische oplossingen (bijvoorbeeld energiecoöperatie of smart energy hub). Met deze zaken in het achterhoofd stellen we een energiestrategie op voor de Usseler Mors.

Actie 8: Stimuleren innovatieve CO2-reducerende producten en/of diensten.

Als launching customer stimuleren innovatieve producten en/of diensten die bijdragen aan CO2-reductie. Dit doen we door hiervoor een bedrag te reserveren waarmee we dit soort producten en/of diensten kunnen afnemen bij bedrijven.

Actie 9: Ondersteuning circulair ondernemen en de Circulaire Deal Enschede

In 2026 zetten we capaciteit in voor een ketenaanjager voor bedrijven, die als ondersteuning voor circulair ondernemen fungeert. Deze ketenaanjager werkt zowel in de binnenstad als op bedrijventerreinen aan het versnellen van de circulaire transitie bij het MKB. De focus ligt op het verbinden van koplopers, het ondersteunen van ondernemers bij concrete circulaire initiatieven en het benutten van kansen voor hergebruik, reparatie en nieuwe verdienmodellen. Binnen de binnenstad wordt ingezet op het zichtbaar maken van circulaire ondernemers, het stimuleren van samenwerking en koppelen van kennis en financiering. Deze rol wordt ook gekoppeld aan bestaande netwerken, zoals de koplopersgroep circulair, en vormt het centrale aanspreekpunt voor bedrijven die circulair willen groeien. Daarnaast gaat de ketenaanjager voor bedrijven aan de slag met de Circulaire Deal Enschede. Voor de ontwikkeling en uitvoering zetten we extra capaciteit in om de hele keten te verbinden: van slopers en verwerkers tot ontwerpers en bouwers. Zo versterken we het netwerk in stad en regio en zorgen we dat circulair slopen en hergebruik niet beperkt blijven tot woningcorporaties, maar ook plaatsvinden in andere projecten. Met deze werkwijze leggen we de basis voor een regionale aanpak, waarin vrijkomende materialen structureel een tweede leven krijgen in nieuwe bouw- en renovatieprojecten (zie hoofdstuk II circulaire economie, actie 4).

Financiën

(Bedragen in euro's)	Benodigd 2026	Klimaatmiddelen	Subsidies	Reguliere begroting
Opstellen BUP's Reulver en Euregio	100.000	100.000	-	-
Uitvoering BUP's Marssteden en Josink Es	100.000	100.000	-	-
Optimalisatie elektriciteitsnet bedrijventerreinen	200.000	200.000	-	-
Inzet ODT t.b.v energiebesparingsplicht	300.000	300.000	-	-
Maatwerkaanpak grote bedrijven	100.000	100.000	-	-
Ondersteuning verduurzaming	75.000	75.000	-	-

MKB				
Energiestrategie opstellen voor Usseler Mors	50.000	50.000	-	-
Launching Customership innovatie CO2	75.000	75.000	-	-
Ondersteuning circulair ondernemen en Circulaire Deal Enschede	150.000	150.000	-	-
Beleidsinzet	120.000	0	-	120.000
Totaal	1.270.000	1.150.000	-	120.000

C. Landbouw en landgebruik

In 2050 moet de landbouw en het landgebruik klimaatneutraal zijn. Een enorme uitdaging omdat een deel van de uitstoot van broeikasgassen niet te vermijden is. Bij het houden van vee komt namelijk methaan vrij en door het gebruik van kunstmest komt lachgas in de lucht. Allebei broeikasgassen, die dus bijdragen aan klimaatverandering. Tegelijkertijd legt de landbouwsector ook CO2 vast. In bomen, de bodem en het gras wordt CO2 duurzaam vastgelegd. Dat draagt weer bij aan de reductiedoelstelling.

Doelen uit de begroting:

- Enschede is groen en biodivers.
- Samen zorgen we voor een groene omgeving met meer planten en dieren.

Gekoppelde acties:

1. Uitvoeren van de Visie landelijk gebied. Versterking van ons landelijk gebied vanuit de gebiedsgerichte aanpak en het Natuur- en Landschapsplan.
2. Innovatief toezicht handhaving landschapselementen.
3. Vrijkomende grond van stoppende boerenbedrijven inzetten voor duurzame gewassen.
4. Stimuleren mestvergisting voor productie biogas.
5. Aanplanten extra bomen en houtwallen.
6. Gebiedsgerichte aanpak Broekheurne.

Actie 1: Uitvoeren van de Visie landelijk gebied

Vanuit het landelijk gebied vinden veel van onze reguliere werkzaamheden plaats vanuit het thema groene pijler. Dit zijn:

- De aanleg van bloemrijke akkerranden
- Het planten 170.000 bomen,
- Beheer houtwallen en landschapselementen,
- Twentse erven,
- Voedselbos,
- Duurzaam bermbeheer en
- Water vasthouden

Dit kunnen en doen we niet alleen, daarvoor werken we intensief samen met interne en externe partners zoals Stadsdeelbeheer, Het Landschapsfonds, Waterschap Vechtstromen, Landschap Overijssel en Stawel.

Vanuit Landelijk Gebied sturen we op de te behalen resultaten in 2030 (tot dan loopt de visie landelijk gebied) en sturen we bij waar nodig.

Een ander deel van onze reguliere werkzaamheden vindt plaats vanuit het thema “landbouw”. Vanuit dit thema werken we aan complexe én relevante onderwerpen zoals verduurzaming van de landbouw, inzet van gemeentelijke grond voor verduurzaming en afname stikstofdepositie. Tot voor kort was de Gebieds Gerichte Aanpak een instrument, waardoor we resultaten konden boeken. Dat wordt nu langzaam zichtbaar in de GGA Broekheurne. Door de uitvoering van de gebiedsagenda Broekheurne kunnen we ervaren én meten hoe groot die resultaten zijn. Door bezuinigingen gaan we geen andere gebieden oppakken met de GGA. Voor het onderwerp Stikstof, wordt vanuit landelijk gebied regie gevoerd op het thema via een gemeentelijke werkgroep Stikstof.

Actie 2: Innovatief toezicht handhaving landschapselementen

We willen voorkomen dat bestaand groen verdwijnt in het landelijk gebied en dat bestaande afspraken voor bestaand groen voor houtwallen en bomen worden nageleefd. Dit doen we in de vorm van een pilot, waarbij we een aantal (innovatieve) technieken toepassen, zoals drones. Bij succes van deze pilot willen we bekijken wat nodig is om dit uit te breiden naar het totale areaal.

Actie 3: Vrijkomende grond van stoppende boerenbedrijven inzetten voor duurzame gewassen

De komende jaren zullen ook in Enschede agrariërs stoppen met hun boerenbedrijf. Onze ambitie is om een deel van de vrijkomende grond in te zetten voor het verbouwen van duurzame gewassen. Deze slaan CO₂ op en kunnen ingezet worden in de biobased bouwketen. De bekostiging hiervan wordt meegenomen bij het thema Circulaire economie.

Actie 4: Stimuleren mestvergisting voor productie biogas

In 2026 wordt duidelijk of een biogashub in de Broekheurne haalbaar is. Door onze aansluiting bij de coalitie bio- en groengas Twente kijken hoe we dit op meerdere plekken vorm kunnen geven in Enschede of in (samenspraak met) buurgemeenten.

Actie 5: Aanplanten extra bomen en houtwallen

Met de vaststelling van de actualisatie van de Energievisie in 2025 hebben we onze ambitie van 170.000 bomen in 2030 verdubbeld naar 340.000 bomen in 2030. Dit om onze doelstelling van 54% CO₂ reductie te behalen. Dit willen we halen door nog meer op eigen gronden en in samenspraak met grondeigenaren en partners dit te realiseren, zowel qua aantallen als financiering. De aanplant van de extra bomen wordt bekostigd door partners. De proceskosten worden vanuit het Landelijk gebiedsbudget bekostigd.

Actie 6: Uitvoeren gebiedsagenda Broekheurne

Ook in 2026 voeren we de gebiedsagenda voor Broekheurne uit.

Financiën

(Bedragen in euro's)	Benodigd 2026	Klimaatmiddelen	Subsidies	Reguliere begroting
Uitvoeren Visie landelijk gebied	400.000	-	-	400.000
Innovatief toezicht handhaving landschapselementen	20.000	-	-	20.000
Stimuleren mestvergisting voor productie biogas	10.000	-	-	10.000
Aanplanten extra bomen en houtwallen	20.000	-	-	20.000
Uitvoeren gebiedsagenda Broekheurne	90.000	-	-	90.000
Beleidsinzet	350.000	-	-	350.000
Totaal	890.000	-	-	890.000

D. Mobiliteit

In 2050 willen we dat iedereen zich zorgeloos kan verplaatsen. Mobiliteit zonder emissies, uitstekende bereikbaarheid toegankelijk voor jong en oud, arm en rijk, valide en mindervalide. Betaalbaar, veilig, comfortabel, makkelijk én gezond.

Doelen uit de begroting:

- Enschede wordt in de toekomst nog aantrekkelijker, gezonder en leefbaarder door de stad groener en biodiverser te maken. Hiermee bewaren we de balans met de groeiende stedelijke verdichting door bijvoorbeeld de vraag naar woningen, economische ontwikkeling, mobiliteit en energie.

Gekoppelde acties:

- Opstellen integrale Mobiliteitsagenda/Sustainable Urban Mobility Plan (SUMP)
- Doorgaan met het investeren in fietsinfrastructuur.
- Realiseren van laadinfrastructuur

Actie 1: We maken een integrale Mobiliteitsagenda/Sustainable Urban Mobility Plan (SUMP)
We stellen dit plan op als uitwerking van de Omgevingsvisie op het gebied van mobiliteit. Dit is essentieel om antwoorden te geven op de mobiliteitsopgaven die voortkomen uit de schaa sprong en de groei van de stad. Het plan biedt strategische keuzes om de bereikbaarheid, leefbaarheid en duurzaamheid te borgen. Deze keuzes geven richting aan uitvoeringsprojecten.

Actie 2. Investeren in fietsinfrastructuur

We versterken het fietsnetwerk, onder andere door een studie te doen naar een tracé van het doortrekken van de F35 langs Eschmarkerveld en verder door Glanerbrug

Actie 3. Realiseren van laadinfrastructuur

We gaan door met het realiseren van laadinfrastructuur ten behoeve van het stimuleren en faciliteren van het elektrisch vervoer. Onder andere ook nu we de ZE-zone stadslogistiek in werking hebben gesteld per 1-7-2025.

Financiën

(Bedragen in euro's)	Benodigd 2026	Klimaatmiddelen	Subsidies	Reguliere begroting
Fietsinfraprojecten	2.900.000	-	900.000	2.000.000
P&R ontwikkeling	1.800.000	-	-	1.800.000
Inzet verkeerskundige laadinfra	60.000	60.000	-	-
Beleidsinzet	120.000	-	-	120.000
Totaal	4.880.000	60.000	900.000	3.920.000

E. Elektriciteit

In de Energievisie van 2021 was de centrale doelstelling het verhogen van het aandeel hernieuwbaar opgewekte elektriciteit tot 16,6% in 2030. Deze doelstelling is, vooral vanwege netcongestie, niet langer realistisch. In 2025 is deze Energievisie daarom geactualiseerd, en is de doelstelling verbreed naar het totaalplaatje van CO2-reductie. Als ambitie is een CO2-reductie van 54% t.o.v. het jaar 1990 vastgesteld, met daarbij een lijst aan maatregelen om deze reductie te kunnen realiseren. Deze maatregelen vallen vooral binnen de thema's Landbouw en landgebruik en Industrie en bedrijvigheid. Maar natuurlijk blijft het vergroten van het aandeel hernieuwbare energie erg belangrijk. Daarom gaan we door met de inzet op opwek-projecten en acties die hiervoor randvoorwaardelijk zijn.

1. Voorfase grootschalig opwek
2. Solar parking
3. Actieprogramma netcongestie.
4. Regie op ondergrondse infrastructuur:
5. Opstellen Energiesysteemvisie, inclusief energieopslag.
6. Actualiseren Beleidsregels zon.
7. Opstellen opslagbeleid met als onderdeel lithium-ion batterijen.
8. Ondersteuning bij verzwaring laagspanningsnetten.
9. Energyhubs woonwijken

Actie 1: Voorfase grootschalige opwek

Hieronder valt het ondersteunen en faciliteren van bestaande duurzaamheidsprojecten. Ook worden eventuele nieuwe initiatieven beoordeeld en van advies voorzien.

Actie 2: Zon op land

Hieronder valt het begeleiden en toetsen van bestaande zon op veld projecten: zonnepark Broekheurne, zonnepark Vrij op Naam, en de duurzaamheidsroute A35.

Actie 3: Solar parking

In 2026 wordt project Twente Village gerealiseerd: 4 hectare zon op de parkeerplaats bij de schaatsbaan/Stadion. De opgewekte elektriciteit wordt direct afgenomen door waterschap Vechtstromen.

In 2026 gaan we voor een aantal andere locaties verder met de verkenning of realisatie van een solar carport haalbaar is: het parkeerterrein bij het nieuwe zwembad en bij Winkelcentrum Wesselerbrink.

Ook gaan we onderzoeken of het concept Zelflevering (de opgewekte elektriciteit wordt direct aan gemeente zelf geleverd) meer mogelijkheden biedt voor het realiseren van solar carports.

Er moet dan nog wel een stroomaansluiting zijn of kunnen komen en budget zijn om te investeren.

Actie 4: Actieprogramma netcongestie

Gemeente Enschede heeft in 2025 een impactanalyse uitgevoerd waarin per sectorale opgave is beschouwd wat de impact van netcongestie is. De impact is groot op groeiambities van bedrijven, grootschalige installaties voor de opwek van stroom en voor realisatie van woonwijken. Oplossingen om deze impact te reduceren zijn een noodzakelijke investering in een duurzame toekomst en een aantrekkelijk Enschede. Een aantal inhoudelijke onderdelen worden belangrijker in 2026:

- Regelbare opwek toevoegen aan nieuwe ontwikkelingen (Technisch adviseur)
- Gemeentelijk vastgoed zoveel mogelijk aardgasvrij ready renoveren
- Samenwerking op energiegebied (Energy-hubs) binnen bedrijventerreinen
- Hybride warmtepompen stimuleren in plaats van all electric warmtepompen
- Lokale opwek en opslag, bijvoorbeeld door kleine windturbines en batterijen stimuleren
- Gezamenlijke portefeuillesturing met Enexis op projecten voor nieuwbouw en collectieve warmtevoorziening. (Adviseur Energiestrategie & Ruimte)
- Uitvoeren Energiesysteemstudie voor de Spoorzone Hengelo Enschede (SHE) in samenwerking met Enexis.

Een aantal oplossingen en veranderingen zijn als volgt verwerkt in de begroting voor 2026:

- Programmamanagement. Aan het programmateam wordt een zwaardere inzet van ondersteuning en communicatie toegevoegd.
- Sneller bouwen. Inzet van externe inhuur in de begeleiding van de buurtaanpak en processen rond plaatsing van transformatorstations. Daarnaast wordt een stevige ambtelijke inzet en capaciteit verwacht voor de ontwikkeling van de HS/MS stations, waarvan we niet alle kosten kunnen doorberekenen aan Tennet/Enexis.
- Sterker sturen. Twee nieuwe functies worden toegevoegd:
 - Technisch Adviseur Netcongestie, focus netbewust bouwen
 - Adviseur Energiestrategie & Ruimte, focus energetisch programmeren in ruimtelijke ontwikkeling
- Beter benutten. Als we het elektriciteitsnet beter willen benutten moeten we gedragsverandering realiseren bij bedrijven en inwoners. Hier komen projecten naar voren waarvoor middelen of extra inzet nodig is aanvullend op beschikbare subsidies.

Actie 5: Regie op ondergrondse infrastructuur

In 2026 gaan we een visie op de ondergrond opstellen. Met behulp van deze visie kunnen we beter regie nemen op de ondergrondse infrastructuur. Dit doen we door de (toekomstige) ruimteclaims en functies in de ondergrond in beeld te brengen en kaders en richtlijnen op te stellen voor een veilige en efficiënte inrichting van de ondergrond. Maar ook door de afstemming tussen interne afdelingen, nutsbedrijven en externe partijen te coördineren. Op die manier:

- beperken we het ruimtegebrek in de toekomst zoveel mogelijk
- kunnen we de verschillende belangen beter tegen elkaar afwegen
- kunnen we koppelkansen optimaal benutten
- beperken we het risico op schade en veiligheidsincidenten en
- tasten we de kwaliteit van de openbare ruimte zo min mogelijk aan

Eén van onze aandachtsvelden is het faciliteren van de verzwaring van laagspanningsnetten binnen de gemeente Enschede. Denk daarbij aan het aandragen van locaties voor te plaatsen transformatorstations en de aanlevering van informatie, die gebruikt kan worden bij het bepalen van tracés voor kabels en leidingen.

Actie 6: Energiesysteemvisie, inclusief energie-opslag

In 2025 is de Enschedese energievisie herijkt. Waar de “oude” energievisie vooral gericht was op de opwek van hernieuwbare elektriciteit, heeft de geactualiseerde versie een breder perspectief, namelijk CO2-reductie. Beide kijken naar de periode tot 2030. Maar de energietransitie is dan nog lang niet voltooid. Het energiesysteem zal zich tot 2050 blijven ontwikkelen. Om die ontwikkelingen beter te begrijpen en hierop beter te kunnen sturen, gaan we een energiesysteemvisie opstellen. In deze energiesysteemvisie beschrijven we hoe het systeem van de toekomst eruitziet en welke rol bepaalde technieken, zoals energieopslag, hierin spelen. Hierin sluiten we ons aan bij de uitgangspunten uit de Energievisie van Provincie Overijssel uit 2025.

Actie 7: Actualiseren beleidsregels zon

In 2026 gaan we de beleidsregels zonne-energie aanpassen en leggen deze ter vaststelling voor aan de raad. Dit conform de afspraken bij de vaststelling van de herijkte energievisie in mei 2025. De reden voor deze aanpassing zit vooral in het feit dat realisatie van zonnevelden op landbouwgrond niet meer mogelijk is. En dat er vanuit de Energiewet (inwerkingtreding 1-1-2026) nieuwe regels komen voor het borgen van lokaal eigendom bij de opwek van zonne-energie.

Actie 8: Opstellen opslagbeleid

In 2025 zijn we begonnen met het opstellen voor beleidsregels voor lithium-ion batterijen. Maar er bestaan meer manieren voor het opslaan van energie. Als gemeente willen we mogelijk op (een deel van die manieren) kunnen sturen. Daarom gaan we in 2026 verkennen voor welke opslagmethoden dit wenselijk is en hoe dit mogelijk is. Indien nodig stellen we hier beleidsregels voor op. Dit doen we nadat het traject voor de lithium-ion batterijen is afgerond.

Actie 9: Energyhubs woonwijken

Naast het stimuleren van energyhubs op bedrijventerreinen bekijken we ook of we in woonwijken – bestaand of nieuwe- een energyhub kunnen realiseren. Het gaat hierbij om het afstemmen van energievraag en -aanbod en het maken van afspraken hierover.

Financiën

(Bedragen in euro's)	Benodigd 2026	Klimaatmiddelen	Subsidies	Reguliere begroting
Voorfase grootschalige opwek	75.000	75.000	-	-
Zon op land	95.000	95.000	-	-
Solar parking	270.000	120.000	-	150.000
Actieprogramma Netcongestie			-	
a. Programmamanagement	295.000	295.000	-	-
b. Sneller bouwen	35.000	35.000	-	-
c. Sterker sturen	240.000	240.000	-	-
d. Beter benutten	50.000	50.000	-	-

e. Ambtelijke inzet HS/MS stations	50.000	50.000	-	-
Ondergrondse infrastructuur	300.000	-	-	300.000
Energiesysteemvisie	75.000	75.000	-	-
Beleidsregels zon	10.000	10.000	-	-
Opstellen opslagbeleid	20.000	20.000	-	-
Energyhubs woonwijken	35.000	35.000	-	-
Beleidsinzet en ondersteuning	570.000	440.000	-	130.000
Totaal	2.120.000	1.540.000	-	580.000